

Peter Ackroyd

ingiliz müziği

Çeviren: Oya Dalgıç

ROMAN

Y A P I K R E D İ Y A Y I N L A R I

PETER ACKROYD

İngiliz Müziği

ÇEVİREN:
OYA DALGIÇ

ROMAN

Edebiyat - 109
ISBN 975-363-430-7

İngiliz Müziği / Peter Ackroyd
Çeviren: Oya Dalgıç

1. baskı: 2000 adet, İstanbul, Ekim 1995

Yayına Hazırlayan: Özlem Solok
Tasarım: Mehmet Ulusel
Ofset Hazırlık: Arzu Çakan
Düzeltili: Sezar Atmaca
Yayın Koordinatörü: Aslıhan Dinç
Baskı: Altan Matbaacılık Ltd. Şti.

© Peter Ackroyd, 1992

© Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., 1994

Bu kitabın telif hakları Akçalı & Tuna Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Türkçe çevirinin tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi, No: 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0-212) 293 08 24 Faks: (0-212) 293 07 23

"...gördüğünü yorumlayabilen kişi, görmüş
olandan daha yüce bir peygamberdir."

St. Augustine, *De Genesi ad Litteram*

"Bir şey bulgulama, sözcüğün tam anlamıyla,
daha önceden toparlanmış, belleğe yığılmış im-
gelerin yeni karışımından başka bir şey de ğil-
dir: Hiç yoktan hiçbir şey var olamaz."

Joshua Reynolds, Discourse II

bir

Evet. Geçmişe döndüm işte. Yaptım o yolculuğu. Sana bu niyetimden söz ettiğimde, "Geri dönemezsin" dedin. "O günler çoktan geçti." Oysa o zaman da açıkladığım gibi ille de bunun doğru olması gerekmiyor. Bir gün, bir başka güne dönüşüyor, yine de hiçbir şey yitip gitmiyor.

İşte böyle, geri döndüğümde eski salon oradaydı. İlk yıllarımın geçtiği yer, Simya Tiyatro'nun yeri olduğu gibi duruyordu, 1992'nin o sonbahar göğüne çizilmiş, koyu kurşun rengi çatısına başımı kaldırıp baktığımda hâlâ yaşlı bir adam mıydım, yoksa yeniden çocuk mu olmuştum, bilemedim. Elbette yüzeyde değişmişti herşey: yetmiş yıl önce City Sokağı, küçük dükkânların, atelyelerin sıralandığı kapkara kesilmiş bir geçitti. Arı-Kovanı Çizme Atelyesi'yle, patiska, ufak süslemeler falan gibi şık şeyler satan dükkânın yanında o eski salonun da nasıl durduğunu anımsıyorum: o unutulmuş yapıları seçebildiğime inansam da şimdi onların yerinde kiralık araba galerisiyle, Superdrug mağazalar-zincirinin bir dükkânı var karşımda. Eskiden salonun öteki yanında da bir mandıra bulunurdu, oranın sahibi olan aile arka bahçede inek beslerdi; söylentiye göre o hayvanın atalarını eriterek yaptıkları sabunları, mumları da satarlardı. İşte, geçmişe gittiğim tam bu yerde Spar mağazası duruyor şimdi. Yine de bir şeyler aynı kalmış. Nasıl anlatsam? Yapıların durumu, her şeyin konumu bana bildik geliyor. Geçmişe döndüğümde.... ne denli önceye ki?

Salon 1892'de yapılmıştı, bunu biliyorum çünkü, sayılar tam tavanın altında, tuğlalara kazınmıştı, her baktığımda bu tarih içimi kötü bir şeyler olacağı sezgisiyle doldururdu. Nedenirtti hiç anlayamazdım, ama şimdi biliyorum. Geç Victoria dönemine özgü bir

Londra yapısıydı, yine de Hackney'in City Sokağı yakınındaki bu bölgesine yayılmış olan küçük evlere, daracık sokaklara uygun düşecek ölçülerdeydi. Yakınlarda William Blake ve John Bunyan'ın son kaldığı yer olan Bunhill Alanı vardı, salon da 1887'deki Doğu Yakası ayaklanmaları sırasında yıkılmış olan Dissenter'ların kilisesinin yerine yapılmış olmalıydı. Bölgedeki yeni Anglo-Katolik kilisesine karşı başlatılan saldırıların, tüm dinsel kurumlara yönelik şiddet eylemlerine dönüştüğü o zamanları yaşlılar anımsıyorlardı. Daha sonra kilise, Muhafızlar Kurulu'nun idare ettiği bir toplantı salonu olarak yeniden yapılmıştı, ama benim çocukluğumun geçtiği yirmili yıllarda değişik amaçlarla kullanılan bir yere dönüşmüştü. Toplantı yeri olmuştu. Dışardaki afişte kısaca, CLEMENT HARCOMBE - MEDYUM - ŞİFACI yazardı. O, benim babamdı.

"Simya Tiyatro'ya hoşgeldiniz. Geçmişin ruhlarının sessiz bir gösteride önünüze dizildiği bu yere." İşte, hep böyle başlardı babam o günlerde, ama sözcüklerini yıllar sonrasına dek anımsamadım. Tam ölmeden önce yineledi onları, ben de bu insanın gerçek doğasını açıklayabilmek için hemen bir yere not ettim. Tüm kişiliğin, birkaç sözcük içine kilitlenmesi tuhaf görünebilir, ama böyle olur. Onun için, hâlâ kendisini ölçmede kullandığı bu sözcükler, hep öne çıkmış, hatta tehlikeli bir geçmişin tınısını taşıyordu, ama o zamanlar benim için hiçbir anlamı yoktu, ölümünden önceki anlarda onları yine söylediğinde başımı çevirdim. Yıllarca önce de böyle mi davranmıştım? Çocukken, Simya Tiyatro'nun sahnesinde, onun yanında dururken de başımı mı çevirmiştim?

O salonun kokusunu hâlâ anımsıyorum – ya da daha çok, ne zaman toz, boya, insan çürümesinin tedirgin etmeyen kokusunu duysam çocukluğumun o dönemine geri dönüyorum. Gaz lambalarının parıltısı içindeki tahta sahneye çıktıktan sonra, sanki düşüverecekmişim, ya da kaçıp gidiverecekmişim gibi elimi sımsıkı tutardı babam. Beni sertçe yanına bastırır, omzumu sıkar, ya da genellikle elini başıma koyardı. Orada birlikte dururken, gerçekten onun içinden çıkmışım, öne uzanmış avuç içinden fışkırmışım gibi görünüyordum sanırım. Yalnızca sahneyi geçip, küçük eski tip piyanonun önüne oturduğu zaman bırakırdı beni: gösterinin başında hep piyano çalardı. Hayır, o gösteri değildi. O zamanlar değildi. Gerçekte, törendi. Dinsel törendi.

Babam, sanatçı olmasıyla, hatta birden çok açıdan sanatçı olmasıyla övünürdü, ama uzman bir müzikçi değildi. Çeşitli ilahiler bilirdi, şimdi ne zaman "Jerusalém"i duysam, yavaş yavaş yükse-

len sesler, eski piyanodan çıkan kırılğan notaların salonda yankı-landığı o zamanlara götürür beni; o yapının kararmış tuğlalarının çevremdeki boşluğu lekelediğini bir kez daha duyabilirim, her gece toplantısından önce bana egemen olan fiziksel eziyet duygusu-nu yaşarım. Babam, notaların birbirini izlediğine gerçekten inan-mıyormuş gibi çok çok yavaş çalardı, ama içinden geldiğince coş-kuyla çalma gücünü, inancını bulduğu zamanlar da olurdu: Daha zengin bir örnek sergileyen, bir zamanlar duymuş olduğu müziğin gömülü anısından fışkırmış gibi görünen, ansızın bir kreşendoya ulaştığı, ya da benzer ezgileri arka arkaya kurguladığı zamanlar da olurdu. Ama iyi bir piyanist değildi. O çalarken de yürür, yanında dururdum: Havaya ulaşmak için tahtayı oyan kurtların piyanonun yanlarında açtığı küçük deliklere parmaklarımı sokuşumu hâlâ anımsıyorum. Bitirir bitirmez ayağa kalkar, yine elini başıma ko-yar, beni sahnenin ortasına götürürdü: Bu, hemen hiç şaşmadığı-mız bir uygulamaydı. Sağ elinin ikinci parmağında ince, altın yü-zük vardı, orada birlikte dururken kafatasıma batardı. Birkaç daki-ka sonra o bildik sözcükleri dökülürdü: "Simya Tiyatro'ya hoşgel-diniz. Geçmişinizdeki tüm ruhların, sessiz bir gösteride önünüze dizildiği bu yere."

Seyircilerin sayısını hiç kestiremezdim: Küçük bir salondur, yetmiş, seksen kişi alırdı, ama her zaman birbiri üzerine yığılmış çok fazla sayıda insan, çok fazla beklenti içinde yüzler var gibi gö-rünürdü. İnsanlar, tahtaları aşınmış, çok kullanılmaktan parlamış, alçak sıralarda otururlardı; çoğu belirgin bir merakla kendi ellerini inceler, ya da sıraların altındaki, çatlak, yeşil tuğla döşemeye ba-kardı. Babama pek bakmazlardı, ama duyumsadığım kadarıyla, özellikle bana bakmazlardı. Bana acıyor gibiydiler. Gerçek tiyatro sahnesi olmamasına, yerden iki ayak yükseltilmiş dikdörtgen bir platform olmasına karşın sahnenin önünde sıra sıra dizilirlerdi. Sa-lonun iki yanında birkaç küçük, dört köşe pencere vardı, üç sıra gaz lambası içerisini aydınlatırdı. Kış aylarında salon pırıl pırıl ay-dınlatılırdı, dış dünyadan görebildiğim tek şey, karanlıktan yama-lar olurdu, ama yazın toplantı ilerlerken pencerelerden içeri gittik-çe soluklaşan, alacakaranlık süzüldüğü sıralar salonda lambalar yanmazdı: Belki de en çok korktuğum alacakaranlıktı. Şimdi anıla-rımda, yaşamımın bu bölümü, sonsuza dek uzaklaşmış görünüyor, çünkü ondan önce olanların hiçbirini bilmiyorum –yalnızca ba-bamla ben, sessizlik içinde, sahnede birlikte dururken yaşamımı kuşatan mevsimlerin ağır ağır geçişi.

Hâlâ beni tutuyordu, ama öteki elini yüzünde gezdirdi. Bir süre hiçbir şey söylemedi, bunun sonucu olarak da en güçlü etkilerinden birini yarattı – müziği çalması, sonra sessizlik, bu geçişte de yalnızca kendisinin bozabileceği gerilimi yaratması. Şimdi görüyorum da onların üzerinde gücünü kurma yolu buydu. Müziğin hiçbir zaman yeniden başlamaması mümkün olabilir miydi? Bu sessizlik sonsuza dek sürebilir miydi? "Burada birisi var" diye ansızın başladılar. "Birisi buraya gelmiş. Yol gösterilmesine gerek duyan birisi." Babam hep derin bir sesle, her cümleyi güçle vurgulayarak konuşurdu. Her gösteriden önce piyanoyu belki de müziğin etkisine sığınmak için çalardı, çünkü kendi sesi sıradan, ince, çekiciliği olmayan bir sestti. Bilmiyorum. "Evet. Bu gece birisi bize gelmiş." Bu noktada beni eskisinden de sıkı bastırır, neredeyse yere yapıştırırdı, sonra genellikle titreyen parmağıyla önümüzde duranlardan birini gösterirdi. O zamanlar bana tuhaf görünmezdi, ama seçtiğinin, benim baktığım kişi olduğunu ayırt ederdim sık sık. Hatta tam aynı yönü gösterme itkisi duyduğum zamanlar bile olurdu, ama babam hep içinden geçenleri sezmeyi becerirdi.

Yine de dikkatimi böylesine üstünde toplayan şey neydi? Babamın eli başımda, önümdeki tahta sıralara oturmuş adamlara, kadınlara bakarken neler görürdüm? Büyük bir keskinlikle ışıktan ayırt edilen, bu yüzden de insanların, duvarlar arasına sıkışmış havada titreşen incecik tellerle birbirlerine bağlanmışlar gibi göründükleri çizgilerden, yılansı çizgilerden oluşturdukları durumlar da vardı. O zaman onların tüm eylemleri, tüm renkleri zorla bu çizgilerin içine kısıtlanmış görünürdü– sanki gölge tiyatrosundaki boyalı kartonlardı da ansızın yaşamla doldurulmuşlardı. Ama başka bir şey gördüğüm durumlar da olurdu. Hayaletler görürdüm. Bunları öylesine uzaklarda, öylesine benim değilmiş gibi anımsıyorum ki başkasının anısı da olabilir, ama yine de şu satırları yazarken bile o sahneyi yeniden izliyorum; her kadının, her adamın hâlâ dış çizgileri vardı, ama maddesel bedenlerinden daha büyüktü, önümde titreşiyor gibi görünen gümüşsü çerçeveden oluşmuştu. Yine de en tuhafı şuydu; bu hayaletler insan bedenlerinden çıkmıştı, ama aşağı yukarı tüm durumlarda sanki hıçkırıyorlarmış gibi öne doğru eğilirlerdi. Bazı durumlarda bir tanesi arkaya, içinden çıktığı varlığa doğru kaykılırdı, işte o zaman da maddesel barınağından otuz-otuz beş santim daha uzun olduğunu görürdüm. Yeryüzünde can çekişen bir enerji dünyası vardı, bana dokunduğu zaman babamın gördüğü şeyin bu olduğuna inanıyorum. Gördüğüm

hayallerden korktuğumu, dahası özellikle şaşırdığımı anımsamıyorum; sıradan varoluşlar çevresini kuşatmadan önce hiç kuşkusuz on bir, on iki yaşında bir çocuk her tür tuhaflığı kabul edebiliyor.

Bazen babam insanlara doğru, elinden geldiğince yukarı, sahenin üstündeki gaz lambalarına paralel bir durumda kaldırırdı beni; parılının içinden yüzüne bakmak için döndüğümde gözlerinin sımsıkı kapalı olduğunu, alnından ter fışkırdığını görürdüm. Bazen de beni kollarında taşıyarak platformdan aşağı iner, az önce göstermiş olduğu kişinin yanına götürürdü. Evet, ellerim bir yabancıнын boynunda, tepe takla babamın kucağında duruyorum. Bayat pudra kokusunu içime çekerken bile, babamın altın yüzüğü'nün sırtıma battığını duyarken bile dört bir yanımda ışığı görüyorum. Kollarımı yaşlı kadının boynuna doladım, sonra da, "Daniel" dedim. Daniel. Bu yıllarca önce Boyer Savaşı'nda ölmüş tek çocuğunun adıydı. Babam beni yere bıraktı, yaşlı kadını özenle platforma götürdü; ben de kadının elini tuttum, çünkü oğlunun adını söyleyerek ona sahip çıkmıştım. Babam, tam platformun üstündekilerden başka tüm ışıkları söndürmek için bir an olayın dışına çıktığında ben kadının yanında kaldım. Anımsadığım kadarıyla mevsimlerden kıştı, salonun geri kalanı oldukça karanlıktı. Şimdi ben arkasında duruyordum, babam önünde: Babam ellerini kadının üstüne koymuştu, ama sürekli gözleriyle beni izliyordu. Daniel. Kadını omuzlarından kavradı, bu törenin büyük bir parçası olan derin, etkili sesiyle konuşmaya başladı. "Daniel" dedi. "Hiç kaygılanmana gerek yok. Hiç kaygılanmana gerek yok." Ben kadının başı üzerindeki dizi dizi gaz lambasına bakıyordum; kuşkusuz, sürekli salonun içinde dolaşan hava akımlarından birine yakalanmış olan alevler usul usul titreşiyordu. "Daniel yan tarafındaki ağrıyı biliyor. Sol yanındakini. Geçecek." Başımı çevirdim, beni kuşatan karanlığa baktım: Bir an hayaletler gördüğümü sandım, öne doğru eğilen, yere gözlerini dikmiş bakan. Hem görüyordum, hem görmüyordum. "Şimdi mutlu. Çok mutlu. Daniel bir şey değil diyor. Az sonra geçecek." Elini tuttuğumda, yaşlı kadın titriyordu, ağladığını biliyordum.

"Daniel" dedi yaşlı kadın, başını babama doğru kaldırırken. "Canım."

"Mutlu o. Blackie'yi anımsıyor. Doğru mu bu? Blackie. Yavru bir kedicikken onunla oynardı. Değil mi? Sonsuz dünya. Mutlu şimdi. Senin de olacağın gibi."

İşte hepsi buydu. Babam ellerini kadının omuzlarından çekti, iki adım geri gitti. Şimdi benim bölümüme sıra gelmişti. Önceden eğitilmiş olduğum gibi kadının koluna girdim, babam öteki ışıkları yakıncaya dek sessizce durdum; hayaletler gitmişti, herkes sıraların üzerinde gözlerini kırıştıtırır, öksürür, kıpırdanırken önüne eğik başıyla hıçkırarak kala kaldığı sırasına götürdüm kadını. Babam benim kendisine dönmeme beklerken tedirginlikle dolaşıyordu platformda.

O dönemde babamın güçleri doruk noktasındaydı, bunun sonucu olarak da salon hep doluydu. Babamın uğraştığı türden işin büyüsüne kapılan insan kümeleri olmuştur her zaman Londra'da, onun ününün de alçakgönüllü bir taraftar takımı yaratması uzun sürmedi. Sırf meraktan gelenler de vardı: İşte, o kış akşamı da yetmiş, seksen kadar kişinin önünde duruyordu: Salona ayrı ayrı gelmiş, sekse kadar kişinin önünde duruyordu: Salona ayrı ayrı gelmiş, arkada sessizce oturan delikanlılar, genç kızlar, toplantının başlamasından önce çene çalan orta yaşlı çiftler, genellikle önde oturup her şeyi meraklı gözlerle izleyen yaşlılar. Yine de aralarında tanımlanması bu denli kolay olmayanlar vardı; kendilerini ne buranın ne de başka bir yerin parçası olarak görüyorlarmış gibi hem meydan okuma, hem de tedirginlik havasıyla ortalıkta dolaşıyorlardı. O sıralar kaç yaşındaydım, demiştim? On bir mi, on iki mi? Yine de o zamanlar bile onların yaşamda öyle ya da böyle yenilgiye uğramış kişiler olduklarını bildiğime inanıyorum— günün birinde bir kıyıda aynı küçük yeri kaplayacağımı dehşet içinde kavradığım zamanlar vardı, evet, o günlerde bile vardı.

O sıralar herkes iç sıkıcı biçimde, belki resmi de diyebileceğimiz gibi giyinirdi— kadınlar, biçimsiz şapkalar, boğazlarına dek düğmelenmiş, uzun paltolar, erkekler, melon şapkalar, kruvaze paltolar, üçlü takım elbiseler giyer, kolalı yakalıklar, ince boyunbağları takarlardı. Babamla ben de hep aynı giysileri giyerdik. Başımda siperli şapka, üstünde kaskatı yakalık, kısa, gri ceket olurdu. Babam özenle giyinirdi, gösteriler için hep aynı üçlü, siyah takım giyer, yeleğin üzerinden saat zincirini sallandırırdu. Daha otuzlu yaşlarının başlarında genç bir adamdı, yine de kara giysisinin içinde herhangi bir yaşta olabilirdi. İşte şimdi, toplantı sürerken bile saatinin zincirine dokunurdu; ama asla, bir kez bile saatine bakmadı. Bir kez bile. Ölü çocuğunun adı Daniel olan yaşlı kadın dışarı, gecenin içine çıkmıştı; salondan ayrılmadan önce, babamın hep kapı yanına yerleştirdiği tenekeden McVitie ve Price bisküvi kutusuna birkaç bozukluk koymuştu. Babam onun salondan çıkışını izle-

di, içerde kalanlarla konuşmadan önce bir kez daha elimi tutarak bana döndü. Ierdekiler çok sessizdi. "İinizden bazıları beni tanıyor. Ama ben önemli değilim. Clement Harcombe önemli değil. Daniel'in yeniden canlanmış izlenimlerini yanına alarak arkadaşımız şimdi uzaklaştı aramızdan? Ben yalnızca kapıyı açtım ona." Konuştuğu sürece, elimi, avucunun içinde sımsıkı tutuyordu. "Bu gece buradan çıktığınızda, eşiği geçerken bu salondan dökülen ışığın, önünüzdeki karanlığı yardığını göreceksiniz. İşte benim tüm yaptığım budur: Kapıyı açtım, ışığın içeri girmesini sağladım."

Ölümün ortalıkta kol gezdiiği zamanlardı. Büyük Savaş'ın bitiminin üstünden altı, yedi yıl geçmişti, ama şimdi geriye baktığımda o günler hâlâ yoksunluk, yas dönemi gibi görünüyor bana; sanki bütün o ölümlerin upuzun gölgesi düşmüştü önümüze. Bu, o günün koşullarının gerçek yansıması mıydı, yoksa yalnızca ocuk olarak benim kendi durumumdan mı kaynaklanıyordu, söyleyemeyeceğim. Ama koyu renk paltoları, şapkaları, solgun yüzleri, Weights sigaralarının kokusunu anımsadığım zaman, babamın tanıdığı herkesin yaşamının öylesine büyük bir parçası gibi görünen tekdüzeliği, tedirginliği düşündüğüm zaman,  parçalı giysisiyle babamı bir kez daha onların önünde dururken gördüğüm zaman– işte ondan sonra, bunu, ölümün egemen olduğu dünya diye inançla tanımlıyorum. Geçmişin ruhlarının egemen olduğu. "şimdi bana doğru gelin" dedi. Hep aynı sözcükleri kullanırdı. "Kapıyı aın. Bırakın ışık, içeri parıltılarını sasın, yolculuğunuzu kolaylaştırsın. Gelin, şifa bulun."

Hiç kimsenin ne çıkmadığı zamanlar da olmuş olmalıydı, ama şimdi yalnızca bir iki kişinin tahta sıralardan kalktığı, sinirlice bize, platforma yaklaştığı zamanları anımsıyorum. Bu, romatizmalı bir yaşlı kadın, sürekli başı ağrıyan bir delikanlı, keskin göğüs sancıları çeken daha yaşlı bir adam olabilirdi –yaklaştıkları zaman, babam kollarını uzatmış beklerken, bana aşağı inip, onları ellerinden tutup kendisine getirmemi sylardı–. Bununla ilgili anılarımda şimdi, bir dş görünümü de var, çünkü anımsadığım kadarıyla onlara ilk dokunuşumda her zaman sancılarını duyabilirdim. Onların acılarını çekiyordum demek değil bu (böylesi, taşıyamayacağım denli ağır bir yük olurdu), ama daha çok sezgi anında, hastalıklarının çerçevesini anlardım; bu tanımadığım bir odada ansızın ışığın düğmesi çevrilmiş gibi bir şeydi. Ama ilerinde geçmişin hayallerini taşıyor görünen başkaları da vardı. Onlara dokunduğm zaman l babanın, büyük babanın, ya da daha eskilerden bir hayaletin

ayağa kalkıp bana baktığını görebilirdim. Hepsi anlık bir ayrıcalıktı, sonra yok olurdu.

O insanların yüzleri de yok olmuş durumda şimdi –bu öykünün göstereceği gibi anımsamak için çok iyi nedenlerim olan birkaçı dışında–. Babamın, Daniel'in sesini duyduğu o geceden özellikle bir tane yüz bana geri geliyor şimdi. Sık sık toplantılara katılan, her zaman salonun en arkasında, elinden geldiğince kendini belli etmeyerek oturan bir delikanlı vardı. Yalnızca babamın yakınında olmak için gelenlerdendi gece boyunca gözlerini üzerinden ayırmazdı. Sürekli yinelediği sinirli tavırları olduğu dikkatimi çekmişti; düzenli aralıklarla ağzının sol tarafı yukarı doğru kıvrılıyor, aynı seğirme devinimiyle başını, boynunu oynatıyordu; yine de her gösterinin başlangıcında babam piyano çaldığında müzik onu yatıştırıyordu sanki, nöbetleri geçiyordu. İnaniyorum, babam da pekâlâ farkındaydı, ama hiçbir zaman ona bakmamış, varlığından bana söz etmemişti. İnsanları sessizce, oldukları yerde tutmaktan hoşlanıyor gibiydi.

Ama o özel gecede, babam dinleyicileri, "Gelip şifa bulmaya," çağırdığında sırasından kalktı, ilk olarak öne çıktı. Sevgiye benzer bir duyguyla onu almak için hemen geçite indim, koluna dokunurken yarasının gücünü durdum –onu, bu tuhaf, sinirli titremelere iten yaranın zorlamasını–. Aynı anda o da bana, onun üzerine ne çok şey bulguladığımı biliyormuş gibi yabansı bir utangaçlıkla baktı. Sonra sahneye götürdüm. "Evet" diyordu babam. "Öne gel. Şöyle gel." Onu yüksek, tahta platforma yönelttim, babam ellerini onun omuzlarına koyarken ben de arkasında durdum; her zaman aynı biçimde dururduk, şifa arayan kişi ikimizin arasında, babam izleyicilerin görüş alanı içinde kalırdı. Şimdi de o bildik sorularını sorarken delikanlının üzerinden gözlerini bana dikmişti: "Söyle seni buraya getiren şey nedir? Sana nasıl..." Tüm salonda sözcüklerinin yankılanacağı biçimde sesini en yüksek perdeye çıkartmasına karşın hep bu anda dururdu.

"Ağzımla ilgili." Babama doğru eğildi, fısıldadı. "Bir aşağı bir yukarı sıçrayıp duruyor."

Babam hiçbir şey söylemedi. Ellerini delikanlının yüzünden, başından, boynundan üç kez geçirirken hâlâ bana bakıyordu. "Götür onu." Şimdi sesi daha da yükselmişti, ama hâlâ bana bakıyordu. "Götür onu."

Delikanlı ansızın geriye doğru kaykıldı, arkasında olup da desteklemeseydim yere yuvarlanabilirdi; sonra da yeniden sakinle-

şinceye dek kollarımın arasında titrediğini duydum. Her şeyin geçtiğini biliyordum. Babamın onu iyileştirdiğini, sonunda o sinirli seğirmenin yok olduğunu biliyordum. Ellerimi sırtından çektiğimde dönüp baktı; şimdi dimdik duruyordu, ama yüzünde öylesine şaşkın bir anlatım vardı ki sanki ansızın gelen kurtuluşu onu rahatlatmaktan çok korkutmuştu. Birkaç dakika sonra, yerine götürdüm; elimi bırakmak istemedi, bir kez daha yerine oturmadan önce elimi sımsıkı yapışarak durdu. Babam her şifa dağıtma gösterisinden sonra yorgunluktan bitkin düşerdi, ben delikanlıyla birlikte salonun gerisinde dururken daha alçak, daha dingin sesle konuşuyordu. Delikanlının içinde harekete geçmiş olan ruhlardan söz ederken ikimiz de dikkatle dinliyorduk; güçlerinin kaynağını yerine göndermek için avuçlarını havaya kaldırdı. Sonra delikanlı bana gülümsedi, yerine oturdu.

Babamın geçmişin ruhlarıyla, ölülerin ruhlarıyla ne demek istediğini belki de hiçbir zaman tam olarak anlayamadım; bir bakıma böyle şeylerin benim için hiçbir anlamı yoktu, çünkü babamın tanımladığı tüm gücün ondan kaynaklandığına inanıyordum. Sonuç olarak da onun karşısında dehşete düşmem gerekmiyordu, çünkü bu bilgiyle büyümüştüm: O benim babamdı, üstün olması yalnızca doğaldı. Çocuklukta öyle çok şey kabul edilir ki, küçükler, hepimizin içinde yaşadığımızı düşündüğümüzden çok daha pırıltılı, ya da çok daha korkunç binlerce dünyada yaşar. O zamanlar kendimi harika bir adamın çocuğu olarak görüyordum; burada geçen olaylara katılmama izin vermesi benim için gurur kaynağı oluyordu hep, bu küçük salonda olanların hiçbirisi bana garip ya da gizemli gelmiyordu. Benim yaşamımın öylesine parçası olmuştu ki, düpedüz yaşamın kendisinin bir parçası olarak kavırıyordum. Babamın sergilediği güçleri elde edebileceğime inanıyor muydum? Hayır, o zamanlar, değil. Kendimi hep onun yardımcısı olarak görüyordum, çünkü, orada toplanmış olan insanlara baktığım zaman onların dünyasına değil, babamınkine ait olmak istiyordum.

Toplantı sesizce sona erdi. Babam artık müzik çalmadı, izleyiciler ağır ağır gecenin içine yürürken onlarla vedalaşmak için elini kaldırdı. Söylediğim gibi bitkin düşmüştü, ama herkes gidince yorgunluğu geçiverdi, enerjisi sanki iki katına çıktı. "Bovril bu çökme duygusundan kaçınır, Timothy" dedi, başımı okşayarak. "Ben de!" Önce, tüm bağışların içine atıldığı, kapının yanındaki teneke bisküvi kutusuna gitti; içine hiçbir zaman bakmaz, yalnızca ne varsa yanında taşıdığı Gladstone torbasına boşaltırdı. Sonra hızlı hızlı

sahneye döndü, eliyle düzeltmeden önce piyanonun kapağını usulca kapattı; ben gittikçe koyulaşan karanlıkta peşi sıra sürüklenirken tek tek ışıkları üfleyip söndürerek telaşla salonu dolaştı. Hiçbir zaman o gece olanları tartışmaz, daha çok o sıralar bile bana önemsiz görünen şeyler üzerine sorular sormayı seçerdi. "Tim. Timothy. Dışarı çıkmadan pabuçlarını parlattın mı?"

"Evet, babacım."

"Bir şey daha. Bana hiçbir zaman babacım, dememelisin. Burada değil." Konuşurken salonun kapısını kilitliyordu tam da. "Bana peder demeyi öğrenmelisin. Çok daha iyi bir tınısı var."

"Evet, peder. Çok daha iyi tını." Bunun, nefret ettiği bir huyum olduğunu biliyordum –ağzından çıkanı yinelememin yani–. Ama elimde değildi. Hiç elimden gelmezdi. Yine de kara pantolonunun paça kıvrımlarından salonun tozuñu silkelemek için eğilmeden önce yalnızca baktı bana. Elimde değildi, yine, "Çok daha iyi tını" dedim.

"Timothy! Bir sürü yeni sözcük var. Eskileri kullanıp durma."

"Öyleyse bana birini söyle, babacım. Peder."

"Papyekuşe. Eve gidince sözlüğe bakarsın."

Önce salonun anahtarını bekçiye geri vermemiz gerekiyordu. Birkaç yüz metre ilerde Tabernacle Alanı'nda oturuyordu, seyrek sokak lambalarının yumuşak ışığı, bir de bu Londra gecesinde bana eşlik eden o yabansı kimsesizlik duygusu şimdi o yürüyüşlerden kalan en canlı anılarım; tüm yaşamım boyunca böyle sokaklarda yürüyüp duracağımı biliyor gibiydim. Bekçinin evi biber kokuyordu, karısı kapıyı açınca babamla ben bir adım geri çekildik. "Bayan Franklin" dedi. "Anahtar."

Tuhaf, ürkmüş bir anlatım vardı yüzünde, ama hep gülümserdi. Babam, "Anahtar," diyince güldü; gülüşü harikaydı. Sonra eğilip bana baktı, eliyle yanaklarımı okşadı. Bir an gözlerini babama, ardından da karanlık Londra göğüne çevirdi. "Hep bir anahtar bulunur" dedi, kapıyı kapamadan önce.

Babamla benim eve dönme zamanımız gelmişti, elimi tuttu, Hackney Alanı'na doğru yola koyulduk. Alanın da 'bahçesi'ni oluşturan bakımsız çimenlik parçasıyla, çakıl taşlarına bakan evin giriş katındaki bu kiralık odalar bizim oturduğumuz yerdı. Sessiz bir evdi, orda yaşayanlar dışında hiç kimsenin içinden çıkamayacağı denli karmaşık bir sokak labirentinin ortasındaydı; rengi atmış, yıkık dökük bir bölgenir: parçasıydı, ama şimdi geriye baktığımda onun kendi ayrıksılığının, Kingsland Caddesi'nin, Brick Yolu'nun o

cıvıl cıvıl yaşamından dışarı itilmiş olduğu havasının, onu gerçektekinden de daha bırakılmış gibi gösterdiğinden kuşkulaniyorum. Dünyadan saklanıyordu sanki, yalnızlığında, içten içe çürümeye yenik düşmüştü. Ama babam onu severdi. Eski taşların, kömür tozuyla kararmış tuğlaların kokusunu içine çekmeyi severdi, oysa benim için nemli mukavva kokusundan başka bir şeye benzemezdi. Ufalanıp ayrışmasıyla büyülenirdi babam, ama ben o yaşlarda bile iğrenirdim bundan - iğrenirdim, çünkü benim kendi kimlik duyguma sinsice el atar, hatta bazı durumlarda ona egemen olur gibiydi.

"Haydi, kaybolalım" derdi bazen, eve doğru yaptığımız bu yolculuklarda. Bununla, Hackney Alanı'na her zamankinden başka yönden gideceğimizi, bana daha az tanıdık gelen sokaklardan, geçitlerden geçeceğimizi söylemek isterdi. "Kaybolmak istiyor musun, Tim?" Bazı bazı Bunhill Meydanı'ndaki mezarlıktan geçtiğimiz, Hackney Alanı'na, Old Nichol Sokağı'yla, Hand Geçiti'nden yaklaştığımız olurdu; bazen de kuzeyden St. Agnes Çeşmesi'yle, Bowling Çayırıları Yolu üzerinden giderdik; sık sık da benim çocuk gözlerime devsi, ürkütücü görünen Shoreditch'deki kiliseye gelmeden önce Brick Sokağı'na dönerdik. Geçtiğimiz yerlerin çoğunu tanıdım, ama bazen de gerçekten kaybolur, babamın eline sıkı sıkı sarılırdım; o hep nereye gittiğini biliyordu sanırım, ama durmadan birbirini izleyen bitmez tükenmez geçitlerin, sokakların, avluların, alanların bana hep aynı yerde kalmak için hızlı hızlı yürüyormuşuz izlenimi verdiği zamanlar da olurdu.

Bir çocuğun içini dolduran korku tuhaf şeydir. O anda belirli bir nedene bağlı olması gerekmez, çünkü Londra'nın o daracık sokaklarında beni korkutacak hiçbir şey yoktu, belki de genel bir bırakılma korkusu benliğimi kaplıyordu. Kasvetli gaz ışığı, birbiri üzerine yığılmış eski, tuğla yapılar, delik deşik kaldırımlar, küçük ön bahçeler, kent yaşamının tüm kokuları benim gözümde yalnızlık düşüncesini somutlaştırıyordu. İşte o yüzden babamın eline sınıksıkı sarılır, zaman zaman da başımı kaldırıp aydınlık yüzüne bakardım. Bunhill Meydanı'ndan geçerken, "İşte" diyebilirdi. "George Bunyan Anıtı'nı görebiliyor musun? İşte yanında da William Blake'in mezarı var. Dostumuz, Bay Blake melekleri görürdü. Görünmez dünyayı, Timothy. Görünmez dünyayı."

Şimdi anımsayabildiğim kadarıyla, bu tür şeylerden öylesine saflıkla söz ederdi ki, bunların onda hangi duyguları uyandırdığını tam olarak anlamak mümkün olmazdı. Ama Brick Sokağı'nda yü-

rürken havası oldukça değışirdi. "Bak" derdi. "Buradaki sefaletle bir bak. İnsanların nasıl yaşamak zorunda bırakıldıklarına bak. Korkunç bir şey bu Timothy. Dayanılmaz. İnsanı yoksulluktan daha çok altüst eden şey yoktur." Bununla ne demek istediğini anlamazdım. Seni altüst eder de gündelik yaşamın tüm rahatlığı, güvencesi gözüne geçici, değışken mi görünür? Yoksa tersyüz eder de o görünmez dünyadan, acılar, yoksunluklar içeren bu daha acil olana yüzgeri döner misin? Kuşkusuz, o günlerde büyük yokluklara, zorluklara katlanan bir yığın insan vardı; şimdi kesinlikle biliyorum, onların kimileri, bundan sonraki yaşamın görünümünde avuntu bulmak için babamın toplantılarına geliyorlardı. Brick So-kağ'ının ötesindeki yollara sıralanmış evlerin açık girişlerini göstererek, "Hiç kimse böyle yaşamak zorunda bırakılmamalı" derdi. "Alçaltıyor bu durum insanları. Onlara işkence ediyor. Yaşamı acılar vadisine döndürüyor, Timothy. Ölüm gölgesinin düştüğü vadiye." Sözcükleri korkuturdu beni, gerçekten de o günlerde yoksulluk görüntüsünün, gündelik yaşamı nasıl da koyu gölgelediğini, babamla benim yaşadığımız yerin hemen yanında ne çok acının kol gezdiğini kavrardım. Ama sonra ruh durumu değışirdi, Hackney Alanı'na yaklaştıkça ıslık çalmaya başladılar. Eğilip bana bakarak, ilk kez yüzümdeki anlatıma dikkat ederek, "Bu kadar çok üzölme" derdi. "Sıkıntılarını rafa kaldır."

Böylece de, hem görünen, hem görünmeyen dünyaları doyurucu biçimde sergilemiş olarak sonunda, "kaybolduğumuz" yolculuğumuzdan evimize dönerdik. Yine de şurası çok tuhaftı: Yeni bir yönden (ya da bilinmeyen bir sokaklar yumağından) Hackney Alanı'na her yaklaşışımızda alanın görünümü de belirsiz bir biçimde değışmiş gibi gelirdi. Bizim evimiz de değışir, bilmediğimiz sokaklardan geçip geldiğimiz için şimdi bize yabancılaşmış; benim için cennet kadar değerli olan üç küçük odamızda pekâlâ yabancılar da oturuyor olabilirdi. Ona az çok bildik sokaklardan yaklaşırsak orada içimin rahat etmesi daha kısa sürerdi. Sonra, yeri geldikçe, bu duyumların sonucu olarak, kendi büyümem, değışmem üzerine düşünceler edinmeye başladım.

Ama yine o geceye, babamın bana, "papyekuşe" dediği geceye döneyim. Salonun anahtarını bekçinin karısına verdikten sonra babam, elimi tutmuş, birlikte Hackney Alanı'na doğru yola koyulmuştuk. Bir Kasım akşamıydı, ama bu mevsimde alışılmadık ölçüde ılıktı hava, eve sallana sallana dönüyorduk, babam çok yorgun, akli başka yerlerde görüldüğü için 'kaybolmamıştık', ama acele-

miz de yoktu. Ansızın bana, "Biliyor musun şimdi ne yapacağım?" diye sordu. Benimle konuşurken bile çevresine, karanlık dükkânlara, loş ışıklı evlere bakıyordu. "Biliyor musun, Timothy?"

"Hayır, babacım."

"Peder. Sana bir şiir okuyacağım." Kaldırımın ortasında durdu, elinin birini havaya uzattı. "O tatlı sağnaklarıyla Nisan—" Sonraki sözcükleri anımsayamayarak durdu. "Falanfilan. Falanfilan. Falanfilan. Ondan sonra dört gözle bekler halk hacca gitmeyi. İşte biz buyuz, Timothy. Hacıyız."

Hâlâ kolu öne uzanmış duruyordu, yakınımızda kimse olmasına karşın utanmıştım.

"Haydi, babacım, gidelim." Başımı bel çukuruna dayadım, onu evimize doğru itmeye çalıştım.

Bana gülmek için geri döndü, ama sonra birden çok sessizleşti. "Hişşt" diye fısıldadı. "Bir dakika buraya gel." Önüne geçtim, o, si-perli kasketimi düzeltiyormuş gibi yaparken ben de başımı kaldırdım. "Sanırım," dedi, "birisi bizi izliyor. Işıktaki onu gördüm."

"Nerde?"

"Bakma. Bakma."

Eskisinden de ağır ağır yürüdük; sokaklar o zamanlar, şimdi-
kinden çok daha karanlıktı, kaldırım, yine gecenin içinde yitmeden önce, yalnızca her gaz lambasının halkasında aydınlanıyordu. Ne zaman ışık bölgesine ulaşırsak, babam soğukkanlılıkla ya bir ilana bakıyor, ya vitrinlerin içerisini gözlüyor, aynı zamanda da arkamızdakini dikkatle izliyordu. Nedense peşimizdekinin bizi görmesini istiyordu. "Pears sabunları" dedi. "Eşsiz görünüm için. Bizi izliyor, Timothy." Bu durum bana korkunç bir tehlike gibi geliyordu, ama babama göre şatafatlı bir oyundan başka şey değildi, çünkü dosdoğru evimizin yönünde gideceği yerde, Hackney Alanı'nı üç kez dolaşmıştı. Ben onun yanı sıra gittikçe daha gönülsüz bir suç ortağı olarak yürürken babam ansızın durduğunda alanı dördüncü kez dolanmak üzereydik. "Çabuk" diye fısıldadı. "Bana yetiş." Kaldırımında gerisin geri koştuk, on, on iki metre ya gitmiş, ya gitmemiştik ki ikimiz de alanın ucundaki tuğlacı avlusunun köşesinden kıvrılıveren bir gölge gördük. Biz de köşeyi döndük, neredeyse peşimizdekiyle çarpışıyorduk. "İşte, buradayız" dedi babam en cana yakın sesiyle. "Seni tanıyorum. Seni çok iyi tanıyorum."

Ben de onu tanımıştım; o gece sinirli seğirmelerini iyileştirdiğimiz delikanlıydı.

"Elbette tanıyorsunuz, efendim. Bana yardım ettiniz." Konu-

şurken bir yandan da düğmelerini çözmeye başladığı, modası geçmiş, gabardin palto giyyordu. "Ağzımı iyileştirdiniz" diye ekledi. "Size teşekkür etmek istedim. Ama nasıl bilemedim..."

Babam, salonda yaptığı gibi iki eliyle birden onu omuzlarından kavradı. "Adın ne bakayım, dostum?"

"Clay."

"İlk adın?"

"Stanley, efendim."

"Pekâlâ, Stanley Clay. Bana teşekkür etmen için hiç neden yok." Toplantılarda kullandığı o uyumlu, müzikli sesini bir kez daha edinmişti. "Düşündüğün birisi var mı? Sevdiğin birisi?"

"Ölmüş birisi mi?"

"İstersen."

"Babam vardı..."

"Öyleyse babana teşekkür et. Senin çevrende bir hayal var. Salonda duydum bunu."

"Yani, şimdi...?" Delikanlı ansızın tedirgin olmuş gibiydi. "Yani şimdi sürekli beni izliyor mu demek bu?"

"Herkes izlenir..." dedi babam. "Herkes, herkesi izliyor." Bu sözlerle ne demek istediğinden hiç de emin değilmiş gibi aceleyle söyledi bunu, ama sonra sesinin uyumu geri geldi. "Yaşadığımız yer işte burası Stanley Clay. Burası bizim evimiz."

"Yeryüzümü demek istiyorsunuz?"

"Hayır, Bizim oturduğumuz yer." Babam beni çekti. "Hackney Alanı."

Yeniden elimi tuttu, evimize doğru yürümeye başladık, ama Stanley Clay'in de bize katılmaya karar vermesi beni çok şaşırttı. "Bay Harcombe," dedi, aynı durgun, içten sesiyle, "sizin için yapabileceğim bir şey var mı? Ben iyi bir işçiyim." Tam o anda ona baktığımda, hiçbir zaman şimdi olduğundan başka bir şey olamayacağını duydum – yoksul, tedirgin, yalnız. Onu karanlıkta titrerken izlediğim sürece yaşamının tüm aşamaları gözümün önünden geçti sanki. Şimdi bunu nasıl açıklayabilirim, kendime bile? Kimi zaman akşamları babam bana *Hacı'nın İlerleyişi*'nden parçalar okurdu, bir kez de omzunun üstünden, elinde kitap, sırtında ağır bir yüklenen bu hacının resmine baktığımı anımsıyorum. Gördüğüm işte buydu. Başkalarının yalnızca gezgini görebilmesine karşılık ben onun her yere birlikte taşıdığı kitabı, yükü de ayırt etmişim.

Stanley Clay hâlâ istekle babamla konuşuyordu; babama karşı kendini büyük bir borç altında duyduğu, tüm borçların öyle ya da

böyle ödenmesi gerektiğine inandırılarak yetiştirildiği görülüyordu. Oturduğumuz evin bahçe kapısında duruyorduk; yaz sonunda birkaç günebakan çiçeğinin büyüdüğü bir avuçluk toprak parçasından başka şey olmayan küçük 'ön bahçe' vardı yanımızda. Bayırlıdım o günebakanlara. O zamanlar bu çiçekler, babamla, babamın yaşamıyla ayrılamaz ölçüde kaynaşmış olmasına karşın onları anılarımda hâlâ sevirim. Babam öteki dünyadan söz ettiğinde yüzlerini göğe çevirirler sanırdım. Işıktan söz ettiğinde onlardan yayılıyor gibi görünen parıltıyı düşünürdüm. O zamanlar boyları benden uzundu, aralarında durduğumda sanki beni korurlardı. Benim bekçilerimdiler.

"Pişano akordçusu" diyordu babam. "Güzel iş. Göklerin müziğini akord etmek. İşte yaptığın bu, Stanley Clay. Söyle bize, Timothy, Shakespeare bu konuda ne der?" Başkalarının yanında benimle hep yetişkin biriymişim gibi konuşurdu. Başımı kaldırıp göğe baktım, bir an cennetleri, içinde yaşama ayrıcalığını kazandığımız büyük bir yapı olarak gördüm. "Boz akordunu şu telin" dedim, "duy başlar nasıl uyumsuzluk." Bu dizeleri okuduğumu anımsamıyordum, ama onları biliyordum.

"Şu salondaki pişanoya bir şeyler yapabilirim," diyordu Stanley Clay. "Bir bakabilirim. Azıcık ayarlayabilirim."

Babam hemen yanıtlamak yerine elini delikanlının omzuna koydu. "Öyleyse yeniden görüşeceğiz." Bu, onun genel tavrıydı, iyiliği istemekten, hatta açıkça kabul etmekten hiç hoşlanmazdı. Yalnızca, gizemli bir biçimde o işin yapılacağını varsayardı. Şimdi içeri girmek istediğini seziyordum, bahçe kapısını açtım, onun önü sıra dar yolda yürüdüm. "Oğlum çok sabırsızdır" diye açıkladı Stanley Clay'e, sonra çok belirgin biçimde vedalaşarak peşimden geldi. Ön kapı kapanır kapanmaz, "Sence" dedi, "tam olarak iyileşti mi?"

Bu soruyu niçin bana sorduğunu anlayamadım –her şey bir yana, onu iyileştiren kendisiydi– ama nasıl yanıtlayacağımı biliyordum. "Evet" dedim. "İyileşti."

O gece de başka geceler gibiydi. Babam, hiçbir zaman toplantıdan önce yemek yememize izin vermezdi. Küçük salonda durur, ölülerin ruhlarıyla konuşurken, ya da hastaları iyileştirirken, içinin başka varlıklarla, başka seslerle dolmasını beklediği süre içinde uyanık kalması, her açıdan boş olması gerekiyordu. Benim de yiyeceksiz kalmam bana hiç de haksızlık görünmezdi: Onun öylesine ayrılmaz bir parçası olan ben, kendisine koyduğu sınırlamaları da

büyük bir istekle paylaşıyordum. Elbette, dönüşümüzde hep çok aç olur, musluk, çaydanlık, bir de yağlı gazocağı bulunan tezgâhtan başka bir şey olmayan mutfığa giderdik hemen. "Gaz için azıcık bozukluğun var mı?" diye sık sık sorar, bir yandan da tahta rafta yemek yapmak için bir şeyler araştırırdı. Gözlerimi kapasam şimdi, önümde yükselen o eski ev eşyalarını görebilirim. White's Limonata şişesi. Colman's Hardalının sarı şişesi. Tip Top Çayı'nın yeşil kutusu. Whitebread Birasının siyah şişesi. Oxo. Bournville Kakaosu. Nestle Sütü. Yaşamımızdan öylesine çabuk atılıveren, bu dayanıksız nesnelerin, en canlı biçimde anımsadıklarım olması da tuhaf.

Babam gerek duyduğu şeyleri, hemen o nesneyi yok edecek olan büyücüyümüş gibi gösterişli tavırlarla indirirdi raftan. Gerçekten benim için böyle numaralar sergilediği de olurdu: Ortadan yok olan yumurta, birkaç dakika sonra benim kulağımdan çıkar, ya da ceplerimde aramamın hemen ardından bir kaşık yine cebimde bulunurdu. Yediklerimiz oldukça basitti, babamın hiçbir zaman çok parası olmamasına karşın, çocukluğumda yoksunluk duygusuna kapıldığımı hiç anımsamıyorum. Bunun büyük ölçüde nedeni, onun her şeye hatta alışverişe, yemek pişirmeye kattığı coşkuydu, en sıradan yemekte bile benim için büyü havası vardı. Yemeğimiz üzerinde çeyrek kuruşluk domuz pirzolasının gevrek gevrek durduğu bezelye püresi olabilir; ringa balığı en çok sevdiğimiz yemeklerdendi ama yine de kasap چراغının Perşembe akşamları alayım diye bir kıyıya ayırdığı sığır kemikleri benim özel seçimimdi. Cumartesi günleri de özeldi çünkü düzenli olarak karidesçi gelirdi. El arabasını iterek sokakları dolaşır, ben de dursun diye bağırarak dışarı fırlardım her hafta. Pırıl pırıl karidesleri ekmekle, tereyle yedik, arkasından da mutlaka ortasına bir parça çilek reçeli konmuş pirinç gelirdi. Şimdi görebiliyorum onu, tadını duyabiliyorum -yeniden çocuk olmayı diliyorum.

Yemeğimiz hazır olunca, müthiş bir savaş ganimeti taşıyormuşuz gibi götürürdük onu ön odaya; bana hiç de öyle görünmese de burası aynı zamanda babamın yatak odasıydı. Yerde kilimler, duvarlarda asılı çeşit çeşit karikatürler, bina resimleri, eski Londra haritaları vardı: Benim gözümde bunlar görkemli sanat yapıtlarıydı. Bir karış boşluk bile yoktu, burada, geceleri babamın yatağı olan kahverengi, eski sedirde otururken kendimi güvenlik içinde, korunmuş duyardım. Sedir çamın altındaydı, yastıklarının üstüne diz çöktüğümde, Hackney Alanı'nın benek benek çimenliğini göre-

bilirdim. Günebakanlar da tam camın altında büyürdü, yaz başında öyle uzun olurlardı ki ben onlara bakarken odaya, benim yüzüme gölgeleri düşerdi.

Topu topu üç odamız vardı: Babamın odası, pislik içindeki arka bahçeye bakan mutfak, ikisinin arasında da benim odam. Gerçekte benimki heyula gibi bir dolaptan başka şey değildi; hiç penceresi yoktu, ama yatağım dışında bir de kitaplık vardı, benim için debdebenin özetiydi orası. Şimdi onun tarihi olmayan bir oda olduğunu söyleyebilirim, ama o zamanlar yalnızca huzurunun, sessizliğinin bilincindeydim. Çıplak, sarı duvarları üzerime eğilirdi, ben dinginlik içinde kalırdım. Bunun nedeni evin öteki bölümlerinin epeyce farklı olmasıydı belki de: Tuvaletle banyoyu üst katta oturan ailelerle paylaşmak zorundaydık, ne zaman merdivenleri çıkma yürekliliğini göstersem, içimi sonsuz bir korku doldururdu. Kimbilir ne çok başka insan bu yolu çiğnemişti. Ne çok başka insan burada yaşamıştı.

Babamın odasında da bir tuhaflık vardı, ama benim için büyü-
nün tuhaflığıydı: Babamı gizemli bir durumda bulduğum da olurdu kimi zaman, bu gizemin birazı 'gariplikler dolabı'm adını vermekten hoşlandığı yere de bulaşmıştı. İşte toplantıdan sonra yemeğimizi getirdiğimiz oda burasıydı. Sedirin önüne yerleştireceğimiz tahta masa vardı, gece içeri girsin diye perdeleri açık bırakıp oturur, yemeğimizi yerdik. Bazen babam hiç konuşmayacak denli dalgın görünürdü; bunun nedenini hiç bilemez hatta kestiremezdim bile, oysa şimdi biliyorum. Ama çoğu durumda neşeli hatta kaygısız da olurdu. İşine ara vermek onu yükten kurtarır gibiydi; toplantıları ağzına aldığından değildi, böyle düşünmem, anımsayabildiğim kadarıyla kendinden hiç söz etmezdi. Bunun yerine, onun 'İngiliz müziği' dediği şeyi tartışırdık, bunu yalnızca müzik için değil, İngiliz tarihi, İngiliz edebiyatı, İngiliz resmi için de kullanırdı. Her zaman onu bir konu, bir başkasına götürür, William Byrd ya da Henry Purchell'den söz ederken yarıda bırakır Tennyson'a, Browning'e atlardı; Samuel Johnson'un yapıtlarından Thomas Gainsborough'un resmine, eski halk danslarından sonelere, kasidelere, Daniel Defoe'nun Londra'sından Charles Dickens'in Londra'sına geçerdi. O konuştukça benim imgelemimde bunların tümü, şu anda oturduğumuz bu küçük odada bile hâlâ yaşadığına inandığım bir tek dünyayı oluşturuyordu. Bu en az, ikimizin de çevresini saran, arada sırada eski salonda bir an görünüp yok olan hayaller kadar anlamlı bir varlıktı. Beni eğitmek görevini üstlendiğini daha

sonra bulguladım, bu yüzden de söylediği her şeyin yöntemi vardı. Oysa o zamanlar, bu tür şeyleri yalnızca o biliyor, geçmişe ilişkin bilgiler (aslında geçmişin kendisi) onun kişiliğinden kaynaklanıyor gibi görünürdü bana; ikimizin arasında sırdı sanki, gizli kalmıştı.

Geç saatlere dek oturmalarımıza alışkındım, ama hiç kuşkusuz ana-babalara özgü suçluluk duygusu nöbetiyle babamın beni erkenden yatağa soktuğu geceler de olurdu: Mutfak musluğunda dişimi fırçalarken onun gramofonda müzik çaldığını duyardım. Sonra, hızla kendi odama girer, hep özenle katlanıp kitaplığın üstüne konan pijamalarımı giyer, sabırsızlıkla 'okuma'nın başlamasını beklerdim. Babam içeri, bana geldiğinde hep yatağa girmiş olur, usulca ensemeye üfleyerek beni 'uyandırıcaya' dek uyuyormuş gibi yapardım. Sonra raftan kitap alır, okumaya başlardı.

Çok sayıda kitabımız vardı, kitaplıktaki ciltlerin kırık sırtlarını hâlâ anımsayabiliyorum. Koyu mavi kapağı, yaldızlı yazılarıyla *Büyük Umutlar*; yalnızca görüntüsü bile benim için büyük haz, rahatlık kaynağı olan kalın, kırmızı cildi içindeki *Sherlock Holmes'un Serüvenleri*, *Sherlock Holmes'un Anıları*; dar, yeşil ciltleri, sayfa çevrilmeden önce arka yüzündeki yazıları görebileceğim denli ince kâğıtlarıyla *Robinson Crusoe*, *Veba Yılı Günlüğü*. *William Hogarth'ın Resimleri* kitabının altında, yatık duran büyük bir cilt Elizabeth dönemi şarkıları kitabı da vardı babamın: Kimi zaman ikisini de raftan indirir, yere yazardım. Okumazdım, gerçekten bakmazdım bile; bana her yastıktan daha rahat gelen sayfalarına başımı yaslardım yalnızca. Bunlar babamın yıllar boyu satın aldığı, kezlerce baştan okuduğu tüm kitaplardı, ama yalnızca beni eğitmek amacıyla özel olarak aldığı ciltler de vardı. İngiliz resim tarihinin yanında, İngiliz şiir antolojisi, bir de Ludgate Hill'deki pazardan alıp zafer kazanmışçasına eve getirdiği, *İngiliz Tiyatrosu'nun Güzellikleri* adlı altı ciltlik bir dizi vardı.

Ama üst rafta babamın 'özel' kitaplar adını verdiği, yani o sıralar bana okumakta olduğu kitaplar anlamına gelenler dururdu. Şimdi türünü anımsayamıyorum, ama o özel kış gecelerinde *Hacı'nın İlerleyişi*'ne ya da *Alice Harikalar Diyarında*'ya nasıl başladığı, Alice'in serüvenlerinden çok canım sıkılmasın ya da Hacı'nın başına gelen korkunç belalardan çok çok ürkmeyeyim diye onları nasıl değiştire değiştire okuduğu hâlâ aklımda. *Hacı'nın İlerleyişi*'nin daha eski bir kitap olduğunu, yalnızca yazarı üzerine bildiklerimden değil, başındaki lekeli, sararmış boş sayfaya yazılı dedemin adı Jo-

siah Harcombe'a bakarak da ayırt ediyordum. Babam bunun 'miras düştüğünü' söylemişti, ne zaman bu sözcükleri kullansa gözlerimin önüne, kara kapağı, başlığının kabartma harfleriyle kitabın gökyüzünün bir yerlerinden düştüğü, usulca babamın ayakları dibine indiği gelirdi. Haftanın üç gecesine buna, ötekiler *Alice Harikalar Diyarında*'ya ayrılırdı, kitapları arasında en sevdiğimin bu olduğunu ileri süremem, ama kaldığımız yeri bulmak için tanıdık sayfaları çevirirken duyduğum yoğun haz duygusunu çok iyi anımsıyorum. Bu arada ben de yatağın üstündeki solmuş, mavi kuş tüyü yorganın altına sığınmış olurdum; babam tahta bir iskemle getirir, toplantılarda kullandığına çok benzeyen alçak, uyumlu bir sesle başlardı.

Yine de okuduklarının bana çok ilginç geldiği, yatakta oturup babamın omzu üstünden kitabı süsleyen resimlere baktığım da olurdu. Örneğin Alice'in serüvenleri içinde, ahçı yanındaki tence-reyi karıştırırken ağlayan çocuğu emziren Düşes'in korkutucu yüzü hâlâ gözlerimin önünde: Bana hep bebek kaynatılıp yenmek üzereymiş, Düşesin yüzündeki anlatım da açlıkmış gibi gelirdi. Alice'in şöminenin üzerine tırmanıp aynanın içinde yok olmaya başlamasını da anımsıyorum; başına ne gelirse gelsin ona aldırımyordum, çünkü tıpa tıp çocuk gibi giyinmiş yaşlı bir kadına benziyordu. Sonra da peşi sıra sürüklenen Alice'le birlikte havada uçan Kızıl Kraliçe'nin resmi vardı, bunu gördüğümde korkardım.

Hacı'nın İlerleyiş'nin bizdeki baskısında yalnızca bir tek resim vardı, daha önce de belirttiğim gibi sanırım buna bakmaktan hiç bıkmazdım, çünkü benim gözümde gerçek yaşamın yansıması olmuştu. Bu, elinde kitap, sırtında yük taşıyan adamın resmiydi; bir kentin uzaklardaki görünümüne bakmak için dönmüştü, yüzünde dehşet anlatımı vardı. Bu imgede öylesine bir yılgı, yalnızlık görünüyordu ki beni de içine çekeceğinden korkardım, ama şimdi onu yeniden gözümde canlandırdığımda çocukluğumdaki durumumla bütünleşiyor, özlemle anımsamaktan kendimi alamıyorum.

O zamanlar, babamın eski kitapları okumasını dinlerken benliğimi saran nasıl bir korkuydu? Onun sesinin yankısını yine duyuyorum, dizlerinde duran kitabı, burnunun üstünden kayan gözlüğünü görüyorum. Bunların tümü bana geri dönüyor, bir kez daha tavanın çatlak sıvasına gözlerimi dikmiş, yatağında kıvrılıyorum, kimi zaman da o okurken uyuylakalıyorum.

iki

Uyurken de düş görmüş olmalıydı. Koskoca bir ovada duruyordu, ama uzaklarda bacaları sözcük biçimindeki evi (Timothy'ye öyle geliyordu) açıkça seçiyordu: Dalga dalga dumanlar yükselirken *kuzgun*, *yapıt* gibi sözcüklerin 'k', 'y' harfleri yukarılara, göğe yöneliyor, 'n', 't' çatıya yapışıyordu. "Ama nasıl olur da", diye düşündü, "sözcüklerden duman tütebilir?"

Evden çıkan birinin kendisine doğru koştuğunu gördü; öylesine kocaman bir ovaydı ki, düşünde zaman denen şey olsaydı yanına ulaşması saatler sürerdi, ama gerçekten çok kısa süre sonra, hafifçe kırmalı, beyaz bir giysi içindeki küçük kızın çizgilerini ayırdetti.

Rüzgârda, arkasından dalga dalga dökülen uzun saçları vardı; koşarken, "Yaşam, yaşam, sonsuz yaşam! Sonsuzluk içinde karşıma çıkması kaçınılmaz olan gizemle nasıl başedeceğim?" diye bağıırıyordu.

"Vay canına" dedi Timothy kendi kendine, kızın aceleyle önünden geçişini, karanlık ormanda gözden yitişini izlerken, "Alice bu." Kızın yüzünde belli belirsiz küçümseme çarptı sanki gözüne, ama bunu düşünecek zamanı yoktu, çünkü aynı yönden acele acele, uzun boylu, esmer, sırtında yükü, elinde kitabı olan bir adam geliyordu. "İşte bu da Christian." Timothy'nin önünden geçerken adam kendi kendine söyleniyordu. "Hay Allah! Hay Allah! Çok geç kalacağım! Bu kadar geç kalırsam, öfkeden delirmez mi! Ah, kitabım, ah yüküm, ne de geç oluyor!" O da yakındaki ormana koşmaya başladı; ayağı takılıp da kitabını düşürdüğünde bile dönüp almak için durmadı, burnunun doğrusuna uğraşını sürdürdü.

Kupkuru ovadan kitabı alıp ardından koşturarak "Lütfen, ba-

yım..." diye bağırdı Timothy, "kitabınızı yitirdiniz..." Ama Christian ağaçların arasına dalmıştı bile, ortalıkta görünmüyordu. Timothy kitabı açtı, ama işin garibi, sözcükler İngilizce gibi görünmesine karşın, hiçbirini anlamıyordu. Bildiği gibi satır satır dizilmişlerdi, ama anlamını çıkarmak için bir tümceye yakından bakmaya çalışır çalışmaz sözcükler hemen sayfanın yanındaki boşluğa karınca sürüsü gibi üşüşüyorlar, Timothy'nin şaşkın şaşkın baktığı sayfayı bomboş bırakıyorlardı. "İşe bak" diye düşündü, "ne garip şey."

"İstersen ona garip diyebilirsin" dedi, arkasındaki bir ses. "Ama ben ne gariplikler gördüm, karşılaştırırsak bu, onların yanında sözlük denli mantıklı kalır. Timothy korkuyla döndüğünde, arkasında tıpa tıp aynı biçimde, redingotlar, melon şapkalar giymiş iki adamın durduğunu gördü. "Tüm çocukların yaptığı gibi sen de sormadan söyleyeyim. Ben İnatçı. Bu da Uysal. Yoksa tam tersi miydi?"

Çocuk bir an onlara bakakaldı. "Sizi anımsıyorum" dedi. "Siz *Hacı'nın İlerleyişi*'nin içindesiniz."

"Ben buna o denli güvenmezdim" dedi Uysal (tüm bu süre içinde konuşan oydu çünkü). "Bir yere yazılmadığı sürece ben buna güvenmezdim."

"Ama yazıldı. Bu bir öykü. Sizi öyküde okudum."

Uysal, anlık sıkıntısını gizlemek istiyormuş gibi bakışlarını öteye çevirdi. "İstersen sen ona öykü diyebilirsin. Ama bizim için o, ah, gerçekten de tam olarak nedir o? Vaiz, daha geçen gün açıklıyordu."

Yardım istemek için İnatçı'ya döndü, ama Timothy coşkuyla araya girdi. "Öykülerin gerçek olacağını hiç bilmezdim, ama işte birinin ortasında duruyorum. Sizce benim üzerime de kitap yazılabilir mi?"

"Sen pek de özgün bir kahraman olmadığına göre, bu kitap çok tuhaf olurdu" diye homurdandı Uysal. "İğretileme, hayal, falan filan gibi bir şey olurdu."

Arkadaşı duraksayarak, "Bu, hiç ölmeyen Kitap mı?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Her şey ölmez mi?"

"Alice'e göre ölmez." İnatçı elini çocuğa uzattı. "Üzülme. Sen onu dinleme. Sen de roman kahramanına dönüşebilirsin, pekâlâ. Hoşçakal."

Timothy'yi hâlâ elinde tuttuğu kitabıyla bırakarak İnatçı'yla

Uysal topukları üstünde döndüler, çevik adımlarla uzaklaştılar. "En sinir bozucu şey de bu," dedi Timothy, "öykünün ortasında tek başına bırakılmak, kim olman gerektiğini bile bilmemek. Keşke babacığım burda olsaydı. O tam olarak ne yapılacağını bilirdi."

"Ben senin yerinde olsam boğacağım demezdim. Firar eder derdim." Çocuk havada bir başın ortaya çıktığını gördü –hiç de hoş bir baş değildi, parçalanmış kanlı bir nesneydi–. Timothy'ye birisinin bedeninden kesilmiş gibi geldi, korkuyla geri çekildi. "Ben senin yerinde olsam firar ederdim." Ağız açıldı, içinden tüm ovaya yayılan çığlık yükseldi, sonra alın, kulaklar gözden yitmeye başladı, burun, yanaklar, gözler buharlaştı, geriye bir tek açık ağız kaldı. Sonra da ardında yalnızca çığlığı bırakarak ağız yok oldu.

Timothy, çığlığı bastırmak için bağırarak, "Evet, firar ederim" dedi. Öykünün içindeysem, bundan sonra olacakları görmek için yola koyulabilirim 'pekâlâ." Ovada, karanlık ormana doğru yürüdü, ama ne denli hızla, ne denli ötelere giderse gitsin orman hep aynı uzaklıkta kalıyordu. Oysa işin tuhafı görünüm sürekli değişiyordu: Bir an geniş ovadaydı, sonraki an ırmağı geçiyordu; su seddinin üstünden tırmanıyordu, sonra hiçbir uyarı olmadan kendini bir koyakta buluyordu, kurumuş çay yatağı boyunca yürüyordu. Taa uzaklarda, başında tacı, dimdik duran, yaşlı bir kadın görünceye dek. "Vay canına" dedi, "Kızıl Kraliçe bu." Gerçekten gördüğü tüm resimleri korkutmuştu onu hep, ama şimdi koyağın dik kıyılarında öylesine hüznü görünüyor ki ona acıdı. Ortaya bir şeyler söylüyordu, her yanda sesi yankılanıyordu.

"Ölene özlem mi?" diye bağırıyordu.

"Ölene özlem" diye yankılanıyordu.

"Kimler ölür seherlerle?"

"Ölür kederlerle."

"Ama kalmanın saçmalığı?"

"Kalır saçmalığı."

Timothy sessizce önünde duruyordu, ama kadın onu ayırt etmemiş görünüyor. "Canavarca bir şey bu" diyordu. "Yalnızca söylediğini sana yanıt olarak döndüren yankının anlamı ne? Başına vurmuş!"

"Başını vurmuş."

"Haykıracağım!"

"Haydi canım."

Kızıl Kraliçe ansızın büyük bir kayanın üstüne oturdu, titreyerek elleriyle kulaklarını kapadı: Öylesine iki büklüm olmuştu ki ta-

cının ayakları dibine, molozların içine düşeceğinden korktu Timothy. Sessizce önünden geçip gideceği sıra kadın başını kaldırıp baktı. "Hiç sanmam," dedi, "daha önce gerçek bir kraliçeyle karşılaştığını. Korkunç bir görüntü, değil mi? Burada bile."

"Bilemiyorum, 'burası' neresi? Tam olarak bilemiyorum."

"Ölümün Gölgesi Vadisi elbette. Cehennem zebanilerinin, şeytanların, ejderhaların olduğu yer: prangalara vurulmuş, acılar içinde oturan, anlatılmaz işkenceler altındaki insanlarınkine benzer sürekli haykırışların, iniltilerin olduğu yer. Bu vadinin üstünde, açık kanatlarıyla ölümün, karmaşanın ürkünç bulutları asılı. En azından geçen gün Beyaz Kraliçe'nin bana söylediği bu." Beyaz Kraliçe'den söz eder etmez canlanıverdi epey. "Ama bana sorarsan, insanları etkilemek içirt sürüyle şeyi de uyduruyor. Çok acıklı gerçekten. Ama sen" dedi sonunda Timothy'ye dönerek, "Sen nesin?"

"Ben ne miyim?" Ansızın sorulan bu soru Timothy'yi öyle şaşırtmıştı ki neredeyse kendi adını bile anımsayamadı. "Ben çocuğum...."

"Öfff, bu saçmalıklarla canımı sıkma."

"Bence anlamı..."

"Hiçbir anlamı olmayan çocuğun yararı ne? Çocukların hep anlamı vardır. İşte bu yüzden de böyle huysuz olurlar." Kızıl Kraliçe daha önceki sızlanmalarını tümünden unutmuş görünüyordu, neşesi yerine gelmişti. "Haydi şimdi, oyunu kuralıyla oynayıp baştan başlayalım. Sen nesin?"

"Ben..." Timothy şimdi, Ölümün Gölgesi Vadisi'nde dört yanını saran tüm seslerden öylesine korkmuş, şaşkına dönmüştü ki kendi adını bile unutmuştu.

"Ben bir çocuk için çok garip bir isim. Sanırım bu Benziuhulya'nın kısaltılmışı, anlamı da 'ben hayaller görürüm.' Ya da Hülya. Sen Hülya mısın? Haydi konuş, pabuçlarını fırçala, acılar içindeki insanların bağrıışmalarına boş ver, söyle bana."

"Tam da söyleyecektim," diye ekledi Timothy, "adımı anımsayamıyorum."

Bu durum Kızıl Kraliçe'yi hiç şaşırtmadı. "İyi öyleyse," diye yanıtladı, "sözlükte ara. Kitabın var. Orda ara." Timothy, hâlâ Christian'ın burnunun doğrusuna koşarken düşürdüğü kitabı taşıyordu. "Ne derler, bilirsin, değil mi" diye ekledi Kızıl Kraliçe, Timothy kitabı koltuğunun altından çıkarır, açarken. "Gerçekten, bunu yalan söyleyen Adam yapmış."

Timothy, sayfaya baktığında tüm sözcüklerin tersyüz, tepetak-

lak, öyle ya da böyle değişik olduğunu gördü. "Korkarım bunu okuyamayacağım" dedi.

"Elbette okuyamazsın. Bu, ayna kitabı. Yalnızca elinde tutup okuyormuş gibi yapman gerekir. İşte eleştirinin anlamı da bu." Bunun üzerine ansızın kendini öylesine yabancı, yalnız bir yerde, eski yaşamından öylesine uzaklaşmış duyan Timothy gözyaşlarına boğuldu. "Keşke gerçek yaşlarla ağlamasan" dedi Kraliçe iğrenerek. "Burada hiçbir işe yaramazlar, biliyorsun. Her şeyi buğuyla pisletirler." Oysa şimdi Kızıl Kraliçe de eski dertlerini anımsamış Ölümün Gölgesi Vadisi'nde yankılanan bir dizi acılı çığlık atmıştı. Sonra Timothy'nin yanına çömeldi, bir kez daha yüreğini açtı. "Güneş olmadan yürümem gerekir" dedi. Bu günahkâr durumum yüzünden ayağımı bastığım yeri karanlıklar bürümeli, hep acılı yaratıkların çığlıklarını duymalıyım. İşte, olup olacağı bu."

Timothy, ayağa kalktı, gözyaşlarını tutmaya çalışarak vadiden aşağı bakıyormuş gibi yaptı. "Ama benim burada ne işim var?" diye özellikle birine sorulmayan soru döküldü dudaklarından. "Hem kim olduğumu nasıl bulabilirim?"

"Christian'a sorabilirsin, ama o şimdiye kadar çoktan Harikalar Diyarı'na varmış olmalı. Elbette, Alice'i de deneyebilirsin, ama en son Yıkımlar Kenti'nde görülmüş, mutlaka da sinirleri çok bozuktur. Ah, bak, şimdi, buradalar."

Timothy döndüğünde, Alice'le, Christian'ın elele ona doğru koştuğunu gördü. "Yolu açın," diye bağıırıyordu Alice, "yolu açın." Sonra Christian, "Haydi," diye bağırdı, Timothy'nin elini yakaladı: çocuk Kızıl Kraliçe'ye hoşçakal demeye zaman bulamadan iki yeni arkadaşının yanında koşuyordu. Christian elini daha da sıkı tutuyor, rüzgârı yarıp geçerlerken kulağına bağıırıyordu, "Daha hızlı, daha hızlı. Bu öykünün sonuna ulaşmak istiyorsak bunun iki katı hızla koşmalıyız." Sonra Alice gerçekten de çok tiz sesle şarkı söylemeye başladı:

"Doğrusu çok oluyor başlayalı

Sonsuz yaşamı aramaya

Oysa koşuyorum şimdi hızlı hızlı

Geç olsun hiç olmayacağına."

Vadiyi gerilerde bırakıp kendilerini sürekli yukarılara tırmanır buluncaya dek koştular, koştular. "Ben nereye gidiyorum?" diye ansızın Timothy'ye sordu Christian. Aynı anda Alice de dönüp çocukla konuşmaya başladı: "Nerelere uçmalıyım? Burada olmak korkunç bir şey."

Timothy, şimdi soluksuz kalmıştı, yanıt olarak hiçbir şey söyleyemedi, ama ikisinin ellerini de sıkı sıkı tutup aşama aşama kendi adımlarını yavaşlatarak, koşuyu önce tırısı, sonra yürüyüşe, sonra ağır ağır salınmaya indirgemeyi başardı, en sonun da tümünden durdular. Bir tepenin doruğundaydılar, görünüm millerce millerce uzağa yayılıyor gibiydi. Timothy, ötelerinde ovalar, çayırlar bulunan dağlara, vadilere baktı; hepsi üst üste yığılmış şatolar, tepeler, saraylar, ırmaklar, aralarında daracık yollar bulunan kasabalar, ormanlar, tarlalar, dumanlar içine kefenlenmiş karanlık kentler, çağlayanlar, mağaralar, çürüyen yapılar, pırıl pırıl yeni evler, toprağa doğru eğilmiş tek başına insanların yanında, bir ovayı geçen insan kalabalıkları, oynayan çocuklar, çayırlarda otlayan hayvanlar, kiliseler, mezarlıklar, göller, ağaçlar gördü. Sonra bir an Hackney Alanı'nı gördüğünü sandı, ağacın altında bir delikanlı uyuyordu. "Bu benim babam olabilir" dedi yüksek sesle. "Ben daha aklında bile yokken."

Christian, bu görünümün belli bölgelerini ayırt ediyor, ötekileri etmiyormuş gibi gözlerini kısmıştı. "Tüm bu değişik görünüm-ler, korkunç kafa karıştırıcı, sence öyle değil mi?" Elini Timothy'nin omzuna koydu. "Bunların romanlarla ayrılması gerekir, biliyorsun. Bir görünüm bir romana yeter."

"Ormanlara. Romanlara değil." Sanki konuşan oymuş gibi sert bir tavırla Timothy'ye döndü Alice. "*Ormanlarla* ayrılması gerekir. Her neyse, şimdi burada olduğumuza göre bunun tadını çıkarabiliriz, pekâlâ. Buna estetik uzaklık denir." Şarkı söylerken beyaz giysisinin cebinden bağa tarak çıkarıp ağır ağır, uykulu bir dalgınlıkla uzun, parlak saçlarında gezdirmeye başladı:

"Hem düşün içinde hem uyanık olabilir misin?
Aynı anda hem ağlayabilir hem gülebilir misin?
Kendinden geçer yine de uğramaz kötülüğe
Kendini yine uzak bulabilir misin büyüye?"

Sonra Christian sürdürdü şarkıyı

"Ser onu çocukluk düşlerinin yumak olduğu yere
Belleğin gizemli şeridine,
Hacının solgun çiçek buketi gibi
Koparılmış uzak ülkelerde."

"Yaşadığım en yabansı duygu," diye düşündü Timothy kendi kendine – çünkü burada en gizli düşünceler bile tümce biçiminde ortaya çıkıyordu– "bu en yabansı şey, ama inanıyorum burada iki değişik şey birbirine karıştı. İki ayrı öykü."

"Eğer demek istediğin buysa, bunların ikisi de düş." Timothy korkuyla çevresine bakındı: Christian'la, Alice gözden yitmişlerdi, onların yerinde kocaman Beyaz Tavşan duruyordu. "Söylediğimiz gibi," diye sürdürdü, patisinin biriyle yanak sakallarını sıvazlayarak, "görünmez olan şeylere sarsılmaz biçimde inanmalısın."

"Neydi dedin?" Timothy arkadaşlarının ansızın gözden yitmelerinden öylesine altüst olmuş, kendisinden on beş santim daha uzun bu Tavşan'ın görünümüyle öylesine şaşkına dönmüştü ki bu garip yaratığın sözlerini duyamamıştı.

"Onun ne olduğu konusunda hiçbir şey söylemedim. Sana olanları anlatmaya çalışıyordum."

"Ben demek istemedim ki..."

"İyi ya bir şey demek istemiyorsan bu, bizi bir sürü laf etmekten kurtarır. Mutlaka Kızıl Kraliçe bunu sana sayfalar, sayfalar önce açıklamıştır."

"Sayfalar mı?"

"Bir soru daha sorarsan doğru şu delikten aşağı ineceğim." Tavşan gösterişli bir tavırla çimenlikte küçük açıklığı gösterdi. "Evet, onun sayfaları. Kraliçe'nin sayfaları olması gerekir. Tıpkı kitabın da krallığı olması gerektiği gibi."

"Bu denli çok soru sorduğum için özür dilerim." Şimdi Timothy tümten şaşkına dönmüş, tedirgin olmuştu. "Ama geldiğinizden beri söylediklerinizin tek sözcüğünü bile anlamadım."

Beyaz Tavşan gülümsedi, yelek cebinden bir saat çıkardı, ona şarkı söylemeye başladı:

"Belirsiz sözcüklerde sanki bir şeyler gizli,
Görünürler Tanrısal zekâya daha çekici;
Her şeyi boşuna diye atarsan bir yana,
Bilmem ama sürükleyecek beni yine rüyalara."

Tavşan saatini cebine geri koydu. "Az daha Zaman'ı yitirmiş tehlikesiyle karşılaşırıyordum" dedi sır verir gibi. "Bu yüzden de ona şarkı söylemem gerekti. Burada kalmaya karar verirse, görüyorsun, Zaman tüm sorularını yanıtlayacaktır. Niçin oğlan babasına benzer?" diye ansızın sordu.

"Bilmiyorum. En azından bence..."

"İşte Zaman'ın hemen yanıtlayacağı türden kolay bir soru. Burada iki öykü mü var demiştin?" Tavşan'ın konuşma başlıklarını gelişigüzel değiştirmek gibi şaşırtıcı bir huyu vardı, Timothy yalnızca başını salladı. "Benim aklımın erdiği kadarıyla zaman yalnız-

ca tek öykü biliyor. Kendi öyküsünü. Haydi çabuk ol, yarışı kaçıracağız."

Hemen arkasından izleyen Timothy'yle birlikte hızla yokuşa aşağı indi tavşan. Yine de Timothy çevresine şöyle bir bakma olanağı bulmuş, görünümün nasıl da yabansı biçimde pisleştiğini hemen ayırt etmişti; kayalar, kara çizgiler, oyuklarla yol yol olmuş, ayağının altındaki toprak mor yamalarla lekelenmişti. Geçip giderken, bir yandan da Beyaz Tavşan'ı gözden kaçırmadan toprağa daha yakından göz attı, darmadağın edilip sonra yeniden bir araya sıkıştırılan sözcüklerden yapılmış olduğunu hayretler içinde anladı. Ama bunları enine boyuna düşünecek zamanı yoktu, çünkü şimdi tepenin eteklerine geldiği için bir yarışa katıldığını gördü. Çevresinde çeşitli yarışmacıların koştuğu, ötekilerin de şaşırtıcı tavırlar alarak yalnızca durduğu yarış alanının ortasındaydı. Duranlar heykel olabilir. İşlerinden birinin önünden geçerlerken Beyaz Tavşan, "Yazın biçimleri" diye açıkladı. "İşte Tasvir. İşte şurada da Apostrof. Öte yanda da Mizah. Hepsi de harika görünmüyorlar mı? Birbirleriyle ilintili olsalar hiç şaşmazdım."

Yarışın kendisi de yarışa pek benzemiyordu, çünkü yarışmacılardan hiçbiri ötekine aldırıyor, yolda bir ileri bir geri gidiyor, duruyor, yeniden başlıyor, yere oturuyor, ya da uyuyakalıyordu. Bir delikanlı topallaya topallaya yarışı tümünden bıraktı, Beyaz Tavşan onu coşkuyla alkışladı. "İşte Aksak Uyak gidiyor" diye açıkladı Timothy'ye. "Topal Koşma ayağını kaydırması. İşte bak Duygudaş'la, Anlayış!" Yeşil T gömleklerle birbirinin aynısı giyinmiş ikizler yarış yolunda koşarlarken düşsel izleyicilere kollarını uzatıyorlardı. Ama sonra Tavşan titremeye başladı, küçücük dişlerin takırtısını açıkça duyabiliyordu, Timothy. "Biliyordum" diye öfkeyle fısıldadı. "Bir terslik çıkacağını biliyordum." Titreyen patisiyle, al, mavi, pembenin çarpıcı tonlarında giyinmiş bir cesedi peşlerinde sürükleyen parlak gümüş zırlara bürünmüş iki şövalyeyi gösterdi.

"Kim yaralanmış?" diye sordu Timothy.

"Pek de yaralanmış denemez. Ölü Kinaye bu. İşte olup olacağı bu, onun. Kahraman Beyit az önce öldürdü onu." Bu görüntü Beyaz Tavşan'ı belirgin bir sıkıntıya sürüklemişti. "Böyle şey yapmamalıydılar. Burada yapmamalıydılar. Bunları Hazırcevap Arenası'na koyup üstlerine edatları fırlatmak gerek. Kahraman Beyit. Daha iyisi Sahte kahraman." Tavşan korkudan kurtulmuş, şimdi epey öfkelenmişti. "Görüyorsun ya burada hiçbir düzen yok. Hiçbir dü-

zen." Çocuğu bir kez daha yapayalnız bırakıp ıvecenlikle uzakla-
sırken sözcükleri uzaklarda belirsizleşti.

Yarışmacıların yerlerde yuvarlanmalarını, birbirlerini tekmele-
melerini, bitiş ipini ileri geri götürmelerini izlerken, "Bence," diye
düşündü Timothy, "burada hiç düzen yok çünkü, hiçbir şeyin anla-
mı yok. Ama ilk olarak, anlamın olmasına nasıl karar verebilirsin?
Sonra senin ne anlamın olacağına kim karar verir? Yolunda gider-
ken bunu sen mi uyduruverirsin? Hepsi çok yabansı. Çok yabansı
gerçekten."

"Bunun anlamı," dedi yanındaki ses, "araya girmemi bağışlar-
sınız, değil mi?" Timothy, döndüğünde, yüzünü kendisinininkine
yaklaştırmak için eğilen çok uzun boylu bir adam gördü. "Benim
adım Dev Umutsuzluk. Tanıştığımıza sevindim." Timothy'nin is-
teksizce sıkıldığı, beyaz, kemikli elini uzattı. "Araya girdiğim için ba-
ğışlayın, ama bunun anlamı Christian ve Alice'tir. Belirsiz denen
kasabaya doğru gittiler. Şu yönde, gerçekten." Dev Umutsuzluk,
beyaz parmaklarından birini kaldırdı, batan güneş yönünü göster-
di.

Christian'ın düşürdüğü kitap hâlâ Timothy'deydi, arkadaşları-
nı bir kez daha görme sezgisiyle onu sımsıkı bağrına basarak Dev
Umutsuzluk'un önerdiği yönde koştu. Daha yeni yola koyulmuştu
ki bağrıışma, çığlık sesleri duydu; hemen oraya yöneldi, Alice'i beli-
ne dek, pis, kara bir batağa batmış görerek şaşırdı. Kolunun birini
çocuğa doğru sallıyordu, giysilerinden kayan, damlayan çamurlar
görünüyordu.

"Yardım et bana" diye bağıırıyordu. "Tanrı aşkına yardım et ba-
na. Umutsuzluk Batağı'na düştüm." Alice şimdi eskisinden de yük-
sek sesle bağıırırken çocuk ona doğru koştu. "Burada olmak kor-
kunç bir şey." Timothy Christian'ın kitabını özenle Bataklığın kıyı-
sına koydu, sonra da elinden geldiğince Alice'e doğru eğildi: Tut-
sun diye iki elini de uzattı, kız bir çabayla onlara ulaştı, parmak uç-
ları birbirine değdi (çocuk için ne yabansı hazdı bu), sonra da elle-
rini kendininkilerin içine almayı başardı. Tüm gücüyle geri çekilir-
ken kızı da bataktan çıkarıyordu, sonunda banyo deliğinden boşa-
nan suyun çıkardığına benzer sesle Alice kurtuldu. Bir çabayla katı
toprağa çıktı, soluk soluğa uzandı orada. Parlak saçları çamura bu-
lanmıştı, giysileri pislige, köpüğe batmıştı, acı acı hıçkırmaya baş-
ladı. "Şu güzelim, beyaz giysime bak" dedi. "Berbat oldu. Kahret-
sin!" Timothy, usulca "Christian nerede?" diye sordu. "Seni geride
mi bıraktı?"

"Bilmiyorum. Umurumda da değil." Küçük kızı n şimdi bütün aksiliği üzerindeydi. "Son gördüğümde gözyaşlarını        e doldurmaya çalışıyordu. Kutsal su, diyordu buna. Bana nedenini sorma."

Bataklık'tan yükselen iğrenç kokuya aldırmıyordu Timothy, ama şimdi buradan gitmelerini bile   neremeyecek denli korkmuştu Alice'ten. Birkaç dakika sonra, duraksayarak, "Buradan sonra nereye gitmek isterdin?" diye sordu.

"Bilemiyorum. Çok ciddi biçimde başka öykünün i  ine girmeyi düşünüyorum. Bundan gına getirdim. Senin düşündüğün bir şeyler yok, değil mi?"

Timothy, babasıyla birlikte geçirdiği tüm geceleri, kendisine yüksek sesle okunan tüm öyküleri anımsadı, kendini dinginlik içinde duydu. "Gerçekten, bir öyküden ötekine geçebilir misin?" diye sordu, Alice tam da eğilip giysisinden çamur kırıntılarını temizlerken.

"Elbette geçebilirim. Böyle gülünç sorular sorma. Nereye canım isterse giderim. Hatta," diye i   geçirerek doğr  lurken ekledi, "hatta, istersem geriye doğru bile giderim. Ba  a dönerim."

"Ba  a mı? Neyin başına?"

Alice tam yanıtlayacağı sıra, çok yakınlarında karmakarışık bağrı  malar duydular.   ne atıldılar, havuz suyunda çabalayıp duran Christian'ı gördüler. "Yüzme bilmem" diye bağırdı onlara. "Bular da yükseliyor. Bana yardım edin."

Alice yüzünde gülümsemeye benzer bir şeyler onun çabalamasını izledi bir süre. "  evremizde, millerce millerce ötelere dek tek su, bu," dedi, "sen tutup ona d    meyi becerdin."

"Ben d    medim. O, beni gafil avlayıp üstüme tırmandı. Görüyorsun," diye ekledi, "bunlar benim gözyaşlarım. Kendi g  zya  larımda boğ  luyorum."

Gerçekte pek derin pek geniş olmayan havuza daldı Timothy; su yabansı biçimde ılıktı, ağzında tuzunun tadını duydu. Ne hoş olurdu, diye düşündü, burada kıpırtısız suyun yüzünde durmak, bugün bana olanların hepsini unutmak; acaba geriye, ba  a dönmekle Alice'in demek istediği bu muydu?

Ama Alice, hayallerini ortasında kesti. "Umarım bunları gerçek gözyaşları sanmıyorsundur" dedi. "Christian her şeyi mahsus yapar."

Timothy ona doğru yüzerken tam bu anda hacı parmaklarıyla kulaklarını tıkadı, gökyüzüne doğru haykırmaya başladı, "Eyvahlar olsun bana", "    m bitik artık", "Zamanı lanetliyorum" falan gibi.

"Hiçbir üzüntüsü yok, biliyorsun" diye sürdürdü Alice ona pek aldırmadan. "Tümü onun kafasının uydurduğu şeyler. Yalnızca kendi sesinin gürültüsünü sever. Sözcükleri sever. Sözcükler olmasaydı, tek bir şey hissedemezdi."

Sonra da Timothy ona kollarını dolarken, "Gözyaşları içinde ekinlerini ekenler, sevinçle biçecekler" diye haykırdı kuru toprağa çekmesinden hemen önce. Koyu renk ceketinin kollarından suları sıkarken "İşte," dedi, "sanırım görüşümü açıkça belirttim." Uysallıkla Timothy'nin koluna girdi, ilk yolculuklarına hiç ara vermemişlercesine yanı sıra yürümeye başladı. "İstersen bu sabahtan başlayarak sana tüm serüvenlerimi anlatabilirim" dedi. "Elbette, önce serüvenleri, sonra da yorumlarını. Yorumlar korkunç zaman alır." Onlar kol kola yürürlerken Alice, patikada, yanı başında duran küçük taşları, dalları, beş karış suratla tekmeleyerek peşleri sıra sürükleniyordu. Yalnızca birkaç dakika önce Timothy batan güneşe doğru yürüyordu, ama şimdi ne gariptir ki hava gittikçe ısınıyor, çiçekler daha büyük, daha canlı oluyor, çimenler yumuşuyor, derinleşiyordu. "Yanılmıyorsam," diye Timothy'ye açıkladı Christian, "şimdi büyülü topraklara giriyoruz. Önemli bir şey olmak zorunda." Bu büyülü yerde ilerlerken Christian, "Önemli," diye yineledi. Sonra da tam o aralık aklına gelmiş gibi, "Önemsiz" diye ekledi, çok az sonra da bu iki sözcüğü arka arkaya sıralıyordu. "Önemsiz. Önemli. Önemsiz. Önemli. Önemsiz. Önemli. Önemsiz. Önemli. Önemsiz. Önemli."

Hâlâ birkaç adım gerilerinden asık suratla izleyen Alice de ezberden, peş peşe sıralamaya başladı, "Ne söylüyorsam onu demek istiyorum. Ne demek istiyorsam onu söylüyorum. Ne söylüyorsam onu demek istiyorum. Ne demek istiyorsam onu söylüyorum."

Bu yerin havası şerbet gibiydi, onlar uyum içinde türkülerini söylerlerken Timothy'ye uyku bastırdı. "Her şeye karşın sözcüklerin anlamı olması gerekir" dedi kendi kendine. "Bunu, onlara daha sonra açıklayacağım, ama şimdi gerçekten biraz kestirmeliyim." Christian'ın yanından ayrıldı, yaşlı ihlamur ağacının gölgesine süzüldü; patikaya çağrı dolu gölgesini düşürüyordu ağaç, toprağın üstünde kıvrılan köklerinin arasına uzandı Timothy. "Sözcüklerin anlamı olmalı, çünkü Yasa Kitabı'ndan geliyorlar" dedi, uykuya dalmadan önceki o tatlı yorgunluk durumu içinde. "Bunu bana söyleyen Alice miydi? İşte, bizim aradığımız da bu. Biz bunun için hacca gidiyoruz." Sonra uykuya daldı.

Sonunda uyandığında, bu büyülü yere gece inmişti. Her yanı

büyük bir sis, karanlık kaplamıştı, Alice'le, Christian'ın yakınlarında bir yerlerde olduklarını duymasına karşılık hiçbir şey göremiyordu. Bu yüzden de onları sözcük yordamıyla aramak zorunda kaldı: "Umut," diye bağırdı ortaya; gecenin içine atılmış, kuyruk-luyıldız gibi giden beyaz bir topun tüm açık seçikliği vardı bu sözcükte. Kısa bir duraklamadan sonra, belirsizliğin içinden öteki sözcükler ortaya çıktı. "Cümle" diye yanıtladı Christian, sonra da Alice, "Sonuç" diye bağırdı. Sanki uykularında konuşuyorlardı, sözcüklerini ne inanç yönetiyordu, ne de akıl. Christian, "Onu yeniden arayacağım" diye bağırdığında Alice, ağzından sözü, "Adı olmayan orman" diyerek kaptı; sonra birden bire Timothy de oyuna katılarak "Bu her zaman böyle" diye haykırdı. Ortalık hâlâ çok karanlıktı, birbirlerini göremiyorlardı, ama sözcükleri onları ele-vermişti.

Şimdi Christian ışık yaktı, kendilerini kırık bir sütunun çevresinde halka olmuş buldular o anda; birbirlerine sandıklarından çok daha yakındılar, bu denli yakınlıklarından öylesine tedirgin olmuşlardı ki önlerindeki sütuna ters ters gözlerini diktiler. Çünkü Christian'ın mumunun titrek ışığında, sütunun üstüne alışılmadık bir yazıyla sözcükler kazınmış olduğunu görmüşlerdi. Kimileri aşınıp gitmişti, kimilerinin yalnızca yarısı oluşmuş gibiydi, Christian, harfleri tek tek parmaklarıyla yoklamasına karşın anlamlarını sökmemişti. Alice çok daha zekiydi. "Elbette" diye bağırdı keyifle, "bunlar şiir." Taşa kazınanları okumak için yaklaştı:

"Bu sütun benzer üstündeki boyaya çiçeğin
İlahi güçle uçması gibi sözcüklerin
Biçim arayışı üstün gelir tümünden
Karmakarışık bulutlarını insan iklimlerinin.

Alice iğrenmeyle ara vererek, "Niçin ama," diye bağırdı, "saçınasapan bir şiir bu. En küçük anlamı bile yok."

Christian, ağırbaşlılıkla, "Okumanı sürdür," dedi, "onun gerçeğini yakalayabilirim."

Alice okumayı sürdürdü:

"Köpürüyor öfkeden doğa
Çünkü yatıştırılmamış dünya
Nasıl düzenleyebilir hacı, kurgulayabilir
Başkaldırırken vezne dörtbir yanında şiir?

"Dağa da var" diye ekledi Alice.

"Nasıl uyağını bulabilirim *öyküyle acının*
Uyum sağlanmak zorundayken

Anlamlı olmanın yararı ne
Alice, kabak benim başıma patlarken
Sanırım sırası geldi kendini sakınmanın
kendini sakınmanın."

"Nasıl olur da benim adımı bilebilir" diye epey terslenerek sordu Alice, "ben daha onunla konuşmamışken bile?"

"Hiçbir zaman Şiir'le konuşmazsın" diye yanıtladı Christian. "Şiir'in seninle konuşması gerekir. Bak." Timothy'nin mum ışığında parıldadıklarını gördüğü sözcüklerin bulunduğu sütunun tabanını gösterdi:

"Epey haklı Christian, biliyorsun,
Hızlı olabilirim, yavaş olabilirim,
Ama hemen her durumda
Ben aktarırım neyse kendi bildiğim."

"Yaşamım boyunca böyle saçmalık duymadım" dedi Alice. "Şiir de herkes gibi kendi davranışlarının sonuçlarına katlanmalıdır. Yoksa geriye hiçbir şey kalmaz. Hiçbir dayanak kalmaz." Bu noktada sütuna doğru eğildi, ama yalnızca yere yuvarlandığıyla kaldı, çünkü sütun gözden yitmeye başlamıştı bile: Bir tek dış çizgileri dalgalanıyordu, ama birkaç saniye sonra topu topu birkaç sözcük kalmıştı havada asılı, sonra onlar da şöyle bir parıldayıp yok oldular. Artık karanlık dağılmaya, sis açılmaya başladığı için daha da hızlı gözden yitmişlerdi, çoğalan aydınlığın içinde Timothy, ayağa kalkması için Alice'e yardım etti. Şimdi epey şaşkındı, Alice ansızın gözyaşlarına boğularak aklını daha da karıştırdı. "Niçin yapıyorlar bunu?" diye hıçkırdı. "Niçin yapıyorlar bunu sözcükler?"

"Dikkatli ol." Christian, şiirin gözden yitip gittiği boşluğa düşünceli düşünceli bakıyordu. "Ben ağladığımda neler olduğunu biliyorsun."

"Ben, sen değilim. Ben benim. Ama pekâlâ burada herhangi biri olabilirim, nasıl dikkat çektiğime bakılırsa."

Timothy iki arkadaşının yanından uzaklaştı; yaşlı ıhlamur ağacının gölgesinde durdu, tozlara tekme attı. "Kararlıyım," dedi ağaca, "tüm bunlarda anlam bulmaya kararlıyım. Yalnızca başlamanın doğru yolunu bir bulabilsem..."

"Sana bu konuda yardımcı olabileceğime inanıyorum."

Timothy arkasını döndüğünde kendisiyle konuşanın, kenarına BU TARZDA 10/6, yazıları yapıştırılmış, koskoca silindir şapkalı bir delikanlı olduğunu gördü. "Vay canına" diye bağırdı, "Çılgın Şapkacı bu."

"Çok sinir bozucu," diye yanıtladı adam, "birisine böyle denmesi çok sinir bozucu. Özellikle de Hintçe küfür gibi suratına haykırılması. Ben Çevirmenim, kurallara göre, şimdi seni evime götürmem, başına gelenlerin tümünü açıklamam gerekiyor." Gerçekten de onlarsız bir yerlere gitmeyi hiç istemediği için çevresine bakınıp merakla Alice'le Christian'ı arandı. "Onlar da gelebilirler" dedi Çılgın Şapkacı bezginlikle. "Eğer yolu biliyorlarsa."

Bu çok tuhaf bir istek gibi göründü, çünkü öne geçip hepsini küçük eve doğru götüren o oldu: Yürümeye koyulmalarının üzerinden çok geçmeden Timothy düşünün başında görmüş olduğu ovaya geri döndüklerini ayırt etti. "Gerçek olabilir mi?" diye düşündü çocuk kendi kendine, "bunca yolu yalnızca başladığım noktaya dönebilmek için gelmem?"

"Hişt." Çılgın Şapkacı parmağını dudağına götürdü. "Boş düşünce yok. Burada yok." Bu arada da ansızın geliverdikleri küçük evin kapısını iterek açtı, herkesi içeri soktu. Kapıyı kilitlemeden önce, bir an hepsini izleyerek durdu. "İşte zamanı geldi" dedi, "sizin için yararlı olanı size göstermemin. Bugüne dek icat edilmiş kitapların tümünü, daha icat edilmemişlerin de büyük bölümünü size açıklayabilim." Bir mum yaktı, duvarlarına sürüyle resimler asılmış olan bitişik odaya çağırdı onları "Buraya," dedi, "benim anlamlı odam diyorum." Mumun titrek ışığında bir an Timothy'ye çevresini saran tüm resimler ansızın canlanmış gibi geldi. Çılgın Şapkacı, eylem içindeki büyük kalabalığı tanımlayan tuvali göstererek, "İşte," dedi, "Batılıklar Panayırı." Sonra da mumu, karanlık ormanda üç yolcuyla gösteren manzara resminin karşısına yerleştirdi. "İşte İyi Yoldaşlar. İşte şuradaki resmi," diye alçakgönüllülükle ekledi, "ben kendim ortaya koydum. Doğru sözcük mü kullandım, dersiniz? Ortaya koymak? Adı da Çevirmenin Evi. İşte şu anda bulunduğunuz yer de tam orası. Tanıştığımıza sevindim." Mumu yere bıraktı, ağırbaşlılıkla hepsinin teker teker elini sıktı.

Bununla birlikte Alice pek de eğleniyor gibi görünmüyordu. "Bize neler olduğunu açıklayacağınızı söylediniz" dedi. "Ama burada benim üzerime hiçbir şey yok. Hiçbir şey."

"Ah, olacak." Çılgın Şapkacı, onun kötü davranışlar sergilemesinden hoşlanıyor gibiydi.

"Bu duyduğum, şimdiye kadarki en kafa karıştırıcı şey."

Alice'in koluna girdi, ama kız onu kabaca silkeleyip uzaklaştırdı. "Huysuzluk" diye büyük bir keyifle yanıtladı. "Huysuzluklarını bastıramayan küçük kızlar, huysuzluklarının kendilerini bastırdı-

ğını görürler." Alice o anda gözyaşlarına boğuldu, bu görünüm karşısında Çılgın Şapkacı dehşet içinde bir adım geriledi. "Ah hayır. Ah, ne olur, hayır" diye homurdandı. Açıkça korkmuştu. "Alice, şekerim. Biricik Alice. Yalnızca ağlamayı kesersen her şeyi açıklayacağıma söz veriyorum. Ne iyi olur bu, değil mi, canım?" Alice başını sallayıp ağlamayı sürdürdü. "İçinde senin için de bir şey olacak, bekle de gör." Bu noktada Alice gözlerini silip gülümsedi. "Gel sana o güzel bahçemi göstereyim, sevgili kızım. Şu kapıdan çıkalım."

Odadaki ocağı gösterdi, Timothy daha yakından bakınca üzerine BENİ AÇIN sözcüklerinin yazılı olduğu şöminenin içinde gerçekten de bir kapının bulunduğunu şaşkınlıkla ayırt etti. "Merak ediyorum," diye düşündü Timothy, "acaba bahçeye çıkmak için ateşin içinden mi geçmek zorunda kalacağız?" Ama Çılgın Şapkacı kitaplığından altın bir anahtar aldı, ötekilerin önüne düşüp başını eğdi, şöminenin içine girdi. Kapı kolayca açıldı: Sırayla hepsi içinden geçtiler, Alice, Christian, Timothy, kendilerini ufka dek uzanan parlak renkli çiçek yataklarıyla, çakıl taşlı patikalarla, serin çeşmelerle dolu görkemli bahçede buldular. Sonra çok garip bir şey Timothy'nin dikkatini çekti: Parlak çiçeklerin hepsinin rengi yanlıştı. Güller ya maviydi, ya gri; turuncu saplı zerrin çiçekleri yeşildi; menekşeler ya gümüşsüydü ya altın rengi; tüm krizantemler kırmızı, siyah çizgiliydi.

"Çiçeklere bakın," diyordu şimdi Çılgın Şapkacı, "boyları, nitelikleri, kokuları, etkileri değişik. Ayrıca Bahçıvan'ın onları nereye yerleştirdiğine de bakın, işte öylece duruyorlar, birbirleriyle hiç tartışmıyorlar. Burada bir mecaz görebilirsiniz."

İlk duyan Christian'dı. "Havada bir titreşim var" dedi. "Fırtınanın yaklaşması gibi."

"Fırtına değil," diye yanıtladı delikanlı, "doğal bir açıklama. Benimle birlikte şöyle yürüyün, her şeyin sırrı verilecek size."

Böylece de yolu gösteren delikanlının peşinde üç arkadaş yumuşak eğimi olan yokuştan aşağı sarmal kıvrımlarla inen patikayı izleyerek altından dalları, gümüşten yaprakları olan kocaman meşe ağacının gölgesinde bir dizi müzik gerecinin durduğu yere vardılar. "Şunlara bakın" dedi Christian. "Bir keman, bir lavta, bir zurna karmakarışık birbirinin içine girmiş. İşte gök gürültüsünü andıran o kasvetli müziği yapan ud da şurda."

Çılgın Şapkacı koluna dokundu. "Buralarda, Müzik Alanı diye bilinir burası."

Timothy, bu gereçlere bakıp durdukça daha şaşırđı: Onları çalan hiç kimse olmamasına karşın, yayları kıpırtısız durmasına karşın sesler yükselmeye, bahçenin havasını ezgi dolu notalarla doldurmaya başlamıştı. Daha da tuhafı, müziğin kendisi şarkıya dönüştü:

"Dokun bu tellere dön de şöyle
Ender İngiliz müziğini ulaştırın
O müzik ki nasıl başladıysa biten öyle
Çınlamalarında gerçek bulunan."

Şarkıyı bitirinceye dek Timothy aslında onu söyleyenin kendisi olduğunu ayırt edemedi; nasıl başlamış olduğunu anlayamadı, ama çok uzun süredir söylemekte olduğuna ilişkin yabansı bir duygu vardı içinde. Belki de bu yerin tatlı havası onu deliksiz uykuya sürüklemişti, ama öyleyse uyurken nasıl şarkı söyleyebilirdi? "Çok hoş ezgilerdi," dedi yanında duran Çılgın Şapkacı'ya, "kafamın içini bin bir düşünceyle doldurdu sanki. Yalnızca onların neler olduklarını tam anlamıyla bilemiyorum."

"Tam da benim umduğum gibi bir durum" diye yanıtladı. "Tam öyle."

Şimdi müzik bittiği için Alice gittikçe daha çok öfkeleniyordu. "Bu işte senin de parmağın varmış gibi yapmanın hiç yararı yok" dedi Çılgın Şapkacı'ya. Timothy'nin yanına gelip kolunu çimdikle-di acıtarak. "Müzik onun bulguladığı bir şey değil ki, seni şapşal ördek. Senden daha çok şey bildiği de yok. Kanımca da bilgisi pek az, gerçekten."

"Hiçbir zaman kendi buluşum olduğunu söylemedim," diye yanıtladı Çılgın Şapkacı. "Ne tuhaf çocuksun, ilk olarak hiç de orada bulunmak gibi istekleri olmamasına karşın başka insanların ağızlarına sözcükleri koyuyorsun. Onları kullanmadan önce, sözcüklerin nereye gitmek istediklerini kendilerine bakarak bulmalısın her zaman."

Alice bu can sıkıcı öğütlere aldımadı. "Ortada müzik olduğuna da inanmıyorum" dedi. "Hepsini senin uydurduğuna inanıyorum."

"Pek de bir şey bildiğin yok, değil mi? O uydurdu. Her şey bir yana, bu, onun müziği." Şapkacı'nın kendisini gösterdiğini şaşkınlık içinde gördü Timothy. "Şimdi düş görüyor. Neler düşünüyor, dersin?"

"Bunu kimse kestiremez" diye ters ters yanıtladı Alice.

"Elbette seni. Seni düşlemeyi bıraksa nerede olursun sanıyor-sun?"

"Şimdi neredeysem orada, gülünç yaratık."

"Sen olamazsın. Hiçbir yerde olamazsın. Sen yalnızca onun düşündeki bir tür şeysin."

Timothy bu garip saptama üzerine düşünecek zamanı bulamadı, çünkü Christian yanına yaklaşıp bir gülümsemeyle mırıldandı, "Sonsuzluk! Sonsuzluk! Ah yaşam! Ah yaşam!" Sonra ekledi, "Dansa katılır mısın, katılmaz mısın, lır mısın, maz mısın, lır mısın, maz mısın, lır mısın?"

Çılgın Şapkacı yüksek, berrak sesle şarkı söylemeye başlarken dördü el çırpıyor, meşe ağacının çevresinde halka olup dans etmeye başladılar:

"Sürüklenirken ırmaktan aşağı boyuna

Süzülürken altın pırıltıda

Yaşam nedir düşten başka?"

Oyun oynayan çocuklarmışçasına aynı yüksek sesle şarkı söyleyerek yanıtladı bunu Alice.

"İşte okuyucu, anlatmış bulunuyorum düşümü sana

Bakalım yorumlayabilir misin onu bana

Ama atarsan hepsini boşuna diye bir yana

Bilmiyorum ama işte o zaman sürükleneceğim yeni rüyalara."

Şimdi sıra Christian'daydı:

"Bizim için eziyetli günler bitti sayılır

Ama şimdi Sanat'la Yaşam bir garip harmanlanır

Ya ne olacak senin kendi yaşamın....."

Tam bu noktada Christian'ın sesi sönükleşmeye başladı; o, Alice, Çılgın Şapkacı şarkı söyleyerek bahçeyi geçtiler, ama Timothy ne söylediklerini anlayamadı. Bir kez daha yalnız kalmıştı, önüne bakınca Christian'ın kitabını yerde, tam meşe ağacının gölgesinin yanında gördü; eğilip aldı, cildi açtığı anda sözcükler geri çekildi, arkalarında yalnızca beyaz bir boşluk bıraktı. "İşte her şey böyle başlamıştı" dedi. Yine de bu ikisi arasında kalan her şey, ona olanların hepsi öylesine kırılgan, öylesine özden yoksun, öylesine kolayca yitirilir görünüyordu ki. Tüm bunları hiç yaşamamış da olabilirdi pekâlâ. "Buradakilerin hepsi nasıl da yapayalnızdı" diye ekledi. "Korktukları için öyle davranıyorlardı." Gerçekten de aralarına korkunç bir acı yayılmıştı; önlerinde hiçbir şey yoktu, her nasılsa, arkalarında da yoktu. Yine de müzik kalmıştı. Şimdi güçlükle

anımsayabildiği görünümünün altında sürekli bir varlık olarak yeniden duydu onu. Belki müziği hiç duymamış olanlar da vardı, onlar için anımsanacak hiçbir şey olmayacaktı. Ama şimdi Timothy'yi hep kucaklayacak olan bir şey vardı.

Böylece uyandı, işte bak, bu Düş'tü. Babası yanındaydı; kolunu oğluna dolamış, uyuyakalmıştı, okuduğu kitap yere düşmüştü.

üç

"Papyekuşe" dedi babam, ertesi gün kahvaltıda.

"Ne babacım." Hâlâ düşümün izleri içinde yitmiş durumdaydım, bu sözcük uzaklardan bir yerlerden geliyor gibiydi. Sanki koskoca bulutlar başımın üstünde döneniyor, göğün solgun görünümünü bulanıklaştırıyordu.

"Sözlükten baktın mı?"

"Yoo, hayır." O anda bir kitaba daha bakmak hiç mi hiç içimden gelmiyordu. "Unuttum."

"Bir sorunun mu var, Timmy?"

"Hayır. Ne sorunum olabilir?"

"Ne sorunun olduğunu gösteririm sana. Seni yakalayınca." Gülünç bir dili andıran yarısı yenmiş bir dilim reçelli ekmeği ağzına tıktı, iki yana açtığı kollarıyla iskemlesinden kalktı. Bu ikimizin arasında eski, ama benim içten içe korktuğum bir oyundu, şimdi hep iki üç adım arkamdan izleyerek beni odanın dört bir yanında, mutfakta, kendi odamda kovalamaya başlamıştı. Gülüyordum ama korkmuştum da, sonunda yakaladığında, kıvrılıp tostoparлак oldum, bırakıncaya dek öyle kaldım. Ben önünde soluk soluğa dururken, o reçelli ekmeğinin kalanını bitirdi dinginlikle, "Oysa bakmalıydın" dedi.

O sıralar pek bilincinde olmasam da kahvaltımız aslında gecikmiş bir yemektir. Başka insanların, başka çocukların yaşamını pek bilmiyordum, çünkü beni hep babam büyüttmüştü. Anımsayabildiğim ilk günden beri o her an benim yanımdaydı; nasıl kendim olmadan bir yaşam düşünemiyorsam, o olmadan da düşünemiyordum. Annem ben çok küçükken ölmüştü –onun hakkında bana söylediklerinin hepsi bu kadardı–. Ölülerle konuşmaya bu denli

çok zaman ayıran babamın ondan hiç söz etmemesi belki de tuhaftı, ama o zamanlar bana yadırganacak bir şey gibi gözükmezdi. Dile getirilmemiş olsa da, ikimizin de yaşamında güçlü bir varlık olarak kaldığı kesindi. Babamın odasında resmi vardı –onu çerçeveleyen ağır gümüş çerçeveyi hâlâ anımsayabiliyorum; gencecik bir kadının bu kırılgan görüntüsü için çok aşırı iri, aşırı cafcacı bir sınırdı–. Kimi zaman çocuksu hayallerimde onu çerçevenin öldürdüğünü sanırdım. Üzerinde çiçekli kumaştan uzun giysiyle, bacaklarını altında toplamış çimenlerde oturuyordu; sanırım orası parktı, arkasında, kahverengi boyanın üzerinde silik silik duran iki üç ağaç vardı, saçlarının dış çizgileri bulanıktı, bu da hafif bir rüzgâr estiğine inanmama neden oluyordu; yüzünde ciddi bir anlatımla başını sağa çevirmiş, uzaklara bakıyordu. Arkadaşı hiç kıpırdamadan durmasını söylemiş olmalıydı –ya da belki bu içgüdüsel bir anlatımdı, yalnızca onun dünyaya bakış biçimiydi–. Adı Cecilia'ydı. Bunu biliyordum, ama babamın söylediğini hiç anımsamıyorum. Çok sonraları, beni doğururken öldüğünü öğrendim; babamın suskunluğu, beni, kendi benliğim üzerine bu bilgiye karşı kormanın yoluydu.

İşte böyle, tek başımıza yaşıyorduk babamla, ben. Ardından gelen tüm mutsuz sonuçlara göğüs gererek beni niçin bölgedeki ilkokula göndermekten kaçındığı, artık benim için giz değil. O sıralar birlikteki yaşamımızı koskoca, muhteşem bir sırda dönüştürmüştü, yine de arkadaşlarının, hatta rastgele tanıştığı kişilerin önünde hiç kimse benimle onun gibi övünemezdi. "Timothy Harcombe" derdi, "her şeyi bilir."

"Babacım..."

"Ah, evet, bilir. Siz onun kusuruna bakmayın. Timothy Harcombe size edebiyatı, tarihi, müziği anlatabilir. Gözle görülen, görülmeyen herşeyi. Öyle değil mi, Tim?"

"Değil, babacım. Gözle görünmeyenleri nasıl bilebilirim?"

Gerçekten de hiçbir özel bilgim yoktu, bildiklerimin hepsi bana doğrudan babamdan geliyordu. Akşamları onun 'İngiliz müziği' dediği şeyi nasıl tartıştığımızı sanırım açıklamıştım, ama günlük alışkanlıklarımız, daha düzenli, daha işlevseldi. Sabırlı, yılmaz bir öğretmendi, yaşamında tek şeye sadık kaldıysa, o da, benim eğitimimdi. Gecikmiş kahvaltımızdan sonra tabakları toplar, kitaplarını yayar, sonra da başlardı. Bir sayfa İngiliz tarihi. Bir sayfa fen. Bir sayfa Shakespeare. Şimdi o günler ne denli uzak görünüyor bana. Yine de bir kez daha babamı, önümde, kitaba eğilmiş, kara saç

ları gözlerine dökülmüş, dersi okudukça parmağı satırdan satıra giderken görüyorum; şimdi başını kaldırıp o pırıl pırıl bakışıyla bana bakıyor, bakışını yanıtlıyorum. O uzak günler.

Bununla birlikte, benim yüzüme bakmadığı, dersi sürdüremeyecek denli sıkkın, acılı olduğu günler de vardı. Kitabı bırakır, kimi zaman içini çekerek, kimi zaman gözlerini silerek pencereden dışarı, Hackney Alanı'na dikerdi bakışlarını. Bu duygularının kaynağını hiçbir zaman anlayamaz, ama hiçbir zaman da paylaşamazlık etmezdim. Ben de kararsız ya da acılı olur, onunla birlikte pencereden bakardım. Ama babamın bunalımı asla çok sürmezdi, içinden yükselen neşeyi neredeyse gördüğüm zamanlar bile olurdu. Acıklı acıklı pencereden bakarken, "Bardaktan boşanırcasına yağıyor" derdi. "Merak ediyorum, Tim, acaba bu deyim nereden geliyor? Bardaktan boşanırcasına. Gökte bardak falan göremiyorum, sen görüyor musun?

Şimdiden çok daha neşeli görünüyordu, konuşurken yan gözle bana baktı. "İşte bir tane daha, Tim. Can alıcı gün. Hiç can alan kimse gördün mü? Ben kesinlikle görmedim." Bu sevinç, yoksa koşullarımızın zorluğu altında ufalanıp gidiverecek olan babamın dengesine sunulmuş bir armağandı, ama o sıralar yalnızca benimkini dağıtmak için kendi bunalımını örttüğünden kuşkulanırdım. Bir sürü başka şeyde olduğu gibi bunda da yanıldığımı kanıtlayacaktım.

Babamı eğlendiren Harcombe Takımı vardı her zaman. Onlara bizim taktığımız isimdi bu –Takım, yıllar boyu ona bağlanan tüm tanışları içeriyordu–. Kendi çabasıyla arkadaş edindiğini sanmıyorum. Hiç arkadaş aramamış, birinin ilgisini çekmek ya da hoş görünmek için özel davranışta bulunmamıştı. İnsanları rastlantı sonucu çevresine topluyordu sanki, bunlar da, özellikle onu iş başında görenler, ona tutkuyla inananlardı. Sanırım ben de içlerinden biriydim: Margaret Collins'i, Matthew Lucas'ı, Jasper Burden'ı, Gloria Patterson'ı, sonunda da o kış gecesi babamın peşinden eve gelen Stanley Clay'ı kapsayan Harcombe Takımı'nın üyesiydim. İsimler şimdi, yazdığım yalnızca isimler, çoktan ölmüş olması gerekenlerin isimleri. Hackney Alanı'nda birlikte geçirdiğimiz o geceleri anımsayan tek kişi olduğum gerçeği üzerinde çok fazla durmak istemiyorum. Babamın onlara bir şeyler anlattığı, onları kışkırttığı, bir şeyler öğrettiği, uyardığı, varlığının bile pek farkında olmadıkları bir dünyaya götürdüğü o geceler. Zamanın fırılacağı onları gittikçe birbirinden daha uzağa, uzağa savurdukça soğu-

yan, ışık, sıcaklık fırsatlarıydı onlar. Şimdi ben burada kalakaldım yalnızca isimlerle.

En sevdiğim, Margaret Collins'ti. O günün derslerini bitirdikten sonra babamla, ben birkaç dakika dışarda yürüdüğümüz için onu sık sık Hackney Alanı'nda görürdük. Yalnızca birkaç sokak ötede oturur, Whitechapel yakınlarında birkaç işyerinde temizlikçi olarak çalıştığından bizim bulunduğumuz yönden evine dönerdi. Sözcüğün gerçek anlamıyla babamın onun üzerine devrildiği zamanlar olurdu. Böyle durumların birinde, "Tim..." dedi, "şunu aklından çıkartma. Çit yapmak için her zaman iyi bir neden vardır." Elini uzattı, alana yayılmış olan küçük ön bahçeleri ayıran çitlerin birinden koyu yeşil bir yaprak kopardı. "Çit seni koruyabilir, Timmy. Dünyanın rüzgârlarından seni koruyabilir. Ah, aman tanrım, Margaret, bu." Onun çok küçük olmasıyla çok iyi açıklanacak olan nedenle, babamın ayağı kadına takıldı.

"Yalnızca şöyle bir düşünüyordum" dedi Margaret. "Hiç durmayayım, çok teşekkür ederim." Aşağı yukarı yüz yirmi santim boyundaydı, o zamanlar benim olduğumdan bile daha kısaydı; şimdi sanki benimle dans etmek üzereymiş gibi bir an ellerimi tuttu. "Merdivenlerimi ovnam gerek" diye ekledi. "Sünger taşı, tebeşir. Sünger taşı, tebeşir." O sıralar ellili yaşlarının sonlarındaydı, hiç kuşkusuz bir zamanlar çektiği tüm acıları gizlemek için edindiği, keskin biçimde çevik, neşeli tavırları vardı. Nasılsa, o zamanlar bile, kendi küçüklüğü yüzünden korkakça davranmamak, utangaçlığın, kendi kabuğuna çekilmenin özel dünyasına sığınmamak konusunda kesin karara varmış olduğunu hissetmiştim. Eminim bu kararı almasında babamın da yardımı olmuştu, çünkü en başta, onun boy yoksunluğuna hiç de dikkat etmemiş gibi görünüyordu. Babamın başkaları üzerine herhangi bir şeye dikkat eder görünmediğini daha anlayamamıştım, o sıralar.

"İçeri gir, Margaret" dedi. "Ayaklarının yükünü hafiflet."

"Hafifletilecek bir yükleri yok" diye yanıtladı. "Görüyorsun pek ağır bir yaratık değilim. Biz hafif insanlar ortalıkta yüzer gideriz." Gerçekten de dar yolda kaymaya başladı: Ona kapıyı açtım, önümden süzülüp babamın odasına girdi, o anda da kendini eski, kahverengi koltuğa attı. Bacakları yerden üç, beş santim yukarıda sallanıyordu, koltuğun arkasına yerleştirilmiş yastıklardan pek de daha büyük değildi, ama rahatı yerinde görünüyordu.

Peşi sıra odaya girdiğinde babam hâlâ konuşuyordu. "Haydi, söyle bakalım, Margaret, sana rastladığımız zaman ne düşünüyor-

dun? Beni mi düşünüyordun?" Babamın gösterdiği basiretten hoşnut, başını salladı. "Elbette, aynı zamanda ben de seni düşünüyordum. İşte, görüyorsun şimdi şuradaki Timothy de ikimizi birden düşünüyordu." Onu yalanlamaya kalkışmadım, gerçekte, belki de o anda ona inandım bile. "Havada dönenen, kıvranan tüm o düşünceleri getir gözünün önüne, Margaret." Margaret çevresine baktı, sonra da bana baktı. "Bu öğleden sonra onlar bizi bir araya getirdi. Görünmez olanın, görünür olan üstündeki gücünün yarattığı ortak bağla biz üçümüz birleştik. Bu sana yakınlık duygusu vermiyor mu?" Babam onunla, bir şeyler anlatmak, öğretmek dışında pek konuşmazdı. Harcombe Takımı üyelerine karşı genel tavrıydı bu hep. "Görüyorsun Margaret, dünyada hiçbir şey rastgele ortaya çıkmıyor. Dünya gibi muhteşem bir şey nasıl olur da rastlantı sonucu yönetilebilir? Yeterince dikkatle bakarsan, her zaman bir kalıp var. Havuzun yüzeyindeki dalgacıklar, usulca sınıra süzülüyor. Biz sınırdayız, Margaret. Biz sınırdayız." Margaret, başını sallamakla yetindi, çünkü Harcombe Takımı'nın geri kalanları gibi o da, inancını dile getiren babamı dinlemek dışında bir şey yapamayacak denli ürkerek donup kalırdı. Yaptığı işten ne para, ne de ün kazanabildiği, o sıralar benim aklıma gelmediği gibi, onların da gelmezdi. Hiç kuşkusuz, bu tür şeylerin hiçbir önemi olmadığı kanısındaydılar.

Çünkü, onları iyileştirmemiş miydi? Margaret, ona beş yıl önce, işini Kentish Town'da yaparken gelmişti, babam da onun deyişiyle, "sırtımı düzeltmeyi" başarmıştı. Temizlik işinin sonucunda hâlâ belli belirsiz kambur olduğu için gerçek anlamında düzeltmekten söz etmiyordu, ama o aralar çektiği acıları yok etmişti. O durumu nedense anımsayamıyordum ama, bana söylemekten hiç bıkmadığı gibi ben de o sırada babamın yanında platformdaymışım? Her zaman babamla birlikte olmam, benim için en olağan şeydi. Margaret, kahverengi koltuktan aşağı sıçrarken ben de şimdi babamın yanında duruyordum: Babam o akşamüzerinin yorumlarını bitirmişti, Margaret her zamanki çevikliğiyle, kararlılığıyla gitmeye hazırlandı hemen.

Bütün söylediği, "Bu gece" oldu.

"Evet. Bu gece."

Böylece de o gece Harcombe Takımı'nın öteki iki üyesi olan Matthew Lucas ve Jasper Burden'la birlikte salondaydı Margaret. Başlamadan önce bana gülümsediler, ama babama hiçbir işaret yapmadılar; o geceki işin şiddetine kendini hazırlarken onu tedir-

gin etmek, dikkatini dağıtmak istemiyorlardı. Yine de o gece toplantıda kesinlikle onları gördüğü için (öyle değilmiş gibi yapmasına karşın) çok daha kendine güvenli, canlı göründü; ona inananların, güvenenlerin önünde hep kendini daha umutlu duyardı; aynı biçimde kuşkulü ya da yalnızca aldırılmaz izleyici topluluğu da acıklı bir biçimde kolunu kanadını kırardı. Onun bu duygusal durumlarını ben de paylaşırdım. Hiç kuşkusuz o içten dostlarımızdan yükselen sessiz uyum, o gece babamın güçlerinin tam boyutlarını daha açıkça görmeme yardımcı oldu. Elli yıldan da uzun süre önce ölmüş olan ninesiyle ilişkiye geçirdiğimiz, yaşlı adamın kollarını tutuyordum. Ansızın adam çok aşırı ısındığında bir şeyler olduğunu hemen anlamıştım— kafamın içinde sözcüklerin biçimlendiğini bile duyabiliyordum. Bedeni öylesine ısınmıştı ki, bana giysileri kavrulacakmış gibi geldi, korkuyla ellerimi çektim. Bunu yapar yapmaz babam, şaşkınlıkla bana baktı, yaşlı adamda hiçbir değişikliğin ayırdına varmamış olduğunu açıkça gördüm; elimde olmadan geri çekildiğimde zincirin kopmuş olduğunu duyumsamıştı yalnızca. Tam o anda adam dönüp bana baktı. Ninesinin sesi olabilecek denli garip sesle "Sensin o," diye fısıldadı, "sensin, o." Hiç kuşkusuz yarattığım karmaşadan ötürü beni suçluyordu; ama bedeninin ansızın ısınmasını, döndüğünde bana bakışının garipliğini, derinliğini hiçbir zaman unutamayacağım.

Toplantının sonunda, bu olayın pek de bilincinde değilmiş gibi görünen babam çok yorgundu. Harcombe Takımı onu salonun dışında ekliyordu, ama selanılarını karşılıksız bıraktı. "Timothy sizi eve götürür" dedi. "Benim anahtarı geri vermem gerek."

Kimi akşamlar Takım'ı Hackney Alanı'na davet etmek alıştığımız bir şeydi, ama bu olayda salonun gölgeleri içinde birinin daha oyalandığını ayırt ettim. Ötekilerden uzak duruyordu, ona doğru bir adım attığımda Stanley Clay olduğunu anladım. Gözlerini babamdan ayırmadan ağır ağır bana yaklaştı. "Geri dönmedi" dedi. İyileşen sinir seçirmelerinden söz ettiğini biliyordum. "Kesinlikle gitti."

Anahtarı almak için salona dönmeden önce ötekilere, "Stanley Clay'ye tanıstırayım sizi" diye mırıldanan babam da onu görmüştü. İşte Stanley, Harcombe Takımı'na böyle katıldı, babam da bir mürit daha kazandı.

Babamın buyruğuna karşın Hackney Alanı'na onları ben götürmedim, yalnızca peşlerinden gittim. St. Agnes Çeşmesi'nin önünden geçip Old Sokağı'nda giderken Margaret Collins'le Stan-

ley Clay'in birkaç adım arkalarından yürüdüğüm sıra Matthew Lucas'la Jasper Burden da en önden gidiyordu. Margaret her zamanki katı, canlı tavrıyla, "Bana her şeyi anlatmanı istiyorum" diyordu. "Bay Harcombe'u yıllar yılı tanırım." Stanley, onun yerine konuşmamı istiyormuşçasına bir an dönüp bana baktı, Margaret başını kaldırıp ona keskin bir bakış attığında duraksamasını anladı. "Haydi" dedi. "Benim gibi ufacık birine anlatmaktan ne zarar gelebilir?" Yarı şaşkın, yarı sakınan bakışları sanki şöyle diyordu Stanley'in: Ona öykümü anlatabilir miyim? Beni dinleyeceğine güvenebilir miyim? Margaret ansızın uzanıp elini adamın koluna koydu.

"Azıcık tuhaf bir boynum vardı" dedi. Sonra da, "Hiç güveneceğim kimsem olmadı" diye ekledi. Konuşurken dümdüz önüne bakıyordu, sesi öylesine alçaktı ki Margaret onu duyabilmek için hâlâ eli onun kolunda boyunu uzatmak için dimdik gerdi kendini. "Şu boyun oynayıp duruyordu. Sanki yıldırım çarpmıştı, sahiden. Herkes de bana bakardı. Bir tuhaf bakarlardı bana." Sonra bir kez daha düşüncelerinin yönünü değiştirir gibi oldu. "Yalnız başına yaşıyorsan, biliyorsun, işin zordur. Bunu düşünmeden edemezsin."

"Haklısın" dedi Margaret. "Onların ne dediği umurumda değil." Daha önce, konuşmalarında "onlar,"a meydan okumak, "onlar"la alay etmek için düşsel suçlayıcılara nasıl göndermeler yaptığına dikkat etmişim. "Sanırım," diye ekledi, "Bay Harcombe size yardım etti."

"Pek de olabilir gibi görünmüyordu..."

"Anlatın, anlatın. Size gülmelerine aldırmayın. Onlar ne bilir ki?"

"Ama elini boynuma koyuverdi, sonra da geçti gitti. Yıldırım gitti."

"O tansıktı. İşte tam buydu." Margaret sesli sesli güldü, elini adamın kolundan çekerek başının üstündeki kitapla dengesini bulmaya çalışıyormuş gibi yürüdü. "Benim sırtıma da aynısı oldu" dedi. "Ama şimdi bir bak bana Stanley. Bak nasıl durabiliyorum."

Hâlâ birkaç adım arkalarından izliyordum onları, ama acılardan, zorluklardan kurtuluşlarını tanımlarlarken içimi yabansı bir boğuntu kapladı. O zaman bile ben, yaşamlarının her zaman nasıl acılarla dolu kalacağını duyumsarken onların şimai böylesine neşeli olabilmeleri çok garip göründü. Bu bodur kadın. Çirkin, tedirgin delikanlı. Ben arkalarından sürüklenirken önümden gecenin içine dalan. Belki de ansızın mutluluğa böylesine yaklaşmalarında-

ki giz buydu: Korkusuzca gecenin içine dalmaları, orada birbirlerini bulmaları. Margaret, tiz, çatlak sesiyle şarkı söylemeye başladı, "Felix yürür durur," Sonra Stanley alçak duraksayan sesiyle yanıtladı, "yürür durur taa ki," derken, hâlâ yaşamından silinip gidişinin şaşkınlığını üstünden atamamış gibi eski hastalığından söz etmeye başladı yine. "Ondan kurtulduğum tek zaman" dedi, "piyano akord ederken."

Hackney Alanı'na gelmiştik, ötekiler, solgun, bir şeyler uman yüzlerine yandan düşen gaz ışığının altında, ön kapıda durmuş sabırla bizi bekliyordu. Jasper Burden kendi kendine usulca ısıklık çalıyor, ayağının birini kaldırıma vuruyordu. Kent'te bir lokantada garsonluk yapan bir delikanlıydı, ne zaman konuşsa elinde olmadan sırtırdı; insanın arkasında bir yerlerde oluşan çok müthiş, özel şakayı aralıksız izliyormuş gibi bir hali vardı. "Geçen gün korkunç bir öykü duydum" diyebilir, sonra da gülümsemeye başlayabilirdi. Ardından da özür diler gibi "Elimde değil" diye eklerdi. "Benim tarzım bu. Sonra, görüyorsun şu cinayet işlenmiş..." Şimdi sürekli sırtır, ara sıra da birden dururdu: ellerini göğsünün üstünde çaprazlar, başını eğer, güler, gülerdi. Ben de onunla birlikte gülerdim, orada yan yana durur bir türlü konuşmayı beceremezdik. Cebinde taşıdığı bez parçalarıyla gözlerini kurularken "Sus ne olur," derdi, "susman gerek. Neyse, nerede kalmıştım?" Ne zaman sokakta, o günün şarkılarından birinin çalındığını ya da söylendiğini duysa küçük bir keyif çılgılığı atar, bedeni müzikle dalgalanır, akar gibi görünürdü –ansızın kıpırdanışları, dönüşleri onu öylesine akan suya benzetirdi ki onun içinden öteki yanı görebileceğimi düşündüğüm zamanlar olurdu–. Geriye baktığımda böylesine yabanıl enerji bana tuhaf bir şey gibi geliyor; gelecekte onun kahkahasından korktuğum zamanlar da olacaktı. Ama şimdi orada duruyordu, incecik, solgun, kara saçlı, Hackney Alanı'ndaki gaz lambasının altında.

Matthew Lucas yanıdaydı. Orta yaşlıydı, ama daha çok gençliğe eşlik ettiği düşünülen olgunlaşmamış, sorgulayan, tam biçimlenmemiş bir niteliği vardı. Geçmişini yarım yamalak biliyordum; öksüzler evinde, sonra bir süre Rotherhithe yakınlarındaki tımarhanede kaldığını. Babam bundan, dünyanın en doğal, en az şaşırtıcı şeyiymiş gibi söz ederdi. Bunun sonucu olarak da birçok insanın korkmasına karşılık ben Matthew Lucas'tan hiç korkmazdım. San ki tam o anda yeryüzüne inmiş, orda bulduklarından ötürü hem korkmuş, hem de şaşırmış gibi, yırtıcı biçimde dikkatini yoğunlaş-

tırmış görüntüsü vardı. Sürekli babamı sorgular, kendi gördüğü gibi gerçeği araştırır, bilgi edinir, bu durumlarda da yoğunlaşmış dikkat görünümü, yerini merak ve hoşnutluğa bırakırdı. Kocaman çiçek bozuğu yüzlü, biçimsiz bir adamdı, kurşuni giysilerinden, hamurla, macun kokusu arası, pek de itici olmayan koku yayılırdı; daha sonraları bunun içine alındığı kuruluşların belirleyici kokusu olduğunu bulguladım. Şimdi sokaklarda bir çay arabasını itiyor, ama yaşamını nasıl kazandığından hiç söz etmiyordu. İnanıyorum, bundan utanıyordu. Babam onun, o sıralar nevroz diye bilinen hastalığını iyileştirmişti; o zaman ben de oradaydım, o koskoca, başa çıkılması zor beden, iyileştirmenin gücüyle nasıl sarsıldığını, titrediğini hâlâ anımsıyorum. Yükü üzerinden kalktığı zaman nasıl hıçkırdığını da anımsıyorum. Kendini babama adadı, bunun gibi bir gecede onun gelmesini, Clement Harcombe'un, Harcombe Takımı'na sunacağı düşünceleri dört gözle bekledi.

Gaz ışığının altında, onlara katılmış olan bir kişi daha vardı –o zamanlar her yana taşıdığı horgörü dolu anlatımı, güzelliğinden daha çok gözüme batan, genç bir kadın olan Gloria Patterson–. Margaret'in dediğine göre bu hor görmeyi edindiği yer olan Gama-ges'de yardımcı olarak çalışıyordu. Sergilediği bir başka çarpıcı özellik de yalnızca orta yaşlı, ya da yaşlı kadınlara yakışacaktırden giysiler giymesiydi. Ayak bileklerine dek inen kara paltolar. Kaba saba pabuçlar. Kocaman, biçimsiz şapkalar. Yabansı, ya da doğaötesi biçimde yaşlı görünmekten hoşlanıyor gibiydi– bunun tam tersine de büyük bir yetkinlikle biçimlenmiş, çok düzgün çizgileri olan, ısıtılar saçan yüzü bana Tabernacle Alanı'ndaki pastacı dükkanının vitrininde sergilenen balmumundan meyveleri anımsatırdı–. Harcombe Takımı'nın bildiği gibi, birkaç sokak aşağıdaki, küçük, taraçalı bir evde ana babasıyla oturuyordu, oysa aşırı zenginliğin en bolluk içinde yüzen, debdebeli kıızıymış gibi davranıyordu. Keskin bir doğu Londra sesi vardı, ama konuşunca içinde yaşadığı çevreden epey arınmış olduğu izlenimi verirdi. Niçin babama bağlandığında başkasorun; belki de kendinin, çok eskiden yaşamı bir kraliçenin yeniden canlanmış hali olduğuna inanıyor, o tıkanmış geçmişine üzerine daha çok şey bulup ortaya çıkarmasını bekliyordu babamdan. Gerçekten de, şimdi anımsıyorum, her zaman gördüğüm bir resim vardı: Altından yapılmış, dar bir kayıkta, aşağıdaki, berrak sulara bakıyordu. Hiç kuşkusuz bu, düş gücünün tüm zorlamasıyla onun bana benimsettiği bir şeydi, çünkü daha önce de söylediğim gibi bir bakıma da kolay etkilenen bir çocuktum.

İşte böyle, ben Margaret Collins ve Stanley Clay'in yanında onlara yaklaşırken üçü kapıda bekliyordu: Gaz ışığında usulca sallanıyor gibi görünüyordlardı, hiç kuşkusuz bu, titreşen gölgelerin etkisinden oluşuyordu ama bana yaz sonunda penceremizin dışındayken büyüyen günebakanları anımsattılar. Bir an için bir araya getirilmiş üç yaşam, onlara sahip olanların gözünde bile hiçbir anlamı yokmuş gibi görünen yaşamlar, bir duvardan silinmiş sözcüklerin anlaşılmasız artıklarına benzeyen yaşamlar – ama yine de nasılsa yaşamın kendisinin parçasıydılar, elimde anahtarla onlara yaklaşırken düpedüz Londra sokaklarından yükselen, şimdi bana çocukluğumun orada geçen tüm görünümlerine eşlik ediyormuş gibi gelen incecik bir boğuntuyla doldu içim-. Hem kendi yaşamım da ne anlama geliyordu? Sanırım bu boğuntum, benim de onlar gibi olacağım korkumdan fışkırıyordu –bir tane daha boşa gitmiş, yenilmiş, ürkek, Londra lamba ışığında duran, insan biçimi-. Yağmur başlamıştı, ıslak kaldırımlar, gümüşten sokaklara dönüşebilirmiş gibi duruyordu.

Stanley'le Margaret benim yanımda yürüyordu, ama Stanley ötekilere yaklaştıkça geri kaldı; onları o akşamki toplantıda, hiç kuşkusuz daha önce başka birçok durumda da görmüştü ama onlardan korkuyordu. Nedense ben onun önünden koştum; ötekilerle konuşmadan dar, taş patikadan aceleyle geçtim, ön kapıyı açtım, evimize daldım. Küçük odama girdim, kendimi yatağa attım, başımı yastıkla örttüm. Sanki zorla yaşamıma girenlere karşı kendimi koruyordum, karanlıkta kendimi bir kez daha dinginlik içinde duydum; gözlerim, başım dünyadan uzaklaşıp kapanmıştı. Ama bu duygusal durum uzun sürmezdi hiç. Yastığın ardından bile boğuk sesleri duyabiliyordum, bir an sonra kalkıp oturdum, babamın odasından gelen seslerini dikkatle dinledim –çekişen, tedirgin, kolayca sessizliğe kayan seslerini-. Onların çıkardığı sesleri yansılayarak ağızımı birkaç kez kocaman açtım, koridorda babamın ayak seslerini duyuncaya dek gittikçe çoğalan sabırsızlıkla bekledim. Sonra onu karşılamak için dışarı fırladım. "Merhaba, babacım. Bu ne sürpriz."

"Yaşam sürprizlerle doludur, Tim." Önümden geçti, saçlarımı karıştırdı; adımları hafif, kaygısızdı, tüm neşesi yerine gelmiş gibi görünüyordu gerçekten. "Timmy, çaydanlığı ateşe koy" diye ekledi. "Büyümesi için Harcombe Takımı'nı sulamamız gerek." Hiç kuşkusuz bu dostlarla yapacağı o geceki konuşmanın sezgisiyle ellerini ovuşturuyordu.

Çayı hazırlayıp çatlak, yeşil çaydanlıkta onlara getirdiğim sıra Matthew Lucas başlamıştı bile. Dirsekleri dizlerinde, ay biçimli yüzüyle babama gözlerini dikmiş, istekle öne eğilmişti. "Daily Mail gazetesini okuyordum" dedi, yüzünde olağanüstü bir telaş anlatımıyla. "Şu Chiswick'deki perili evi okuyordum. Tüm eşyaların nasıl ortalıkta uçtuğunu. Nasıl da odanın içinde yüzen bir el gördüklerini. Doğru mu Bay Harcombe? Bu işler böyle mi olur?"

Nedense bu olayla ilgili herşeyi bilmesini bekliyordu, babam güldü. Ateşin önünde her zamanki yerinde oturuyordu, beni yanına çağırırdı. Bana sarılıp koltuğun koluna oturturken, "Şiiri anımsıyorsun, değil mi Timothy?" diye sordu. Sonra da türküsünü söyledi:

"Sizin duyamadığınız sesi duyuyorum kalmamalısın diyor.

Sizin göremediğiniz bir eli görüyorum beni uzaklara çağırıyor."

Bana sıkıca sarıldı, her zamanki tüy gibi sesiyle konuşurken pencere camlarını döven yağmuru duyabiliyordum. "Perili ev olmaz, Matthew. Perili insan vardır."

Jasper Burden yaslandığı masadan doğruldu. Özellikle bir kişiyi hedeflemeden, "Bu iyi bir gece olacak" dedi. "Gerçekten iyi olacak." Sonra yere uzandı.

"Kesinlikle perili insanlar vardır. Geçmişten gelen perilerin, kendi geçmişinden, ötekilerin geçmişinden gelen perilerin girdiği. Her şeyin girdiği." Kolunu omzumdan çekti, karşı duvara yerleştirilmiş olan telsize doğru yürüdü. Bu yeni malıydı –anımsadığım kadarıyla, mikrofon görevi yapan kıvrık bir boynuzun yanında bitişik durduğu en son modeldi–. Böyle şeyler onu büyülerdi, bu yeni valfli takımı almadan önce aynı yerde kristal bir kutu vardı. Kulaklıkları takıp havadan gelen, 'evrenin sesleri' adını verdiği o belli belirsiz sinyalleri, çatıları dinleyerek, saatlerce başında iki büküm kalırdı. Onun gördüğü kadarıyla bu bin tansıktı, o eski salonda başardığı herhangi bir şey denli olağanüstüydü; sanırım bir bakıma telsiz, ondaki yaşamın büyüğü duygusunu perçinliyordu, gerçekte. "Kendini bunun yerine koy" dedi. Düğmesini çevirip açtı, ısınmasını bekledi, sonra da ayarlamaya başladı. "Bazı insanlar buna benzer. Atmosferde dalgalarla karşılaşır, sonra da onları sese dönüştürürler. Kimi zaman onu denetleyebilirler. Kimi zaman da denetleyemezler." Nedense, isimler, sayılar listesi okuyan bir erkek sesine rastlamıştı, aygıtı kapattı.

Matthew Lucas dikkatle dinliyordu. "Ama dalgalar nereden

geliyor?" diye her zamanki telaşlı haliyle sordu. "Bu, başka bir yer daha mı var demek? Bundan daha değişik bir yer? Dalgalardan söz etmeniz bana denizi düşündürüyor. Ama orası çok soğuk bir yer olabilir. İnsanlar orda boğulur." Nasıl olduysa, babam içindeki tüm korkuları uyandırmıştı. "Dalgaları hiç görmedim, oraya hiç gitmedim, ama anlatılanları duydum. İçimi üşütüyor."

"Buna hiç gerek yok." Küçük bir tahta iskemleye oturarak kendini yükseltmiş, bedeninin yalnızca üst bölümü görünecek biçimde çevresini yastıklarla kuşatmış olan Margaret Collins'ti bu. Ama sesi, her zamanki gibi canlı, yatıştırıcıydı. "Üşümene hiç gerek yok, Matthew. Su dalgaları değil, görüyorsun, ses dalgaları. Ya da müzik dalgaları. Seni öteki dünyaya yükselten tatlı, ılık müzik dalgaları." Her şeyin anlamı onun için buydu: yükseltilmek; dümdüz, uzun olmak; bunun dışında bir dünyada yaşamak.

Yüzünde öyle çok parıltı, canlılık vardı ki Jasper Burden sevinçle el çırpı. "Onu duyabiliyorum" dedi. "Ben onu duyabilen insanlardan biriyim. Bak, işte şimdi bana dans ettiriyor." Ateşin önünde boyluboyunca uzandığı döşemeden kalktı, düşsel bir eşle birkaç vals adımı attı. Bir kez daha yorgunluktan bitkin düşüp yere serilinceye dek dönerek, daha daha hızlı dans etmeye başladı sonra. Orada soluk soluğa uzanırken, "Ama bunun ötesinde bir dünya varsa" dedi, "niçin onu göremiyoruz? Burada her şeyi öylesine açıklıkla görüyorum ki –gerçekten de her şeyi duyuyor, her şeyi görüyorum–. İşte bu yüzden de böyle iyi bir garsonum. Öyleyse o sözünü ettiğin sesleri duymamı engelleyen ne, Bay Harcombe? Niçin bazı insanlarda bu yetenek var da, ötekilerde yok?" Babam yalnızca gülümsedi, başka birinin yanıtlamasını bekledi; onun sıklıkla başvurduğu yöntemdi bu, sonunda kendisi bir çeşit yargıya varıncaya dek Takım'ın aralarında tartışmasına izin vermek.

"Sana nedenini söyleyeyim. Boğazımıza dek pisliğe batmışız." Matthew Lucas eskisi gibi keskin bir dikkatle konuşuyordu. "Çok fazla batağa saplanmışız. Gerçekten hiçbir şey görmüyoruz. Hiçbir şey. Bu, bizim suçumuz demek istemiyorum. Bu, herhangi birinin suçu demiyorum. Yalnızca her şeyin akışı böyle. Çalışarak, iki yakamızı bir araya getirmeye uğraşarak harcıyoruz zamanımızı. Bunun ötesini görmek bizim işimiz değil. Konuştuğumuz şey bu değil miydi, Bay Harcombe?"

"Ama öyle zamanlar vardır ki" diye başladı Margaret.

"Evet, ölümde." Bu tanıdık olmayan bir sestti, Stanley Clay'in

sesiydi, gözlerini düşünceli düşünceli tavana dikmiş olan babam dışında herkes ona bakmak için döndü. Gloria Patterson her zamanki aşağılama dolu bakışlarını bu yeni yüze çevirdi, ansızın ilgiden tedirgin olan Stanley başını eğdi. "Ya da birini ölürken gördüğün zaman. Belki de o sıra bir şey belirir önünde. Ama ben korkunç bir ölüm gördüm." Yumruklarını sıkıyordu, babasının ölümünden söz ettiğini biliyordum. "Birinin vurulduğunu, son çığlığını attığını duydum. Orada hiçbir şey yoktu. Hiç müzik yoktu. O zaman yoktu."

"Ama onun güzelliği de burada, görmüyor musun?" Konuya kendini kaptıran Margaret Collins iskemlesinden yastığının birini attı. "Hapisanede olduğunu düşünürsen kaçmaya çalışırsın. İşte bu yüzden Bay Harcombe'un toplantılarına geliyoruz, çünkü onlardan kaçabiliriz. Tek dünyanın bu olmadığını görebiliyoruz. Başka dünyalar da var. Başka sesler. Onun parçası olmak müthiş bir duygu – bir an için bile olsa, yukarılara yükselmek, onu görme izni alabilmek."

"Evet, ben de duydum bunu." Stanley Clay'in başı hâlâ önüne eğikti ama şimdi daha istekle konuşuyordu. "Artık kendini beş para etmez görmemek. Çünkü bunun hepsi," önce kendini sonra da ötekileri göstermek için elini öne uzattı, "hepsi boştur. Bomboş. İki gece önce beni iyileştirdiklerinde içinizden bazıları salondaydı." Matthew kulak kesilmiş ona bakarken, Jasper'la Margaret başlarını salladılar. "Şu tuhaf boynumu iyileştirdiler, biliyorsunuz. Öylesine hafiflemiştim ki –bunu anlatacak başka şey bulamıyorum. Hafiflemiştim–. Hem de iyileştiğim için değil yalnızca. Değişik bir şey gördüğüm için. Daha büyük bir şey. Biliyorsunuz. Başka bir şey duydum."

"Müzik." Küçük bir zafer çığlığı atan Jasper Burden'dı bu. "İşte o güzelim müzik. Ben de duymak istiyorum." Tüm bunları, 'dalgaları', 'müziği' tartışırken onları dinlediğimden seçeneğe olabilecek bir dünyada, gerçek dünyadakinden nasıl çok daha fazla huzur bulduklarını anladım. Bu odada, babamla birlikte mutluydular, ama buradan ayrılır ayrılmaz bir kez daha çirkinleşecekler, yalnızlaşacaklardı.

"Müzik. Sesler. Ona nasıl beğenirseniz öyle diyin." Düşünce zincirini kırarak hiçbir şey söylenmemiş gibi özetledi babam. "Yeni arkadaşımız Stanley Clay bunu çok güzel açıkladı. Doğru dürüst tanıştınız mı Stanley'le? Evet mi? Çok iyi söyledi; daha büyük bir şey var, hepimizin parçası olduğumuz bir şey. Bu akşam gördünüz

onu, önceden de birçok akşamlar gördüğünüz gibi. Mutlaka kendi yaşamlarınızdan da biliyorsunuz, değil mi? İçinizin ansızın sevinçle dolduğu o zamanlarda sizi ileri doğru götüren daha büyük bir dünyanın parçası olduğunuzu duymuyor musunuz?"

"Ama mutsuz olduğunda..." diye Stanley söze karıştı, gösterdiği istekten daha önce bu konularda hiç değilse bile çok az konuştuğu anlaşılıyordu. Onun için bu, yeni bir özgürlük biçimiydi; şimdi seçtiği sözcüklerin kendileriyle yaşamına bir tür anlam katıyordu. "Mutsuz olduğunda küçülüyorsun, daralıyorsun. Hiç kimseciklerle kaynaşamıyorsun. Gökyüzü üzerine çöküverecek sanıyorsun."

"Tamamen öyle, Stanley Clay. Sözümü kestigin için teşekkür ederim." Babamın bu sözlerinde alayın izi bile yoktu. "İşte bu yüzden de o daha büyük dünya, öteki dünya, sevgi dünyasıdır. Üzerine çökmez. Şimdi tüm çevremizi sarıyor. Onu hissedebiliyorum. Ona dokunabiliyorum." İskemlede yanında otururken bana bir kez daha sarıldı, omzumu okşadı. "Acıları, hastalıkları, sefaleti, bizi birbirimizden ayıran hiçbir şeyi artık tanımadığımız bir dünyadır o. Sevgi dünyasıdır. Hepiniz daha mutlu değil misiniz?" diye sürdürdü, "şimdi onu bildiğinize göre?" O sıralar bu bana tam olması gerektiği gibi bir bitiş göründü.

"Ben hep mutluyum," diye yanıtladı Jasper Burden.

Nedense bu, ötekilere çok gülünç geldi; odada öylesine bir gerilim, ısrarlı sorgulama havası vardı ki belki de yalnızca kahkaha onu bozabilirdi. Nedenini bilmeden ben de güldüm. Oysa çok da yorulmuştum. Odama dönmek için babamın iskemlesinden kalktım, ama yalnızca kapıya dek gidebildim. Kahkahalar geldiği denli çabucak dağılıvermişti; öyle bir üzüntü, sefalet dalgasının yükseldiğini duydum ki dayanamadım; elimi yüzüme örttüm, duvara yaslandım, sonra yere yuvarlandım.

Bilincimi yitirmiş olmalıydım, çünkü bir sonraki an, eğilmiş bana bakan babamın yüzünü gördüm. "Timothy düşüvermiş" dedi bana usulca. "Azıcık düşüvermiş." Ama tedirginliğini görebiliyordum, onu yatıştırmanın benim görevim olduğunu ayırt ettim.

"Evet, babacım" dedim. "İyiyim." Ötekiler de kalkmışlar, çevresinde duruyorlardı. "Evet," dedim yeniden, "iyiyim." Sonra hepsi eriyip gitti.

Ertesi sabah uyandım, yatağın kıyısından kolumu uzattım; birinin saçını hissettim. Geceleyin odama gelmiş olan acayip bir şeye dokunduğum için dehşet içinde elimi geri çektim, ama bir sonraki an, bunun babamın başındaki saç olduğunu anladım – o gece boyu

yanında yerde yatarken beni sedire yerleştirmişti. Kırmızı perdelerin ardında, doğan güneşin ilk solgun ışıklarını görebiliyordum, yüzümde ışığı duyarak kıpırtısız uzandım. Onu uyandırmak istemiyordum, daha istemiyordum, ama uykusunda bedeninin seğirdiğini, horladığını duyuyordum; karabasanlar görüyor gibiydi. Nedense bu beni huzursuz etti, elimden geldiğince sessizce sedirden kalktım, parmaklarımın ucunda odama yöneldim.

"Gitme." Babamın sesiydi. Tüm bu sürede uyanıktı. "Timothy, bir dakika buraya döner misin?" Sedire geri geldim, dün gece üzerime örtmüş olması gereken çarşafa oturdum; yastık olarak kullandığı mindere dirseğini dayayarak eğiliyordu. "Seninle konuşmak istedim" dedi güçsüz bir sesle.

"Neyle ilgili olarak, babacım?"

"Biliyorsun."

Sanki dün gece bayılan ben değildim de oydu, hemen ne söylememi istediğini anladım. "Şimdi iyiyim. Doğru söylüyorum. Sanırım dün gece yalnızca çok acıkmıştım."

"İşte bu!" Doğrulup oturdu, göğsünü kaşdı. "Zaten biliyordum! Öyleyse ye, Timothy. Ye!" Sonra da şarkı söylemeye başladı. "Evet, muzumuz bile var. Bugün biraz muz var."

Bana öğrettiği gibi kendime mutfakta tereyağlı ekmek hazırlarken arkamdan yaklaşıp başımı okşadı. "Dün akşam onlara da söylüyordum" dedi, "Tim'in önünde gerçekten de uzun bir yolu var. Uzaklara gideceksin." Sesindeki coşkuya karşın, tavrı neredeyse özür diler gibiydi. "Büyük umutlarım var, senin için Timmy. Önümüzdeki yıllarda." Yaban otların bürüdüğü, kırık şişelerle dolu pis arka bahçeye bakıyordu mutfak penceresinden. "Timothy" dedi, değişmiş bir sesle. "Timothy, zengin olunca bana bakacak mısın?"

"Sana bir saray alacağım, babacım."

"Altın kapılı mı?"

"Altın pencereli hem de."

"Bana bakarsın, Tim, değil mi?"

"Evet, babacım." Beni tedirgin etmişti, kendime hazırladığım tereyağlı ekmeği bitirmek için arkamı döndüm.

Birkaç dakika pencereden bakarak durdu, sonra her zamanki gibi duygusal durumu birdenbire değişti. "Sana biraz temiz hava gerek, Timothy Harcombe," dedi. "Seni kendinden uzaklaştırmak gerek. Çok fazla kaygılanıyorsun. Aslında, tümünden dışarı çıkarılman gerekiyor. Bir yolculuğa."

Günlerden cumartesi idi, ne olursa olsun ders yapmayacaktık, çok geçmeden de evden ayrıldık. Yine de babam her zamankinden daha dalgın görünüyordu, ben yön seçmeden gelişigüzel yürümeye başlarken peşim sıra sürüklendi. "Stanley Clay çok tuhaf" dedi. "Sen gökyüzünün üstüne çökeceğini düşünüyor musun hiç Timothy?"

"Hayır babacım." Taşları hendeğe doğru tekmeliyor, yuvarlanışlarını izliyordum. "Ama Jasper Burden üzüldü. Bence ona inandı." Yanıtlamadı, döndüğümde bana sırtıttığını gördüm. "Tim, o mutlu olandı." Başka bir şey söylemedi, birkaç dakika sonra bana yetiştii. "Hepsi kendi değişik tarzlarında üzüntülüler" dedi. "Herkesin yaşamı böyle, Tim. Kırılğan. Her zaman çok kırılğan." Belki de bu, zengin, ünlü biri olduğum zaman ona 'bakmamı' istediği daha önceki konuşmasını açıklıyordu. "Yalnızca bir tek kazaya, bir tek bunalıma bağlı," diye sürdürdü, "sonra her şey darmadağın oluverir. Tüm yapı yıkılır, artık ayağının altında hiçbir şey yoktur. İşte bizim de düşmeye başladığımız zamandır bu." Benimle daha önce hiç böyle konuşmamıştı: bir an durdu, elini yüzünde gezdirdi. "Onları neşelendirmeye çalışıyorum, biliyorsun. Ama bazen bu çok zor, Timothy. Yapılacak en iyi şeyin ne olduğunu bilmek çok zor. Herkes öyle kırılğan."

"Haydi, babacım." Yine arkamdan sürüklenmeye başlamıştı, onu öne çekmek için elini tuttum.

Hâlâ geride kalarak, "Geçen gün dedenden mektup aldım," dedi. "Annenin babasından." Daha önce bu kişiden hiç söz etmemişti, öylesine uzak bir ilişki gibiydi ki benim için, hiç ilgimi çekmedi neredeyse. Bir başkasıyla da akraba olabileceğim aklıma gelmemişti, babamın ondan söz etmesi beni yalnızca şaşırtmıştı. "Seninle çok ilgileniyor, Timmy. Her şey bir yana, sen onun tek torunusun."

"Ne olmuş yani, babacım?"

"Yani... yani bizi görmeye geldiğinde onunla dost olmanı istiyorum. Seni görmek için çok uzaklardan geliyor." Düzensiz yürüyüşümüzü sürdürdük, bu arada da babam yavaş yavaş, dedemle anneannemin Wiltshire'da oturduğunu aldırışsız bir tavırla açıklamayı becerdi; şimdi altmışlı yaşlarının ortalarında olduklarını; adlarının Sinclair olduğunu. Bu son olguyu zaten biliyordum; gerçekten de o çocuksu günlerde annemin asıl adı Cecilia Sinclair- evin içinde nasıl oluyorsa canlı bir varlık gibi gelirdi bana. Annemin kendisi değil, çünkü dediğim gibi onun üzerine hiçbir şey bilmi-

yordum; ama adı, tıpkı resmi gibi içten bir arkadaş olarak duruyordu.

Babam bir an kıpırtısız kaldı, sonra sıçradı, çınar ağacının sarkan dalından bir yaprak kopardı. "Timmy," dedi, "bu ağaçta kaç yaprak var, sence?"

"Beş bin iki yüz altmış beş."

"Çok güzel yuvarlak bir sayı, Tim, ama şunu da söyle. Şimdi bu tek yaprağı kopardığıma göre, ağaç hâlâ aynı mı?"

"Elbette, babacım. Hep aynı ağaç."

Yanıttımdan gerçekten hoşnut kalmış gibiydi. "Bunu bilmek çok iyi, değil mi, Timmy. Bir şeylerin değişebileceğini, ama yine de aynı kalabileceğini?"

Benim sandığıma göre geligüzel Kingsland Yolu'nda yürürken babam ansızın kesin bir tavırla Salt Caddesi'ne dönüp yandaki mezarlıkta durdu. "Biliyorsun" dedi. "Bu bir rastlantı. Burası annenin gömülü olduğu yer. Gidip onu ziyaret edelim mi?" Mezarlığın girişini belirleyen paramparça olmuş taş sütunların arasından geçerek ilerlerken peşi sıra gitmekten başka hiçbir şey yapamayacak denli şaşırmıştım. O sıralar bu beklenmedik ziyaretin nedenini anlamama hiç olanak yoktu, ama şimdi bana görüldüğü kadarıyla onu yatıştırmaya gelmişti. Kırık dökük mezar taşlarıyla, bakımsız mezarlarla, üzerinde okunmaz sözcükler bulunan türbeyle dolu eski bir mezarlıktı. Yakınlarda patlayan fırtına, şimdi birkaç mezarın üstünde uzanan meşe ağacını yere devirmişti; başucu taşları, yerlere saçılmış olan büyük parçalara dağılmıştı. Bu yeri sevmiştim. Yolsun tutmuş dar yollarda babamın peşinden giderken hiç korku, hatta ürküntü bile duymuyordum; nedense asıl benliğimi daha çok bulmuştum sanki. Küçük bir çocuğun kendi ölümüyle bir tür yakınlık kurması mümkün müdür? Ayrımına vardığım bu mu?

Her zaman ölümlerle haberleşen babam, annemin mezarını ararken anlatılmaz ölçüde korkmuş, dehşete düşmüş gibiydi. Yerini anımsayamadı, daha yeni yapılmış taşların arasında arandık durduk. Gerçekten de ona rastlamamız tam şans eseri oldu – üzerine CECILIA HARCOMBE 1891–1913 sözcükleri yazılı, inci beyazı bir başucu taşı. Onun altında da yaldızlı harflerle, şimdi babamın sakınarak dokunmak için eğildiği SELAM PIRIL PIRIL CECILIA sözcükleri yazılıydı. Sonra ağlamaya başladı. Bir an sonra çevresine bakındı, bana gülümsemeye çalıştı. "Üzülme, Tim, seni utandıracak bir şey yapmam." Ama ayağa kalktığı, mezarı örten çakıl taşlarına baktığı sıra hâlâ ağlıyordu. "On iki yıl" dedi. "Onsuz on iki

yıl." Sirtını dönüp uzaklaşmaya başladı. Toprağın çatlaklarından fıskırmış birkaç yıldız çiçeği vardı: Babamı bulmak için arkasından koşmadan önce elimden geldiğince çok çiçek toplayıp mezarın üstüne serdim. "Hiç seninle konuştu mu?" diye sordu. "Hiç seninle ilişki kurdu mu?"

Sorusu önce şaşırttı beni, sonra da korktum. "Baba. Sen neler söylüyorsun." Bir süre bana baktı, donuk, durağan bir bakıştı, ondan kaçtım. Ondan kurtulmak istiyordum, evet, ama bir bakıma da annemden, annemin mezarından kaçıp kurtulmak istiyordum. Onları tek başlarına bırakmak istiyordum, biri canlı, biri ölü.

Tam girişe geldiğim sıra bana yetiştii, elini omzuma koydu. "Yalnızca sormak istemiştin" dedi, "onu hiç düşünüyor musun?"

"Hayır."

"Hiç mi?"

"Hiç."

"Azıcık da olsa?"

"Hiç." Tümünden doğru söylemiyordum yine de; annemin mezarı başında durduğum o birkaç dakika bebekliğimden beri bildiğim, onunla bir tür bağlantılı olduğunu bildiğim duygu yine içimi doldurmuştu: uçucu bir güvenlik izlenimi, anlaşılmaz bir dinginlik, huzur yankısı.

"Taşın üstündeki sözcüklere ne diyorsun?" diye sordu babam. "Ben kendim buldum."

"Çiçek getirmeliydin," söylemeyi düşünebildiğim tek şey oldu. "Onu öylece bırakmamalıydın."

Kapının dışında dilenen eski bir asker vardı, boynuna astığı te-neke kutuya para atmak için babam ona doğru gitti. "Onlara hep üzülürüm" dedi. "Kendim de gidebileceğimden değil. Benim için sen vardın, Timmy, değil mi?" Şimdi bundan niye söz ettiğini anlamamıştım ama yine de savaşın onun gözünde annemin ölümüyle ilintili olduğunu sanıyorum. "Ama and içtim: Hiç ödlelik yapmadım. Bana göre değil." Salt Caddesi'nde geri yürüdük, King-land Caddesi'ne giden köşeyi döndüğümüzde babam sessizliği bozdu. "Haydi, günümüzü gün edelim, Tim. Sinemaya gidelim."

Birkaç yüz metre ilerimizde bir sinema vardı; Elektrik Sinema: Cumartesi matinesini yakalamak için aceleyle gittik oraya; dışarda köyü kahverengi büyük harflerle şöyle yazılıydı: EN SON GERÇEK BOYUTLARDA FİLMİ GÖREBİLECEĞİNİZ YER. Babam bu yeri de neredeyse Commercial Caddesi'ndeki müzik salonu denli çok severdi; süslemeli dış sıvası limon küfü rengine boyanmıştı,

bekleme salonundaki halılar, perdeler koyu bordoydu. Londra'nın en yoksul semtlerinden birinde inanılmaz bir yerdi, ama tam da bu aşırılığın, gerçek dışılığın babamı asıl çeken şey olduğuna inanıyorum. Belli belirsiz toz, şerbet kokusuyla, gösterinin başlamasından önce piyanist piyanosunu çalarken dinginleştirilmiş beklenti havasıyla asıl salonun karanlığını da severdi. Gerçekten şimdi aklıma geliyor da, bizim değişik filmler gördüğümüz o eski salondaki toplantılarda onun yaratmaya çalıştığı hava bu olabilirdi.

Film *Büyük Umutlar*'dı, biz balkon bileti aldığımızda aşağıdaki salon neredeyse dolmuştu. Vardığımızda film başlamak üzereydi, tam zamanında yetişmemizden, tahta sıralara yerleşmemizden ötürü duyduğum rahatlamayı, belirgin bir tedirginlik sildi. Sahne- de filmin adı çıktıktan, eşlik eden piyano başladıktan sonra açış görüntüsü, bizim şimdi içinden geldiğimize çok benzeyen bir mezarlıktı. Benim kendi annem de öteki mezarlar arasında, orada gömülü olabilir miydi? Bir an onu çakılların, yıldız çiçeklerinin üstünde, yüzünde babamın odasında duran resmindeki anlatımla otururken görmeyi umdum. Bir sıra küçük mezar taşının önünde duraklamadan önce Pip ölülerin dinlenme yerlerine tırmanmaya başlarken gözlerim perdeye dikili öne eğildim. Dümdüz, gri bataklıklardan, sislerden, bulanık gökyüzünden oluşmuş bir dizi görünüm vardı; sonra ansızın mahkûmun, Magwitch'in elleri çocuğu yakaladı, tepetakla etti. Şimdi artık perdedeki o biçimlerden başka hiçbir şeyin ayırdında değildim. Sonra o şey oldu.

dört

Tepetakla edilmişti. Dünyası tepetakla. Ilık güneş çevresinde beşik gibi sallandı, dönerken daha önce hiç tanımadığı bir duygu yüzünden içini korku kapladı – ayrılığa ya da yitirişe benzeyen, ama en az o denli keskin merak duygumuyla karışmış bir duygu–. Onu her ne tutuyorduysa şimdi usulca toprağa bıraktı; yıldırımın içinden geçmişçesine gözleri kamaşmış olarak birkaç dakika orada uzandı. Sonra kalkıp oturdu, üç kez gözlerini oğuşturdu, çevresine bakındı. Çoktan harabeye dönmüş bir bahçedeydi; bir zamanlar kimi heykellerin yerleştirilmiş olması gereken taş döşeli bir boşluk vardı ortada, ama şimdi taşların tümü paramparçaydı, üzerlerini yeşil, gri yosun demetleri bürümüştü. Yine annesinin mezarında olabilirdi, ama çevresine bakındığında kendini koskoca bir evin gölgesinde buldu; alt pencereler tuğlayla örülüp kapatılmış, üsttekilere demir parmaklıklar konmuştu, yapının eski tuğlaları, taşları bacaların duvarlarına bile yapışan sarmaşıkla tümenden kaplanmış, gözden yitmişti.

"Yeniden başla." Birisi içerde konuşuyordu. "Yeniden başla. Dünyaya başla. Yaşlı bir adam olmama karşın, gece, kentin birinde, öteki eğlence yerlerini dolaşma zamanımdır genellikle. O, zamanların en iyisiydi, o, zamanların en kötüsüydü, şu bizim zamanlarda, ama tam olarak yılı söylemeye kalkışırsak titizlenmenin yeri de yok. 1775 yılında, kasveti aydınlatan ilk ışık demeti, karanlık bir odanın köşesine yerleşti. Londra. Eski bir İngiliz katedral kenti? Eski İngiliz katedral kenti nasıl olur da burada bulunur! Hayır. Yeniden başla." Timothy eve doğru süründü, ama içerde hiçbir şey göremedi. Bir kapı açık bırakıldığı için sesi hâlâ duyuyordu, yaklaştığında bunun karanlık bir dehlize açıldığını gördü. "Şimdi ba-

bamın adı Pirrip olduğuna göre istediğim şey Gerçekler. Kendi yaşamımın mı kahramanı olacağımı, yoksa bu duruma başkasının mı getirileceğini bu sayfalar göstermeli. Yine de bir şey nasıl başlar? Daha gerilere mi bakmalıyım?"

Timothy koridora girdi, merdivenin tam yanındaki halısız sahanlığa gelinceye dek bu kararlı, ciddi sesi izledi: Önünde başka bir kapı daha vardı, itip açtığında karanlık odanın köşesinde, büyük bir koltukta oturan adamı gördü. Gözleri bağlıydı, önündeki küçük masada tek kişilik iskambil oyunu oynuyordu. Kâğıtların renklerini, sayılarını nasıl gördüğünü Timothy anlayamadı ama çok büyük bir kararlılıkla, hatta coşkuyla oynarken Timothy'nin duyduğu sözcükleri söylüyordu bir yandan da "Yeniden başla" diyordu şimdi. "Yeniden başla." Seslerin en hafifini dinliyormuş gibi başını yana eğmişti. Küçük bir sakalı, ince, çok ince, özenle bakımı yapılmış elleri vardı; her şeyi öylesine hızlı, öylesine düzenliydi ki burada, böylesine ıssız bir evde, hiçbir şey görmeden yaşamaktan nasıl doyum bulduğunu merak etti Timothy. Dünyayı keşfetmeyi seçeceği kesindi?

Çocuğun orada olduğunu hemen ayırt etti, başını iskambillerden kaldırdı. "Seni de başlaman bekleniyor" dedi. "Her zaman aynı şeyleri görüyorum çünkü yalnızca geçmişi görüyorum. Ama şimdi bu yerin büyüsünü bozma şansın var senin." Kolunu kaldırdı, Timothy'nin arkasındaki koridoru, merdiveni gösterdi. "Haydi bakalım. Tırman, bir zamanlar benim tırmandığım gibi." Çocuğun boyun eğmekten başka seçme hakkı yoktu, bu yabansı adama arkasını dönüp merdivene yaklaştı. İlk basamağa adımını atar atmaz ayağının altındaki tahta gıcırdadı, tırmandıkça gıcırtilar, çatırtılar katlanarak çoğaldı. Onu sonsuz karanlığa götürüyor gibiydiler ama Timothy yükseldikçe çevresi daha açık seçik, daha anlaşılır duruma geldi: İlk sahanlığa ulaştı, önünde, savaşların, tiyatro sahnelerinin, deniz görünümünün, özenle ayrıntıları belirlenmiş ev içlerinin resimlerinin dizi dizi asılı olduğu bir koridor gördü. "İşte, her şey tıpkı böyleymiş" dedi. "Babamın zamanından hemen önce." EV bir kez daha sessizleşmişti. Bu koridorun sonunda şimdi açık bir kapı görebiliyordu, hiç düşünmeden oraya doğru yürümeye başladı; bu sırada da yüzünde çok hafif bir esinti hissetti, ama bu bildiğimiz sıradan hava akımı değildi, Timothy'ye fısıldayan seslerden çıkıyormuş gibi geldi. Bir sözcük akımıydı. Odanın eşiğinde durdu, içeriye göz attı. Işığın girmesini engellemek için ağır perdeler çekilmişti, oysa eski tip ızgaranın üstünde ateş yakılmış oldu-

ğunu gördü: Ama sönmek üzereymiş gibi duruyordu, kömürleşmiş kütüklerden çıkan duman havada asılıydı. Bacanın kıyısında mumlar yakılmıştı, beyaz örtüsü parıldayan, uzun bir masayı görebildi az sonra; üzerine gelişigüzel saçılmış çeşitli nesneler –tabaklar, mumlar, kitaplar– vardı, ama örümcek ağlarına öylesine bulanmışlardı ki ne olduklarını güçlükle anlayabildi.

Sonra onu ayırt etti. Odanın en uzak köşesinde, tek kılını bile kıpırdatmadan dimdik duran bir insan biçimi ayırt etti; mumların titreyen ışığı, gölgesini duvarlara, tavana düşürüyordu, ama biçimin kendisi hiç kıpırdamadan duruyordu. Doğmayı bekliyormuşcasına, diye düşündü Timothy, kıpırtısız. Gözleri karanlığa biraz daha alışınca, o kişinin tepeden tırnağa beyazlara bürünmüş olduğunu, kaskatı duran sağ yumruğunun içinde sıkı sıkı tuttuğu koltuk değneğine abandığını anladı. Burada hiç zaman yoktu, hiç hareket, hiç çürüme. Çocuk da, köşedeki biçim denli durgun kaldı, ona karanlık odanın, içindeki varlığın, aşağıda iskambil oynayan düzenli, küçük adamlarla yakın ilişkisi varmış gibi geldi. Her şey bekliyordu.

Düzgün bir biçimde yükselmeye başlamadan önce mumların alevi bir an daha çok harladı; Timothy bir kez daha yüzünü yalayan sözcüklerin yabansı esintisini duydu, kişi de onu dehşete düşürerek kımıldanmaya başladı. Koltuk değneğinin yerinden oynamasını, elin yukarı kalkışını izledi, sonra gümbürtüyle değnek tahta döşemeye indi; evin içinde başka yerlerde bir vuruşla buna yanıt geldi, beyazlı biçimle, gözleri bağlı adamın bir tür sohbete daldıklarını anladı çocuk. Şimdi iki yana sallanıyor, sürekli içini çekiyordu; yaşlı bir kadına bakıyordu, her adımda bastonunu yere vurarak, uzayıp giden alçak bir çığlıkla Timothy'yi korkutarak, odanın döşemesinde ağır ağır yürümeye başlamış olan kadına. Sonunda elini ona doğru uzattı. "Niçin burada olduğunu biliyorum" dedi. "Buraya gel, çocuk. Koluma gir." Kadına destek olmak için isteksizce öne bir adım attı. "Ellerin temiz mi?" Çaresizlik içinde başını salladı. "Öyleyse buraya gel, al beni." Kadına yaklaştıkça yaşlılığının kokusunu duyabiliyordu: hepsi birbirine karışmış, örümcek ağlarının, lavanta çiçeğinin, ıslak şemsiyelerin, amber çiçeğinin, tozun kokusunu. Çocuğu sımsıkı yakaladı, odada üç aşağı, beş yukarı dolaşmaya başladı. "Kim olduğumu biliyor musun, çocuk?"

"Hayır."

"Hiçbir şey mi bilmiyorsun?" Bu soru karşısında sessiz kaldı. Tepesinden çocuğa bakarak, "Ama yine de," diye ekledi, "sen de

rolünü oynamalısın. Senin bir anlamın olmalı. İn yine aşağı, ona sor." Artık hiçbir şeyden emin olmayan çocuk bir an duraksadı. "Git çabuk" diye çığlık attı kadın. "İn merdivenlerden, onunla konuş." Şimdi mum ışığıyla pırıl pırıl aydınlanmış olan, küf tutmuş odadan çıkıp koridordan geri, aşağıdaki gizemli adama doğru yürümeye başladı. Gözlerindeki bağı çözecek (nedense çocuğu korkutan şey buydu), sonunda Timothy'yi görecekti miydi? Yaşlı kadının yabanıl çığlığını duyduğu zaman adımının birini merdivene yeni atmıştı; ilk düşündüğü şey bu evden kaçıp kurtulmak oldu, ama sonra içgüdüsel olarak arkasını döndü, az önce çıktığı odaya yöneldi ivecenlikle. Daha yoğun bir ışığa boğulmuştu oda, beyaz giysisinin yan bölümünü alevler bürümüş kadın kollarını çırparak çocuğa doğru atıldığında dehşet içinde geri çekildi. Önünden sıçradı, odanın ortasındaki, uzun masanın eski örtüsünü kavradı, tabaklar, kitaplar gümbürtüyle yere düşerken onu yanan giysisinin üstüne fırlattı. Alevler yok olmuştu: Yıpranmış kumaş katları alevleri hemen söndürmüştü, kavrulmuş, kömürleşmiş giysisinden yükselen hafif yanık kokusu kalmıştı yalnızca.

Yaşlı kadın yere oturdu, gülmeye başladı. "Şu mumlardan birinin üstüne eğildim" dedi. "Aşağı baktım, sonra da tutuştum. Şimdi istersen yardım et de ayağa kalkayım." Baştan aşağı örtüye sarınmıştı, Timothy'ye bir rahip, ya da eski zamanlardan kalma bir prenses gibi görünüyordu. "Yaralanmadım" diye sürdürdü, "ama beni duymamış olsaydın..." Ansızın durdu, parmağını dudaklarına değdirdi, açık kapıya doğru süzüldü. "Bu, onun hiç hoşuna gitmeyecek. Her şeyi denetlemek ister. Ama bu kez ölmeyeceğim." Yine güldü. "Sanki yalnızca o bitirebilirmiş gibi, yarım kalmış sözcükler yok artık. Tamamlanmamış tümceler yok artık. Şimdi sonuna dek yaşayacağım." Şimdi onu epeyce tedirgin ederek Timothy'ye sarıldı, onunla birlikte odada dolaşmaya başladı. "Söyle bakalım, çocuk" dedi, böyle birçok dönmeden sonra, "senin adın ne? Senin gerçek adın?"

"Harcombe. Timothy Harcombe."

"Pekâlâ, Timothy Harcombe, sanırım seni ödüllendirebileceğim. Sanırım bunu yapma olanağı bulabileceğim." Tam bu noktada ikisi de merdivenlerde ayak sesleri duydular, tahta gıcırdarken ansızın bastıran bir isteri nöbetinin acısıyla fısıldadı, "Geliyor. Saklanalım." Kadının bu sinirli telaşı Timothy'ye de bulaştığı için kendisini eski, geniş giysi dolabına tıktırtmasına göz yumdu; kadın da peşinden gelip kapıyı kapadı usulca. Dört yanını kuşatan, ona ölü-

lerin derileri gibi görünen bir sürü tls, beyaz giysiden boğula-
caktmış gibi olmasına karşın ikisi de sessizce beklediler. Hiç kuşku-
suz bu odaya dadanmış olan böceklerin tahtada açtığı küçük deli-
ęe gözünü dayadı kadın; korku ya da sezgiyle gergindi, ansızın
dirseğiyle Timothy'yi drtp saklandıkları yerden dışarı fırlayın-
caya dek soluk bile almıyordu sanki. "Estella'yımış" diye bağırdı.
"Yalnızca Estella'yımış."

Timothy de onu izledi, Gloria Patterson'a çok benzeyen genç
kadının önünde buldu kendini hayretler içinde. Daha bir gece önce
bu kadın babasının odasında değil miydi? Ama tam olarak, neden
bir gece önce? Uyanık yaşamındaki olayları, eğer gerçekten durum
buysa, hâlâ anımsamasına karşın, onlar şimdi başına gelenlerden
Çok çok daha az anımsanmaya değer, çok daha az gerçek grn-
yorlardı. Kendisini içinde bulduğu bu yabansı dünyada her şeyin
iten gelen bir itkisi, yaşamak, büyümek için gizli isteği vardı; hiç-
bir şey gelişigüzel ya da tmamlanmamış değildi burada, tersine
arı bir yeterliliği var gibiydi. Belki de burada hiç gerçek gözyaşı
yoktu, ama zaten belki ağlamaya gerek de yoktu. Sahi, gözyaşları-
na ne olmuştu? Düpedüz buharlaşmışlar, açık havanın parçası ol-
muşlardı. Burada her şey içinde durduğu oda denli açık seçik, zl
kalmıştı.

"Onu beğeniyor musun, Timothy? Onu çok beğeniyor gibisin."
Yaşlı kadın, Estella'yı ocağın önüne getirmişti, şimdi yanında du-
ruyordu. "Onun ne denli güzel olduğunu söyle bana."

"ok güzel."

"Büyüyünce ona sahip olabileceğini sanıyor musun, Timothy?
Çünkü, biliyorsun, burada bile byrz." Nasıl yanıtlayacağını bi-
lemedi, yalnızca başını eğmekle yetindi. Estella'ya bakmayı hiç is-
temiyordu. "Evlenecek misin, Timothy? Olabilir mi bu?" Yaşlı ka-
dın bu soruları öylesine hevesle soruyordu ki Timothy'ye gelecek-
ten kendi adına bir şeyler görmek için araştırıyormuş gibi geldi.
"Pekâlâ, şuna mim koy" diye ekledi, daha alçak, daha küstah bir
sesle. "O başkasıyla nişanlı. Gördüğünde bunu Pip'e söyle. O baş-
kasıyla nişanlı." Kadının ne demek istediği konusunda Ti-
mothy'nin hiçbir düşüncesi yoktu; Estella'ya göz attı, ama kızın
aşağılama dolu bakışlarını görünce başını çevirdi. "Hem de ki," di-
ye sürdürdü yaşlı kadın, "ona verecek param hiç olmadı. şimdi in
aşağı, yaptıklarımı ona açıkla." Bir kez daha abanoz değneğine yas-
lanıyordu, döşemeye üç kez vurdu, ses tüm evde yankılandı.

ocuk boyun eğdi, ama yavaş yavaş uzaklaşırken Estella onu

bir kıyıya çekti. "Beni tanıdığını sanabilirsin" dedi. "Ama tanımıyorsun. Sana şunu söyleyeyim, Timothy Harcombe. Kırılacak bir kalbin varsa, onu ben kıracağım. Git, şimdi." O korkunç odadan uzaklaştığına sevinerek koridorda koştu, merdivenlerden indi. Yaşlı kadının dileğine karşın gözleri bağlı adamın yanına yeniden gitmeyi hiç düşünmüyordu, yalnızca bu evden uzaklaşmak istiyordu; arkasına bakma yürekliliğini gösteremeyerek açık kapıya doğru holü geçti, büyük bir rahatlama duygusuyla dışarı, harabeye dönmüş bahçeye çıktı.

Yalnızca bahçe artık orada değildi. Çocuk kendini sislerden, bataklıklardan oluşmuş görünümünde içinde buldu. Arkasındaki evden rüzgâr geliyordu, sis dağılmaya başladıkça, bataklıkla gökyüzünün birleştiği yerde, uzak, ince bir çizgi gördü; Ufka doğru baktı, dümdüz toprağın üstünde parıldayan tek ışığın oraya buraya süzülüğünü sandı. Burası bir kasvet, yalnızlık yeri, Timothy kendini avaz avaz bağırır buldu, "Nerede o? Nerelere gitti?"

"Buradayım." Arkasındaki ses onu öylesine korkuttu ki ardına bakmadan ileri doğru koştu. Ama sonra birisi adını söyledi, bunun babası olabileceğini düşünerek sendeledi, arkasını döndü: Babası değildi, karanlık odada iskambil oynayan adamdı. Artık gözleri bağlı değildi, bataklıklara bakıyordu dosdoğru. "Şu parıldayan ışığı görüyor musun, Timothy, ötelerdeki? İzle onu, her şey yoluna girecek." Işıl ışıl gözleri vardı, çocuk ona bakakaldığını gördü. "Haydi" dedi incelikle. "Başına hiçbir kötülük gelmez. Burada gelmez."

Bu sefil bölgenin çimenleri, sazlıkları arasında sağlam bir yol bularak ışığı izledi Timothy: Daha yolun başlarında, bataklığın yüzeyinde dolaşan, kımıldayan şeyin ışık olmadığını, tersine sisler yuvarlandıkça ışığın dalgalandığını, kaydığını anladı. Ona doğru yaklaştı, çoktan terk edilmiş olan eski bir ahırda ya da evde yanan lambadan geldiğini ayırt etti. Ev tahtadan yapılmıştı, kırık dökük tuğlalardan çatısı, bir tek üst menteşesinden tembel tembel asılı duran kapısı, bir köşesinden içeri çökmüş penceresi vardı: Bu harabeye dönmüş, bırakılmış yere öylesine yakışıyordu ki tıpkı uzun çimenler denli doğallıkla burada yetişmiş olabilirdi. Yeterince yüreklilikle oraya doğru yürüdü, ama içeriden bağırın adamın sesini duyunca birden durdu, "Nedir bu?" Arkasından bir an sonra, "Kimdir o? İmdat! İmdat! İmdat!"

Ne yapacağını bilemedi. Arkasını dönüp bu çıgıllara aldırma mazlık edemezdi, ama ilerleyemeyecek denli tedirgin, kararsızdı.

Bunun yerine evin öteki ucuna, pencereden uzağa doğru sürünerek gitti, sonra ağır, ağır, içerdekilerin göremeyecekleri açıdan yaklaştı; tam pencerenin altına ulaşınca dek, evin çevresini bürümüş olan sık sazların arasından başını eğip iki buklüm olarak alçaktan ilerledi. İçerisini görünceye dek sessizce, özenle yükseldi –işte, çıplak odanın bir duvarında, merdivene sıkı sıkıya bağlanmış delikanlıyı, uzun, ağır saplı bir çekici elinde tutarak onun önünde dans eden başka birini gördü-. Yapı, bakımsızlıktan öylesine dökülüyordu ki pencerede cam bile yoktu, Timothy, söylenen her şeyi açıklıkla işitebiliyordu. "Ah, seni düşman" diye sanki şarkı söylüyordu çekiçli adam. "Ah, seni Orlick düşmanı. Benim üzerime yalanlar söyledin, seni kurt. Beni kız kardeşini öldürmekle suçladın. Biddy'nin peşine düşmekle, onu soymakla suçladın. Hepsi yalan, seni düşman. Hepsi yalan."

Merdivene bağlanmış olan delikanlı öylesine solgundu, öylesine acılar içindeydi ki büyük bir zorlukla konuşabiliyordu. "Bana senin yaptığını söylediler. Bana öyle dediler. Her şeyi bilen biri."

"O, sendin, alçak."

"Nasıl ben olabilirdim? O zamanlar öylesine küçüktüm ki... Küçük Pip'i anımsa Orlick. Nasıl ben olabilirdim?"

"Bunlar senin işindi diyorum sana. Senin aracılığınla yapıldığını söylüyorum. Bunu yazan sendin. Tüm yalanları, dolapları uyduzan sendin. Öyküyü anlatan sendin."

Şimdi Orlick öfkesini gittikçe daha çok, daha çok biliyordu, sırtı Timothy'ye dönük bir o ayağının, bir bu ayağının üzerine sıçırıyor, çekici Pip'in kafasının yakınlarında sallıyordu. Çocuğu görmemişti, ama yüzü pencereye dönük olan Pip onu hemen ayırt etti. Yardım diliyormuşçasına kısacık bir an çocuğa bakmış, sonra düşmanın kapının yanındaki masaya yerleştirdiği cin ya da başka bir içki şişesine çevirmişti gözlerini. Timothy ne yapması gerektiğini açıkça anlamıştı, Orlick tiradını sürdürürken açık kapıya doğru süründü. "Niçin, düşman, hep sensin öyküyü anlatan? Niçin yaşlı Orlick değil? Kendisi üzerine konuşan, ötekiler için de yalanlar uyduzan, bizlerle oyuncak gibi oynayan, hepimize sahip olduğunu düşünen. Ama geçti artık o günler. Artık sözcük yok. En azından senin söyleyeceğin söz yok, seni düşman." Timothy kapıdan içeri süzölmüş, masaya yaklaşmıştı; şimdi yarısı boşalmış olan şişeyi aldı eline, Orlick, Pip'in önünde dans eder, söylenirken kaldırdı, kafasına indirdi. Orlick sersemleyerek yere yuvarlandı; Timothy, onun üstünden atladı, Pip'i merdivene bağlayan ipleri çözdü; bir-

kaç dakika sonra özgürdü, yabanıl bir zafer çılgılığıyla yere yüzüko-
yun uzanmış olan bedeninin üzerinde dans etmeye başladı.

"Ben anlatırım öyküyü," diye bağırdı, "ben bitiririm. Sonuna dek seninle oyuncak gibi oynayacağım." Sevincini Timothy'nin izlediğini ayırt ettiği için ansızın tedirgin olarak durdu. "Rochester'a gitmeliyiz, senle, ben" dedi çocuğa, "şu alçağı da yanımızda hapisaneye götürmeliyiz. Sonra da Londra'ya, zafere."

Bu dünyadaki herkes öylesine açık seçik, öylesine belirgin görünüyordu ki Timothy delikanlının sabırsızca yola koyuluşuna artık hiç şaşırmadı; ansızın gelen yer, görünüm geçişlerine de alışmıştı, yeni arkadaşıyla birlikte, kendini Londra sokaklarında bulduğunda hiç de tedirgin olmadı. Çok kötü aydınlatılmış, daracık, pis kokulu bir geçitte yürüyorlar, bu arada da Timothy her yanında kilise çanlarının çalındığını, köpek havlamalarını, araba tekerleklerinin takırtılarını duyabiliyordu. "Bu yerin bir eşi daha yoktur" diyordu Pip. "Rastlantılar için, biliyor musun? Çok eski bir arkadaşşıma rastlamadan tek bir caddesinden zor geçerim." Irmak kıyısına, taş bir köprüünün yanına gelmişlerdi; tam altlarında çamurdan oluşmuş bir düzlük vardı; şimdi kıyıda işe yaramadan duran eski demir gereçlerin, iplerin, ağların kalıntılarını seçebildi Timothy. Irmak öylesine karanlık, gökyüzünün kurşuni genişliği onun karanlığının öylesine uzantısı gibiydi ki içinde her nesnenin, her sesin sonsuza dek kısıtılıp kaldığı bir odaya girmiş de olabilirdi. Sonra hepsi gözden yitti. Ansızın sürüklenen sis her şeyi gözden sildi, çocuk bir an kendini bulutlu bir ortamda asılı kalmış sandı; neredeyse artık var olmuyormuş gibiydi. Ama sis indiği denli hızla dağıldı, her şey karanlık ırmağın kıyısında eskiden olduğu gibi ortaya çıktı yeniden.

Ama şimdi Pip, Thames'ten uzaklaşmaya başladı, Timothy, daha büyük, daha geniş bir geçitte onu izledi. "Mutlu rastlantılar, şanslar" diyordu delikanlı coşkuyla. "İşte, burada onlar dışında hiçbir şey yok." Birlikte kaldırımında hızlı hızlı giderlerken çocuk çevresine bakındı kepenkleri indirilmiş, kapısı sürgülenmiş köşedeki eski eve baktı; yolun öteki yanındaki alev alev yanan gaz ışığı altında çeşitli eldivenlerin sergilendiği, pırıl pırıl aydınlatılmış bir dükkâna; soluğu sislerle karışan, şahlanmış bir atın durduğu, kaba taşlarla dolu, alçak avluya baktı. Bu daha önce gördüğü sokaklardan hiçbirine benzemiyordu. Sonsuza dek sürecekmış görünüyordu, bunun ötesinde hiçbir şey yokmuş gibi garip bir duyguya kapıldı; ama yine de gölgeler daha derindi, renkler daha belirgin;

yusyuvarlak ayın altında evlerin, konakların dış çizgileri, bir çocuğun renkli boyalarla çizdiği resimlere benziyordu. Kimisi içini çeken, başını eğmiş yere bakan, kimisi el kol hareketleri yapan, kendi kendine söylenen işine gücüne dalmış insanların önünden geçti Timothy'yle, Pip; ama yüzlerinde şaşkın bir anlatımla önce Pip'e, sonra Timothy'ye bakan başkaları da vardı. "Ah, evet" diye bağırdı, yaşlı bir adam sokağın ortasından. "Sen de mi buradasın?" Çok yüksek sesle güldü, ama Pip hiç istifini bozmadı. "Çok hoş bir yaşlı dost" diye mırıldandı sır verir gibi çocuğa. "Herkesi tanır. Çok da yanılmıyorsam, döneceğimiz yer burası."

Temple'a gelmişlerdi, ırmak kıyısındaki son eve varıncaya dek Pip onu bir sürü avludan, geçitten geçirdi. "Garden Alanı," dedi. "Benim alçakgönüllü evim." Birlikte dar merdivenleri tırmandılar, en üst sahanlıkta delikanlının iyi döşenmiş odalarına girdiler. Biri si ateş yakmıştı, Pip hemen sırtını vererek önünde durdu, baldırlarını ısıtırken Timothy'ye gülümsedi. "Pekâlâ, şimdi," dedi. "Şimdi serüvenimizden bir sahneyi tamamlamış olduğumuza göre sonrakine geçebiliriz pekâlâ. Bana adını söyle." Timothy, söyledi, Pip düşünceli düşünceli başını salladı. "Şimdi istersen..." diye sürdürdü, "bana başına gelen her şeyi anlatabilirsin." Böylece de çocuk karanlık evi, alevlerden kurtardığı beyazlı, yaşlı kadını anlattı. Bu bilgi delikanlıyı şaşırtmış, hatta ürkütmüş gibiydi. "Bir dakika dur orada" dedi. "Kadını yarmaktan kurtaranın sen olduğuna emin misin?"

"Oradaki tek kişi bendim, şey dışında..."

"Çok güzel. Sürdür bakalım öykünü."

Ama Timothy, Pip'e, Estella'yla karşılaşmasını anlatmaya başlar başlamaz, delikanlı kıpkırmızı kesildi, ateşe döndü yüzünü. Sonra Tim, yaşlı kadından haber getirdiğini anımsadı: Hepsi olduğu gibi aklıdaydı, tam da yapması gereken anda en küçük ayrıntıları bile burada gözünün önüne getirebilmesi çok tuhaftı. "Ah, Bay Pip" dedi, şimdi dövme demirden eski ateş karıştırıcıyla kömürleri altüst eden delikanlının dikkatini yeniden kendine çekmeye çalışarak. "Yaşlı hanım, Estella'nın başkasıyla nişanlandığını söyledi." Pip doğruldu, ateş karıştırıcıyı havaya kaldırdı. "Sonra, sana verecek parasının hiçbir zaman olmadığını da söyledi bana."

Büyük bir incelikle karıştırıcıyı ateşin önüne bıraktı, Timothy'ye döndü. "Gerçekten söylediği bu mu?" Timothy başını salladı. "Başka bir şey yok, öyle mi?"

"Yok."

Kırmızı deri kaplı koltuğa doğru yürüdü delikanlı, arkasını sıkı sıkı tuttu. "Ama nasıl olabilir bu? Benim tüm umutlarım ona bağlanmışken?" Dehşete çok benzeyen bir bakış attı Timothy'ye. "Beni seçkin bir beyefendiye dönüştüren kişi olduğumu sandım onun. Buradaki süremi doldurduğumda bana Estalla'yı bağışlayacağına söz verdiğine inandım. Şimdi sen de kalkmış bana diyorsun ki: Beni kurtarmış olan sen, şimdi benim felaketim olduğumu kanıtlıyorsun- doğru mu-?" Pip'in söyledikleri giderek birbiriyle ilintisini yitiriyordu; koltuktan uzaklaştı, gittikçe daha küçük halkalar çizerek odanın içinde dört dönmeye başladı. Sonunda birden bire duruncaya, iskemleye oturuncaya dek. "Öyleyse," dedi, "ben kimim? Beni kim ben yaptı?" Timothy'ye çok uzun görünen bir süre ateşe bakarak oturdu; yalnızca, burada zamanı ölçmekte çok güçlük çekiyordu; olgudan olguya yıldırım hızıyla geçerek, ya da ansızın sessiz bir durgunluğa bürünerek, ama hep kendi çevresinde dönenerek sürekli değişiyordu zaman.

"Bana bak" diyordu Pip. "Görünüşüme, davranışına, her şeyime. Yalnızca şöyle bir bak. Bunların hiçbiri Bayan Havisham'dan gelmediyse, tümünden karanlıklardayım demektir. Neleri miras olarak aldım? Neden - kimden - aldım bunları? Hepsi benim istemi-me bağlıymış gibi, beni apartopar bu dünyaya gönderen şeyin ne olduğunu büyük bir kesinlikle biliyormuşum gibi yürüyorum, konuşuyorum. Ama şimdi sanki bir yabancı benliğime egemen oldu. Gerçekten egemen oldu. Benim gerçek kimliğim olan o korkunç gizemi nasıl duyumsadığımı sözcükler anlatamaz. Timothy, bunlar yabancı sözcükler gibi gelebilir. Ama sonunda söyleyebiliyorum. Tüm o uzun yıllar boyunca kendimden uzaklaştırdığım bir bilgim vardı bu konuda. İşte, bir an olsun elimi tut. Lütfen yap bunu."

Çocuk isteksizce öne adım attı, Pip'e, kendisinininkinin içinde sınıksız tuttuğu elini uzattı. "Sen kendini anlayabiliyor musun Timothy Harcombe? Gözlerinin niçin mavi, saçlarının niçin kahverengi olduğunu biliyor musun? Niçin hızlı hızlı yürüdüğünü, sık sık elinle alnını niçin ovuşturduğunu anlayabiliyor musun? Niçin böyle konuştuğunu ya da kullandığın sözcükleri nasıl edindiğini biliyor musun? Bunların bir tekini bile anlayabiliyor musun, Timothy Harcombe?" Çocuk ağır ağır başını salladı. "Güzel, öyleyse ikimiz de aynı yolun yolcusuyuz; senle ben. Elini sıkabilir miyim?" Gerçekten hâlâ çocuğun elini tutuyordu, şimdi şiddetle aşağı yukarı sallamaya başladı.

Tam o anda ikisi de aşağıdaki sahanlıktan gelen bir ses duydu-

lar; ansızın durması ya da duraksaması dışında ayak sesine benziyordu. Pip eline lamba alıp kapıyı açtı. "Aşağıda birisi var, öyle değil mi?" diye seslendi.

"Evet" diye yanıtladı, aşağıdan, karanlıklardan gelen ses. Bu sesteki bir şeyler Timothy'ye tanıdık geldi – evet, bu babasıydı. Onu almaya gelmiş olan, önüne düşüp bu yabansı dünyadan çıkarak olan babasıydı. Demek ki, o, her türlü mirastan yoksun bırakılmış biri değildi.

Yabancıyı görebilmek için lambasını öne uzatarak, "Hangi kata çıkmak istiyordunuz?" diye yeniden bağırdı Pip.

"En üst kata. Bay Pip'e."

"Bu benim adım. Bir şey olmadı ya?"

"Bir şey olmadı." Adam en son merdivenin basamaklarını tırmanmış, bunu söylerken de odaya girmişti. Babası değildi. Kocaman, eski bir palto giymiş, boynuna atkılı dolamış, başka bir adamdı. Ama yine de çocuğa bildik gelen bir şey vardı onda hâlâ – şimdi Pip'in elini tutar, gülümserken bir yandan da onu süzdüğü sıra daha da tanıdık göründü. "Elbette, bana gösterdiğiniz ilgiden ötürü size minnettarım," dedi Pip, sesinde küçük bir alayla. "Ama lutfedip de söyleyin bana, sizin burada ne işiniz var?"

"Seni görmeye, seninle konuşmaya geldim. Hepsi bu. Benim işim bu."

Belli belirsiz hoşnutsuzluk anlatımıyla, "Beni bağışlayın" diye yanıtladı Pip. "Arkadaşımla, ben çok yorgunuz. Bu etkileyici sahneyi yarına dek erteleyebilir misiniz?"

Yabancı gülümsedi. "Sen oyunun yürekli çocuğusun," dedi beğeniyle. "Büyüyüp böylesine yürekli biri olduğun için çok mutluyum."

Pip ona dikkatle baktı. "Sizi tanıyor muyum?"

"Eminim anlıyorsunuz?"

"Neyi anlıyorum?"

"İçecek bir şey alabilir miyim?" Sabırsızlıkla, yarı yarıya bastırılmış beklenti havasıyla Pip ona bir bardak şarap doldurdu; adam bardaktan küçük bir yudum içtikten sonra yere bıraktı. "Pip" diye sürdürdü. "Anlat bana, Pip, o korkunç bataklıklarda, küçücük bir yetim olarak bırakıldığından beri neler yaptın?" Delikanlı geriledi, neredeyse ateşe yuvarlanıyordu, ama varsıl olmak üzerine bir şeyler geveledi. Yabancı yine gülümsedi. "Nasıl bir varsıllık olduğunu sorabilir miyim? Kimin mal varlığı olduğunu sorabilir miyim?"

"Benim hiç – şu anda size söyleyemem."

"Şimdi reşit olduğuna göre, acaba ben, gelirini tahmin edebilir miyim? İlk rakam olarak şöyle diyelim. Beş?" Pip, yabancı bakışlarla Timothy'ye baktı. "Senin büyük umutlarını göz önünde bulundurursak," diye sürdürdü yabancı, hiç de Pip'in davranışlarından huzursuz olmadan, "tüm bu mal varlığının kaynağı olarak Bayan Havisham'ı görmek yanılışına düştüğünü söyleyebilir miyiz? Şöyle de diyebilir miyiz, Estella'nın biri de hep, onun, yani taşınabilir mallarının parçası gibi göründü sana?"

"Kimsin sen?" Pip, aldığı her soluk için büyük bir savaşı veriyordu. "Kimsin sen?" Adam, Bayan Havisham'dan söz eder etmez Timothy onun kim olduğunu kesinlikle anladı: bu, karanlık odadaki adamdı, gözleri bağlı adamdı, tek başına iskambil oynayan adamdı.

Pip, bir an sendeledi, sonra duvara dayanmış, yüksek arkalıklı sedire doğru hiçbir şey görmeden, kör gibi döndü; oraya yönelirken yabancı hemen yerinden kalktı, düşmesine fırsat vermeden yakaladı. Pip'i sedire yerleştirdi, kendisi de yanına oturdu. "Sana kim olduğumu söyleyeceğim, Pip" dedi incelikle. "Ben, senin ikinci babanım. Sen benim oğlumsun, gerçekte bana oğlumdan daha yakınsın. Uzaklardan sana ben baktım, besledim. Seni kolladım. Şimdi sürdürdüğün yaşamı ben düzenledim. Ben yarattım seni, şimdi olduğun gibi."

Pip'in başı hâlâ öte yana dönüktü; alt dudağını ısırarak, elleri birbirine sımsıkı kenetli, ateşe bakıyordu. Adam sözünü bitirdikten sonra birkaç dakika sessiz kaldı, sonra hâlâ ateşe bakarak titreyen bir sesle konuştu. "Öyle çok resim var ki," dedi, "şu yanan kömürlerin içinde. Şimdi tam şu parıltının olduğu yerde -görüyor musun, şu yabansı parıltıyı?- kendi geçmişimin izlerini sürebiliyorum. Geleceğimin de. Ateşe bakarak tüm yaşamımı geçirebilirim, biliyor musun? Resimlere bakarak. Hayallere."

"İşte, bu, Pip" diye yanıtladı yabancı. "Benim demek istediğim de tam bu. Hayaller. Işığa çıktığın ilk günden beri senin üzerine hayaller kuruyorum. Senin için ikinci baba olduğumu söyledim, ama gerçekte sen benim ikinci benliğim olabilirdin..."

"Hayır. Lütfen. Artık istemiyorum." Pip'in sesi öylesine zorlayıcıydı ki, adam hemen sustu. Üçü Timothy'ye çok uzun görünen bir süre sessiz kaldılar; öyle bir şey olabilse birinin onları okumayı kestiğine ilişkin dehşet verici bir düşe kapıldı. Sonra Pip'in, kendisini gösterdiğini şaşkınlık içinde gördü. "Timothy Harcombe," de-

di, "onun biçimlenmesine de yardım ettin mi? O da senin tasarımı-
nın parçası mı?"

Yabancı dosdoğru çocuğa baktı, bakışının nasıl da keskin, yor-
umlayıcı, kapsamlı olduğunu ayırt etti Timothy, bu kendi içine
kapanmış odanın sıcak havasında, gencecik yaşamının tümünü öl-
çüp biçiyordu sanki. Korkusu tümüyle tanımlanmamış, belirsiz ol-
duğu için, neden korktuğunu söyleyemezdi, ama içini müthiş bir
korku bürümüştü. "Emin değilim" dedi adam. "Sanmıyorum. Ben-
siz var olamazdı, inanmıyorum, ama o bana ait değil. Başka yer-
den – değişik yerlerden gelmiş o."

Pip, şimdi Timothy'ye övünce benzer bir duyguyla bakıyordu.
"Demek ben onun gibi olamam, öyle mi?" diye sordu. "Benim üze-
rime kurduğun hayallerin içine ne diye sıkışıp kalayım ki? Her şey
bir yana, başka hayaller de var." Yalpalayarak sedirden kalktı, ya-
bancıya tepeden baktı. "Baba, istemiyorum. İkinci benlik istemiyo-
rum hiç. Sana zincirlenmek istemiyorum." Eliyle Timothy'yi yanına
çağırdı, çocuğun kolunu yakalayarak odadan fırladı: cebinde hâlâ
anahtarı vardı, Timothy'yle birlikte koşarak merdivenleri inmeden
önce gösterişli tavırlarla kapıyı kilitledi. Peşinden onu izleyen ço-
cuğa, "Gel" diye bağırdı. "Onu gafil avladık. Ondən kurtulduk. Be-
nim görüntümü, bana ilişkin bilgilerini yitirirse belki de özgür ka-
lırım." Merdivenlerin sonuna vardılar, soluk soluğa, Pip, ona dön-
dü. "Birlikte mi sürdürelim?" Kendisini bu yabansı dünyanın için-
de artık daha çok yitirmeyi hiç istemediği için Timothy nasıl yanıt-
layacağını bilemedi. "Gel. İşte benim elim. Benimle kalıyor musun,
sen gerçek – ya da düşsel – çocuk?" Yukarılarda bir yerlerde zorla-
nan kapının gürültüsünü duydular, Timothy yanıtlamadan Pip
onu yakaladı, Temple'ın avlularından geçirdi. Hızla ırmaktan
uzaklaştılar, Fleet Caddesi'yle Newgate Alanı çevresindeki daracık
yolların labirentine sığındılar. Şimdi Timothy'ye de Pip'in isterik
korkusu egemen olmuştu, koşarken hıçkırıyor, zaman zaman arka-
sına dehşet dolu bakışlar atıyordu. Bir an peşlerinden gelen garip
adamın gözüne çarptığını sandı, ama arkasına baktığında gitmişti.
Çocuğun ürküntü içindeki düş gücüne göre o her yerdeydi – ama
yine de aynı zamanda, doğrudan görülebileceği hiçbir yerde yok-
tu.

Böylece de Pip'le, Timothy, birbirinin içine girmiş sokaklar-
dan, bomboş caddelerden, yoksulların kaldığı evlerin arasından,
zenginlerin beyaz konaklarının yanından birlikte telaşla geçtiler;
ne denli uzun süre, ne denli uzaklarda dolaştıkları konusunda ço-

cuğun hiçbir fikri yoktu, ama ona çember içinde dönüyorlarmış, tüm bu birbiriyle çelişen, şaşırtıcı görünümler birbirinin parçasıymış gibi geldi. Yoksulluk olmadan zenginler de olamazdı, ya da ansızın çöken sessizlik, yalnızlık olmadan kalabalıklar. Tek tek şeylerin kendi başlarına anlamı yoktu, ama bir sonraki şeyin karşısı ya da aykırı görüntüsü olarak bakıldığında kalıp ortaya çıkmaya başlıyordu. Tam bunu Pip'e açıklayacakken burunlarının doğrultusunda sürdürdükleri bu işte başkalarının da onlara katılmaya başladığını ayırt etti – yaşlı bir adama yol gösteren bir genç kız, gezginci oyunculardan oluşmuş bir aile, koltuk değnekli küçük bir çocuk, tekerlekli iskemlede bir yaşlı kadın, daha daha pek çokları ürküntü içinde Pip'le Timothy'nin peşine takılmış koşuyorlardı. Şimdi onlara katılmış olan solgun yüzlü çocukların çokluğundan hayrete düşerken ansızın Estella'yla, Bayan Havisham'ın görüntüsü gözüne çarptı. Onlar nasıl burada olabilirlerdi? Hepsinden tuhafı Orlick de oradaydı. Hapisaneden nasıl kurtulmuştu, kendisine kimin işkence ettiğini nasıl bulgulamıştı?

Böyle şeyleri düşünecek hiç zamanı yoktu, çünkü itişip kakışan kalabalığın tümü Thames Nehri'nin kıyısında duruvermişti: yabancidan kaçacak başka hiçbir yer yoktu, öteki yakaya ulaşmak için yardım dileniyormuş gibi kollarını havaya kaldırdı içgüdüsel olarak. Gri öğleden sonra ışığında ırmak, daha da kasvetli olmuştu, ışığa, yaşama ilişkin tüm umutlarını sürükleyip götürüyordu sanki; karanlık kentin ortasından akan karanlık bir ırmaktı. Yine de bu kasvetli görünüm arkadaşlarının hiçbirini etkilememişti, açık denizlere doğru yolculuğa çıkacakmış gibi duran bir sürü deniz taşıtına – buharlı gemilere, yatlara, mavnalara, gezinti kayıklarına, yelkenlilere, sandallara- doluşmaya başladıklarını şaşkınlık içinde gördü. Birilerinin yardımıyla gemiye binerken yeşil paltosunun sırtını görünceye dek o karmaşada Pip'i gözden yitirdi. Timothy hemen peşinden koştu, iskele tahtasının çekilmesinden tam önce gemiye ulaşmayı başardı, şimdi de tüm filoyla birlikte palamar çözerken güvertede duruyordu. Önlerinde Aurora adlı buharlı gemi vardı, güvertesinde Estella'nın, Bayan Havisham'ın, Orlick'in profillerini seçebildi: büyük bir mutluluk içinde yiyor, içiyor gibiydiler, sonra da gemileri bu koca kentin yüreğinde ağır ağır yol alırken onların dans ettiğini görerek şaşırdı. Eski Londra Köprüsü'nün altından geçitler, ırmağın kıyısında karmakarışık, birbirinin içine girmiş olan istiridye teknelerine, zincirlere, palamarlara, şamandıralara baktı Timothy; pompa, çekiç, makine seslerinin yankılandığı

gemi tersanelerini, aynı zamanda da koskoca kereste destekleri kara çamurun içinden fırlamış, çürüyen rıhtımları gördü. Bir an başını kaldırdı, dumanların, sislerin arasından, gri sokakların üstünde yükselen, eski kiliselerin sivri kuleleri çarptı gözüne; tam Rotherhithe'in önünden geçerken yeniden ırmağa baktığında çoğu çocuk olan, pis sularda ellerini, kollarını sallayan çöpçüleri gördü. Gece iniyordu, yanan lambalardan çıkan alevler, ırmağın çevresindeki karanlığı vurguluyordu; görünüm artık öylesine bulanıklaşmıştı ki Timothy, hangilerinin gölge, nelerin nesne olduğunu anlayamıyordu. Şimdi çoğu, gemilerinde dans ediyordu, alev alev yanan aydınlıkta, kendi devsi hayaletlerini ırmağa düşürüyorlardı: tahta parmaklıklara sarılır, aşağı ırmağa bakarken Timothy onların gölgelerini izledi.

Gelgit çekildiğinde Gravesend bölgesini kirleten çamur birikintilerinin sığılıkların arasında özenle manevra yaparak gemisi, ormanların, tepelerin arasındaki son temiz düzlüğe çıktı bir süre sonra. Şimdi ışık gökyüzünden çok ırmaktan geliyor gibiydi, gemi durduğunda Timothy serüvenlerinin ilk başlamış olduğu bataklıklar ülkesine geri gelmiş olduğunu gördü: tüm çevresini, solgun ufkuyla dümdüz, tekdüze görünümüler silsilesinin sarmış olduğunu gördü. Bataklıktan dışarı doğru çıkıntı yapmış olan kıyının ucunda durmuştu gemi, Pip gülen arkadaşlarının yanından ayrıldı. Timothy'ye doğru geldi, sırtını okşadı.

"İşte," dedi, "benim arkadaşım, kardeşim – benim düşsel arkadaşım– senle, ben ayrılmalıyız."

Timothy ağzının, dilinin kupkuru kesildiğini duydu, öylesine büyüktü tek başına bırakılma korkusu. Söylemeyi becerebildiği tek şey, "Nereye gidiyorsun?" oldu.

"Açık denizlere gidiyoruz. Bizim yerimiz orası. Deniz. Yaşam denizi." Eliyle karanlığı gösterdi. "Çünkü biliyorsun," diye ekledi daha alçak sesle, "biz hiç ölemeyiz."

"Ama siz kimsiniz?"

"Ah, evet. Biz kim olduğumuzu çok iyi biliyoruz. Ama ya sen kimsin? İşte gerçek soru bu. Yolculuğumuzu sürdürmeden önce bizden ayrılmalısın. Senin yerin burası değil." Timothy neye uğradığını anlayamadan bir sürü elin kendisini gemiden kaldırdığını, bataklığın yanındaki toprak uzantısına usulca bıraktığını gördü. Gemi hemen yelkenlerini açtı, açık denizlere doğru yola çıkan arkadaşlarının şarkılar söylemelerini, dans etmelerini izledi Timothy.

Yalnızdı, babasına duyduğu eski özlem yine içini kapladı. Da-

ha önce de bir kez yapmış olduğu gibi, "Nerede o?" diye bağırdı ortaya. "Nerede o?" Küçük, beyaz taşlardan oluşmuş daracık bir patika vardı, bu bataklıklarda yitip gitmekten korktuğu, izleyeceği başka bir yol da olmadığı için orada yürümeye başladı. Yürüdü, yürüdü; kocaman gri bir kayanın oyduğunda bir süre uyudu, sonra yine yürüdü, yürüdü; patika onu hem rahatlatıp, hem şaşırtarak Estella'yla, Bayan Havisham'ı gördüğü evin yıkık dökük bahçesine geri götürünceye dek yürüdü. Şimdi ev falan yoktu, yalnızca eski bahçenin paramparça olmuş duvarı vardı. Bir zamanlar evin bulunduğu boşluk temizlenmişti; o bölgenin çevresini kaba bir çit çeviriyordu, üzerinden bakarak eski sarmaşıklardan kimilerinin nasıl yeni kökler saldıgını, alçak moloz yığınlarının üstünde nasıl büyüdüğünü gördü. Orada sis birikmişti, ama Timothy, çiti aşar, bu çıplak yerde dolaşırken eski evin çizgilerinin izini sürebildi- kapının olduğu yerin, koridorun yerinin-. Başını çevirip bırakılmış bahçe yoluna baktı, ansızın kendisine doğru gelen yalnız biri çarptı gözüne. Hiç kıpırdamadan durdu, ama bunun, eski evin karanlık odasında bir zamanlar iskambil oynayan, Pip'in evine gelen adam olduğunu anlayınca öne doğru bir adım attı. Adam gülümseyerek, "Ben çok değiştim" dedi. "Tanıyacak mısın bakalım." Yüzünden gücünün tazeliği silinmişti gerçekten, ama delici, pırıl pırıl bakışları olduğu gibi duruyordu.

"Sizi tanıyorum. Siz Charles Dickens'sınız," diye yanıtladı Timothy usulca. "Sık sık geri gelir misiniz?"

"Geri gelmeye sıklıkla niyetlenip, bunu umdum, ama anlatımdaki bir sürü değişiklik bana engel oldu. Zavallı, zavallı eski yer."

"Merak ediyordum," dedi çocuk, "nasıl oldu da bu durumda terk edildi?"

"Amacını tamamladı, yerini ötekilere bırakması gerekti. Öteki evlere."

"Öyleyse, yeniden mi yapılacak?"

"Bir bakıma, evet. Değişmesinden önce onunla vedalaşmaya geldim." Gülümsedi, tüm o eski ivcenliği, ışıltısı bir an geri döndü. "Evler hep yapılır, Timothy. Biri, yerini ötekine bırakır. Kurumların üzerine kurumlar gelir. Birinin sonu, ötekinin başlangıcıdır. Şimdi işte, bu bitiyor. Hissetmiyor musun? Burası gittikçe kararıyor, soğuyor. Bu yerde yaşayanların tümü kendi yollarına gitti, serüvenleri bitti, bu eski evin çatısı altında ne öyküler anlatıldıysa tümünün sonu geldi. Burada yaşanan tüm duygular, söylenen bütün sözler özgür bırakıldı. Harabelerden, hayaletlerden, karanlık-

tan başka bir şey kalmadı." Yine gülümsedi. "Hep böyle olur" dedi daha neşeyle. "Hep yenilenir. Hem biliyorsun, sen de kendi yoluna gitmelisin. Burası sana göre değil. Sen kendi yolculuğuna başlıyorsun. Geldiğin yoldan geri dön." Timothy'nin kendini üstünde ilk bulduğu toprak parçasını gösterdi; çocuk oraya doğru yürüdü, son kez ardına baktığında yabancıнын cebinden bir deste oyun kağıdı çıkardığını gördü. Sonra ansızın yüzünde ışığı duydu.

beş

Babamla karartılmış sinema salonundan çıkarken bir an dünya yeniden doğmuş gibi göründü; doğal ışık tam o anda yaratılmışçasına parlak, canlıydı, başka düşün içine girmişim gibi yabansı bir duyguya kapıldım. Belki de sırrımı babama açmama neden olan şey, bu duygumun garipliğiydi, çünkü Kingsland Caddesi'nden aşağı yürürken onun koluna girdiğimi, Estella'yla Pip arasındaki az önce tanık olduğum sahneleri anlattığımı anımsıyorum. Ona her şeyi anlattım, daha doğrusu fısıldadım; yakınımızda başka kimse olmadığına göre niçin fısıldadığımı bilmiyorum, belki de ikimizin paylaştığı bir sır olduğunu anladığımdandı. Çünkü öyle ya da böyle onun benim düşlerimden sorumlu olduğuna, uyurken bile beni gözetlediğine hâlâ inanıyorum. Tüm bunların toplantılarda benim de bulunmamla ilgisi olduğunu da sanıyordum: Eski salonda onunla birlikte olduğum zaman hayaletleri görüyordum, sonuçta; gerçekten bana egemen olan düşlerden farklı mıydı hiç bunlar?

Alice ve Christian'la yürüdüğüm bir önceki düşümü anlatıyordum ona; gülümsüyordu, fısıltımı duyabilmek için hep başını eğmiş, benimkine yaklaştırmıştı. Alice'le, Christian'ın, Pip'ten, Orlick'ten, Estella'dan nasıl da değişik olduğunu açıklamaya çalışıyordum. Onların üçünü, arkadaşlarıyla birlikte, açık denizlere doğru sürüklenirken görebiliyordum hâlâ; hepsi birbirine ve benim de bir süre içine girdiğim o dünyaya kaptırmıştı kendini. Oysa Alice'le, Christian'ın, onları içinde bulduğum manzarayla hiç ilgileri yoktu; onlar soyutlanmış, dünyadan uzaklaştırılmış, birbirlerine olduğu denli kendilerine de yabancılaştırılmış kişilerdi. İşte böylece o, değişik türden bir düştü. Söylenecek başka şey gelmiyordu

aklıma, bir süre, birlikte, sessizlik içinde yürüdük. Sonunda kolunu omzuma doladı, beni kendine çekti. "Bu tuhaf bir öykü" dedi. "Çok tuhaf bir öykü."

"Ama anlattıklarım öykü değil, babacım. Gerçek. Hepsi benim başımdan geçti. Sen de onun parçasısın, değil mi, babacım?"

"Evet, Timmy. Senin düşlerinle ilgili her şeyi biliyorum. Elbette, biliyorum. Ama şimdilik, gel, bundan kimseye söz etmeyelim. Bunları kendimize saklayalım."

"Takıma bile mi?"

"Hayır. Onlara bile söylemeyelim." Yine sessizce eve doğru yürüdük; kolunu omzumdan çekmiş, ellerini ceplerine sokmuş, ılık çalıyordu. Birkaç dakika sonra, "Şunu söyle bana, Tim" dedi. "Londra'daki yabanıl çiçekler, kırlardaki çiçeklerden farklı mıdır?" Yalancıkıttan bile ilgileniyormuşum gibi yapmadan başımı salladım. "Papatyalar var" dedi. "Onları parklardan toplarsın..."

"Bir de mezarlıklardan."

"Evet. Taşların arasında büyürler."

"Ya günebakanlar?"

"Ama onlar yabanıl değildir, Timmy."

"Bizim bahçemizde var."

"Hayır, Tim, onlar eğitilmişlerdir. Onlar güneşi izlemek için eğitilmişlerdir. Bizim evimizde her şey güneşi izler." Yeniden ılık çalmaya başladı, sonra ansızın kesti. "Kırlara gitmek ister miydin?" dedi aldırılmaz bir tavırla, "Bir süre buralardan uzaklaşmak ister miydin?" Birden içimi büyük bir korku sardı. "Yalnızca çok kısa bir süre için?"

"Hayır, babacım. Ben burasını seviyorum."

Başka şey söylemedi, yolun kalanını sessizce yürüdük. O gecenin büyük bölümünde babam, tedirgin, üzgün göründü, ama benim yüzümdeki mutsuz anlatımı görünce gülümsedi, oturduğu koltuktan kalktı. "Serüven dinlemek ister misin, Tim?"

"Nasıl bir serüven?"

"Biliyorsun. Özel bir tür."

"Sherlock Holmes?"

"Koş, raftan al, gel, Timmy. Fikrimi değiştirmeden." Bunu pek güzel yapabileceğini bilerek, apar topar odama daldım, kitaplıktan Holmes öyküleri cildini indirdim. Arada sırada okurdu onları bana, lamba ışığı altındaki o saatleri, ocakta yanan küçük ateşi, sıkıca kapatılmış perdeleri, babamın alçak sesini hâlâ anımsıyorum. Kişilerin konuşma biçimlerini de yansılar, Holmes gibi kesik, haşın ko-

nuşur, Watson gibi sıcak, gösterişli yanıtlar verirdi, benim belleğimde, bu birbiriyle çelişen sesler, duvarda titreyen lambanın gölgesiyle, ateşin belli belirsiz mırıltısıyla, babamın yanı başıma oturup öyküyü okuduğu küçük odanın sıcaklığıyla ayrılmaz biçimde kaynaşıyor: "Yazgılarımızın yabansı rastlantılarını; yılların yükünü, kalıtını; kuşaklar boyu işleyen, en olağanüstü sonuçlara sürükleyen o muhteşem olaylar zincirini göz önünde bulundursak, kurallara bağlılığıyla, önceden görülebilen sonuçlarıyla tüm öyküler bayat, yararsız görünür. Şimdi, Watson, sana en gizemli öyküyü anlatacağım..."

Tıpkı o özel gecede olduğu gibi rahatlık, korunma duygularıyla içimi huzur kapladığı, uyuyakaldığım zamanlar da oluyordu; uykuda olduğumu biliyordum çünkü adamın birinin, pencereden, sarı sislere baktığı yabancı odayı düşlerken bulmuştum kendimi. Tam içeri girecekken oda yok oldu, babamın sesini duydum. "Görüyorsun, Timothy," diyordu, "senin tatile çıkmanı istiyorum." Kitap kapatılmış, böylece de Holmes serüvenlerinin sonu gelmişti; artık uyanık olmadığımı anlamadan konuşuyordu babam benimle. "Hem dedeni de seveceksin. Bizi görmeye geldiğinde."

Bir anda ayılmıştım, çünkü daha önceden tanıdığım korkunun aynısı içimi kaplamıştı. "O da kim?"

"Senin deden. Annenin babası."

"Hiç duymamıştım."

"Elbette duydun. Ondan sık sık söz ettim sana."

"Etmedin."

Babam bakışlarını uzağa çevirdi. "Pekâlâ, ondan sana bugün söz ettim."

"Niye buraya geliyor, babacığım? Bizden ne istiyor?"

"Hiçbir şey istemiyor, Tim. Yalnızca bir süredir seni görmedi."

"Beni hiç görmedi." Babam yine bakışlarını çevirdi, ben daha yüksek sesle konuştum. "Hem ne diye beni görmek istesin?" Babamınki dışında bir varlık, bir kimlik düşünemiyordum kendi adıma.

"Yalnızca bize konuk geliyor, Tim."

Artık daha çok konuşacak halim kalmamıştı yorgunluktan. Önceden sözünü etmiş olduğu 'tatili' bile sormak istemedim, çünkü belki de alabileceğim yanıtın çok korkuyordum. Her şey şimdi çok belirsiz görünüyordu, gencecik yaşamımın, kestiremediğim bir yöne doğru sürüklenip gittiğini duyabiliyordum. Odama dönüp uyudum.

Ertesi gün geldi o; onun yaklaşan konukluğunu birkaç gündür

bilmesi gereken babam, bunu, mümkün olan en son fırsatta söylemeyi seçmişti. Bana elini uzatarak, "William Sinclair" dedi dedem. "Bill Dede." Onu şimdi de o zamanki canlılıkla görebiliyorum. Kısa boylu, tıknaz bir adamdı, epeyce dazlaktı, yüz çizgilerine çocuksu bir görünüm veren, tuhaf, kalkık burnu vardı. Aynı zamanda o güne dek gördüğüm en duru mavi gözler onunkilerdi. Elimi sıkarken başımı kaldırıp baktım, bir an annemin hayalinden bir şeyler yakaladım onda – annemin resminden çok, gündelik yaşamında olması gereken görünümüne benziyordu; dedemin yüzünde, genel tavırlarında uçuşan düşsel bir benzerlikti.

"Benimle hiç mi hiç ilgilenmediğini sanıyorum" dedi. "Bana metelik vermediğini sanıyorum." Dedemin dobra dobra konuşmasıyla, benim çocuk olduğumu ne denli az göz önünde bulunduracağıyla ilk karşılaşmamdı bu. "Ama ben seninle ilgileniyorum, Timothy. Çok ilgileniyorum."

Yanımızda dururken babamın tedirginliğini duyabiliyordum. Söylemek için düşünebildiğim tek şey, "Çay ister miydiniz?" oldu.

"Tıpkı annen gibisin." Güldü. "Her zaman kibar. Her zaman uysal." İlk kez birisi beni onunla karşılaştırıyordu; yabansı bir tat aldım bundan; başka kimlik edinmişim gibiydi tıpkı, bir an kendimi daha hafiflemiş, bu yere, bu zamana daha az kısıtılmış duydum.

"Niçin dediğini yapmıyorsun, Tim? Niye hepimize biraz çay yapmıyorsun?" Babamın sesi her zamankinden daha donuk çıkıyordu. Ben odadan ayrılır ayrılmaz onların alçak sesle konuşmaya başladıklarını duydum, benden söz ettiklerini içgüdüsel olarak biliyordum. Dedemin şeker isteyip istemediğini sormak için odaya döndüğümde sustular; süt isteyip istemediğini sormak için geri geldiğimde de sustular. Benim, yani kurbanın, saldırganlarına karşı küçücük bir güç gösterisi yaptığı oyun gibiydi bu. Sonunda çayı getirdim, dedem sedirde, yanındaki yere eliyle vurarak oraya gelmemi istedi. Oysa ben yanına gitmek yerine, çay fincanımı iki elimle sımsıkı tutarak telsizin bulunduğu köşede durdum.

Bundan pek de alınmış görünmedi, yalnızca bana gülümsedi. Büyük bir neşeye, "pek fazla yer yok" dedi. "Dönecek yer bile yok."

Bunları bana söylüyordu, ama nasıl yanıtlayacağımı bilemiyordum. Evimize hiç bu açıdan bakmamıştım daha önce; babamın varlığı her köşesine öylesine sinmişti ki bana sınırsız görünüyordu. Oysa, evet, küçüktü.

"Bize öyle gelmiyor." Babam benim yerime yanıtlıyordu. "De-yimi bilirsin, kendi küçük, içi zengin."

"Buranın içinde de pek bir zenginlik yok" diye ekledi dedem. Aynı dobra, ama içinde düşmanlıktan iz olmayan yanıttı, annemin de aynı özellikleri sergileyebileceği geldi aklıma. İçimde bir kez daha hafiflik duydum, annemin resmine göz attım. Ama yerinde yoktu; dedemin gelmesinden hemen önce babam onu indirmiş ol-malıydı.

"Benim yaptığım işi unutma, William." Babamın sesi kızgındı, ama sonra duraksadı. "Benim gerçek işimi. Şeyi değil..." Bana bir göz atıp sustu.

"Elbette" dedi dedem. "Senin işin."

"Bir şeyler başarıldı. Nasıl olduğunu biliyormuşum gibi yap-maya kalkışmıyorum, kendime pay çıkarmaya da çalışmıyorum..." Her ikisi de bana bakarken babam yine duraksadı. "Gözlerinle gör-medığın şeyleri sana açıklayamam. Ama bir şeyler var..."

"Timothy biliyor mu bunları?" oldu dedemin sorusu.

"Elbette, bilmiyor." Babamın niçin bile bile bu yalanı söylediği-ni anlayamadım, ama hiç sesimi çıkarmadım. "Çocuğun bununla hiç ilgisi yok." O sıralar bunun niçin gerekli olduğunu anlayama-ma karşın beni korumaya çalışıyor gibiydi.

Dedem sedirden kalkıp pencerenin yanında durdu; elini ge-nellikle annemin resminin durduğu rafa koymuştu. "Ona ne der-din sen?" İkimize de arkasını dönmüş, Hackney Alanı'na bakıyor-du. "Pırıl pırıl Cecilia mı."

Babam bir kez daha bana baktı, beni koruyor olduğu izlenimi-ne kapıldım. "Gerçekten o öyleydi" diye yanıtladı.

"Hâlâ öyle." Bunu hiç düşünmeden söylemişim, hemen oda-ma kaçtım: Babamın, resmi, oradaki küçük kitaplığın altına koydu-ğunu içgüdüsel olarak biliyordum, şimdi onu zafer kazanmışım gi-bi getirdim dedeme: "Onun resmini görmek ister miydiniz?" Resmi uzattım. "İşte" dedim, babamın tedirginliğini duyumsamış olma-ma karşın. "Onu hep özel bir yerde saklarız."

William Sinclair resmi alıp içini çekti. "Sen annenden çok şey almışsın, Timothy. Yüzünde görebiliyorum." Parmağını çizgilerin-de gezdirerek birkaç dakika baktı, sonra da belli bir ağırbaşlılıkla onu bana geri verdi. "Bak, sana ne diyeceğim" dedi. "Onun doğdu-ğu evi görmek ister miydin?"

Resmi sıkı sıkı tuttum. "Babacım da gelecek mi, yani peder de gelecek mi?"

"Ben bir süre sonra geleceğim, Tim."

"Onun burada kalması gerek" dedi dedem. "İş yerine göz kulak olması gerek."

Tuhaf bir boyun eğme anlatımıyla ellerini öne uzatan babama baktım.

Günün geri kalan bölümünü de bizde geçirdi dedem. Babam epeyce gösterişli tavırlarla beni derslerimin başına oturtmuştu; ama geleceğim böylesine belirsizken kendimi veremiyordum. Sanki annem –annemin gölgesi ya da hayaleti– nasıl olduysa yaşamıma girmişti de kendime yabancılaşmıştım. Yanımda açılmamış kitapla yatağıma uzanmışken onların öteki odada konuştuklarını duyabiliyordum; nedense yüreğim gümbür gümbür atıyordu, elimi göğsüme bastırdım. Bir yerde dedemin, "Öyleyse zavallı çocuğa ne olacak?" dediğini açıkça duydum. Demek istediği, 'zavallı çocuk', bendim galiba, ama bu sözlerin benim için hiçbir gerçek anlamı yoktu; beni asıl daha çok korkutan şey onun babamla konuşma biçimiydi. Babamın güçlerine inanması gerekmeyen, bir bakıma ona bağımlı olmayan biri ilk kez giriyordu evimize; bu durum beni altüst ediyordu, babamın da ne yapacağını şaşırdığını duyuyordum. Gerçekten, şimdi anımsayabildiğim kadarıyla beni korkutan buydu.

Alacakaranlıkta evden çıktılar, arkalarından kapının kapandığını duyar duymaz babamın odasına daldım, pencereden onları izledim. Sürekli konuşarak Hackney Alanı'nda dolaşıyorlardı. Ara sıra dedem göze batacak biçimde kollarını havada savuruyor, babam da ya başını sallıyor ya yere bakıyordu. Alanı üç, dört kez dönmüş olmalıydılar, sonunda eve geldiklerini gördüğüm zaman odama koştum, hâlâ yatağımın üstünde duran kitabı açtım. Dedem kapımı çaldı, başımı kaldırıp parıldayan gözlerine baktım. "Okuduğun nedir?"

"İngiltere tarihi."

"Öyleyse yarın görüşürüz" dedi bana elini uzatarak. "Yarın sabah. Pırıl pırıl, erkenden." Sanki ben de bu oyunun içinde olmaya can atan biriymişim gibi içtenlikle söylemişti bunu. "Bayan Sinclair'e İngiliz tarihini anlatabilirsin." Arkasını dönüp odadan çıkarırken, "Sen de hayaller görüyor musun?" diye saf saf sordu.

"Hayır." Nedense, bunu söyleyerek babamı koruduğuma inanıyordum. "Ama babam görüyor."

"Evet. Biliyorum. Bana söyledi." Gülümsüyordu. "Öyleyse yarın sabah, Timothy." Yeniden elimi sıkıp yanımdan ayrıldı.

Sonra da nasıl olduğunu anlayamadan babam odamda, yanımdaydı. Bana sarıldı, ama içinde bulunduğum umutsuzluktan ötürü silkinip uzaklaştırdım. "Gitmek istemiyorum" dedim. "Burayı bırakmak istemiyorum."

"Annenin yaşadığı evi görmek için bile mi?"

"Gitmek istemiyorum."

"Tatile çıkmak sana iyi gelecek, Tim. Bunun tatil olduğunu düşün. Dedeni, nineni tanıyacaksın. Bütün taşrayı göreceksin."

Yataktan kalktım, önünden geçip yürüdüm, nedense soluk almakta zorlanıyordum. Onun odasına gidip cam kıyısında durdum. "Öyleyse sen niçin gelmiyorsun?" diye bağırdım.

Beni izlemişti: şimdi gün ışığı hızla solduğu için camda onun ölgün yansımasını görebiliyordum, bana doğru elini uzatışını gözledim. "Dedenin arabası var" dedi. "Onunla yolculuk yapacaksınız." Bu durum biraz aklımı çelmişti, ama hiçbir şey söylememeye kararlıyım. "Austin 7. Gerçek bir güzellik." Sonra içini çekti, elini yanına indirdi. "Geleceğim. Gelmeye çalışacağım. Söz veriyorum."

Oysa bu sözcükler yaklaşan ayrılığı daha gerçek, böylece daha da acı verici gösterdi; şimdiden içleri, onun yokluğunun bilinciyle dolmuştu. Gerçekten de, orada camdan bakarken sanki var olmasam da olurdu— sanki artık var olmuyordum. "Ne kadar süre için gideceğim?" diye sordum.

"Çok değil. Kısacık bir süre. Görüyorsun," diye ekledi daha istekle, "kendi yaşamını sürdürmen senin için iyi olacak, Timmy."

"Ben yaşam falan istemiyorum. Ben yalnızca senin yanında olmak istiyorum." Neredeyse ağlayacaktım, ama yapamadım; ağlayamayacak denli yıkılmışım, değersizleşmişim.

"Elbette senin yaşamın var. Senin bir sürü yaşamın var, bilmiyor musun bunu?"

"Bu yüzden mi gitmem gerekiyor?"

Bu sorum onu çok şaşırtmıştı sanki, gerçekten de, niçin sorduğumu bilmiyordum. "Elbette değil. Çok yakında bana geri gelmeni istiyorum. Bunu serüven gibi düşün, Timothy, yalnızca bir serüven." Pencerenin pervazında iki, üç tane ölü sinek vardı; ışığa ulaşmaya çalışırken ölmüşlerdi, diz çöküp kırılğan bedenlerini yere üfledim.

Kendi dediğine göre, 'yolculuk günleri'nin kalıntılarından biri olan, babamın çarpuk çarpuk kahverengi bavuluna birkaç parça eşyayı koydum o gece. Benim paylaşamayacağım bir coşkuyla, "Babasının oğlu" dedi. "Yollarda gidiyor. Her zaman yollarda gidi-

yor." Hiç sesimi çıkarmadım, ama kitaplarımızdan bazılarını bayu-
la koymaya özen gösterdim; babamla birlikte sürdürdüğüm yaşa-
mımın anısının, ancak benim kendi çabamla korunabilecek bir şey
olduğunu biliyordum şimdi, bana geçmişi anımsatacak bir şeyler
istiyordum. O gece yatağıma uzandım, gelip bana bir şeyler oku-
masını bekleyerek gözlerimi tavana diktim, ama gelmedi.

Ertesi sabah erkenden dedem çıkageldi. "Erken kalkan kaza-
nır" dedi. Yüzümdeki korku anlatımını görmüş olmalıydı, tam
önümde durdu, omuzlarımı kavradı. Bir kez daha yalnızca gözleri-
nin parlaklığı dikkatimi çekti. "Görüyorum korkuyorsun" dedi, her
zamanki dobra tavrıyla. "Korkma. Ben seni seviyorum. Şimdi sanı-
rım biraz babanla yalnız kalmak istersin."

Başımı salladım, önünden koşarak koridoru geçtim, sokağa
çıktım; yağmur yağıyordu, bileğime ilk su damlası düşünce yaşa-
mımın sonsuza dek değişmek üzere olduğunu kesinlikle kavra-
dım. Kahverengi bavul elinde dedem çıktı dışarı; pencerede bir tı-
kırtı oldu, döndüğümde bana el sallayan babamı gördüm. İçgüdü-
sel olarak ben de ona el sallamaya çalıştım ama kolum, kaldırma-
yacağım denli ağırlaşmıştı sanki; sonunda dedem elimden tutup
yolun karşısına geçirinceye dek yalnızca çaresizlik içinde ona ba-
kakaldım.

Orada duran bir araba vardı, – tam babamın dediği gibi bir
Austin 7– ama daha önce arabaya hiç binmemiştim, onun yabancı-
lığı, tanıdığım önceki tüm yaşam biçimlerinden uzaklara sürüklü-
yordu sanki beni. Dedem bana kapıyı açtı, ama ne yapacağımı kes-
tiremiyordum. Yumuşakça, "haydi, bin" dedi. "Kaygılanma. Sürü-
cü olmadan gidemez." Dedeminkinin yanındaki kahverengi koltu-
ğa tırmandım, kıyısına sıkı sıkı tutundum. Motoru çalıştırır, ayağı-
nı pedala bastırırken büyülenmiş gibi izledim onu; ağır ağır Hack-
ney Alanı'ndan uzaklaştık, arkama dönüp bakmadım. Onun yeri-
ne, deri koltuğa sımsıkı yapıştım, yanımızdan akıp geçen tanıdık
evlere, dükkânlara baktım; yine de artık bildik görünmüyorlardı.
Bu yabancı araçta otururken onlarla tüm ilintimi yitirmiştim, düş-
man bir ortamdaki kuşkulu nesneler oluvermişlerdi hemen; nasıl
ben, eski ben değilsem, onlar da değildi. Sarı, kahverengi tuğlalar-
dan yapılmış, küçük evlerin sıralandığı daracık sokaklardan, işyer-
lerinin, kiralık evlerin, gökyüzüne çevrili mızraklara benzeyen
dökme demir parmaklıklı küçük parkların önünden geçerek doğu
Londra'dan uzaklaştık; Holborn ve Oxford Caddelerinden, Notting
Hill Gate ve Shepherd's Bush'tan geçerek batıya doğru gittik, so-

nunda bizi Londra'dan çıkaran yeni yola geldik. Daha önce bu kentten hiç ayrılmamıştım, bu daracık sokaklar öylesine benim gerçek yuvamdı ki tarlaları, tepeleri ilk gördüğümde içimi büyük bir korku kapladı. Benim için onların anlamı yokluktu -babamın yokluğu, eski yaşamımın yitip gidişi. Her derecik beni kendimden uzaklara sürüklüyor, her tepe beni gömüyor, her tarla beni paçavraya çeviriyordu.

Pekala bilmeme karşın, "Nereye gidiyoruz?" diye sordum sonunda.

"Baban sana söylemedi mi?" Başımı salladım. "Wiltshire'a."

"Ne kadar sürecek?"

"Bu arabayla, birkaç saatte varırız oraya. Arkada biraz limonatayla sandviç var." Yolumuzun üzerindeki küçük kasabalardan, köylerden geçerken büyük toz bulutları kaldırarak sürdürdük yolculuğumuzu. Yol boyu arabayı hiç durmadan kullanırken arada bir dedem bana da göz attı, ama çoğunlukla beni düşüncelerimle baş başa bıraktı. "Bak, sana ne söyleyeceğim" dedi ansızın. "Gel, oyun oynayalım. Wiltshire'a da geliyoruz zaten. 'Evet, Hayır' oyununu biliyor musun?" Anlayabildiğim kadarıyla bir kişinin olasılıkları eleyerek ötekinin aklından geçenleri kestirmesi oyunuydu bu; dedemin kuralları birçok kez açıkladığına bakılırsa kafam başka yerlerdeymiş gibi görünüyor olmalıydım. Sonunda, "Haydi bakalım" dedi. "Söyle ben ne düşünüyorum."

"Wincarnis Toniği," bir tarlanın köşesine toplanmış koyunlara bakıyordum camdan.

Şaşkınlık içinde bana döndü. "Nasıl da bilebildin bunu, tanrı aşkına Timmy?"

"İlk olarak aklıma gelen şeydi." Bunu kayıtsızlıkla söylemiştim ama mutsuzluğuma karşın onu etkilediğime sevinmiştim.

"Bir kez daha deneyelim. Şimdi ne düşünüyorum?"

Büyük bir kehanette bulunma sürecine girmişim gibi gözlerimi kapayıp gözkapaklarımı buruşturdum. "Tahtirevalli."

Gözlerimi açıp ona baktığımda şaşkınlıktan donakalmıştı. "Hayret" dedi. "Bir kez daha deneyelim."

Pencereden dışarı, başını eğmiş duran tek bir ata baktım. "Çiçekçi kız" dedim.

"Sen çok olağanüstü birisin." Sözcüklerindeki şiddet beni ürküttü, ona döndüm, ben, yeniden geçip giden görünümlere dalmadan önce bir an sessizce bakiştık. Güçlü bir rüzgâr çıkmıştı, uzun çimenler üzerinde yarattığı biçimleri izledim; aralarında yüzler gö-

rüyorum sandım, gözlerini göğе dikmiş, topraktan yüzler, ama sonra üzerlerinden rüzgâr geçip sildi onları.

Küçük bir kasabanın dış sokaklarına ulaşıncaya dek, yolun geri kalanında dedem hiç konuşmadı. "Yukarı Harford," diye bilgi verdi, "yolculuğun sonuna yaklaşıyoruz." Bir kez daha korkuya kapıldım. Dalgalandan tepelerin, otlakların oluşturduğu görünümün içinden iki üç mil daha gittik, sonra küçük bir köprüyü geçtik, iki yanında hendekler olan dar yolda ilerledik. Dedem beyaz bir yolun sonunda, ağacın altında durdurdu arabayı. "Hep burada bırakırım," dedi, "yağmur yağarsa diye." Arka koltuktan küçük, kahverengi bavulumu aldı, sonra tedirginliğini sezerek arabadan inip daracık yolda onun peşine düşünceye dek sessizce bekledi beni. O kısacık yürüyüşü hiç unutmam, hiç unutmayacağım. Kasım sonlarında pırıl pırıl bir gündü. Gücsüz güneş, sanki elini enseme koymuştu, ayaklarımın altındaki küçük beyaz taşlara bakıyordum: Ben yürüdükçe belli belirsiz toz sarmalları yükseliyordu yoldan, böylesine bir yerde, hiçbir zaman, hiçbir şeyin değişmeyeceğini biliyordum. Daracık yol, beyaz taşlar, toz, hep burada olacaktı. Benim belleğimde de orası her zaman bir üzüntü, kimsesiz bırakılma yeri mi olacaktı?

"İşte geldik" dedi dedem. "Evimiz." Şimdi orasının alçakgönüllü bir çiftlik evi olduğunu biliyorum, ama o zamanlar gözüme kocaman bir konak gibi göründü önümdeki. Çakıl taşlarından patikaya açılan tahta bir kapı, yolun sonunda da beyaz badanalı, sazlı evin ön yüzü vardı. Verandada küçük biri ortaya çıktı, sanki el sallıyordu. Patikadan ona doğru ilerlerken, "İşte anneannen" dedi. Bir iki adım daha attıktan sonra onun el sallamadığını, her yanının titrediğini gördüm –belirsiz bir sinirsel titreme değildi, sürekli, bedensel bir sarsılmaydı. Tüm bedeni sarsılıyordu, beni karşılamak için usulca verandadan inerken elini küçük tahta sıraya dayadı. "Timothy" dedi titrek, ürkek bir sesle. "Tıpkı ona benziyorsun."

Dedem yanına gitti, anneannem ona yaslandı. "Tıpkı o, değil mi Bayan Sinclair? Ben de aynı böyle dedim."

O anda yalnızca onlardan kurtulmak istiyordum. "Tuvaletinizi kullanabilir miyim, lütfen?"

"Merdivenleri çık" dedi dedem. "Sağda."

Hızla önlerinden geçtim, koşarak merdivenleri çıktım; sahanlıkta açık bir kapı vardı, içeri girdim. Evin arkasındaki küçük çimenliğe, havuza bakan küçük bir yatak odasıydı, ansızın bastıran dayanılmaz bir yorgunluk duygusuyla kendimi yatağa attım. Ba-

bamı Hackney Alanı'nda bıraktığımdan beri ilk kez orada ağladım. Belki çimenliğin görüntüsü, belki de sessizlikti nedeni bilmiyorum, ama bir şey beni yatıştırdı giderek; uyumuş olmalıyım, oysa düş gördüğümü anımsamıyorum – birisinin odaya girip beni izlediğine ilişkin kısa, belirsiz duyum dışında.

Tüm giysilerim üzerimde yatakta uyandığım zaman dedem tam eşğin önünde duruyordu. "Burası bir zamanlar senin annenin odasıydı" dedi. "Hemen buldun onu. Şaşırtıcı birisin sen." Herhangi birisi olduğumun bile pek bilincinde değildim, bir an yalnızca ona bakakaldım. Sonra yatağın dibinde yatan küçük köpek dikkatimi çekti. "Cuma bu" dedi dedem. "Çünkü bir Cuma günü doğdu. Şimdi çok yaşlı bir köpek, ama seni sevdi. Küçücük yavruyken annenin köpeği idi." Çok geçmeden Cuma'nın terrier cinsi, on üç yaşında, şimdi tüyleri epeyce aklaşmış bir köpek olduğunu bulguldum, önümüzdeki günlerde o benim sadık dostum olacaktı. "Acıkmışsındır." Nedense dedemin ağzı kulaklarına varıyordu, neredeyse kahkahalara boğulacakmış gibi duruyordu. "Şaşırtıcı insanlar hep açtır. Haydi, mutfğa gel."

Peşi sıra merdivenleri indim, titreyen kemiklerini dinginleştirmek için döküntü mutfak masasına abanan anneannem karşıladı beni. Bana tavada yumurta pişirirken her şey sarsılıyor, takırdıyordu – gaz sobasından masaya doğru gelirken tabaklar, fincanlar, bıçaklar, tava, hepsi onun durumunu paylaşarak titreşiyordu sanki. Bununla birlikte dedem bu gürültüye hiç aldırıyor, beni tüm yaşamı boyunca tanıyormuşçasına konuşmasını sürdürüyordu. "Burasını seveciksin, Timothy. Burada yaşam Londra'dan değişiktir. Epeyce değişik. Görüyorsun, bizim burada ormanlarımız, derelerimiz, tepelerimiz var."

"Bizim de Londra'da tepelerimiz var. Campden Tepesi. Primrose Tepesi."

"Bizim tarlalarımız, kulübelerimiz de var, Timothy."

"İsveç Kulübesi" dedim.

Dedem kahkahayla güldü, ama anneannem başını salladı. "Çocukla inatlaşıp durma" dedi, tüm bunlar kocasının suçuymuş gibi. "Onu heyecanlandırma. Dinlenmesi gerek." Masaya getirirken bardaklar, tabaklar tangırdıyordu elinde. "Kulübelerle falan canını sıkıp durma."

"Belki de," diye konuşmasını sürdürdü dedem, "Timothy çayı – ni içtikten sonra çam ormanına gitmek ister."

"Yine çocuğa hafakanlar bastırıyorsun." Kocasını bunları bana

kötülük olsun" diye söylüyormuş gibi araya girdi bir kez daha. "Bö-yuna aklına onu bunu sokup durma."

"Yalnızca orman orası."

"Kendi evindeyken de yeterince orman görmüştür." Büyük bir çabayla, sakınarak yumurtaları önüne koydu, bunu yaparken de masanın kıyısına yapışıyordu.

"Eppin Ormanı'nı gördüm" dedim.

"Onun kendi evi burası, Bayan Sinclair."

Annemin odasında duymuş olduğum huzuru, hatta rahatlığı anımsadım, keskin bir korkuya kapıldım. Babamdan böylesine uzakken nasıl olur da burası benim evim olurdu? Bir bakıma kendimi parçalamadan nasıl olur da iki ayrı yerde yaşırdım? Benim kimliğim, babamın varlığı çevresinde oluşmuştu, onsuz yaşam düşleyemiyordum bile, ama yine de bu evde, yabansı biçimde dinginlik kaplıyordu içimi. Nerede gerçek anlamda var olmuştum? Ansızın çok acıktım, anneannemin önüne koyduğu her şeyi yedim –kalın tereyağlı ekmek dilimleri, kek, peynir dilimleri–. Masaya da birkaç damla dökerek bir bardak süt verdi bana, tadı azıcık yabancı gelmesine karşın çabucak içtim onu da. "Şimdi bütün sütler pastörize ediliyor," diye bilgiçlik ettim, "hükümet istediği için."

"Burada değil. Taşrada değil." Yüzüme bakınca çabucak ekledi, "Ama sen seviyorsan bulabiliriz." Her şey öylesine yabancılaşmıştı ki yemeği bitirdikçe kendi geçmişimi tüketiyormuşum gibi bir duyguya kapıldım.

Kaşığımı bırakırken, "Hiç okula gittin mi?" diye sordu dedem. Bu kez anneannem sözünü kesmedi, yanıma oturdu. Ağzım dolu olduğu için başımı salladım. Hoşnutsuzluğun en küçük bir izi bile olmadan, "Ben de gitmediğini sanıyordum" dedi; sanki baştan beri benimle ilgili her şeyi biliyordu.

Son kek parçasını da yuttuktan sonra, "Ama babam bana her gün ders verir," demeyi becerdim. "Bana bilmek istediğim her şeyi öğretir. Ne çok şey bildiğimi siz söylediniz, öyle değil mi? Şaşırtıcı olduğumu söylediniz." O zamanlar kestirebildiğim olgularla, daha sonra öğrendiklerimin arasındaki ayrımı şimdi yapmam çok zor, ama şunu hemen kavradım: Dedemin beni Londra'dan uzaklaştırma nedenlerinden biri, babamın, geleceğimi, refahımı savsakladığına inanması, beni okula göndermek istemesiydi. Kuşku bir babayla, işi hayaller görmek olan, böylece de insanları iyileştireyormuş gibi yapan şarlatanla sürdüreceğim darmadağınık yaşamdan kurtararak beni koruduğunu sanıyordu. Bu, onun, Clement Har-

combe üzerine gerçek düşüncesiydi; hiçbir zaman bu boyutta bir inancı açıkça söylemedi ama ben hep duyumsadım. Böylece de bana, tek kızının tek oğluna, tıpkı onun dileyceği gibi, uygun bir gelecek sağlamalıydı; Cecilia Sinclair unutulmamalıydı, oğlu onun kalıtçısı olmalıydı. Bildiğim kadarıyla bana duyduğu ilgi, sevgi yüzünden böyle davranmıştı, ama bir şey o gün bile beni şaşırtmış altüst etmişti: Niçin babam William Sinclair'in beni alıp gitmesine izin vermişti? Niçin Hackney Alanı'ndaki evimize yaklaşmasına karşı çıkmamıştı? Beni yanında tutmak için niye savaştı? Yine de zamanla bunların tümü açıklığa kavuşacaktı.

Şimdi üçümüz mutfakta otururken, "Özellikle okula gitmek gibi bir isteğim yok" dedim. "Olduğum gibi mutluyum." Gerçekten de okulun kendisinden değil de orada karşılaşmak zorunda kalacağım çocuklardan korkuyordum; hiç kendi yaşımda birini tanımamıştım, bunun düşüncesi bile içimi korkuyla dolduruyordu. Öteki çocuklardan sakınmak için nasıl bir çocuk olmak gerek? Yine de içten içe ben sakınıyordum.

"İşte yine tutturdun." Sanki ben hiç konuşmamışım gibi anneannem dedeme söyleniyordu. "İleri geri konuşup çocuğun ödünü patlatıyorsun."

"Korkmuyorum," Ona döndüm, ama 'anneanne' mi yoksa 'Bayan Sinclair' mi diyeceğimi bilemedim. Ona hiçbir şey demedim, bu yüzden de huysuz, aksi biri gibi göründüğümü anladım. "Hiçbir şeyden korkmuyorum."

"Elbette korkmuyorsun." Alınmamıştı, titreyen sesiyle omzumu okşadı. "Deden, tartışmayı seven, bir ihtiyardır. Herkes onu bu huyuyla tanır, değil mi, Bill?" Başını sallayıp ona gülümsedi dedem. "Şimdi," dedi anneannem, "istediğin başka şey var mı?"

"Biraz müzik dinlemek istiyorum, lütfen." Bu alışkın olmadığım istekte niye bulundum bilmiyorum, ama dedem hoşnutlukla bana baktı.

"Tıpkı annen gibi" dedi. "Gramafon dinlemek istiyor, Bayan Sinclair." "Onun zavallı, küçük ağzına istemediği şeyleri söyletme..." Benim isteğimi bir türlü yadsıyormuş gibi başı bir o yana, bir bu yana sallanıyordu.

"Annesinin plaklarını dinlemek istiyor" diye sürdürdü dedem yumuşakça. Müzik dinleyen annem: kafamın içinde ona ilişkin hayallerin yanına yerleştirilecek bir resim daha. "Nereye koymuştuk onları, Bayan Sinclair?"

Annemin birkaç parça eşyasının özenle korunduğu tavan ara-

sında buldu dedem gramafonu: tahta plak kutusunun, yarı boş ko-
ku şişeleriyle dolu sepetin, ince kâğıt katmanları arasına özenle
katlanarak konmuş birkaç giysinin, etekliğin, hepsinden olağanüs-
tü olanı da küçük bir müzik gerecinin yanında duruyordu orada.
"İşte keman" diye bağırdım, sanki o benim bulguladığım bir şey-
miş gibi.

"Mandolin" diye açıkladı dedem. "Mandolin çalmayı severdi."
Onu usulca yere bıraktım, yanındaki giysi yığınınından aldığım ince
kâğıda sardım.

Kocaman pirinç borusu, saat gibi işleyen motoruyla gramofon
çok tozluysa. Tahtası kıymıklanmış, çizilmişti, ama bozulmamıştı,
birlikte aşağı taşıdık. Annemin eski odasını bana vermişlerdi, yata-
ğımın yanına yerleştirdim onu. Kolu özenle çevirip kurdum, anne-
min yıllarca önce toplamış olduğu modası geçmiş, kırksekizlik
plaklardan birini koydum: Sonra uzanıp çalınan piyano parçasını
dinledim. O öğleden sonra bulunduğu yatış biçimiyle ayak ucuma
uzanmıştı Cuma. Saat yediydi. Alt kattaki saatin vuruşlarını duya-
biliyordum, üzerimdeki çarşafı soğuk bir el gibi hissederek ya-
tak örtüsünün altına girdim. Annemin eski odasında, onun plakla-
rını dinliyordum, orada uzanırken sesler, onun varlığına sarmalan-
dılar. Ama müzikte ansızın bir bozulma duyunca korkuyla kalkıp
oturduğum yatakta – bu kesintiye, çizige pek benzemiyordu, daha
çok notalar uzamış gibiydi–. Sonra bir kadının iç çektiğini duydu-
ğuma inandım. Ama bu, yalnızca, ürkmüş bir çocuğun sezgisi de
olabilirdi; belki pirinç borudan çıkarken müziğe eşlik eden o alışı-
lmış hışırtıyı, cıvırtıyı duymuştum. Sağ kolumla gözlerimi kapatıp
sol kolumu başımın üstünde kıvrarak uzandım yeniden; o zaman
bile annemin de böyle uyuduğunu biliyordum.

İşte evden uzaktaki ilk günüm böyle bitti. Şimdi kaç taneydi
anımsayamıyorum, ama öteki günler de geçti; o zaman dilim; be-
nim için yalnızca yabancılıkla belirlendi. Dedemle, anneannem ba-
na hep çok anlayışlı davranıyorlardı, ama onlara pek yaklaşmak is-
temiyordum, çünkü öylesi babama ihanet olacak gibi geliyordu ba-
na. Önce havuza, sonra taşlık yolun ötesindeki çam ormanına gö-
türen eğimli uzun bir çimenlik vardı evin arkasında. O ilk günler-
de bu orman benim sığınağım, bir bakıma da saklanma yerim ol-
muştu; ama suçluluktan mı yoksa korkudan mı saklandığımı şimdi
anımsayamıyorum. Bana gösterdikleri inceliğe karşın dedemle an-
neannemi varlığımla sıkmak, onlara yük olmak istemiyordum kuş-
kusuz, ama daha önemlisi dedemin ilk gün sözünü ettiği okul işini

unutabilecekleri umuduna kaptırmıştım kendimi fena halde. Sanırım beni de unutacakları üzerine belli belirsiz umudum bile vardı.

Böylece de onlardan uzak durdum, her sabah Cuma'yla birlikte çam ormanının yolunu tuttum; yaşlı köpek bana öylesine bağlanmıştı ki nereye gitsem peşimden geliyor, dinlendiğim zaman sabırla yanıma uzanıyordu. İnce uzun çamların arasında, dökülmüş çam iğnelerinden yığınlar ayağımın altında bulutlar gibi yükselirken patikaları izliyor, üstüme kapanan, kokulu havayı içime çekiyordum. Orası benim için büyümlü bir yerdi, dünyanın bana ulaşamayacağı, yumuşaklığı, gizliliği, bir tür ölümsüzlüğü mustulayan yer; çünkü, evet, o zamanlar bile böyle şeyler düşünürdüm. Dibinde oturmaktan hoşlandığım, yumru yumru gri kökleri benim için müthiş bir dinlenme yeri oluşturan, sırtımı gövdesine dayadığımda tüylü, incecik dalları arasından parıldayan gökyüzünü görebildiğim, özel bir tek ağaç vardı. Ormanın daha karanlık, dibini daha çok çalıların bürüdüğü bölümleri beni korkuturken başımı kaldırıp açık göğe bakmak aklıma gelmezdi: ama bu, aralarında parıltılı günün oynadığı, ağaçtan, çam iğnelerinden oluşmuş koruyucu sayvan, benim için huzurun, dinlenmenin tam simgesiydi. Nasılsa bana güç veren, içimdeki daha dingin bir yeri su yüzüne çıkarıyordu; onu şimdi bile, bu son yaşlılık günlerimde, uyuyamadığım ya da hayaller gördüğüm zamanlar düşünüyorum da yaşamımın tüm yılları hiçleşiyor.

Giderek içine daldığım kendinden geçme durumundan sıyrılırdım; yanımda sessizce yürüyen Cuma'yla birlikte ormandan çıkar, çayırı geçerek eve geri dönerdim. Kışın karanlığı gittikçe yerini ilkbahar başlarının ılık günlerine bırakmış, benim yaşamım da onların genel parlaklığına asılı kalmış gibi görünür olmuştu; babam beni burada görmeye gelmemişti, ben de bir süre sonra bunu ummayı bırakmıştım. Kimi zamanlar kendimi çok yorgun duyduğumu anımsıyorum, yüzüm otlara gömülü çayırda uzandığım da oluyordu. Ama asla yalnız değildim, hatta başımı kaldırıp eve, anemin odasına baktığım zamanlar bile, çünkü bir bakıma toprağın kendisi benim arkadaşım gibiydi. Toprağa sözcükler fısıldar, onların yeryüzünün sonsuz kuytularına doğru yol aldıklarını düşlerdim, acılarımı dindirecek olan seslerin gelmesini dinlediğim de olurdu. Çünkü tıpkı şimdiki gibi o zamanlar da, onun ölü bir görünüm olmadığını biliyordum.

Bir öğleden sonra, çayırda uzandığımı gören anneannem titrek sesiyle beni çaya çağırıldı. İsteksizce kalkıp eve doğru yürüdüm,

tam mutfaka girmek üzereyken gördüm onu – sırtının kıvrımını, biçimi, çektiği müthiş bedensel acıları belirliyordu. Şimdi usul usul, sarsılarak musluğun yanına bıraktığı kahverengi çaydanlık dışında her şey, her zamanki gibi masaya konmuştu. Ona bakarken, onun yüzünde annemi tanıdım; ya da daha çok, onu annem gibi gördüm. Annemi, yaşlı, güçsüz bir kadın olarak gördüm. Yanına gittim, ilk kez ona sarıldım. Onu kucaklarken şiddetle titrediğini duyabiliyordum, tam o anda içinde bulunduğu durumun tüm derinliğini, sınırlarını büyük bir kesinlikle anladım: Ondaki dünyanın düzenli ritminden koparılıp atılma duyumunu da tanıdım. Onun gibi olmak böyle bir şeydi: Ayrık, narin, kolayca atılveren biri her nasılsa. İşte tam ondan sonra şiddetle, denetlenemez biçimde titremeye başladım. Bir şeylerin ters gittiğini duyumsadı, çılgın atarak beni bıraktı. Orada, önünde titreyerek, sarsılarak, başım bir o yana, bir bu yana çarpılarak durdum, ama başımı kaldırıp bakabildiğim zaman şimdi onun tam anlamıyla kıpırtısız, dingin durduğunu gördüm. Bedenimin sarsıntısı sürüyordu, dehşet içinde kaçıp bahçeye çıktım; daha önce onda tanık olduğum tüm o korkunç sinir krizleriyle kemiklerimin sarsılması sürerken çayır-
dan koşup kendimi toprağa attım. Burada ne kadar kaldığımı anımsayamıyorum ama yavaş yavaş titremeler azaldı. O sıralar onlar toprağa geçmiş gibi göründü bana, sanki yeryüzünden aşağılara sürüklenip gidiyorlardı; görünümün tümü, bu çırpıntıları benden aldıkça, kendi bedenim yeniden dinginleşti.

Şimdi oldukça sakin yerimden kalktığımda alacakaranlıktı, ama eve dönmek istemiyordum. Anneanneme karşı suç işlemişim gibi duyuyordum; toplantılarımızda babamın hastaları iyileştirdiği kesinlikle onu iyileştirdiğimi biliyordum, ama yine de onun bir şeyini çalmışım gibi hissediyordum. Yolu geçip çam ormanına daldım, ama artan karanlıkta gittikçe tanınmaz oldu her yer. Sonra gerisin geriye iz sürdüm, bir kez daha eve yaklaşırken mutfakta konuşan anneannemle dedemi gördüm; anneannem hâlâ kıpırtısızdı, sinirli bozukluğun tüm belirtileri silinmişti. Ne yapacağımı bilemeden, onları gözleyerek camın önünde durdum. Sonra dedem karanlıkta benim solgun yüzümü gördü, gülümseyerek içeri çağırdı. Eve girdim, ama mutfak kapısında duraksadım. Söylemek için düşünebildiğim tek şey, "Özür dilerim" oldu. Anneannemin yüzüne bakamadım, önlerinden hızla geçip kendi odama koştum. Beni burada tedirgin etmeyeceklerini biliyordum, sessizlikte onların alçak seslerini duyabiliyordum. Sonra ansızın odadan çıkmış, tavan arası

merdivenlerini tırmanıyordum; orada alacakaranlıkta, önceki gibi özenle katlanmış duran annemin giysilerini gördüm. Yanlarına gidip yığının en üstünde duran giysiyi okşadım; menekşe rengiydi, anımsıyorum, ipek gibi parlak bir kumaştan yapılmıştı. Şimdi ne zaman o rengi görsem annemi düşünürüm. Giysiyi aldım, yüzümü içine gömdüm, gözyaşlarına boğulduğuma kendim bile şaşıtm. Apar topar, beceriksizce, gündelik gömleğimin, pantolonumun üzerine geçirmek için savaşıml vererek giydim onu nedense, sonunda annemin eski giysisinin içinde perişan durdum orada; sonra mandolini aldım elime, çalmaya başladım. Orada ne kadar kaldığımı bilmiyorum, ama birkaç dakika sonra Cuma beni bulmak için merdivenleri çıktı, beni böylesine yabansı durumda görerek havlamaya başladı. Ansızın bastıran korkuyla giysiyi çıkardım, katlayıp ötekilerin arasına koydum, yine aceleyle odama daldım. Uzun süre koşmuşum gibi soluk soluğaydım, köpek hâlâ bana havlarken tepeden tırnağa giyinik, yatağıma uzandım.

Birdenbire yüksek sesli bir takırtıyla uyandığımda yalnızca bir saat falan uyumuş olmalıydım; tuhaf bir sest, sesin geldiğini sandığım pencereye doğru sakınarak gittim ama iki çakıl parçası pervaza çarpar çarpmaz hemen geri sıçradım. İşte duyduğum gürültü buydu. Dışarı baktım, orada, yatak odamın penceresi altında Stanley Clay duruyordu. Beni görür görmez el sallamaya başladı, yapabildiğimce sessizlik içinde pencereyi açtım. Tüm söylediği "İşte buradasın" oldu.

"Burada ne yapıyorsun?" Şimdi bile belki oturma odasında gazete okumakta olan anneannemle dedemi rahatsız etmek istemediğim için fısıltıyla konuşmaya çalışıyordum.

"Haydi, gel."

"Nereye?"

"Eve."

Stanley'i babamın gönderdiği kesindi benim açımdan; sonunda beni geri götürmek için buradaydı. Elini sıkacakmışım gibi aşağı doğru eğildim. "Bir dakika" diye fısıldadım. Annemin yatağının altında sakladığım, kahverengi bavula birkaç kitabımla giysimi koydum, sessizce odadan çıktım. Cuma dışarıda, sahanlıkta yatıyordu, esneyerek beni karşılamaya kalktı. Son kez onu kucaklamak için diz çöktüm, kulağına yatıştırıcı bir şeyler fısıldadım.

Oturma odasından gelen sesleri duyabiliyordum, sürünerek aşağı indim, sakınarak ön kapıyı açtım. Stanley, yolun sonunda,

kapının yanında duruyordu, duyduğum koşma itkisini denetleyerek ona ulaşınca dek usul usul bastım çakıllara.

"Hemen geldin" dedi. Başını önüne eğmiş, yere bakıyor, her zamanki alçak sesiyle konuşuyordu; böylesine gözüpek davrandığı için tedirgin olmuş gibiydi, şimdi pek de ne yapacağını bilemiyordu.

"Buradan uzaklaşmalıyız, Stanley, değil mi?" Korku içinde dönüp eve baktım.

"Ah, evet." Aklına tam o anda gelmiş gibi, "Margaret bizi bekliyor. Yolun sonunda" dedi.

Gerçekten de birkaç metre ötede onu gördüm. Neredeyse dolunay olmuştu, bu bulutsuz gecede yol, gümüşsü ışıktan bir ize dönüşmüştü; o saatte her şey sessizdi, ayın kendisi de sessizliğin parçası gibi görünüyordu. Yaklaştığımız sıra, oldukça gereksiz biçimde, "İşte buradayım" diye bağırdı Margaret, bu serüvendeki payından ötürü coşkuyla, telaşa kapılmıştı. "Seni kurtarmak için buradayım! Haydi gidelim, Timothy, onlar bizi yakalamadan." Peşlerinden devlerin kovaladığı, öykü kitaplarındaki çocuklar olabilir-dik; belki de durum, ona gerçekten böyle görünüyordu. "Haydi çabuk!" Şimdi neredeyse çığlıklar atıyordu. "Belki de geliyorlardır." Onun üzerine ansızın çöken korku dalgasına ben de kapılmıştım, gulyabaniler şimdiden peşimize düşmüş mü diye Margaret tedirginlikle arkasına dönüp dönüp bakarken üçümüz yoldan aşağı koştuk.

Birkaç dakika sonra durduk, güçlkle soluk alabiliyordum. "Nereye gidiyoruz?"

"Mawbro'ya" diye yanıtladı Stanley.

"Nereye?"

"Marlborough." Margaret onun yerine yanıtladı. "İşte oradan da Londra otobüsüne binip geri döneceğiz. Biz de bu yoldan geldik."

"Peki oraya nasıl gideceğiz?"

"Yürüyeceğiz" dedi, çok sert biçimde. "Tabana kuvvet." Gecenin içinde zorlu yolculuğumuza başladık böylece.

Bir süre sonra, "Beni nasıl buldun?" diye sordum, ama o hâlâ tedirginlik içinde, bırakılmış kırları gözlüyordu, beni duymamış gibiydi.

"Bay Harcombe söyledi bize." Yanıtlayan Stanley'di; şimdi daha rahatlamış, bakışlarını önümüzdeki yolda yoğunlaştırabilir olmuştu. "Senin nereye gittiğini bize o söyledi." İşte, tıpkı kuşkulan-

dığım gibi, onları babam yollamıştı demek ki. "Son toplantımızda bize olanların tümünü anlattı."

"Öyleyse, bunların hepsi dün oldu" diye yanıtladım, bir yandan da birlikte yine eski salona gideceğimiz günlerin hesabını dikkatle tutmaya çalışarak.

"Hayır. Beş ay önceydi, Tim. Sen gider gitmez." Stanley duraksadı. "O gün bu gündür Bay Harcombe hiç toplantı yapmadı." Bu durum beni çok şaşırttı, çünkü onlar babamın yaşamının merkeziydi. Niçin böyle ansızın kesmişti? "Sen olmadan hiçbir şey aynı değil" diyordu Stanley.

"Niçin?"

"Aynı değil işte."

"Babam ne diyor buna?"

Stanley şimdi eskisinden çok duraksıyordu. "Birkaç haftadır Bay Harcombe'u görmedik."

"Ama ben, sizi onun gönderdiğini sandım."

"Tam olarak değil, Tim. Pek sözünü etmedi bunun."

Bu sırada Margaret yanımda uygun adım yürüyor, konuştuklarımızla pek ilgilenmiyormuş gibi yapıyor, ama arada bir söylenenleri dinliyordu. "Seni onlardan geri almayı istediğini biliyoruz" dedi şimdi. "Onların sana bulaşmasını istemiyor."

Dedemle, anneannemin yüzünde görmüş olduğum annemin hayalini, sonra odasının huzurunu anımsadım. "Bana karşı çok iyilerdi" diye yanıtladım. "Çok da iyi yaşlı bir köpekleri vardı."

"Ah, evet. Sen onlara sırtını dönünceye dek hep çok iyilerdir." Bir an bana bakmıştı, ama şimdi yine korku dolu gözlerle 'onları' araştırıyordu. Birkaç dakika sonra, "Orada ne yaptın?" diye sordu.

Birlikte yaşadıklarımızı anlatmak istemiyordum, çünkü onları kötü gösterecek sonuçlar çıkaracak biçimde yorumlayacağını ayırt etmiştim. "Gramafon dinledim" dedim.

Metruk bir ahırın yanında bir süre dinlendik, sonra yürümeyi sürdürdük. Marlborough'ya yaklaştığımızda gece yarısını bir iki saat geçiyordu, üçümüz de öylesine yorgunduk ki kentin eteklerinde bir tarlada uyumaya karar verdik. Ama Margaret, bizi şafak sökerken uyandırmayı becerdi, otobüs terminaline giden yolu bulduk.

Londra'ya dönüş yolculuğumuzda onlarla kesik kesik konuştum, yokluğumda gelişen olayları yavaş yavaş anlamaya başladım. Son toplantıdan sonra Harcombe takımı salonun dışında babamın yanına gitmiş, niçin sahnede onun yanında olmadığımı sormuştu;

mutluz, hatta biraz tedirgin görünüyordu, ama dedemin bize geliş sırasında olan her şeyi anlatmıştı. Göründüğü kadarıyla toplantı da pek başarılı geçmemişti; Margaret'e göre, nasıl olduysa, "ruh, Bay Harcombe'dan çıkıp gitmişti", gerçekten de onu izleyen tüm toplantıları ertelemişti. Doğal olarak Takım buna çok üzölmüştü, ama birkaç hafta önce Stanley'le, Margaret evimize gittiklerinde babam kapıyı açmak istememişti; çok işi olduğunu, onlarla sonra ilişki kuracağını bağırırmıştı dışarı. Bu, öylesine ona yakışmayan bir şeydi ki, sabahın içinden Londra'ya doğru yol alırken içimi ciddi biçimde ürküntü kaplamıştı. Onu böylesine derinden altüst eden şeyin ne olduğunu düşleyemiyordum; niçin Margaret'in, bu durumun benim ayrılışım ile ilgisi olduğuna inandığını da anlayamıyordum. Yine de Harcombe Takımı'nın bir araya gelip, Margaret'in deyi miyle "kurtarma hareketına" girişmelerinin nedeni buydu: alışmadığı biçimde yaşamından çıkmam yüzünden babamın korkuya, üzüntüye kapıldığını, ansızın yeniden yanına gitmemin sorununu çözeceğini düşünmüşlerdi. Babam onlara Sinclair'leri, nerede oturduklarını anlatmıştı, böylece de beni bulmaları oldukça kolaylaşmıştı.

Öğle sonrasının geç saatlerinde vardık Londra'ya, hiç olmadığım denli uyanık, diken üstündeydim. Ludgate Hill'deki otobüs terminaline girerken Margaret, onların buraya dek peşimizden gelmiş olmaları olasılığına karşı arka pencereden ortalığı gözlemeyi sürdürüyordu hâlâ, uzun yolculuğumuzun sonuna gelirken ben bile huzursuz bir gerginlik içindeydim. Bizi Whitechapel High Caddesi'ne götüren tramvaya bindik, oradan da Hackney Alanı'na yürüdük. Alana varır varmaz evimize koştum. Anahtarım elimde, yapabildiğimce hızla dar yolda koştum, "Babacım, babacım!" diye avaz avaz bağırarak kapıyı ardına dek açtım. Ateşin kıyısındaki her zamanki yerinde onu bulmayı umarak odasına girdim, ama koltuğunun durduğu yerde boşluk vardı. Artık burada olmadığını hemen anladım. Tam Margaret'le, Stanley peşimden içeri girecekleri sıra arkamı döndüm: Oda oldukça çıplaktı, eşyalar gitmişti, haritalar, resimler duvarlardan indirilmişti. Margaret eliyle ağzını kapadı, ben dehşet içinde ona baktım. Sonra kendi odama daldım, ama orası da boştu. Küçük yatağımla, kitaplığım götürölmüştü. Umutsuzluk içinde, "Babacım" diye haykırdım. "Neredesin? Neredesin?" Hiç yanıt yoktu.

A N
E S S A Y
CONCERNING
Humane Understanding.

In Four BOOKS.

Quam bellum est velle confiteri potius nescire quod nescias, quam ista effluentem nauseare, atque ipsum sibi displicere ! Cic. de Natur. Deor. l. 1.

L O N D O N :

Printed by *Eliz. Holt*, for **Thomas Basset**, at the
George in *Fleetstreet*, near *St. Dunstan's*
Church. MDCXC.

altı

"Nerede o?" Uşak çocukların mavi üniformasını giymiş küçük oğlan tuhaf tuhaf süzdü onu, sonra da kahkahalara boğuldu. "Ne korkunç şeysin sen böyle. Neredeymiş o? Nerede olacak, yukarıda her zamanki gibi." Oğlan merdiven başındaki gaz lambasını yaktı, Timothy bir an meşe korkuluklara yaslandı; yüreği güm güm atıyordu, bu tanımadığı, ama çok iyi döşenmiş eve girmeden önce çok hızla koşmuş olmalıydı. Daha sonraki bir tarihte dünyaya belki açıklanabilecek, belki de açıklanamayacak olan, kayıp Portekiz lamba altlığının garip olgusuyla, ya da tek gözlü Rus konsolosunun olağanüstü serüveniyle karşılaştırılabilecek, hiç hesapta olmayan bir günün, hiç hesapta olmayan ilk olayıydı. "Hadisene" diye söylendi oğlan. "Çıksana yukarı."

Böylece de Timothy geniş merdivenleri çıktı; önündeki duvarda bir barometre vardı, sahanlığa vardığında açık kapıdan sızan ışığı gördü. Kapıyı azıcık tıklattı, sonra da cesaretini toplayarak, düşüncelerini bir araya getirerek, ne olursa olsun kendi müthiş kararlılığının ateşinde tutuşarak içeri girdi. Loş ışıktaki, büyük dedektifi, sırtı kendisine dönük, hasır iskemlede oturur gördü; sigaradan ya da piposundan çıkan duman kıvrım kıvrım tavana yükseliyordu. Arkasını dönmeden, "Rica ederim, oturun" dedi. "Aşağı yukarı on iki yaşında, pantolonların en tuhafını giyen bir çocuksun, kilometrelerdir de koşmaktasın. Şu anda bunları çıkarsama süreçlerini sana açıklayacak özgürlüğe sahip değilim. Bugüne dek hiç yanılmadığımı söylemekle yetineceğim."

"Bağışlayın beni, bayım" diye haykırdı Timothy. "Ama babamı bulmak zorundasınız. Babam ortadan yok oldu."

Ünlü dedektif, şimdi, can sıkıcı konuşuna dönüp bir göz attı.

"Sen sokak çocuğu değilsin" dedi. "Yine de o yüce eğitilmiş sınıftan geliyormuş gibi de giyinmemişsin. Geç, otur şöyle, şimdi bana vermiş olduğun pek değerli bilgiye bir şeyler daha ekle." İskemlesinden kalktı, tam yanında duran dar masanın üzerine yerleştirilmiş, pırl pırl cilalı gümüşten kahve cezvesinin üzerine eğildi bir an; kıvrımlı yüzeyinde kendi yansısına bakıyormuş gibi geldi Timothy'ye. Pencereye yürüdü, tahta kepenkleri ucundan çekip açtı, şimdi bile Tyburnia yöresine doğru giden, bırakılmış geçitlerde dönenerek sürüklenen sarı sisi inceledi. Çelik grisi pantolonu, mavi yeleşti, onun üstünü örten, en son modaya göre biçilmiş siyah re-dingotuyla tam Timothy'nin düşlediği ya da beklediği gibi giyinmişti. Hâlâ aşağıdaki sisli sokağa bakarak, "Başla bakalım" dedi. "Bütün olguları, kendi anladığınca ilet bana." Böylece de Timothy tüm olan biteni, aynı zamanda da Stanley Clay'le, Margaret Collins'in aktardığı olayları anlattı ona. İçindeki tüm eşyalar alınıp çıplak bırakılmış Hackney Alanı'ndaki evin tanımıyla, babasının gidişyle bitirdi konuşmasını. "Bu, epey ilginç bir durum" dedi de-dektif. "Bu, benim vaka diye adlandırabileceğim bir şey." Topukları üzerinde döndü, ansızın odanın öteki ucundan Timothy'ye bakı-yordu. "Öyleyse, bundan sonraki adımın nedir, üstat Harcombe?"

Timothy duraksadı. "İşte size bu nedenle gelmiş bulunuyorum, efendim. Bilemiyo..."

"Demek öyle. Bu durumda senle ben o gizem sahnesine doğru ilerleyeceğiz mutlaka. Söyle bana," diye ekledi, daha yumuşakça, "kuşkulandığın şey tam olarak nedir?"

"Emin olamıyorum, efendim. Ama babamla aramda öylesine hassas bir uyum var ki ona zarar gelmiş olsa anlardım – duyumsardım." Duygularının gerçek durumunu açıkladığını bilmesine karşın söylediklerinin garipliğinden ötürü şaşkınlığa düşerek bir an durakladı Timothy. "Böyle bir şey duymuyorum. Herhangi bir ölümcül tehlike içinde değil o."

"Şimdi bana söylemiş olduğun sözcükleri tek tek önceden se-zinleştirdim, genç dostum, senin bu inancını haklı çıkaracağını um-duğum adımları da atmış bulunuyorum. Ama çözümlenmesi gereken bu durumda hâlâ bir gizem var, beni bu labirentten çıkartacak ipucunu da hâlâ bulmuş değilim."

O konuştukça Timothy büyük bir özenle dinliyor, ama aynı zamanda da içinde oturduğu odanın döşenişine dikkat etmekten kendini alamıyordu; ateşin yanında bir koltuk, gazetelerden kesilmiş yazılarla, almanaklarla, tren tarifeleriyle kaplı bir masa, içinde

altın uçlu sigaraların durduğu, sandal ağacından yapılmış küçük kutu, piyano. Piyano mu? Orada piyanonun ne işi vardı? "Buna bir isim takmamız gerek," diyordu şimdi dedektif. "İşe koyulmadan önce bir isim gerek bize, 'Hackney Alanı Serüveni' nasıl sence? Hayır. Hayır kulağa çok kötü geliyor. 'Ortadan Yok Olan Baba Davası' seni çok mu üzer? Bence harika bir başlık." Timothy, şimdi soruşturmalarına başlamaları için can atıyordu, yalnızca başını salladı. "Öyleyse bu konu aramızda kararlaştırılmıştır, artık serüvenimize başlayabiliriz. Gel. Yitirecek bir anımız bile yok." Ansızın odanın öteki ucuna fırlayıp kapının yanındaki askıdan uzun, bol paltosuyla atkısını kaparak Timothy'nin ödünü patlattı. Sonra da ardı sıra izleyen çocukla birlikte odadan apar topar çıktı, sokağa adım atar atmaz da yabanıl bir ısıklıkla araba çağırdı. "Hackney'e" diye bağırdı sürücüyeye. "Azrail gibi yetiş, bakalım."

Hayvan kürküyeye ıslak şemsiye karışımı kokusu olan arabanın içine pek aldırmadı Timothy, sıra sıra evlerin, taraçaların, kemerlerin, tuğla atölyelerinin önünden hızla geçerlerken koltuğun kaba derisi üzerine tedirgin biçimde tünedi. Sonunda, "Bay Holmes" dedi.

"Ne dedin?"

"Bay Sherlock Holmes?"

"O da kim olabilir ki?"

Çocuk hayretler içinde kalmıştı. "Ama siz Sherlock Holmes'sünüz. Baker Sokağı'na, size geldim."

"Hiç de değil. Benim evim Berners Sokağı'nda, adım da herkesin bildiği gibi Austin Smallwood." Timothy şaşkınlıktan dondu kaldı, arkadaşı yeniden konuşmaya başlayınca dek sessizce oturdu. "Şu Sherlock Holmes da kim?"

"Dedektifti, efendim. Yani hâlâ dedektif." Öylesine hassas, zor bir soruna dönüşmüştü ki Timothy nasıl yanıtlayacağını bilemedi. "Onu bir yazar bulguladı." Austin Smallwood'un yüzünde ansızın beliren dehşet anlatımı gözüne çarpınca gidecekleri yere varınca dek süren bir sessizliğe daha gömüldü.

Ama bu, anımsadığı Hackney değildi. Alanı tanıdı, oysa onu oluşturan küçük tuğla evler yepyeni, aşırı belirgin görünüyordu; gerçek olamayacak denli pırıl pırıldılar. Sıva, çamur, kireçli harç kokusu kaplamıştı bütün bölgeyi, sonra güney ucunda bina yapım alanı bulunduğu, bir sürü evin inşa halinde olduğu ilişti Timothy'nin gözüne. Çocukluğunun manzarası, kendi başlangıcının sancısını çekiyordu; tıpkı yaşlılıkla kişiliğin, huyların belirlenmesi

gibi bu alanın kendisi de yalnızca zamanın geçişinden sonra mı gerçek doğasını ele verecekti? Yoksa evler yavaş yavaş bu yerin ruhuyla mı dolacaktı; Londra'nın, kendi geçmişinin ruhuyla? Austin Smallwood, küçük, deri ciltli deftere bir şeyler yazmaya başlamıştı bile, ama şimdi şak diye kapadı onu. "Boş ev nerede?" diye sordu çocuğa.

"Bu evlerin tümü boş görünüyor, efendim. Hem de yepyeni hepsi."

"İçinde oturanları olmayan ev yoktur, benim genç dostum. Akıldan çıkarma bunu, şimdi de istersen, bana orasını göster."

Timothy'nin zar zor tanınmasına karşılık ev tam arkalarındaydı. Küçük bahçesi taze toprakla kaplıydı, kapısı, pencere çerçeveleri, açık yeşile, tuğlaları asıl rengi olan sarıya boyalıydı. Bahçe kapısını açtılar, Timothy'nin şaşkın bakışları altında dedektif hemen diz çöktü – yüzüyle yer arasında beş santim ya vardı, ya yoktu – ön kapıya giden merdivenlerin yanındaki gevşek toprağı, çakılları incelemeye başladı. Yüzü hâlâ toprağa dönük durumda, "Dün gece üç kişiydiniz" dedi. "Bir çocuk, yirmi yaşlarında iri yarı bir adam, bir de cüce kadın."

"Size zaten onlardan söz etmiş olduğuma inanıyorum, efendim."

"Yalvarırım, bu tür işleri bana bırak, Timothy Harcombe." Sesi, azıcık tedirgin çıkmıştı, ama yakından, zahmetler içinde toprağı incelemeyi sürdürdü. "Evet" diye mırıldanıyordu şimdi. "Evet. Evet. şimdi oldu işte." Şimdi incelemekte olduğu gevşek toprak parçasına yaklaşması için coşkuyla çağırdı Timothy'yi. "Son yirmi dört saatte, başka iki kişi daha gelmiş bu yönde. Orta boylu bir adam." Duraksadı. "Ona eşlik eden çok güzel bir genç kadınmış."

"Kadın mı."

"Şaşkınlık sergilemeye hiç gerek yok. Erkeklere genellikle kadınlar eşlik eder, Londra'nın bu bölgesinde bile. Beni izle, işine yarayacak bir şey daha öğreneceksin." Gözlerini yerden, duvarların alt bölümlerinden ayırmadan ön kapıyı açtı, ağır ağır koridora girdi. Çocuğun bir zamanlar babasıyla oturduğu kiralık odaları göstererek, "Burası mı?" diye fısıldadı. Evin bu alışılmadık boşluğu, sessizliği yüzünden Timothy'nin kolu kanadı kırılmıştı, yalnızca başını sallayabildi. "Demek öyle. İstersen benim önümden içeri gir, hemen söyle bana olağandışı bir şey dikkatini çekerse." Odalar, Timothy'nin buraya son gelişinde olduğu gibi çırılçıplaktı, ama Austin Smallwood için ilgi çekici olmaktan uzak değillerdi. Pencerede

asılı perde yoktu, gün dışarıda pırıl pırıldı; yine de koskoca palto-sunun çok şey barındırabilen cebinden küçük bir fener çıkardı. "Pertavsız" diye söylendi. "Doğu yakasında paha biçilemez." Kalem, pergel, gümüş sigaralık, beyaz bir zarf, eline alıp pencere pervazlarını, döşemenin tahtalarını incelemek için yaklaştığı büyütecini çıkardı. "Bir kadından kesilmiş tırnak parçası" diye ansızın bildirdi. Ardından birkaç dakika sonra, "Bir erkek saçı" dedi. Ağır ağır ayağa kalktı, odanın ortasında durarak ucu yaldızlı bir sigara çıkardı, yakmadan dudaklarının arasına sıkıştırdı. "Bana dostlarınızın onu son ziyaretinde babanı epey sıkkın buldukları bilgisini verdin, Timothy. Yine de bu durum senin duygularını ne denli yaralarsa yaralasın yokluğun değildi onu sıkan şey." Böyle bir yanıtı yadsıyormuş gibi başını iki yana salladı çocuk. "Telaşa kapılmıştı çünkü kim olduğunun bilinmesini istemeyen bir kadını gizliyor, ya da koruyordu. Kaba saba kişilerin bakışları önünde sergilenmek istemeyen birisini, yalnızca konuyu açıklayabilmek için arkadaşlarına bu durumda kaba saba dememe izin verirsen. Verir misin?" Timothy başını salladı. "Bir daha böyle demeyeceğime söz veririm. Sonra da baban, senin kadın cüceyle çıkagelmenden yalnızca birkaç saat önce aynı genç hanımla birlikte ayrıldı buradan. Ama çok uzağa gitmediler." Yanmamış sigarayı uzun uzun içine çekti. "Olayın bu bölümüne bulduğum çözüm benim için tam anlamıyla doyurucu, ama bir soru olduğu gibi duruyor: Dedenin, ninenin evine gitmek için ayrılmanın hemen ardından baban niçin salondaki toplantıları erteledi? Bunu bir çözdük mü tüm gizemin anahtarını bulduk demektir. İstersen beni izle. Aceleyle evden çıktı, arabasıyla alanın köşesinde beklemekte olan arabacıyı ağır başlı, neredeyse yapmacık bir tavırla çağırdı. Küf kokan arabanın içine Timothy'yi itmeden önce "City Yolu'ndaki toplantı salonuna" diye bağırdı ona. "Rüzgâr gibi uç."

Yerlerine yerleştiklerinde Austin Smallwood sigarasını yaktı. "Tütsü niyetine. İçebilir miyim?" Çürüyen deri koltuğa yasladı sırtını, sarı tuğladan evlere bakarken pis cama üfledi dumanını. "İlk ilkelerden çıkarsama yapmanın korkunç bir zevki vardır" diye bilgi verdi Timothy'ye. "Açık, düzgün, bütünlenmiş düşünceler muthiş haz verir. Görüyorsun, İngiliz geleneğinin eksiksiz bir yandaşıyım ben. Özelden genele. Analizden senteze. İşte, bizim İngiliz eylemi dediğimiz budur." Tam bu noktada, araba, Pitfield Caddesi'yle Oak Caddesi arasında, taşları yeni döşenmiş yolun tümseğinde sarsıldı, dedektif yüksek sesle güldü. "Böylesine bir gelenek,"

dedi, "yeryüzünde onu tam anlamıyla temsil edecek hiçbir şey olmadı için gerçekliğinden pek bir şey yitirmez. En azından Locke'un ileri sürdüğü şey bu. Bu arada, acaba Locke'u okumuş muydun?" Bu adı bile duymamış olduğunu itiraf etmekten kaçınarak yalnızca başını sallamakla yetindi Timothy. "Hemen okumalısın. İngiliz felsefesi de neredeyse İngiliz müziği denli güzeldir, hatta gerçekte onu süslediği bile söylenebilir. Mantıklı. Düşündürücü. Tarihin, tarihsel değişimin ötesinde uzanan belli ilkelerin varlığına inanırdı Locke. Geçmişle şimdi arasında organik bir birlik, tıpkı fiziksel duyumların madde dünyasında karşılıklarını bulmaları gibi ona karşılık olan bir iç duyum vardır. İşte bu yüzden, genç dostum, duyumsal izlenimlerden, düş gücüne, oradan da tarihsel anlayışa doğru hareket etmelisin. Müzik. Ama sen İngiliz felsefesi okumuyorsun. Dedektif öyküleri okuyorsun." Bir an camı açtı, sigarasını dışarı fırlattı, hemen sonra da bir tane daha yaktı. "Yine de sence bunlar aşağı yukarı aynı şey değil mi? İşte, yanılmıyorsam hedefimize varmış bulunuyoruz."

Oysa sürücü yalnızca yolu sormak için durmuştu, bir kez daha durmadan önce City Sokağı'nda birkaç metre ilerledi. Atlı arabanın tepesinden yolcularına, "İşte buradayız, işte atlayalım" diye seslendi.

"Ne hoş bir deyiş. Ama sizin buraya doğru yöneltilmiş olduğunuzu düşünmekte haklı mıyım acaba?" Austin Smallwood, sanki o da bu olaya karışmış gibi özenle sorguya çekiyordu adamı. "Yanıtlamadan önce dikkatle düşünün."

"Tam dediğiniz gibi."

"Öyleyse doğru yeri bulduğuna inanıyorum. Hemen bunu bir kıyıya not edeyim."

Ama salon orada değildi. Ya da, daha çok, Timothy Harcombe, salonun bulunması gereken yerdeki çok daha eski bir yapının kalıntılarına bakıyordu: Bir kilise ya da malikane olabilirdi, ama yalnızca dış duvarların kalıntıları vardı geride. Ayakta duran taşlar, isten, pislikten kararmıştı, bu bırakılmış alanın ortasında demirden bir mangal duruyordu; yakın zamanda mangalın içinde ateş yakılmış olmalıydı, çünkü şimdi alevler gökyüzüne doğru sıçırıyordu. Bu yerde öylesine bir bırakılmışlık havası vardı ki çocuğun sesi soluğu kesildi, bir an yolun kıyısında kalakaldı. "Yanlış bu" dedi sonunda. "Bir şeyler yanlış."

Austin Smallwood, eski duvarın yıkıntıları üzerinden zıplamış, dökülen taş örneklerini sıkı bir incelemeye almıştı bile. İstek-

sizce duvarın üzerinden geçen, ona katılan Timothy'yi çağırdı yanına. "Bu, yalnızca çok kısa süre önce yıkılmış" dedi. "Taşın yalnızca iki yüzünde renginin bozulduğunu göreceksin. Bundan çıkardığın sonuç nedir, bakayım? Bu olağanüstü ipucu nesnelerinden bir çıkarsama, lütfen." Koskoca, iri taneli kum yığınının doğru yürüdü, orasının fatihiymişçesine bacağının birini üstüne koydu. "Ya buna ne demeli?" Mangaldaki ateşe yöneldi, alevlere gözlerini dikerek çevresinde dolaşmaya başladı. Gözlerini ateşten ayırmadan, "Allahını seversen," dedi, "benimle tartışma. Eski yapı yıkılıp yakılmış, onun yerine yenisi yapılmış. Burası hep toplantı yeri olmuş, öyle de olacak." Ansızın mangala doğru atıldı, yanındaki topraktan bir kâğıt kapıp geri geldi. "Şimdi bu insanı büyüleyen belge konusunda bana düşündüklerini söyle" dedi, Timothy'ye onu uzatarak. "Hiçbir şeyi gizleme. Her şeyi anlat."

Kıyıları kıvrılmış, kavrulmuş, kalın bir kâğıttı. Aynı zamanda ortasından da ikiye bölünmüştü, üzerine basılmış olan sözcüklerin yalnızca sağ yanları görülebiliyordu. Timothy, *combe*, onun altında *cı* ve *cü* yazılarını ayırt edebildi. Dedektife aşkın şaşkın bakarak "Harcombe" dedi. "Bu benim babamın adı olabilir mi?"

"Ya öteki harflere ne demeli?" Çocuk başını salladı. "Şifacı'yı ya da duacı'yı dene bakalım. Sonra da büyücü'yü dene. Eğer bu, gerçekten babansa senin düşündüğünden çok daha ileri gitmiş demektir. Evet, şimdi biz Berners Caddesi'ne geri döneceğiz, bu çok ilginç sabahın olgularını analiz edeceğiz. Önden sen buyur, istersen."

Timothy arabaya yürüdü yeniden, başı önüne eğik, bezginlik içinde oturdu yerine. Austin Smallwood bir an ona göz attı, sonra da daha öncekilerden çok daha yumuşak bir ses tonuyla başka şeylerden konuşmaya başladı. "Bana biraz daha anlat," dedi, "şu Bay Sherlock Holmes'ü. Beni o beyle karıştırman çok şirindi, onunla hemen ilgilenmeye başladığımı itiraf etmeliyim." Böylece, dedektifin oturduğu yere doğru yolculuklarını sürdürürlerken Timothy dostuna, Holmes'ün yöntemleri, serüvenleri, alışkanlıkları üzerine anımsayabildiği her şeyi anlattı. Bu öykü kişinin akıl yürütme yöntemi Austin Smallwood'un özellikle aklını çelmiş gibiydi. Timothy'nin, 'Bir Özdeşlik Davası,' üzerine anlattıklarını kesmek için elini kaldırarak, "Görüyor musun," dedi, "bir kez daha Locke'a dönmüş bulunuyoruz. Bütün düşündükleriyle, akıl yürütmeleriyle saf aklın elinde kendi öz fikirleri dışında hiçbir şey yoktur. Ama yine de bundan biraz önce fikirlerle sözcükler arasında çok sıkı bir

bağ olduğunu, ikisinin birbirinden ayrılamayacağını açıklar. Her şey sözcüklerden oluşmuştur, öyleyse..."

"Bir şey daha anımsıyorum, efendim. Yazarın adı Arthur Conan Doyle'du."

"İşte benim demek istediğim de tam bu." Austin Smallwood, çocuğun sözünü kesmesi yüzünden çok az tedirgin olmuş gibiydi. "O olağanüstü anlatımını sürdür."

Yine de tam o anda araba Berners Caddesi'ne döndü, sürücü kırbacını kaldırdı, bir kez havada dalgalandı. Durur durmaz dedektif aşağı atladı, gösterişli tavırlarla dar kapıyı Timothy için açık tuttu. O sabah daha erken saatlerde ayrılmış oldukları eve çocuğu yöneltirken, "şimdi" dedi, "ilk ilkelere geri dönmeliyiz. Doğru tele dokunmalıyız. Felsefeyle, çıkarsamanın müziğe benzediğini sana söylemiş miydim?" Dedektifin çalışma odasına giden merdivenleri çıktılar, içeri girer girmez dosdoğru piyanoya gitti Austin Smallwood. Aletin cilalı abanoz kapağını kaldırır, çalmaya başlarken, "Gerekli bir giriş" dedi. Timothy melodiyi tanıyamadı, ama içgüdüsel biçimde onu anlıyordu sanki – lirik, ağdalı, bir an yükseğe asılı kalan, sonra usulca inen ahenkler, çözülüp dağılmadan önce kısacık süre havada kıpırtısız salınıyormuş gibi gelecek denli açık seçik, keskin uyumlar. Babasından ayrıldığı gün dedesi yanında uzak dağların yumuşak çizgisiyle, çayırın daha belirsiz eğimiyle içinden geçip gittiği görünümü düşündü; çam ormanını, sırtını dayayıp dinlediği ince uzun ağaçları düşündü; sonra da bu kentin sokaklarında dönenen sarı sisi düşündü.

Müzik bittiğinde, "William Byrd" diye bilgi verdi Austin Smallwood. "*Geçip Giden Ölçüler*, doğaldır ki benim kendi uyarlamamla. Tanrının özde müzisyen olduğunu, çünkü evrende uyum yarattığını söyleyen Byrd'dü sanıyorum. Biz hepimiz o uyumun peşindeyiz Timothy. Hepimiz o kalıbı arayan dedektifleriz." Bir an aklı karıştı, çocuğa tuhaf tuhaf baktı. Sonra yine piyanoya döndü, gelişigüzel birkaç nota daha çaldı. "Senin de kuşkusuz bildiğin gibi, Ortaçağ ve Rönesans müziği üzerine son ve belirleyici bir incelemeye verdim kendimi." Timothy yanıtlamadı. "Çok garip bir şey bulguladım. İngiliz müziğinin neredeyse hiç değişikliğe uğramadığına artık eminim. Çalgı aletleri başka başka olabilir, biçim değiştirebilir, ama ruh hep aynı kalıyor gibi geliyor. Ruh yaşamını sürdürüyor. Sanırım, uyum derken söylemek istediğimiz de bu. Ayrıca," diye ekledi bir an sonra, "müzik düşünmeme yardım ediyor."

"Babamı mı?" Hackney Alanı'nda bulguladıkları her şeyden

sonra çocuk araştırmalarını yeniden sürdürmeleri için can atıyordu.

"Senin babanı. Başka şeyleri de." Bir kez daha duraksadı. "Aynı zamanda arkadaşın Arthur Conan Doyle'u da düşünüyorum. Sanırım adı buydu, değil mi? Elbette. Bu tür konularda olağanüstü bir belleğim vardır. Bana anlattığın o en eğlenceli öykülerinden çıkarak onun Bay Dickens'in yapıtlarını okuduğu inancına varıyorum. 'Mavi Yakutun Serüveni' Noel İlahisi'nin fantastik bir biçimde yeniden yazılmasından başka bir şey değil. Aynı zamanda onun beğenmiyormuş gibi yapmasına karşın Bay Oscar Wilde'in oyunlarına da gittiğini, bu bayın yazgısından yabansı bir biçimde büyülendiğini söyleyebilirim. Katolik olarak yetiştirilmiş, Hindistan'da hizmet etmiştir. Aynı zamanda doktorluk da yapmıştır. Almanya'yı bir uçtan bir uca dolaştığını, Ortaçağlara karşı büyüleyici bir çekim duyduğunu da çıkarabilirim. Bir cep tabancasının yanında bir de büyüteç taşıdığına, en çok da fiziksel olgularla ilgilendiğine inanıyorum."

"Bu kadar çok şeyi nasıl söyleyebilirsiniz, efendim?"

"Çocuk oyuncağı bu. Başlangıç." Austin Smallwood piyanoya döndü, bir melodi çalmaya başladı, sonra ansızın durdu. Timothy, onun yüzünde daha önce de görmüş olduğu o anlık dehşet ya da acı görünümünü ayırt etti yine. "Merak ediyorum," diyordu dedektif, "merak ediyorum, acaba Bay Sherlock Holmes yalnızca başkasının bulguladığı bir şey olduğunun bilincine varmış mıdır? Besbelli çok keskin zekâsı olan biriydi, kendi yaratıcısına ipuçlarını açıklamayı denemiş olabilir. Bu onun son davası mıydı?" Timothy bir kez daha o anlık dehşet anlatımını ayırt etti. "Ama durum buysa, ben de benzer bir serüvene başlamalı mıyım? Beni kim bulguladı?" Piyanonun başından kalktı, ağır ağır pencereye yürüdü. "Görüyorsun, genç dostum, benim gibi biri yalnızca öykülerde var olabilir. Ya da belki düşlerde. Sence de öyle değil mi?" Bunun gerçekliği, dedektifin kendi tanımının açık seçikliği öylesine çarpıcı gelmişti ki çocuğa ekleyecek hiçbir şey bulamadı. "Uzun boyluyum. İnce, uzunum. Kusursuz giyiniyorum. Bilgeyim, müzisyenim. Bütün davalarımı çözüyorum. Söylenecek başka ne kaldı ki?" İçini çekti, dışarı, Berners Sokağı'na baktı. "Şu sarı sise bak. Daha önce hiç bunun gibi yoğunlu olmuş muydu? Ya da bunun gibi rahatlatıcısı? Hiç bunlar gibi sokaklar olmuş muydu daha önce? Böylesine yabansı biçimde karanlık? Tam altımızdaki haşarı çocuğun umutsuz çığlığını dinle. Roman dışında bir yerde hiç böyle şey duydun mu?"

Sonra tüm o çevremizi kuşatan rastlantılar, olanaksızlıklar var..." Arkası dönüktü, ama Timothy dedektifin elini yüzüne kapadığını görebildi. "Belki de," dedi bir an sonra, "belki de benim, saçma sapan birinden başka şey olmadığımı inanıyorsun. Ya da zekâmın sapkın olduğuna. Pekâlâ, öyleyse, lütfen açıkla bunu." Hızlı hızlı masaya doğru yürüdü, bir takım kâğıtları kavradı. "İşte, görüyorsunuz. Her şey tam gerçekte olduğu gibi yazılmış."

Timothy kâğıtları ondan aldı, başlığı, 'Kayıp Baba Davası' olan, düzgün el yazısıyla yazılmış belgeyi görerek hayretler içinde kaldı. Birkaç satır okudu, o gün başlarından geçen tüm olayların dökümünü gördüğünde şaşkınlığı bir kat daha arttı. Timothy sonuna ulaşma fırsatını elde edemedi, "Benim bütün serüvenlerim yazılı" diye haykırdı Austin Smallwood. "Boyuna bulgulanıyorum, yeniden yaratılıyorum, ya da ne dersen de. Bu olgunun en kötü yanını da ne, biliyor musun? Sonucu göremiyorum. Bu özel entrika nasıl bitecek, örneğin? Babanın yok oluşundaki gizi nasıl çözeceğiz?" Kâğıtları çocuktan aldı, çekmecesine tıktırdı. "Ama bundan da büyük bir sorun daha var. Serüvenlerimin sonuna nasıl ulaşacağım? Ölümsüzmüşüm gibi günleri birbiri ardına yaşıyorum, oysa yine de başka biri daha var. Her şeyi kâğıda döken başkası." Yazılı sayfalara tiksintiyle göz attı. Şimdi el yazısına dik dik bakmayı sürdürürken bir yandan da gülümseyerek, "Yine de," dedi, "yine de burada bile ipuçları bulunabilir." Kâğıtları ışığa kaldırdı. "Kağıdın markası pek de sık rastlanan türden değil. Bu konularla uzmanlaşmış bir bilginim vardır, Londra'da böyle kâğıtları satan yalnızca tek bir kırtasiyeci bulunur. Şimdi onlara bu kağıdı satın almış olan kişinin tanımını biraz yaptırabilirsem—" Ansızın sözünü yarıda kesti, Timothy'nin şaşkın bakışları altında Türk kilimine uzanıp kâğıtları burnuna dayadı. "Bunun sorumlusu bir adam" dedi. "Bunu 'p'yle, 'd'nin kararlılığından çıkarıyorum, 'q'yla, 't'nin cesareti de bana onun otuz beş, otuz altı yaşlarında olduğunu belirtiyor. Kendini eğitmiş biri olduğunu biliyorum, çünkü el yazısı hiçbir akademik modele uymuyor. Harflerinin nasıl da çizginin altına taştığının farkında mısınız?" dedektif hâlâ yüzükoyun kilime kapaklanmış kaldığı için Timothy pek bir şeyin farkına varamıyordu. "Kesinlikle bu, karanlık bir içsel yaşamın belirtisi mi? Kimbilir nasıl derinliklerden geldim?" Bir süre kendinden hoşnut göründü. "İnsanın ölçemeyeceği mağaralardan geçip Berners Sokağı'nda ortaya çıktım."

Timothy ellerini çırpı. "İşte bu. Şimdi anımsıyorum. Bu ismi

nereden bildiğimi anımsıyorum. Babam Berners Sokağı'nda doğmuştu. Bir kez bunu bana söylemişti."

Austin Smallwood yuvarlanarak sırtüstü döndü, ciddi ciddi gözlerini tavana dikti. "İşte yalnızca yazında ortaya çıkabilecek o rastlantılardan biri daha. Hiç kuşkusuz o mutlu olay bu evde oldu. Tam bu odada. Her şey bir çember içinde geri dönüyor. Her şey daha önceden de yapılmış. Her şey önceden de söylenmiş. Hep aynı kalıp. Aynı müzik çevremizi kuşatıyor."

"Ama sence bu rastlantı bize yardımcı olamaz mı?" dedi Timothy, babasının da burasını tanımış olduğunu bilmenin verdiği coşkuyla. "Babam anlar böyle şeyleri. Başka insanların göremediği şeyleri görür. Senin bulup çıkarsamana yardımcı olabilirdi..." Sözü-nü nasıl bitireceğini bilemeyerek duraksadı.

"Varlığımın yazarını mı?"

"Evet. Elbette. Ah, ne olur babamı bulup yardımını isteyelim." Timothy eğildi, dedektifin kilime düşürdüğü metnin son sayfasını yerden aldı. Öylesine istekle okumaya başladı ki kendi yazgısının sonunu belirtecek bir ipucu araştırıyordu sanki. "Öykü Berners Sokağı'nda bitmiyor" dedi. "Burada başlıyor, ama burada bitmiyor."

"Öyleyse?"

Timothy bu soruya aldırmadı, açık, dingin bir sesle son paragrafı okumaya başladı: "Büyük dedektif, kendisine eşlik eden çocukla birlikte istiridye satıcılarının rengarenk giysisini giymiş yaşlı bir kadının kulağına fısıldayarak verdiği, çok işlerine yarayacak bir şeyler öğreneceklerine ilişkin tuhaf mesajı alarak tam da o gün Hackney Alanı'na döndü. Şimdi artık her okurun varlığından haberdar olduğu pek değerli dostum Austin Smallwood, kişiliğinden yaldızlı uçlu sigaraların esirgenmesinin yol açtığı anlık bir dalgınlık kriziyle duraksadıktan sonra, terbiye kurallarının izin verdiği ölçüde hızla odasından çıktı, elinin gösterişli bir dalgalanmasıyla arabacının dikkatini üzerine çekti. O geleneksel, ölçülü tonlamasıyla arabacıya, "Hackney Alanı'na. Hız her şeydir" demeden önce cana yakın ama yine de keskin bir tavırla çocuğu, Timothy'yi yanındaki koltuğa yöneltti."

Smallwood bunların tümünü dikkatle dinlemişti. "Uslubuna aldırдың yok" dedi. "Ama insanın aklına kötü şeyler getiriyor." Koyu renk redingotunun iç ceplerini araştırdı. "Aynı zamanda kesinlikle de biliyor. Hiç şigaram kalmamış." Maun masaya gidip sigara kutusunu aldı. Ama açmadı; özellikle bir şeye yönelmemiş

bakışlarıyla onu bir elinden ötekine geçirmeye başladı. "Demek ki Hackney Alanı'na dönersek işimize yarayacak bir şeyler öğreneceğiz. Bu çok ilginç bilgiyi bize iletecek yaşlı kadının kimliğini bildiğime inanıyorum." Konuşurken hâlâ sigara kutusunu havada tutuyordu. "Yapmamız gereken şey bu mu öyleyse? Araştırmamızın en başına dönmek?"

"Bunun bize hiçbir zararı dokunmaz, efendim. Hem belki de babamı bularak pekâlâ başkasını da bulmanız gerekiyordur."

"Yine de," diye sürdürdü konuşmasını dedektif Timothy'yi duymadan, "her açıdan elini çok fazla açık etti. Yazar-romancı, serüvenin bir sonraki adımının dış çizgilerini belirledi, böylece de bize şaşırtmaca yapma üstünlüğünü vermiş oldu. Ya şimdi ben kendim olayın örgüsünü değiştirirsem ne olacak? En müthiş şey de bu olmaz mı?" Kutuyu bıraktı, ellerini üstüne koydu. "Ben de bağimsız bir ajan olabilir miyim sonunda? Olasılıkları bir gözden geçirelim. Biraz düşüneyim." Ansızın duruvermeden önce odayı arşınladı. "Timothy" dedi, ellerini çocuğun omuzlarına koyarak. "Şimdi sana bir altın lira vereceğim hemen. Tıpkı yönlendirilmiş olduğumuz gibi arabaya atlayıp Hackney Alanı'na git, beni orada bekle. Alacakaranlıkta seninle evin dışında buluşacağım. Bunu aklında tut. Alacakaranlık. Alelade bir çocuk olduğun için – bu gerçeği belirttiğime aldırmıyorsun değil mi? İyi. Alelade bir çocuk olduğun için bu semtten dikkat çekmeden geçeceksin, böylece de kendi başına bazı soruşturmalar yapma olanağına kavuşmuş olacaksın. Mahalledeki yabancılar. Geceleyin ansızın göç etmeler. İşte böyle şeyler. Ben sana eşlik etmeyeceğim, yazarımızın kurgusunu berbat edeceğim böylece de. Benim de kendi planlarım var. Şimdi hemen git." Cebinden bozuk para çıkarıp çocuğa attı, bir kez daha babasını aramak için yollara düşmenin coşkusuna kapılan çocuk tek söz etmeden apar topar odadan fırladı.

Evden çıktı, şimdi sis kalkmış olduğu için bir araba gelene dek Oxford Caddesi'nin köşesinde oyalandı. Gösterişli, damalı ceket giymiş bir delikanlı caddenin öteki yanından onu izliyordu sanki, birkaç dakika sonra da yanına yaklaştı. "Merhaba, Bay Harcombe" dedi. "Seni yine görmek çok hoş." Sonra göz kırptı, Timothy'nin yanıtlamasına olanak vermeden Tottenham Court Caddesi'ne doğru hızlı hızlı yürüdü.

Çocuk yüksek sesle, "Bu sesi tanıyorum" dedi. "Bu sesi çok iyi tanıyorum." Ama onu kim bilebilirdi bu zamanda, bu yerde? Kim bilebilirdi onun adını? Yine de bu tür şeylere kafa yoracak durum-

da değildi çünkü tam o anda kendisine doğru gelen bir atlı araba görmüştü.

Austin Smallwood, çocuğun arabayla uzaklaştırıldığını gözlemler gözlemlemez küçük yatak odasına girdi, tuvalet masasının tam yanındaki duvarın tahta bölmeyle ayrılmış yerine gitti; orada gizli bir kilit vardı, bir an sonra karanlık girintideki tahtaları geri itti. Değiştirdiği ünlü kılıkclarını gizlediği yer burasıydı, yine de bu kılıkcların kendisini gizlediğini düşündüğü durumlar da oluyordu. Pisliğin, toprağa bulanmış pamukluya özenle yedirildiği basit bir işçi kılığı işte oradaydı; burada da tarihin derinliklerinden gelme bir top fitilcisinin paçavra pantolonuyla, siperli şapkası duruyordu. Her biri kimliğine bürünmek istediği kişi üzerine açık, belirgin bir düşünceyi anlatan daha birçokları vardı. Hiç duraksamadan şu anki serüvenin son sahnelerini sergilemek için gerek duyduğu birine uzandı.

O öğleden sonra, istiridyeye satıcılarının kahverengi şalına bürünüp lekeli, sarı bir başlık takmış yaşlıca kadın Doğu Yakası'nın daracık sokaklarında, geçitlerinde ilerliyordu. Rüzgâr, sarı sisi süpürüp götürmüştü, ansızın gelen pırıltıda her şey yepyeni görünüyordu; evlerin önleri, ahırlar, arabalar, hatta insanların kendileri bile sanki daha yeni boyanmışlardı, yaşamın cıvıl cıvıl önsezisiymişler gibi yeryüzünde yuvarlanıp gidiyorlardı. İstiridyeci de, herkesin ne yaptığını biliyormuş görünen, telaşlı, işgüzar, dedikoducu bir yaşlı hatundu. Herkes de onu biliyordu; daha doğrusu örneğe öylesine uyuyordu ki hemen tanınıyordu. Londra'nın bu bölgesinde hep onun gibi kadınlar olmuştu, hiç kuşkusuz hep de olacaktı, ama onların mı kenti yarattıklarını, yoksa kentin mi onları yarattığını kim söyleyebilirdi? Tıpkı atmosferin uzun yıllar boyunca Doğu Yakası üzerinde asılı kalması gibi hep aynı ruh ya da aynı kimlik sürekli yeniden doğuyordu sanki. Gerçekten de bildik gözlem yöntemlerinden, çıkarsamalarından kaynaklanan kendi kuramı vardı Austin Smallwood'un bu tür konulara ilişkin; aynı akılsal, fiziksel örneğe giren insanların her kuşakta yeniden ortaya çıktığına, aynı yerlere yerleştiklerine, aynı görevleri yerine getirdiklerine inanıyordu. Elektrik, elektriksel çekim üzerine son deneylerle ilgilenmiş her özgün yerde insan yaşamlarının biçimini, dokusunu belirleyen enerji kalıpları da olduğuna inanmıştı. Hatta iş başında başka görünmez ajanlar daha olup olmadığını merak etmeye bile başlamıştı; insanların, yerleşim bölgelerinin içine giren ruhlar var mıydı?

İşte, böylece de geveze, yaşlı hatun, kendisi denli bildik, sefil olan sokaklardan, geçitlerden, birbiri üstüne yığılmış evlerin önünden geçip gitti. Hiçbir zaman uyanmayacakları bir Londra düşü içinde yitmişler gibi tümü de daracık geçitlerden seller gibi akan gezgin sebze satıcısı kızların, fırında patates satan adamların, potin bağcığı satıcılarının, kenar mahalle şarkıcılarının, sokak çocuklarının arasında yürüdü. Tam Shoreditch Kilisesi'nin yanındaki yoksullar için yapılmış örnek barınakların dışında görüldü; Postern Sokağı'ndaki eski kitaplarla dolu bir arabanın yanında salınırken görüldü; en özeli de, Crucifix Sokağı'ndaki kırtasiyeci Whitmore'a girerken görüldü. Gerçekten de tam bu kurumdan çıkıp köşedeki genel hamama yaklaştığı sıra, delikanlının biri bütün ağırlığıyla üzerine abanıp onu neredeyse yere devirdi. "Hey, kendine gel" dedi. "Davran bakalım. Şu yumruklarını bir görelim. Moruğun tekiyim ama yürek var bende." Tek eliyle partial eteğini topladı delikanlının çevresinde dönüp dans etmeye başlarken ötekini de yumruk yapıp yüzüne salladı. Ama delikanlı yanıtlamadı; güçlkle soluk alıyordu, kadın ona sarılıp yerde güreşmeye başladığında çocuğun ensesine saplı bir bıçak olduğunu ayırt etti. "Vay canına" diye bağırırdı. "Bu korkunç şeyi kim yapmış?"

İkisinin çevresinde kalabalık toplanmaya başlarken başka bir delikanlı sokağın öte yanından koştu ansızın; kalabalığı yararken bir yandan da avuçlarını önünde açmıştı. Taze kana bulanmışlardı, kalabalık gerilerken gülmeye başladı. Ama açık ağzından ses çıkmadı hiç. Sonra bir perende atıp kanlı el izlerini yere bıraktı. Nedenise istiridye satıcısının aklına o eski İngiliz şarkısındaki tekerlek geldi, dönüp duran tekerlek, kendi müziğini yaratan tekerlek, öyküyü anlatanın oturduğu tekerlek. Bıçaklanmış, belki de öldürülmüş olan şimdi yarısı kaldırım taşlarında, yarısı çamurlu yolda yüzükoyun yayılmıştı; öteki ellerini yüzüne sürüyor, kanı yanaklarına bulaştırırken gülümsüyordu. Ama burada yanlış bir şey vardı, eksik bir şey; yaşlı kadın kan dökülen yere ansızın bastıran o atmosferi bilirdi, burada öyle şey duyumsamamıştı. Sonra birdenbire onların sokak akrobatları, her gösteriden sonra kendilerine atılan ufak bozukluklar için mim yapan hokkabazlar olduklarını anladı. İlk şoku atlattığı için şimdi daha tehdit edici duruma gelen, daha da artan kalabalığın, eski tür bir pandomim izlemekte olduklarını anladığı pek de kesin değildi. Yaşlı kadın geri çekildi, korkuyla çevresine bakınarak sisin bu tarihi sokaklarda bir kez daha inmekte olduğunu gördü. Kendi kendine, "Her şey dağılıyor" diye

fısıldadı. "Hayal çözülmeye başlıyor."

Karmaşadan yararlanarak genel hamamın sundurmasına daldı, giysilerini çıkarmaya başladı; lekeli sarı başlığını, kahverengi şalını, partial giysisini yapının merdivenlerine yığıldığı sıra, elbette, Austin Smallwood sonunda kılık değiştirip gizlendiği yerin derinliklerinden ortaya çıkıverdi. Büyük dedektif üzerinde redingotu, yeleği, çelik grisi pantolonuyla mükemmel giyinmişti; ama o koskoca paltosu yoktu, soğuk sis çevresinde girdap gibi dönendiğinde titremeye başladı. "Az sonra hava kararacak" diye söylendi, nedense hâlâ en son kimliğine büründüğü yaşlı kadının sesini kullanarak. "Timothy Harcomblela buluşup ona gerçekleri bildirmeliyim. Çünkü derler ki, gerçek, herhangi bir uydurma öyküden daha tuhaftır." Böylece yoğunlaşan alacakaranlığın içinde, çocuğun onu beklemeyi kabul ettiği Hackney Alanı'na doğru hızlı hızlı ilerledi.

Timothy bir süredir alanın demir parmaklıklarının yanında oyalanıyordu; Austin Smallwood'un verdiği bilgilere karşın babasının ansızın ortadan yok olması üzerine hiçbir şey bulamamıştı. Evin pencerelerinde hâlâ perde yoktu, ama içerden hiç ışık gelmiyordu; dedektifle buraya son gelişlerinde olduğu denli çırlıçıplak durduğunu düşledi odaların, içini öylesine bir bırakılmışlık bürüdü ki gözyaşlarını zor tuttu. Babası olmaksızın bu yerde bulunmak; işte, katlanılamayacak denli zordu.

"Hep doğru yerde, doğru zamanda olurum, değil mi?" Austin Smallwood dinginlikle bir sigara yakarak yanında duruyordu. "Şimdi anlat bana, hiçbir şeyi atlamadan, olayların sırasını bozmadan, tam olarak bu öğleden sonra neler gözlemlediğini."

"Hiçbir şey, efendim. Hiçbir şey görmedim."

"Hiçbir şeyden hiçbir şey çıkmaz. Bir daha düşün."

"Hiç kimse gelmedi. Hiç kimse buradan çıkmadı. Burada hiç mi hiç kimse yok."

"En azından, bu açıdan, epeyce yanıliyorsun." Çocuğun koluna girdi, sanki öylesine, gelişigüzel bir gezintiye çıkmışlar gibi birlikte alanın çevresinde dolaşmaya başladılar. "Sana bir sırrımı açmama izin verir misin? Verirsin ha? İyi. Bu sabah incelediğimiz metindeki kâğıt markasını nasıl da teşhis ettiğimi anımsıyor musun? Şimdi onu satan kırtasiyeciden geliyorum, o kâğıdın tıpkısından bir topu bir yere gönderdiğini açıkladı bana. Hem de nereye gönderilmiş biliyor musun?"

Dedektif öylesine uzun süre durakladı ki çocuk kendini yanıtlamak zorunda duydu. "Hayır, efendim."

"Senin bütün öğle sonrası gözleyip durduğun tam bu eve."

"Nasıl olabilir? Burası bırakılmış bir ev. Yeni bir ev."

"Hiçbir şey bırakılmaz. Hiçbir şey yeni değildir. Siz bütün insanlar, bunu artık anlamalısınız." Austin Smallwood bu son sözü söylediğine pişman olmuş gibiydi, öncekinden de daha hızla yürümeye başladı. "İşte, bir şey daha" dedi. "Kendisi üzerine konuşmaya yetkim olmayan, uzmanlaşmış bir kişiliğin kılığına bürünmüş olarak araştırmalarımda iz sürerken, tam aynı mekanda ruh çağırma seanslarının yapıldığı bilgisi verildi bana."

"Seanslar. Hayır, efendim, seans değil. Benim babam..."

Alanın daha önce çocuğun beklemekte olduğu bölümüne dönmüşlerdi, Austin Smallwood eve doğru atılmıştı bile; koyulaşan loşlukta, evin önündeki çamuru incelemeye başladı, Timothy'yi yanına çağırdı. "Son bir saat içinde bir sürü insan buradan geçmiş. Sen de bana bir şey görmediğini mi söylüyorsun?"

"Belki de" diye yanıtladı, ne demek istediğini pek de bilmeden. "Belki de onu eskiden olduğu gibi görüyordum. Demek istiyorum ki, gelecekte olacağı gibi."

"Bir kere de tek bir zaman kipi kullan, genç dostum. Daha kolay olduğunu göreceksin." Parmağını dudaklarına değdirdi. "İstersen hiçbir şey söyleme. Şimdi göze batmamalıyız." Peşi sıra gelen Timothy'yle birlikte kapıya doğru süründü, ama sıkısıkıya kapalıydı. Dedektif redingotunun cebinden, kilidin içine soktuğu küçük tel parçası çıkardı, bir an sonra kilidin dilini attı; sessizce, sakınarak karanlık koridora girdi. Çocuk yalnızca birkaç adım arkasındaydı, eski bildik evinin ön kapısına yaklaşır yaklaşmaz babasının odasından gelen bir ses duydu. Bu sesi tanıdığını sandı, ama nasıl da değişmişti: "Onun aklına getirdim," diyordu ses, "birkaç yıl önce geçirdiği kazayı, çektiği acının nedeni olduğunu söylemem gerektiği izlenimine kapıldığım kazayı, onun aklına getirdim. Hastayken yanıma yanaşan herhangi birine karşı öylesine duyarlıyım ki onu yalnızca duymakla kalmam, belirtilerini de tam olarak tanımladım. Çünkü bana verilmiş bir görev bulunduğunu umarım anımsıyorsundur. Yüce ve kutsal bir görev. Daha görmemiş olduğun, bu yüzden de anlayamayacağın bir şey üzerine konuşamam seninle. Yalnızca bunun yüce bir gerçek olduğunu söyleyebilirim. Haydi, şimdi, ruh dünyasıyla ilişki kurmaya hazırlanalım." Babasının odasının kapısı ardında ayak sürüme sesleri, sonra ansızın alçak sesle mırıldanmalar oldu; Timothy'yle, Austin Smallwood, usulca kapıyı açmak için bunu fırsat bildi. "İlk önce ayaklarıma bir

ağırlık çöker," diye sürdürdü ses, "sonra uçurumun kıyısında bayılıp gidiyordum duygusuna kapılıyım. Ama benim adıma telaşlanma. Yalnızca anlık bir acı duyarım, sonra her şey düzelir. İşte bu durumda konuşurum, bazen de yazarım."

Austin Smallwood, çocuğun omzuna dokundu, kulağına fısıldadı. "Metin. Metni yazıyor."

Sessizlik oldu, ardından, birkaç dakika sonra alçaktan bir inilti başladı; gittikçe yükseldi; yoğunlaştıkça çocuk usulca içeri süzüldü. Gözleri çabucak karanlığa alıştı, yuvarlak masanın çevresinde oturan birkaç kişi olduğunu görebildi. Tam masanın ötesinde, pek de olağan bir durumda değilmiş gibi görünen biri vardı - başı arkaya kaykılmıştı, kolları önünde uzanmıştı. Gözleri kapalı, çene kasları gerili kalırken başını öne attı. Tam o anda, hızlı, pek derin olmayan bir soluk sesi odayı doldururken Timothy gerçekte babasının önünde durdurduğunun ayırdına vardı. Ama çok değişmişti: Bir bakıma çok daha genç görünüyordu, yine de hatlarının üzerine başka yüzün gölgesi düşmüştü. Nasıl oluyorsa çevresinde daha yaşlı biri vardı - Timothy, bu durumu kendine başka türlü açıklamıyordu - küçük bıyıklı, ince dudaklı, aklaştan saçlı, ürkmüş gözleri olan biri.

Austin Smallwood, çocuğun koluna girdi, usulca odadan çıkardı. "Onu tanıdığından kuşkulaniyorum."

"O benim babamdı." Şaşkınlıktan, kaygıdan Timothy'nin midesi bulanmaya başlamıştı. "Ama yine de değişikti. Yabancıydı. Nasıl olduysa başkalaşmıştı."

"O da bizi değişmiş görüyor. Bu kusursuz anda bizi hayaldeymişiz gibi görüyor." Dedektif çok asık suratlıydı. "Benim serüvenlerimi düşlüyordu. Onları kâğıda döken oydu. Şimdi anlıyor musun? Benim varlığımın yazarı o. Elbette seninkinin de." Timothy korkudan donup kalmıştı, usul usul başını önüne eğdi. "Sonunda babanı bulduk. Hem de, sevgili dostum, o bizi yaşama döndürüyor, şimdi bile. Her ikimizin de düşünüyorduk."

yedi

Gözlerimi açtığımda Stanley Clay'le, Margaret Collins iki yanımda duruyordu. Kendimden geçmiş olmalıydım, çünkü bana belirgin bir kaygıyla bakıyorlardı. "Neredeyim" diye sormayacak mısın?" dedi Stanley Clay.

"Neredeyim?" diye yanıtladım incelikle.

"Evde," deme yürekliliğini gösterdi, ama bu koşullarda orası bırakılmış bir dünyaydı. Tüm eşyaları, geçmişimle tüm ilintisi alınıp götürülmüş, çırlçıplak bırakılmıştı; şimdi kendimi içinde bulduğum küçük yatak odam hiç kuşkusuz ev ilk yapıldığı zamanki denli bomboştu.

"Sen şeydin..." ne diyeceğini bilemedi.

"Dinleniyordun. Azıcık dinleniyordun." Onun yerine Margaret konuştu.

"Birkaç dakikalığına dinleniyordun. Uzun bir yolculuktu, Tim, değil mi?"

"Nerede o?" Neredeyse onlara yalvarıyordum. "Nereye gitti?"

Birbirlerine baktılar. "İyi bir nedeni olmalı" dedi Margaret sonunda. "Onun hep kendi nedenleri vardır."

Sarı bir sisin içinden konuşuyor gibiydik, bu kendi içine kapanmış boşlukta öylesine tekdüze geliyordu seslerimiz. Stanley ayağa kalkmama yardım etti. Ne bulacağımı bilmeme karşın babamın odasına döndüm. Onunla benim paylaştığımız tüm yaşam alınıp götürülmüştü; sanki birisi onu bir araya toplamış, kutuya tıktırmış, mühürlemiş, dipsiz bir uçuruma fırlatıvermişti. Ama yaşam atmosferi, geçmişin anlamı, eşyalar, kilimler denli kolaylıkla alınıp götürülebilir miydi? O zamanlar bile, bunun böyle olmadığını, daha katı, daha kimliğinden soyunmuş bir şeyin geride bırakıldığını

duydum. Sabahları çalışmalarımız, ateşin karşısındaki geceler, konuşmalar, sessiz arkadaşlığımız; tümü gitmişti, ama bunlar odanın kendisini sonsuza dek değiştirmişlerdi.

"Gelip benim evimde kalacaksın," diyordu Margaret, bu durum haftalar önce kararlaştırılmış gibi, "benim yanımda iyi ve güvenlik içinde olacaksın." Karanlık ormandaki çocuklarmışız gibi hâlâ 'onlar'ın bizi tehdit ettiği ya da saldırdığı izlenimini vererek konuşuyordu, ama ilk kez korkusu bende karşılık bulamadı. Düşünecek çok daha ciddi şeylerim vardı. "Nerede o?" diye sordum yeniden. Ama elbette, verecek yanıtları yoktu.

Margaret Collins beni Hackney Alanı'ndan alıp götürdüğünde güneş evin ardında batıyordu; demir parmaklıkların önünden geçerken koluma girmek için uzandı. "Senin günebakanları dört gözle bekliyorum" dedi beni kaygılarımdan uzaklaştıracak bir şey bulmak endişesiyle. "Çok büyüyecekler, Timothy. Benim göremediğim uzakları görecekler." Yalnızca birkaç sokak ötedeki Blackall Geçidi'nde oturuyordu, üzerinde ADA levhası asılı bahçe kapısının önüne geldiğimizde evin çatısı ilkbahar akşamının portakal rengi ışığı içinde yüzüyordu. Daha önce ona hiç konuk olmamıştım, belirgin bir isteksizlikle peşi sıra yürüdüm; nedense, başka insanların evleri, içlerine diri diri gömülme tehlikesiyle karşı karşıyaymışım gibi beni dehşete düşürürdü, değişik odaların, değişik eşyaların, hatta havanın, kendi benliğim üzerine tüm bilincimi yitirmeme yol açan, uyuşturucu ilaç etkisi yaptığı zamanlar bile olmuştu. Yine beni yutuverecek miydi? Ön kapının üstünde de aynı ADA yazısı vardı, oraya göz attığımı görünce güldü. "İşte buraya bu adı taktım" dedi. "Robinson Crusoe gibi ben de kendi kendime yoldaşlık ederim."

Bir karmaşa ve düzenlilik mucizesi olan oturma odasına soktu beni: tüm iskemleler alışılmış ölçülerdeydi, ama öyle çok sayıda tahta sandığın, minderin arasına yerleştirilmişlerdi ki Margaret'in birinden ötekine geçmesi, üzerlerine rahatça çıkması çok kolaylaşmıştı. Mutfak da doğal ölçülerdeydi, ama sanki ortalama insanın boyundaymışçasına çeviklikle yürümesine olanak verecek bir dizi ustalıkla kutuyla, kalasla donatmıştı içini. Büyülenmişim, o günün olayları yüzünden yorgun, keyifsiz olmama karşın, elimde olmaksızın gülümsedim. Bunu ayırt etti, neşemi paylaşarak ellerini çırttı. "Görüyorsun ya," dedi, "onları nasıl kandırıyorum. Kendi işimi beceremeyecek denli ufak tefek olduğumu sanıyorlar, ama ben burada herhangi birinin olabileceği kadar güven içindeyim, rahatım."

Burası gerçekten onun kendi küçük dünyasıydı, daha sonra tekrar tekrar Robinson Crusoe'yu okumaktan büyük bir tat aldığını öğrenecektim. Daha sonraki günlerde onu bana bile okudu, ama kazazedenin kıyıda vahşileri gördüğü, ilk kez yalnız olmadığını anladığı yerde kesti okumayı hep.

Ben durup, Ada'ya bakarken, "Bir bardak çay içebilirsin" diyordu. "Sonra da uyuyabilirsin. Sen böylesine yorgunken, sersemlemişken hiçbir plan yapamayız." Gerçekten de öyle görünüyordu olmalıydım; dedemin evinden kaçışım, gece boyu süren uzun yürüyüş, araba yolculuğu, babamın yokoluşu beni şaşkına çevirmişti. Ama yalnızca tam o anda, kendimin bile beklemediğim biçimde ansızın gözyaşlarına boğuldum; köpeğin birinin havladığını duyuyordum ağladıkça, ağladıkça, hiçbir şeye ağladıkça, her şeye ağladıkça. Margaret, başı yana eğik baktı bana, ama dokunmaya, teselli etmeye kalkışmadı; hıçkırırken bile, onun da aynı odada böyle birçok kez ağladığını biliyordum. Sonunda durdum. Uzaklarda hâlâ köpek havlıyordu, şimdi sesi beni rahatlatıyordu. "Haydi artık" dedi. "Böyle bir şey hiç olmamış gibi işimize bakalım, e mi?" Tedirginlikle başımı salladım. "Dışardaymışım, sana çay demliyormuşum gibi yapacağım; sonra da çayla içeri gireceğim." Oyundaki kendi bölümünü takdir edilecek ustalıkla oynadı. Bana çay, elden geldiğince küçük parçalara bölünmüş jambonlu sandviç getirdi, ama öylesine yorgundum ki hiçbir şey yiyemedim. Sonra beni yukarı, Blackall Geçidi'nin öteki taraçalı evlerine bakan yatak odasına çıkardı; tüm giysilerim üzerimde olmasına karşın yatağa uzandım, hemen deliksiz bir uykuya daldım.

Ertesi sabah geç saatlere dek uyanmadım. Gözlerimi bu denli yabancı bir çevreye açtığımda ansızın içimi korku kapladı: Yarı yarıya annemin odasından, yarı yarıya Hackney Alanı'ndaki benim kendi küçük yatak odamdan oluşmuş, melez bir dünyada uyumuştum sanki. Köpeğin, Cuma'nın yine ayak ucumda yattığını duyuyorum bile sandım; ama hiçbir şey yoktu. Yalnızdım. Ansızın benimkinin altındaki odadan sesler geldiğini işittim, o anda da olan bitenlerin tümünü anımsadım. Stanley Clay, Margaret'le konuşuyordu, Matthew Lucas'ın alçak sesini ayırt ettiğimi de sandım. Adımın söylendiğini duyduğum anda, artık bu yabancı yatakta daha fazla kalmaya dayanamadım. Aşağı indim, onların oturduğu mutfığa yaklaştıkça babam üzerine de tartışıklarını işittim. Ben kapıda belirir belirmez konuşmayı kestiler. "Bu kadar geç saatlere dek uyuduğum için özür dilerim" dedim. Stanley başını eğmiş yere

bakıyordu, benim beklenmedik biçimde içeri girişimden ötürü Margaret bile şaşırmış görünüyordu. "Babam için ne diyordunuz?"

"Diyordum ki," diye yanıtladı Matthew Lucas, doğrudan yüzüme bakarak, "ondan hiç haber alamadığınızı söylüyordum."

"Onun nerede olduğunu bilmiyoruz, Tim" diye ekledi Stanley.

"Ama bence tatile çıkmıştır." Margaret beni hasır bir iskemleye oturtup çevremi yastıklarla kuşattı. "Senin geri döneceğini bilmiyordu, değil mi?" Bunda doğruluk payı vardı ama evimizdeki tüm eşyaları taşımış olduğu gerçeğini pek de açıklamıyordu. Bu noktayı belirtince Margaret çok bozum olmadı. "Ama görmüyor musun? Belki de bunların tümüyle sana sürpriz yapacaktı. Yeni eve taşınıyordur. Belki de o yüzden senin dedende kalmanı istedi." Hiç değilse bu, bir açıklamaydı, yeniden güvence bulma isteğimle o anda seve seve kabul edeceğim bir açıklamaydı, ama gerçekdışılığını da pekâlâ biliyordum; çocuklukta bile, aynı anda birbirinin tersi iki binç taşımak mümkündür.

"Senin aramıza dönmene çok sevindik" dedi Stanley. "Seni özledik."

Böylece dördümüz sabah boyu birlikte oturduk, giderek dostlarım, benim ayrılışımdan sonra babamın nasıl davrandığını daha ayrıntılı anlattılar: nasıl tedirginleştiğini, eski salonda yaptığı son toplantıyı nasıl ansızın kestiğini. Daha sonra, ana babasının evine dek Gloria Patterson'a eşlik etmiş, ardından da Stanley, onu, Brick Sokağı'ndan aşağı, ırmağa doğru aylak aylak yürürken görmüştü. Onun bu derbeder durumlarını bilirdim; birçok kez onun da en az benim kadar çocuk olduğu böylesi gezintilerinde yanında bulunmuştum.

Kapı zili çaldı, iskemlemden fırladım; elbette babam döndüğümü duymuş, beni bulmaya geliyordu? Belki sonunda onu görmeyi uman Margaret de kapıya koşmama izin verdi; açtığımda orada Jasper Burden duruyordu. Sırtı bana dönüktü, sanırım adı 'Zamanı Geçirip Durmak' olan, o günün sevilen şarkılarından birini ıslıkla çalıyordu; dönüp benim perişan, düş kırıklığına uğramış yüzümü görünce şaşkınlıkla kesti ıslığı. "Aaa, ne tuhaf şey" dedi. "Ben de tam seni düşünüyordum." Eşiği geçti. "Üzülme" dedi. "Bu hiç olmayabilir de."

"Ne hiç olmayabilir?"

Yanıtlamadı, onun yerine girişte, içinden geldiği gibi, topuklarını vurarak dans etmeye başladı. Gülerek, "Elimde değil" dedi. "Böyle yaratılmışım." Saçımı karıştırmaya kalkışınca eğilip kaçtım,

sonra mutfaktaki ötekilere katıldı. "Gloria nerelerde?" diye sordu. "Benim kızım nerelerde?"

"O senin kızın değil" diye söylendi Stanley.

"Yalnızca sözün gelişi, dostum. Ah, onunki de ne geliştir ya."

Gerçekten ona ne olduğunu bilen kimse yok gibiydi, ama Harcombe Takımı'nın son üyesinin yokluğu onları çok fazla etkilemedi. Az sonra yine ateşli ateşli konuşuyorlardı. "Niçin her şey aynı değildi, Timothy?" diye sordu bana Matthew Lucas, birkaç dakika sonra. "Sen gittikten sonra niye her şey değişti?" Bu, benim daha önceden de bildiğim ateşli, ısrarlı sorgulamaydı, ama şimdi babamın yerine bana yöneltilmişti. Ona verecek yanıtlım yoktu.

"Her şey geri dönmeye başladı" diye ekledi Stanley. "Biliyor-sun. O kaygılar, Tim. Sanki bütün dünyanın üzerine kapanıyor gibi olması. Hemen çökmüyor üzerine. Hiç beklemediğin bir anda çöküyor. Odaya giriyor, ele geçiriyor..."

"Eski bir düşünce aklına geliverince olan şey bu işte" diye neredeyse kendi kendine söylendi Margaret. "Tedirginlik onunla birlikte dönüyor. Yalnızca beklemeye çekilmiş olan tüm o önceki duyguların."

"Oysa seninle, Bay Harcombe'la beraberken," diyordu Stanley, "bunların tümü yok olmuş görünüyordu. Bunu hep düşünürdüm. Tüm o korkular nereye çekilmişti? Sonra sen gidiverdin, tam Matthew'un dediği gibi hepsi değişti."

Hâlâ nasıl yanıtlayacağımı bilmiyordum. Yetişkin biriymişim gibi, yokluğum onlara kimliğim konusunda yeni bir bilinç vermiş gibi davranıyorlardı bana. Aynı zamanda bana da çabucak babama oldukları denli bağımlı duruma girdiklerini anlıyordum. "Babam bana bu duyguların hiçbir zaman uzaklaşmadığını söyledi" dedim. "Onların insana babasından, dedesinden geçtiğini söyledi. Biliyor-sun, daha doğmadan önce." Benimle bu tür şeyleri tartıştığını anımsamıyordum ama, ne olursa olsun bu kullandıklarım onun sözcükleriydi.

"Çok doğru" diye yanıtladı Matthew Lucas. "Gerçekten kaygı-larından hiçbir zaman uzaklaşmıyorsun. Yolunda gitmeyebilecek her şey üzerine resimler yaratıp duruyorsun kafanda. İleri bakıyor-sun. En azından," diye ekledi, ellerini oğuşturur, doğrudan benim yüzüme bakarken, "bana böyle oluyor, Timothy, değil mi?"

Matthew hiç konuşmamış gibi söze karışarak, "Tuhaf değil mi?" dedi Jasper Burden, "bir an korkudan ödün kopabiliyor, bir sonraki an da şarkı söylemeye başlayabiliyorsun."

"Sen hep böyle misin?" diye sordu ona Margaret, gülümsemeden.

"Hep nasıl?"

"Hem ak, hem kara."

"Hem ak, hem kara olduğum zamanlar. Herkes öyle değil midir? Kimi zaman soğukkanlılığımı korur, kendime sorarım, şimdi dinle beni Jasper, burada tam olarak ne olup bitiyor? Daha dün gece yaşam seni öylesine coştururken şimdi neden böyle korkuyorsun ondan? Niçin herhangi bir şeye birkaç dakika önce metelik vermezken şimdi böyle sinirleniyorsun? Tam tamına neler oluyor?" Bir an duraksadı, sonra kahkahalara boğuldu. "Hem işin tuhafı da ne biliyor musun? Hiçbir zaman yanıtı yok. Çok mümkündür hiçbir zaman da olmayacak. Öleceğim güne dek."

"O zaman bile olmayacak" diye ekledi Matthew.

Sabah boyu konuşup durduk, babamın yok oluşundan beri içimi hüznle dolduran yalnızlık duygusundan uzaklaşmaya başladım yavaş yavaş; önceki gibi bizimle birlikte odada bulunduğunu sandığım zamanlar bile oldu, ötekiler gittiğindeyse artık korkmuyordum.

Bunu izleyen birkaç hafta boyunca Margaret'le kaldım, yavaş yavaş onun huylarına alıştım: Dünyanın onu bağına basmadığı, istemediği olgusu yaşamındaki büyük gerçektir, bu yüzden de kendisiyle yaşam arasına güvenli bir uzaklık koymak için sürüyle eziyete katlanıyordu. Hiç kuşkusuz geçerli nedenlerle bu duyguları yaşayan birçok insan bulunduğu inanıyorum. Telsizi yoktu, gazete de okumuyordu, yaşama ilişkin bildikleri, temelde doğu Londra'nın bu özel bölgesiyle sınırlıydı. Yine de burada bile olayların doğal akışının dışında kalıyordu nasıl oluyorsa: Sokaklarda alışılmış biriydi, ama kendi yoluna gidiyor, hiçbir zaman konuşmak ya da dedikodu yapmak için durmuyordu. 'Onlar' dünyadan sorumluydular, 'onların' ona ayıracak zamanı olmadığına göre, onun da 'onlara' ayıracak zamanı yoktu; başı dik, dümdüz önüne bakarak gizlice kendi küçük krallığına dönmeye can atarak yürürdü; benim de geçici vatandaşı olduğum krallığına. Bazen eve döner, ardından kapıyı kapatır, bir süre sırtını dayayıp dururdu, yüzü öfkeden ya da mutsuzluktan al al olurdu (hangisi olduğunu söylemek zordu). "Bay Timothy" derdi hep bu noktada, "sanırım dışarda şöyle bir tur atsak iyi olacak"; bununla iki metre kareden daha büyük olmayan bahçesini demek isterdi, yeniden dinginliğine kavuşuncaya dek tek sıra olur ciddiyet içinde arşınlardık.

Çoğu günler, çevredeki dükkânlara yaptığı günlük seferlerinin de ona eşlik etmeme izin verirdi, bu durumlarda çok özenle giyinirdi. "Senin göze batmaman için" derdi. Cadde boyunca yürürdük birlikte, ona şöylesine bakıveren, hatta gözlerini dikenlere hiç aldırmadan açık, güçlü bir sesle neşeli bir konuşma seline kaptırırdı kendini. Eski evimin görünümü benim için hâlâ çok büyük anlam taşıyormuş gibi Hackney Alanı'ndan kaçınmaya özen gösterdiği de dikkatimi çekmişti. Onun dünyaya karşı yürüttüğü gizli fesadın suçortağı olduğum için onsuz evden çıkmam söz konusu değildi. Yine de buraya gelişimden aşağı yukarı bir hafta sonra, evimize başkaları yerleşmiş mi diye gidip bakmak istediğimi söyledim ona. "Seninle hiçbir ilgileri olmaz" dedi. "Kendi haline bıraksan daha iyi."

"Yalnızca merak ediyorum, Margaret. Babam, merak duygumu hiç yitirmemem gerektiğini söylerdi."

Sanırım bu, onun için yeterli bir nedendi, böylece o sabah adımlarımızı alana çevirdik. İlerlerken babamın gizlice geri dönmüş olduğu, onu kapıda beni beklerken bulacağım umudunu beslemeye başladım. Gerçekten bu beklentim öylesine büyüktü ki adımlarımı hızlandırdım – alana gelip de evin önünde bir polis görünce ansızın donup kaldım. Bahçe yolunda yürüyor, dışarıda, sokakta duran başka polise başını sallıyordu. Margaret dehşete düşmüştü, hemen beni çitin gölgesine sürükledi. Yabanıl bir sesle, "Sakın onlara gözükme" diye fısıldadı. "Koşalım."

Ben buradan gitmeye o kadar hevesli değildim; her şey bir yana polisler babam üzerine bir şeyler biliyor olabilirlerdi. Ama kolumu öylesine sımsıkı kavramıştı, öylesine de güçlüydü ki beni sürükleyip götürmeyi becerdi. Ada'ya döner dönmez ön kapıyı kilitledi, anahtarı hâlâ elinde tutarak apar topar ön odaya daldı. "Şimdi ne yapacağız?" diye özel birini amaçlamadan sordu. Odanın bir köşesinde dimdik duruyordu, ama şimdi kapıya fırladı. "Burada kal" diye emretti. "Buraya gelmezler."

Polislerin niçin geldiklerini bildiğime inanıyordum: beni götürmeye gelmişlerdi. Dedemin, anneannemin yanından öyle birdenbire ayrılarak suç işlemiştim, şimdi de tutuklanacaktım. Margaret evde hiç ayna bulundurmazdı, ama ansızın kendi yansıma görme gereksinimi duydum, pencereye yürüdüm camda gölgeler içindeki hayalime baktım. "Yanlış bir şey yaptığımın bilincinde değildim" dedim. "Dedemlerin niçin kaçtığımı anlayacaklarını sandım. Onlara not bırakmalıydım, ama hiç zaman yoktu. Yanlış bir

şey yaptığımı bilmüyordum." Bu sözcükleri bir daha bir daha yinedim, onların ötesine geçmeyi hiç beceremeden hep başlangıca döndüm.

Birkaç dakika sonra Margaret rüzgâr gibi eve daldı, daha oda-ya bile girmeden bana seslendi. "Seni arıyorlardı. Ama şimdi gittiler." En azından bu rahatlatıcı bir şeydi, ama benim şaşkınlığıma karşın pencereye gitti, gizlenerek perdeleri örttü. "Üst kattaki komşularınızla konuşuyordum" dedi, böyle bir şeyin ona nasıl çabaya patladığını anladım hemen. "Dedenler polise başvurmuş. İşte bu yüzden bu sabah eve gelmişler. Şimdi de babanı aramaya gittiler. Onun yanında kaldığını sanıyorlar." Tüm bunlar beni daha da korkuttu, ama Margaret uzanıp elimi tuttu. "Üzülme" dedi. "Onlardan önce babanı bulup her şeyi açıklayacağım. Şu anda sen, kayıp kişi denen birisin." Kayıp kişi. İşte sonunda olup olduğum buydu. O gece ışığı söndürdüm, pencereyi açtım; karanlıkların içine sarktım, gecenin beni ne denli çok sarmasına izin verirsem, o denli az var oluyorum gibi geldi.Kayıp kişi.

Babam ertesi sabah çıkageldi. Onun sesiyle kalkıp odadan çıktığımda koridorda duruyordu. O tanıdık üç parça siyah takımını, özenle parlatılmış pabuçlarını giymişti. Merdivenlerde beni görür görmez, "Hoş geldin" dedi. Kendini neşeli olmaya zorluyordu, nasıl yanıtlayacağımı bilemedim. Sonra geri kalan basamakları koşarak indim, onu kucakladım. "Seni böyle çabuk beklemiyordum" dedi. "Yaşam şaşırtmacalarla dolu, değil mi? Sana bunu bir kez söylememiş miydim?"

"Galiba söyledin."

"Dedenlerin evinden ayrıldığını bilmiyordum, Tim. Margaret söyleyinceye dek bilmiyordum. Sonra da polis geldi." Bunu hiç de azarlamadan söyledi. "Niçin kaçtın, Timothy?"

"Sormasan olmaz mı, babacım?"

Usulca kollarımdan sıyırdı kendini, ama tümünden de uzaklaştırmadı beni: Tıpkı toplantılarda yaptığı gibi elini başımın üstüne koydu. "Onlarla geçinemedin mi?"

"Seninle birlikte olmak istedim, babacım."

"Benimle birliktesin." Öncekinin aynısı neşeyle konuşuyordu. "Sen her zaman benimle birliktesin."

"Hayır. Ben evimizde demek istiyorum."

"Her yer bizim evimiz, Timothy. Bunu biliyorsun."

"Hayır. Bizim kendi evimizde. Hackney Alanı'nda."

Bana öylesine dalgınlıkla baktı ki öyle bir yerde oturduğumu-

zu bile unutmuş gibiydi. "Orada küçük bir zorluk olabilir, korkarım. Ayrılmak zorundaydım, görüyorsun. Hiç param kalmamıştı..." Azıcık duraksar gibi oldu. "Derken Gloria kendisiyle birlikte kalmama izin verme inceliğini gösterdi." Omzumun üstünden baktı, içgüdüsel olarak dönüp Margaret'le birlikte oturma odasında duran Gloria Patterson'u gördüm. Değişmiş gibiydi, bir an sonra daha önceden büründüğü o orta yaşlı giysilerini artık giymediğini anladım. Krem rengi bluzla kısa etek vardı üstünde, toplantılara katılan o genç kadınla uzak yakın hiçbir ilgisi kalmamıştı.

"Babasının evinden ayrılmış." Margaret ondan öylesine donuk biçimde, kişiliksizleştirerek söz ediyordu ki sanki Gloria orada değildi. "İşte babanı da böylece buldum. Bana onlar söyledi."

"Doğru" dedi Gloria alçak sesle. "Taşındım oradan, değil mi? Kendime oda tuttum." Yüzünde zafer anlatımına benzer bir şeyler olduğunu ayırt ettim hemen: Daha önce bana hiç böyle doğrudan bakmamıştı, artık ben daha fazla dayanamaz oluncaya dek gözlerimizi birbirimize diktik. Yine babama döndüm. "Ama ötekilere niçin söylemedin? Seni arıyorduk."

"Ötekilere mi?" Ne dediğimi gerçekten anlamamış gibiydi.

"Margaret. Stanley."

"Söylemeliydim." Bunu belirtirken Margaret'e göz attı, o da kollarını kavuşturdu. "Elbette söylemeliydim. Yalnızca önce yerleşmek istemiştin, Tim. Her neyse Margaret buldu beni, değil mi? O hiç vazgeçmez." Sesinde bir acılık izini ayırt ettiğimi sandım, ama hemen yok oldu.

"Ya ben ne olacağım, babacım?"

"Bizimle birlikte oturmanı istiyorum, Tim- yani benimle. Elbette öyle." Ona arkamı dönüp merdivenleri çıktım; umduğum gibi peşim sıra geldi, ama odama vardığında eşikte durdu. "Gloria da bizimle birlikte oturmak istiyor, görüyorsun.."

"Nerede?" Şimdi bomboş bırakılmış oldukları için Hackney Alanı'ndaki odalarımız zaten içimi dehşetle dolduruyordu, Gloria'nın 'odası'na taşınmayı da hiç istemiyordum.

"Dinle Timothy. Lütfen beni dinle. Birkaç hafta daha Margaret'le kalmanı istiyorum. Yalnızca birkaç hafta. Yer bulana dek."

"Peki, toplantılarımız ne olacak? Eski salon ne olacak?"

Benim sorularımı duymazlıktan gelerek, "Yeni bir yaşama başlama zamanı geldi" dedi. "Ne coşku verici değil mi, Tim, her şeye yeniden başlamak?" Ne demek istediğini anlamamıştım, hiç sesimi çıkarmadım. Benim suskunluğumu onaylama olarak yorumlamış

olmalıydı, ateşli ateşli yeni bir yere taşınmaktan, yeni evde otur-
maktan falan söz etmeye başladı. Tüm bunları anlamak bana çok
zor geliyordu – babamla Gloria, toplantılarımızın ansızın bitmesi,
geleceğe ilişkin şen konuşmaları. Tüm bunların içinde ben nere-
deydim? Hâlâ kayıp kişiydim sanki. "Şimdi artık ötekilerin yanına
dönsek iyi olacak" dedi. "Ayıp ediyoruz." Yine de yalnızca Glo-
ria'nın duygularıyla ilgilendiğini hissettim, birlikte merdivenleri
inerken bir an tedirginlikle ona baktı. Gloria hâlâ Margaret'le bir-
likte ön odada duruyordu, sonra da babam çetin bir görevi, başa-
rıyla yerine getirmişçesine gülümsedi onlara. "Görüyor musun,
Tim" dedi, "herkes seninle nasıl ilgileniyor, sana nasıl özen gösteri-
yor? Margaret, Gloria, herkes."

Margaret yanıma geldi; avuç içlerini sıkı sıkıya birbirine bastı-
rıyordu, bu onun alıştığından daha çok gerilim, tedirginlik içinde
olduğunu gösteren davranıştı. "Onun çok dostu var" dedi. "Bu-
rada güvenlikte."

"Sen çok şanslı birisin, Timothy." Benim üzerimden Gloria'ya
baktı. "Şimdi gitmem gerekiyor" dedi. "Ama akşama dönece-
ğim."

Babam, bir şeyler 'buluncaya' dek burada Margaret'le kalma-
ma zaten karar verilmiş gibiydi. Gerçekten de bunu izleyen aylar
–haftalar değil– boyunca onunla kalmanın tadını çıkardım. Öylesi-
ne canlı, neşeli biriydi ki ben de çok daha neşeli oldum; onun ya-
nındayken daha küçülmüşüm gibi tuhaf bir duyguya kapıldım.
Babam çoğu geceler, yanında Gloria olmadan beni görmeye geldi,
üçümüz bir saat kadar konuştuk; bazan bize ötekiler de katıldı, ilk
başlarda hiçbir şey değişmemiş gibiydi. Babamın her şeye karşın
eski davranışlarını ne kolay kazandığı bana çok şaşırtıcı gelmişti,
yalnızca Stanley Clay'le, Matthew Lucas'a incelik olsun diye yapı-
yor sandım; her şey bir yana ona gerek duyuyorlardı, bunu anladı-
ğına hiç kuşku yoktu. Canlılığının, kendine güveninin, benim
varlığımla ilgisi olabileceği o sıralar aklıma gelmiyordu.

Matthew, eski salondaki toplantıları niçin sürdürmediğini
sorduğunda sanırım, birlikte geçirdiğimiz ilk gecemizdi. İskemle-
sinden kalktı, Margaret'in ocağının yanında durdu. "Hiç hayalet
yiyicilerden söz edildiğini duymuş muydunuz?" Yanıtı beklemedi.
"Hayalet yiyici, cinler ırkının, yeni ölenlerle konuşan, günahları-
nı yiyerek öfkelerini dindiren üyesidir. Bedenin üzerine etle, ek-
mek konur, her şeyi yemek zorundadır. Bazen başarıya ulaşır, ru-
hu huzura kavuşturur, bazen de başaramaz. Bazı bazı kendisi bile

ölür, o zaman insanlar onun çok fazla hayalet yediğini söylerler. İşte, ben de çok yorgunum. Çok fazla hayalet yedim." Bana gülümsemi, sonra yerine geçti. Bir daha bu soruyu gündeme getirmedi.

Yine de yorgun görünmüyordu. Coşkusu hiç eksiksiz geri gelmişti, ama şimdi sık sık kendisinininkinden çok benim geleceğimden, benden söz ettiği dikkatimi çekiyordu; Hackney Alanı'ndaki eski yaşamımıza hemen hemen hiç değinmiyordu, onun yerine benim için yaptığı büyük, belirsiz tasarlarda yoğunlaşıyordu. Eskiden, Harcombe Takımı, babamın coşkusunu hep paylaşmıştı, ama benim gelecekteki mutluluğumun, başarılarımın caddelerinde onun peşinden gitmekte zorlanıyorlardı. Neredeyse benimle, dostlarım arasına bile bile uzaklık koymaya çalışıyor gibiydi. Yine de hepimizin geçmişteki o sıcak içtenliğimizi yeniden ele geçirdiğimiz durumlar da oluyordu, benim için onlar tek mutlu anlardı. Ya da daha çok onlar şimdi benim en mutlu anılarım – kocaman başı düşüncelerle dolu, önüne eğilmiş Matthew, o yabansı, hüznü dü-rüstlüğüyle bana ya da babama gözlerini dikip bakan Stanley, terdirgin kıpırdanışları, ara ara kahkahalarıyla Jasper, aynı parlak, uyanık anlatımla yüksek minderlerinin üstünde oturan Margaret. Elbette o geceler sürüp gidemezdi, birçok görünümünün benim belleğimden bile silindiğine eminim. Her şey değişir. Her şey solup gider. O zamanlar benim duyduğum mutluluk öylesine uzak, öylesine yabansı bir şey gibi görünüyor ki geriye bakma yürekliliğini bile pek gösteremiyorum.

Sonra olan oldu. Dedemlerin polise başvurmaları, bir süre kayıp kişi olarak tutanaklara geçmem, hiçbirimizin önceden göremediğı sonuçlar doğurdu. Margaret'in yanında kaldığım tüm o ilkbahar ve yaz boyunca başka kişiler benim geleceğimi tartışıyordu. Ben bir vaka, Hackney'e bakan Muhafızlar Kurulu için, özellikle de eğitim müdürlüğü için bir ilgi nesnesi olmuştum. Polisteki ön soruşturmalarda, örneğin, hiçbir zaman ilkokula kaydolmadığım çıkmıştı ortaya; babam, beni evde kendisi eğittiğini açıklamaya çalışmıştı, ama kurulda pek de yararını göremeyebilirdi. Çünkü o sırada, işinin tam ne olduğunu bulguladılar – öyle ya da böyle yine aynı kişiler, eski salondaki toplantılar sırasında onun yardımcısı olarak görev yaptığımı da ortaya çıkardılar, hiç kuşkusuz bu da onların hiç onaylamadıkları bir gerçektir. Böylece de benim, 'uygunsuz bir baba'nın etkisinden uzağı, bir 'yuva'ya yerleştirilmem konusunda tartışma gündeme geldi. Elbette, o sıralar bunlardan habe-

rim yoktu, babam da sorgulandığına ilişkin en küçük açık vermedi; ama kimi zaman benim için olduğu denli kendisi için de kaygılandığına eminim. Yine de kaygılanmak için her türlü nedeni bulduğu zamanlar bile genelde neşeli, iyimser kalmak ona has bir şeydi, bu dönemden anımsayabildiğim tek şey onun şen şakrak oluşuydu. Kendine güvenen kişilerde hep görüldüğü gibi, onun bu inancı boşa çıkmadı; birkaç hafta içinde sorunun çözümünü bulmuştu. Babamın kışkırtmasıyla dedemler olaya karıştı: Onlara, benim yasal koruyucum olur da kendilerine yakın bir okula yerleştirileceğim güvencesini verirlerse kurulun, gönülsüzce de olsa olayın kapanmasına göz yumacağını söyledi. Bu koşullar altında dedem boyun eğmekten başka şey yapamazdı. İşte böylece de babam benim ölü karısının ana babasına devredilmem olayını çözümlemiş oldu. Şimdi bu kararında Gloria Patterson'un payı var mıydı bilemiyorum: Yoktu sanıyorum, çünkü en özel yargılarını, duygularını hep kendine saklardı o. Ama karar verilmişti.

Elbette, bunu, her zamanki gibi dolaylı, beklenmedik biçimde öğrendim. Bir öğle sonrasının erken saatlerinde babam beni görmeye gelmiş, tıpkı geçmişte tadına vardıklarımıza benzer bir 'sefere' çıkarmayı önermişti. Onun yanında olmak hep bana mutluluk verirdi, bilmediğimiz bir bölgeyi arayarak tozlu sokaklarda ilerlemeye başladık. Old Benthall çayırına çıkan Gosset Sokak'ına vardığımız sıra, aldırmaçlıkla, "Deden seni görmeye geliyor" dedi.

Oraya yığılıp kalabilirdim. Söylemek için aklıma gelen tek şey, "Niçin?" oldu.

"Seni özlemişler, Tim?"

"Öyle mi?"

"Elbette öyle. Seni nasıl sevdiklerini bilirsin. Seni yine görmek istiyorlar. Hadi burda durup şeker alalım. Gloria şeker sever." Köşedeki dükkâna girdi, birkaç dakika sonra, beyaz bir kesekâğıdı dolusu, çizgili akide şekerleriyle geri geldi. Bana da bir parça sundu ama istemedim, sonra da birini kendi ağzına attı. "Ne tuhaf. Değil mi" dedi, şekeri emerken, "bu dükkân daha önce hiç gözüme çarpmamıştı. Kimbilir hiç gözümüze çarpmadan ne çok şeyin önünden geçip gidiyoruz."

"Gitmek istemiyorum, babacım." Dedemlerin evine götürülmek üzere olduğumu bana söylemesine gerek yoktu. Sözcükler ağzından çıkmışçasına kesinlikle biliyordum bunu.

Bir an hiçbir şey demedi. "Geri dönüş yok, Tim."

"Yani onlarla geri gitmem gerekmiyor mu demek istiyorsun?"

"Hayır. Eskiden olanlara geri dönüş yok. Biraz şeker istemediğine emin misin? Çok güzel."

"Hayır babacım."

"Görüyorsun, Timothy, sana düzgün bir yaşam gerek. Buraya saplanıp burada çürümeni istemiyorum" – kolunu küçük dükkânların, evlerin yönünde savurdu – "bu viranede. Günün birinde büyüyüp varlıklı, ünlü biri olacaksın. Biliyorum bunu. Ama buradan uzaklaşmak koşuluyla yalnızca. Yeniden başlarsan yalnızca."

"Ama ya Margaret ne olacak? Ötekiler ne olacak?" Gerçekte, "Bize ne olacak?" diye sormaya çalışıyordum, ama bu tür konularda doğrudan doğruya konuşamazdım.

"Dünya acılarla dolu, Tim." Kendi ses tonundan tedirgin olarak adımlarını hızlandırdı, sonra da yürüyüşüne ayak uydurmamı sağlamaya çalışıyormuşçasına omzumu tuttu. "Ama senin acı çekmene hiç gerek yok. Biz hiç ayrılmayacağız, senle ben."

"Sen de gelip bizimle mi oturacaksın?"

"Seni görmeye geleceğim. Evet. Geleceğim." Sonra da çabuk çabuk ekledi, "Ha aklımdayken, deden pazar günü geliyor." Bu iki günlük süreydi: Eski, bildik yerlerdeki yaşamımın bitmesine iki gün kalmıştı. Daha sonraki yıllarda, dedemlere geri verililişimin nedenlerini bana niçin açıklamamış olduğunu hiç anlayamadım. Tek çocuğuna bile bakmayı beceremeyen, 'uygunsuz baba' damgasını yediğini bilmemi istemedi belki de. Beni uzaklaştırma kararının, kendini suçlu duymasına yol açan başka nedenleri olmuştu belki de. Gerçekten de yalnızca ölümünden birkaç gün önce bulgulayacağım çok büyük bir nedeni vardı. Old Bethnal Çayırı'ndan yürüyerek döndüğümüz sıra "Her şeyin sona ermesi zorunludur, Timothy" diyordu. "Ama bunun da tek nedeni başka şeylerin başlaması gerekliliğidir. Bir odadan yürüyüp ötekine geçiyorsun, işte, görüyor musun?" Bana yine bir parça akide şekeri sundu, ben de aldım.

Kendimi gerçekten hazırlayamadan son gün gelip çattı. Ağustos'un o son günlerinde, sabahleyin erkenden Harcombe Takımı, Margaret'in evinde toplandı. Margaret, benim bavulumu düzeltme işinden başını bile kaldırmadığı sıra onlar da mutfakta durdu; gerçekte yapılacak pek bir iş yoktu, yalnızca içinden ayrılığın sıkıntısını atabilmek için benim küçük bavulumu yerleştirdiğine, bozup yeniden yerleştirdiğine inanıyorum. Elbette bu, hepimiz için eski bir sıkıntıydı, kuşkusuz; bitiş duyumu vardı, yanında dedemle ba-

bam o daracık yolda yürüyüp geldiğinde Takımı sessizlik, tedirginlik kapladı. Jasper bile türkü söylemeyi kesti, Margaret fırtına gibi banyoya daldı, birkaç kez gürültüyle burnunu sildiği duyuldu.

Dedem, eskisi denli dobraydı, canlıydı. Eve girer girmez, "İster inan, ister inanıma, Timothy" dedi, "ama seni gördüğüm için çok mutluyum. Çok mutlu." Ayrılmanın üzüntüsüyle, ona duyduğum sevgi arasında kıştırılıp kaldığım için hiç sesimi çıkarmadım, ama o buna aldırmadı. "

Yuvaya döndüğünde bağrıma bastığım hayırsız evlat değilsen de torunsun. Ama göreceksin, sonunda hepimiz mutlu olacağız." Sonra sırayla herkesin elini sıktı; bu arada Margaret de banyodan çıkmıştı, dedem yanına gittiğinde eğilip yanaklarından öptü. "Demek benim torunuma bakan genç hanım sensin" dedi.

"Ben genç değilim." Kızarıyordu. "Hiç genç olmadım."

"Neyse, bana genç görünüyorsun."

"Size küçük görünüyorum. Olup olacağı bu."

"Evet. Küçüksün." Dedem, pırıl pırıl gözleriyle ona bakarak, "Ama ben küçük insanları severim. Dünya üzerine bir sürü kişiden daha çok şey bilirler."

"Haklı olabilirsiniz" diye yanıtladı. "Bilinmesi gereken birçok şey var, ve bulunması gereken de."

"Gelip bizi tanıyacağını umuyorum. Bizi görmeye geleceğinizi umuyorum. Hepinizin" diye ekledi, ötekilere de bakarak. "Başımın üstünde yeriniz var."

"Doğru" dedi babam, sanki onları kendi evine çağırıyormuşçasına, "bir bakıma biz hepimiz aynı ailedeniz."

Oysa onların yüzlerine bakarken bu yabancıнын evine giden yolculuğu HİÇBİR ZAMAN YAPAMAYACAKLARINI BİLİYORDUM. O sıra onları son kez gördüğümüne inanıyor, buna da dayanamıyordum. "Bir şey bulmam gerek" dedim. "Bir dakika sonra döneirim." Kimsenin yanıtlamasına olanak vermeden evden sokağa fırladım. Nereye gittiğimi bilmiyordum, ama o anda kendimi öylesine tek başına, öylesine geçmişimden yoksun bırakılmış duyuyordum ki sanki gerçekten bir adadaydım. İçgüdüsel olarak Hackney Alanı'na doğru koştum; köşeyi dönünce günebakanların yusuvarlak açtığını gördüm, onlara daha yumuşakça yaklaşabilmek için adımlarımı yavaşlattım. Dinginliğime kavuştuğum zaman onları görmek istiyordum. Gösterişli, güven verici, derin-sarı renkleri içimdeki acıyı söküp alan çiçekler, tatlı-esintide salınıyordu. Pisli-

ğın, tozun içinde görkemliydiler, şaşkınlıkla önlerinde durdum. Başka hiçbir şey göremez oluncaya dek onlara baktım, baktıkça benliğimin o titreşim merkezlerine emildiğini duydum. Aralarına uzanıp yatabilseydim, parlak taş yaprakları çevremi kuşatabilseydi... Baktım, baktım.

sekiz

İşte böyle baktı, baktı. İşte böyle çekti içini. İşte böyle dindirdi acısını. Bu denli bırakılmış bir görünüm içinde benliğini nasıl esirgeyeceğini düşünürken kendi soluğunun, kendi çarpan yüreğinin sesi çevresini kuşattı. Gökyüzünde tek leke bile yoktu, tek ağacın örtüsü bile olmaksızın güneş yüzüne öyle yakıcı çarpıyordu ki, umutsuz, neşesiz olursa olsun ya bir kayanın ya da geçirgen olmayan başka bir şeyin altında sığınacak yer bulması gerektiğini anladı. Yine de bu yakıcı sıcaktan kaçacak delik bulabilse bile böylesine bir yerden sağ salım çıkmayı nasıl becerebilecekti? Acılarının dökümünü yapmak, ya da bu adaya atılmasına neden olan felaketleri, tehlikeleri sayıp dökmek istemiyordu, yine de onu nasıl sefil bir sonun beklediğini düşünmeden edemiyordu. Belki yeryüzünde daha önce hiç duyulmamış böylesine melankolik bir ilişkiye girmek üzere olan Okuyucu, her şeye başından başlamalı, sırasıyla izlemelisin. Ama sakın, atlaya atlaya gitmeye ya da ahlaksal açıdan önemli olan bölümleri geçmeye kalkışma, çünkü bu, giriş bölümüyle, öykünün kendisinin mantık ölçülerinde kaynaştırılmış olduğu bir ada öyküsüdür; bu, deyim yerindeyse üzerinde gizli hazinenin izlerinin bulunabileceği haritadır.

Çocuk, Timothy, ilk önce bulunduğu yeri iyice belirlemek zorundaydı, ama düşüncelerini toplayamayacak ölçüde felaket önseziyle doluydu içi. Bunu yapacak yerde karışık bir kafayla, serserilik hevesleriyle adanın üzerinde aylak aylak dolaşmaya, çıplak, kalyalık alanlarda kendini yitirmeye başladı yalnızca. Şaşkınlık ya da merakın yol açtığı ilk başdönmesi geçmişti şimdi, ama yine de hiçbir ilerleme göstermeden ya da gösterme umudu taşımadan öne

arkaya dolandı durdu. Hiç sakınmadan gün be gün yaşadığımızda da işte böyledir bizim yaşamımız. Ama sonra azıcık kendini düşündü yine; pek de uzakta olmayan bir tepe çarpmıştı gözüne, adımlarını o yöne çevirdiğinde bu tür araçları kullanarak adanın daha büyük bölümlerini denetim altına alabileceğini umuyordu. Küçük küçük aşamalarla tepenin doruğuna tırmandı, bunun üzerine de o güne dek hiç görmediği denli garip bir görünümle karşılaştı. Sırasıyla gidersek: Bol miktarda, eni konu yüksek ağaçları olan, kül rengi bir koruluk ya da ormancık, onu bölen küçük kum parçacıkları gördü; çayırın üstünde, havada dönüp duran bir sürü de iyi kuş vardı. İkinci olarak da Timothy ormandan azıcık uzaktaki daha yüksek bir yerden uzanarak çırılçıplak kayalardan yabanıl süntunlar gördü, biçimleri öylesine garipti ki taşlara oyulmuş katedral kuleleri olabilirlerdi; birkaç canlı meşe ağacı ya tek başına ya da küme küme büyüyor, onlara da on beş yirmi metre boyunda salkım saçak çam ağaçları karışıyordu. Üçüncü olarak sağ yanında çimen parçalarının, bataklığın, kumun yanında aşama aşama inerek kıyıya varan küçük bir dereciğe çok benzeyen kırık kayalardan oluşmuş bir heyelan gördü.

Ama yine de bu neyin kıyısıydı? Serüvenlerinde okuduğu hiçbir şeye benzemiyordu, çünkü çevresine göz attıkça bu adanın, her parmağı denize doğru açılmış insan eli biçiminde olduğunu gözlemledi. Sular da iyi cins dolmakalem mürekkebine benzer koyu mavi renkteydi, sanki el kendi tarihini yazmak için yalnızca bir tüy kaleme gerek duyuyordu. Gelgit uzaklardaydı, ama her yanda kaban ötelerdeki küçük dalgacıkların sesini duyabiliyordu, böylesine büyük uzaklıktan bile ses müziğe çok benziyordu. Yine de denizde ne tek insan, ne tek kayık vardı, ağzından şu sözcükler döküldü; "Gerçekten şimdi yapayalnızım, arkadaştan, rahatlıktan tümenden yoksun bırakıldım." Hafif bir esinti çıktı, salınışıyla ağaçları sarsmaya başladı, bulunduğu doruktan ağaçlar çocuğa toplantı yapan insanlar gibi birbirlerine baş sallıyorlar, mırıldanıyorlar gibi göründü. Owayı koşarak geçen, yol aldıkça sıçrayan, havada dönen bir sürü insan biçiminde yaratık gördüğünü sandı, ama bunlar, yalnızca rüzgârın uzun çimenlerde çizdiği biçimlerdi. Bu resim onu, eskisinden de acılı, yalnız, umutsuz duruma düşürdü. Bu yerdeki her şeyin, gizini çözemediği kendi müstesna yaşamı, eylemi vardı: Bu küçük dünya, bu minyatür dünya, onsuz var oluyor, ona aldırılmıyordu hiç. İçinde, kendi gelecekteki varlığının küçük bir örneğini görüyordu – yalnızca kendi yaşamının değil herkesinkinin.

"Dünya bir denizdir," diye düşüncesini açıkladı, "içinde mutlaka hepimizin boğulması gereken denizdir, dünya."

Üzüntülü, kafası karmakarışık indi tepeden, bu yüzden de hiç düşünmeden, onu bomboş açık kıyılardan alıp adanın içlerine doğru götüren dar yola saptı. Yabansı, karmakarışık, ama onu birkaç dakikalık zaman sürecinde, alçak çalılıkların arasında yükselen tek başına bir kayaya götüren yoldu; oldukça yüksekti, rengi beyazdı, çocuk yaklaştıkça yanına oyulmuş, daracık bir mağara bulunduğunu gördü. Çalının üstünde pekâlâ görülebiliyordu, böylesi yerde nasıl yabanıl bir hayvanın (ya da daha kötüsünün) yaşayacağını bilmemenin dehşetiyle oraya doğru yürüdü Timothy. Ama hemen sonra, bunun küçük bir sığınak ya da barınak olduğunu, kendi birkaç küçük eşyasının içine özenle yerleştirildiğini hem şaşkınlıkla hem de sevinçle ayırt etti. İşte böyle bulgularız en kötü korkularımızın gerçekleşmediğini bu dünyada, ama yine de haz duyabilmek için korkmamız gerekir önce. Daha canlı, daha neşeli bir havayla mağaraya girdi çocuk, içeride her şeyin nasıl da büyük bir özenle yerleştirilmiş olduğunu gördü, tüm umutları yıkılıp harabe-ye dönmüş biri için cennetin ta kendisiydi burası. Duvarlar, döşeme, çamurla sıvalıydı, yerin bütünü sazlarla kaplıydı; çam ağaçlarının yuvarlak bırakılmış gövdeleri, tavanı desteklemek için ustaca yerleştirilmiş, üzerlerine bir şeyler asılabilsin diye bu sütunlara ya da desteklere çiviler bile çakılarak büyük bir titizlikle düzenlenmişti her şey. Birkaç dört köşe sandık ya da kutu, giysi dolabı gibi biçimlendirilmiş birkaç parça tahta, hatta Timothy'nin üzerinde bir dizi kitabını görebildiği raflar bile konmuştu. Bir köşede, ocak gibi dizilmiş taş kalıpları, üzerinde de ateş yakmak için eski paslı demirden ızgara vardı. Burası aynı anda hem büyük bir depo, hem mutfak, hem oturma odası, hem de yemek odasıydı. Yine de kendi kitaplarını, kendi giysilerini görmek onun için hâlâ şaşılacak şeydi. Tüm günlerini hiç kimsesi olmadan burada mı geçirmişti? Hayır, bu mümkün değildi. Günebakanları görmüştü, ama onlar adada mı yoksa başka yerde mi açmışlardı? Neredeydi, buraya nerelerden gelmişti? Tahta raflardan kitaplarını alıp düzen içinde döşemeye yerleştirmeye başladı. Birkaç dosya kâğıdıyla birlikte dolma-kalemini, mürekkebi buldu, bunları mağarasının uzak duvarı yanına koydu. Sonra birkaç parça giysisini bir araya getirip özenle sandığa yerleştirdi. Çünkü burada (diye düşündü) tüm gereksinimlerimi toplayıp onların içinde kendime sığınak yapmalıyım. Kendimi iyi değerlendirmeliyim, her şeyi çevremde güvenli biçimde düzene

sokmalıyım. İşte böyle, büyük sıkıntıların, acıların ortasında içimizde mağarayı ya da sığınağı çok seyrek bulsak da kendi kesin gerçeklerimize sarılmalıyız.

Kitaplarından birini aldı, hemen okumaya başladı. Ansızın aklına gelen düşünceyle şaşkınlığa düştüğünde, "Tam da veba sırasında, zengin kişiler kendilerini bir yere kilitlediler, dolaylarına kimsenin gelmesine izin vermeyerek tüm gereksinimlerini yanlarına alıp...", sözcüklerine gelmişti. Çünkü önceden okumuş olduğu başka öyküde, kendisi gibi bir kazazedenin, çabalarını, çektiği acılarını anlatan günlüğü tutmaya başladığını anımsamıştı. Elbette, kendisi de benzer yolculuğa (deyim yerindeyse) kalkışabilir, adadaki yaşamının izini sürebilirdi böylece? Çocuk, durumunu, yani içine sıkıştırıldığı koşulları gözden geçirmeye başladı, olayların gidişini yazıya geçirmek için kendini hazırladı. Tıpkı kendi eşyalarını, mallarını evinin içinde özenli biçimde sıraya dizdiği gibi yalnız yaşamını da düzene sokmaya karar verdi. Tüm anlayışını yanı başında yığılı kitaplarından edinmişti, aynı tarzda kendi sözcüklerinden de bir rahatlık çıkartabilirdi: Tıpkı kazazedenin giysilerini hayvan kürkünden, şemsiyesini tavşan derisinden yapması gibi Timothy de başka anlamda kendisi için bir örtü dikmeye başladı. Günün sıcağının yolunu kesmek için onların sözcüklerini kendimizinkilerle karıştırıp dokuyarak dünyaya karşı barikat oluşturmak amacıyla da pekâlâ kullanabiliriz kitaplarımızı.

Sonra da işte bu biçimde, geçmişine ilişkin görünüşleri, anımsayabildiği kadarıyla sıraya dizmeye başladı. Bir şeyler yitirmiş olmalıydı, yoksa böylesine bırakılmış duruma nasıl gelebilirdi başka türlü? Yine de ne yaparsa sözcüğünü dile getirir getirmez parmakları avuçlarına batarak elleri birbirine kenetlendi, beynin o dolambaçlı geçitlerinde, yani belleğinde sayısız düşünce kalabalığı dönmeye başladı. Yazısını şu çılgınlıkla açtı: *Nerelerden geldik biz? Kuşkusuz hepimizi gizli bir güç yarattı, ama nedir o?* Sonra sürdürdü: *Zavallı çocuk. Neredesin sen? Nerelerdeydin? Nasıl oldu da düştün buralara anasız, babasız?* Çocukluğunun, şimdiki yapayalnız durumunun tüm kederleri artık akacak bir menfez bulmuştu; gitgide kendini hüznün veren düşüncelerinden uzaklaştırdı. Ama ilk yazma krizi geçtiğinde son derece yorgun düşmüştü, hem bu yüzden, hem de havanın sıcaklığından fena halde uyku bastığını fark etti Timothy. Kendi özel barınağının döşemesini kaplayan, çok da yumuşak olan sazların üzerine uzandı, yaşamının anımsadığı en de-

liksiz uykusunu, hesapladığına göre neredeyse on iki saat uyudu; çünkü uyandığında gün doğmuştu.

Yerinden doğrulmaya kalkıştı, ama kımıldayamadı; önce içini korku kapladı çünkü kimi ufacık insana benzer yaratıklar, incecik ipliklerle onu yere bağlamışlardı sanki. Oysa hemen sonra aklını başına topladı, okuduğu kitapların gece üzerine serildiğini gözlemledi. Onları bir kıyıya yerleştirdi, sendeleyerek, esneyerek bu mağaranın girişi yanından fışkıran küçük kaynağın suyuyla yıkan-
dı; içerde depolanmış bol bol, en iyisinden harika kuruüzüm de vardı, bunlarla kendine güç kattı. Güneş daha yeni doğmuştu, çocuk küçük krallığının sınırları ötesinde yürüyüşe çıkmayı düşündü. Uzaklarda bir yerlerde yüksek bir ağaç vardı, bunu kendine hedef seçti ama oraya gitmek pek de kolay bir ilerleyiş değildi. Az sonra toprak balçıklaştı, ağırlaştı, çevresinde fışkıran kaba bitkilere takıldı ayağı sık sık; ama azar azar kendini yükselen toprakta yürür buldu, ayağının altındaki yer şimdi daha taşlıydı, çalılar daha açık seçik bir düzende görünüyordu. Çam ağaçlarının enli gölgele-
ri arasında, yeşil hindistancevizi ağaçlarının sık kümeleri vardı, Timothy aralarında yürüdükçe mavi, sarı kuş bulutları yükselip adanın üzerinde çığlıklarla dönendi. Şimdi uzun ağaç arkasında kalmış olmasına karşın azıcık daha yürüdü, yeni yetişen meşe ağaçlarından pek de farklı olmayan, ama yeşili solgun, bir dizi eğri büğrü ağacın yerden biraz yükseldiği daha dalgalı, kumlu bir yere vardı. Şimdi, yakınlarda kırılan köpüklü dalgaların sürekli gümbürtüsünü işitebiliyor, denizden gelen esintinin serin akımını duyabiliyordu; küçük bir korunun açık sınırlarından dışarı çıktı, kendini bir kez daha deniz kıyısında buldu.

Hemen kıyıdaki köpüklü dalgaların yanı başında yürüdü, gözlerini koyu mavi denize dikti, içinde kımıldanan canlı bir şeyler ararcasına derin derin, uzun uzun baktı. Ama yalnızca suyun sürekli çırpınışı vardı, kendi düşüncelerinden yorgun düşerek gerisin geriye iz sürüp evine dönmeye karar verdi. Şimdi gelgit eskisinden de uzaklara çekilmiş, koca koca kum parçaları çırılçıplak kalmıştı; taş gibi donduğunda, yıldırım çarpmış, ya da hayalet görmüşçesine durduğunda çocuk başı yere inik, düşünceler içinde çok az yürümüşü daha. Çünkü orada, önündeki kumda, bir adamın çıplak ayak izi duruyordu. Yüzünü göğe çevirdi, sonra da yabani-
likle çevresine bakındı. Her geçip giden sesi dikkatle dinledi, ama ne bir şey duyabildi, ne bir şey görebildi. Adanın uzaklarına bakabilmek için kıyının ötesindeki daha yüksek yere ulaşmaya karar

verdi, ama ilk bitki kümesine vardığında ince uzun ağaçların arasında kımıldayan bir şey gördüğünü sandı. Korkudan kaskatı durdu, ama fırlayan küçük çakıl taşı tıkırdayarak, zıplayarak ayaklarının dibine düştüğünde geriye sıçradı. "Hekinah Degul" diye diye mırıldanan sesi duyduğu zamanı ölü gibi yığılıp kaldı.

Geçirdiği baygınlıktan sonra kendine geldiğinde çevresinde sessizlik, başında serin sulara benzeyen dinginlik vardı. Gerçekten de, bazı geniş yaprakların, alnına, şakaklarının çevresine yerleştirilmiş olduğunu şaşkınlık içinde ayırt etti: Onları süpürüp atmak için elini kaldırdı, ama bir başka el ona engel oldu. Yukarılardan birinin, "bırak kalsın" dediğini duydu. "Bırak kalsın."

Gözlerini açtı, kendi mağarasının sazları üzerinde yatmakta olduğunu, orta boylu, pek de öyle yaşlı olmayan bir adamın yanında durduğunu gördü. Parça parça yamalardan oluşmuş giysi giyiyordu, öylesine değişik bir kılıktı ki sanki hiçbir zamanın, bu ada dışında hiçbir yerin insanı değildi. "Senin babam olduğunu sandım," dedi çocuk, "kıyıda sesini ilk ilk duyduğum zaman." Şimdi daha güçlüydü, onu daha iyi görmek için doğrulup oturdu.

Adam gülümsedi. "Bu küçük adada senin baban olmuşa benzerim. Başka kimseyi gördün mü?" Çocuğa pırıl pırıl bakışlar atarak mağarada üç aşağı beş yukarı dolaşmaya başladı; Kendi yalnızlığı içindeki bu adalı adam şimdi sözcüklerle alev alev yanıyor gibi geldi Timothy'ye. Çocuğun düşüncelerini okumuş olmalıydı, arkasını döndü, ağzından şunlar döküldü: "Benim yalnız olduğumu sanma. Hayır. Hayır değilim. Kuytulara çekilmiş düş gücümde, yalnız olmadığımı, çevrem benden önce gelmiş olanlarca kuşatıldığını anımsıyorum."

"Buraya mı, efendim?"

"Evet. Tam buraya. Bizim varoluşumuzun bir imi olan bu adaya. Çevrendeki kitapları görmüyor musun?" O sabah Timothy'nin bulduğu yerde duran bir sürü kitabı gösterdi.

"Benim eski kitaplarım" dedi, özür dilercesine.

"Hiçbir kitap, hiçbir zaman eski değildir. İnsanın ruhunun başkasına geçtiğini söylerler, tıpkı bunun gibi sözcükler de belli çağlardan sonra, kendilerine ilk can vermiş olanlara benzer insanlar, zekâlar bulurlar. Dünya şimdi, aynı geçmişte olduğu gibi, tıpkı bu adanın da hiçbir zaman değişikliğe uğrayamayacağı gibi." Timothy öylesine şaşkınlık, karmaşa içindeydi ki hayretle yabancıya bakmak yerine gözlerini aşağı, kendi kitaplarına dikti. Ama şimdi adam birini yerden aldı, düşüncelerini yansıtan sözcükleri sırala-

maya başladı. "Hayır, hayır, kitaplar eskimez. Onların gösterişli bir bilgelikle, buluşla yeniden can kazandırılmaya gereksinimleri vardır. Tıpkı senin bu adaya gelip onun yaşamını uyandırman gibi düşüncelerini de eski şeylere, senden önceki zamanların incelenmesine uygulamak gerekir. Geçmiş dünyanın içinden müzik çıkarılıp getirilmelidir." Son zamanlarda okuduğu kitap olan Daniel De Foe'nun *Veba Yılı Günlüğü*'nü elinde nasıl sımsıkı tuttuğunu gözledi Timothy. "Şimdi kendini üzerinde bulduğun bu adada çevrene bakınabilirsin, onun eski yaşamının özelliklerini bulgulayarak kendi yeni yaşamının sınırlarını anlayabilirsin. Bunun ötesinde, tüm çağların İngilizce kitaplarından kendi çağımızı anlayacağız. Kral Arthur'un kemikleri kazılıp çıkartıldığında bu ırk kendi kökenlerinin bir bölümünü gördü; işte böyle atalarımızın diktiği sütunların üzerinde kendi değerimizi yükseltebilir, ilan edebiliriz." Bu düşünceler üzerinde uzun süredir duruyor olmalıydı, çünkü öylesine tutkuyla, belagatle konuşmuştu ki Timothy donup kalmıştı. Gerçekten de kızgın bir sözcük seline kapılmış, kendini yatıştırmak için mağarada azıcık daha dolaşmıştı. Sonra hâlâ gülümseyerek çocuğa döndü. "Kuşkusuz," diye sordu, "öldüğünü, bilmediğin bir yere gittiğini sandın değil mi bu adaya geldiğin zaman?"

"Yitip gittiğimi düşünerek kendimden umudu kesmiştim, kesinlikle, efendim."

"Neyse, neyse, ölmüş olduğunu düşlemen bile ölümcül bir kuruntu değil. Bundan başka, biz ölülerin yanında yaşıyoruz, bizim besinimiz durumuna gelmeden önce her şey ölüdür, ya da ölmelidir. Ruhun sancağı olan, ötelerdeki o parıltılı kuşları, kendimi beslemek için öldürmeliyim. Öyleyse ben ruh-yiyicisiyim." Bir an duraksadı. "Nerede olduğunu anlayabildin mi?"

"Burası ada, efendim."

"Elbette ada. Ama senin bildiğin bir ada mı?"

"Onu tanır gibiyim, efendim, ama yine de nasıl oluyorsa şimdikinden daha eski bir zamandan biliyorum. Ya da belki okuduklarımdan."

"Evet, önce de söylediğim gibi güneşin altında yeni hiçbir şey yok. Bu alan öylesine ayrıntısıyla yazılıp çizilmiş ki ondan özgün bir şey çıkarmak çok zor, aynı tarzda biz de kendi bilgimizin bir kopyasını çıkarmalı ya da başkalarının çabalarına kendi adımızı ödünç vermeliyiz. Hiç kimse dünyaya tepeden tırnağa donanmış olarak gelmez, çünkü biz ne öğreniyorsak oyuz. Elinde bulunan her şey sana miras kalmıştır. Gerçekten senin olanın ne olduğunu

biliyor musun? Hem ne diye beni baban sandın?" Adam öylesine aklına estiği gibi, öylesine hızla konuşuyordu ki Timothy bir aralık yakalayıp da yanıtlayamıyordu; sürekli aşağı yukarı yürüyüp durarak söylevini sürdürüyordu. "Babanı yansıtarak onu onurlandırırıyorsun, tıpkı aynı yolla bizim de bir yazarı onurlandırdığımız gibi. Çünkü bizim dürüstlikle yansıladığımız şey, onayladığımız, değer verdiğimiz şeydir; Kendimizden aşağıda bulunanlara benzemekten hiç tat alamayacağımız için örnek aldıklarımızı büyütürüz, abartırız. Zaman boyunca açık seçik görülen genel anma töreni de vardır yine de. İşte bu yüzden anlatıyorum sana bunu, burada olduğun sürece kendi ülkenin düşünüyüşünü kuracaksın. Burada onun müziğini duyacaksın. Müziğin kuşaktan kuşağa geçişi değilse nedir zaman? Yine de yalnızca onu işitmek yetmez." Mağaranın girişine doğru birkaç adım ilerledi, oradan fışkıran kaynaktan su içmek için eğildi. "Yalnızca işitmekle kalmamalısın. Anlamalısın da. Yaşamlarımızın kısalığının acısını yatıştırmak, BU DÜNYADAKİ KISACIK SÜREMİZİN bedelini ödemek için aynı zamanda yaşamış olduğumuzu düşündürecek bir geçmiş zaman anlayışı edinmemiz uygun düşer. Böylesine davranışla, geçmişi kullanma yoluyla şimdiyi yanıtlayarak taa başından beri yaşayabilir, belli bir açıdan da ülkemizle aynı yaşta olabiliriz. Şimdi, görüyorsun ya ben bu adayla aynı yaştayım." Mağaranın yerinden aldığı kitabı hâlâ elinde tutuyordu; sözde gelişigüzel açtı onu, önüne çıkan sayfada bulduklarını okumaya başladı. "Tüm Londra'nın gözyaşlarına boğulduğu söylenebilirdi pekâlâ. Bunu okuyanın, sesleri, şimdi kendi işittiğini düşlediğim gibi işitmesini sağlayabileceğim, çünkü ses hâlâ kulaklarımda çınlıyor sanki."

"Bunun müziği benzer hiçbir yanı yoktu efendim" dedi Timothy. "Veba zamanı yoktu."

"Yine de ondan müzik yayılıyordu, hem de öyle sıradan anlamda değil. Tanrının bu korkunç gazabından bunun gibi bir sürü yazılı metin, günlük doğdu, ama en tatlı, en yüksek sesli notalar genel feryattan yükseldi."

"Nasıl olabilirdi bu?" Adalı adamın söyledikleri Timothy'yi son derece ilgilendiriyordu, görüldüğü gibi de kendi yaşlı durumunun üstüne çıkartılıyor, dünyayı büyük bir yükseklikten görebiliyordu. Yabancı (şimdi pek yabancı olmasa da) yanına oturdu, kitabı kapatarak büyük acının öyküsüne başladı.

"Vebanın gerçek çocukları, Daniel De Foe, Henry Purcell'ın öyküsü. Cripplegate'da St. Giles Kilisesi bölgesinde John Foe küçük

oğlunu, *Dan, Dan hadi gel otur yamacıma*, diye yatıştırıyordu; ama önünde uzayan daracık yola bakarak sürüklenip giden yığınla kederli nesneyi görebildiği camdan uzaklaştırılamıyordu çocuk. Kimileri yerinden bile oynamıyordu, sonlarına ulaşmış, yalnızca işte tam bu evin duvarlarına yaslanıyor, ya da acılar içinde yere uzanıyordu. *Dan, Dan, uzaklaş şu pencereden*. Kımıldayamaz duruma gelmiş, dünyanın dokusunun bozulmayla, çürümeyle dolmuş olduğu korkusuna kapılmış olan çocuk sanki ölülerin, ölmekte olanların arasına kıştırılmıştı. Yakınlarda, Westminster Kilisesi bölgesinde daha yedi yaşına bile basmamış olan, küçük Henry Purcell oturuyordu; babası zaten ölmüş, tüm çevresi dehşetle kuşatılmış olan annesi de imgeleminde ölüme yaklaşmıştı. Korkunun son sınırlarında gezinen çocuğunu almış, havayı temizlemek için ilaçlı tüsülerin yakıldığı kilitli odaya sokmuştu. Bu odadan hiçbir şey göremiyordu çocuk, ama Güney Tothill Sokağı'ndan yükselen tüm kederli sesler sarmıştı onu; yani, ölmekte olanların çığlıkları, hezeyan içindekilerin çılgın sözleri, daha aklını yitirmemiş olanların feryatları. Böylesine kederli bir müzik.

"Cenazelerin yakıldığı ateşler söndüğünde" diye konuşmasını sürdürdü adalı adam, "son vedalaşmalar da bittiğinde, insanlar, çürüyen, mikrop bulaşmış dostlarına sonsuzca elveda dediğinde, işte ondan sonra Defoe ve Purcell'in gerçek yaşamları başladı. Damgası yalnızca ateş aracılığıyla vurulabilen madeni para gibi onların imgelemi de tüm bu acının ortasında işlenmişti çünkü. Nasıl oldu da Defoe üzerinde tek kişiden başka kimsenin yaşamadığı bir ada yaratabildi? Ölülerin, ölmekte olanların bedenleriyle kuşatılmış çocukluğunun düşünün sürmesiydi bu daha derin anlamıyla; krallıkta çıktığı yapayalnız yolculuklarında, bizim erkek kahramanlar, kadın kahramanlar dediğimiz, oysa boşlukta bir sürü atom olan onun o yapayalnız kişilerinde sürmesiydi. Çocukluğunun anlamını aldı, öylesine bir bakışla, ince oranda işledi ki buna yalnızca acunun ezgisi denebilir. Çünkü müzik, kitaplarda da bulunur, aletlerde bulunduğu denli; kulağa çarpan hiç ses çıkarmazlar, ama yine de kavrayışımıza en uyumlu notayı çarparlar. İşte böylece sefaletin içinden düzeni çıkardı, çocukluğunun korkularında tüm dünya üzerine gölgeli, hiyeroglifle yazılmış dersi rastgele bulgayıverdi Defoe."

Ansızın adanın üzerinde gökgörültüsü patladı, ama yabancı kılını bile kımıldatmadı. "Geçer" dedi. "Burası için gürlemedi. Bizim dikkatimizi vermemiz gereken başka sesler var, hangisi Pur-

cell'inkilerden daha tatlı, daha kederli olabilir hem? İlk İngilizlerin tanrıların sevgilerini coşturmak ya da yatıştırmak için değişik bes-telere göre müzik yaptıkları söylenir. Yine de çevresi tütsü duman-larıyla sarılmış, Tothill Caddesi'nde ölenlerin çığlıklarını duyan, kilitli odadaki çocuğa neler oluyordu? Aradığı, o sıralar öylesine hüznle özlediği huzuru buldu müzikte, çünkü ruhun uyumunu yansıtır müzik, et çürümesinin üzerinden yükselerek uçar. Dehşeti silen, çocukluk anısını yok eden, onu yücelten, kendi dışına çıka-ran onun müziği idi, ve giderek (ya da öyle gibi göründü) cennetin uyumları içinde onu eriten müziği idi. Böylece de onun müziğinin tümünden esinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bu dünyadan ayrılı-k saatlerinde kendilerini aşarak konuşan, akıl yürüten kimi insan-lar vardır: İşte Purcell'ın tatlı feryatlarının ezgisinde, ölümcüllüğü aşmış akış içindeki söylevi duyarız. Zamanı fethetmemiştir, kimi akıllı adamların dediği gibi, onun gerçek bir parçası olmuştur." Doğrusu çok garip sözcüklerdi bunlar, Timothy öylesine hayret içindeydi ki adalı adam sesli sesli güldü. "Benim dersimden çıkar-tılacak basit sonuç var" dedi, sağ elinin işaret parmağıyla çocuğun yanına düzenle yerleştirdiği kitap ciltlerini göstererek: "Bu kitapla-rı hiçbir zaman unutma, onları kullanarak acılara karşı kendi barı-katlarını kurabilirsin. Senin üzüntünü, bırakılmışlığını biliyorum, yoksa bu adaya nasıl varabilirdin? Ama nerede olduğunu, nereye gidebileceğini düşünme hiç, bu kitaplarla nerede olursan ol, hangi enlem çizgisinde olursan ol İngiltere'desin çünkü. Karanlık gözleri-ni örtebilir, ama düş gücünü örtemez. Gemi kazası geçirdin, yine de kurtuldun, günün birinde daha mutlu bir yolculuğa çıkacaksın. Bu adaya nasıl geldiğini anlıyor musun?"

"İngiltere üzerinden geldim."

"İşte bu yolla da geri dönmen gerek. Ama, yelkeni, direği ol-mayan zavallı bir gemiyle böyle bir yolculuğu yapacağını umma. Kendi benliğin içindeki atalarından gelen bir şeyleri duy, yalnızca kendi pusulana güvenme. Yelkenlerini İngiliz müziğiyle doldur. Şimdi dinlen burada, yarın yine konuşuruz?" Ansızın uzaklaştı ya-bancı, Timothy şaşkın şaşkın ardından baktı. Adalı adam birden dallar, çalılarla dolu bir sepetle yine ortaya çıktığı zaman yeniden şaşkınlığı aklına geldi. "Az kalsın unutuyordum" dedi, "hem ısın-mak için, hem de ışık için ateşe gerek duyacağını. Burası gittikçe karanlık oluyor." Epey güçlü bir yalın mağaranın girişini korur gi-bi görününceye dek bu hazırlıklara kaptırdı kendini, sonra bir kez daha vedalaştı.

Timothy yere saçılmış sazların üzerine, başının içinde ağrı veren sözcüklerle uzandı. Küçük krallığı ateşin düşürdüğü masalımsı gölgelerle dolmuştu şimdi, gözleri kapalı olmasına, uyur gibi görünmesine karşın yığınla hayal geçiyordu üzerinden. Babasının yüzünü gördüğünü sandı, sonra annesinin yüzü bir an gölgelerin arasında parıldadı; sonra bunları geçit töreninde önünden geçiyormuş gibi görünen dedesinin, ninesinin ardından ötekilerin görüntüleri izledi sırasıyla. Kimileri öylesine kendine benziyordu ki tanışıklığın mutluluğuyla gülümsedi, ama hiçbir yolla onları ne sayabildi ne de içinden çıkıp gelmiş oldukları yüzyılları hesaplayabildi. Böylece dinlendi, sonunda kendi yüzü de huzur içindeydi; Timothy Harcombe, böylesine çok sayıda yaşamın taşıyıcısı.

Uyandığında, yabancı girişten eğilmiş, ince bir çubukla yüzüne pat pat vuruyordu. "Küllerin içinde yatıyorsun" dedi gülerek. Çocuk hemen ayağa fırladı, üzerinden yanmış odun kırıntılarını silkeledi. "Ateş şimdi sönmüş sayılır," diye ekledi adalı adam, "ama ruhu hâlâ canlı. Gel. Azıcık yürüyelim." Adamın hızlı adımlarla tutturduğu yürüyüşe ayak uydurarak yanı sıra yola çıktı, az sonra da mağaranın yakınındaki ormanlık bölgeyi geçmişler, yer yer bodur çalılıkların lekelediği alçak, kumlu bölgeye gelmişlerdi. Az sonra bunu da aştılar yine, adanın bu bölgesinde pek çok bulunan kayalık tepelere doğru döndüler. Yabancı onu, bu tepelerden birinin içinde taa doruğuna dek yükselir gibi görünen kocaman bir boşluğa ya da mağaraya doğru yöneltti, orada kendi seslerinin yankısıyla eğlenerek oyalandılar. "Eski çağlardan kalma bir ezgi var," dedi, "yankılanan sesin tınısında. Bunun gibi içbükey, boş yerlerde dolaşıp duran, sestem oluşmuş bir ruh var. İşte sana bir hayal daha. İçinde yalnızca yankılar olan, hiç ses olmayan bir dünyaya ne dersin? Ne dersin ha?"

Yeniden yürüyüp güneşe çıktılar, adam mağaranın dışında daha rahat soluk alıp veriyordu sanki; uzaklardaki kıyıya doğru uzattı kollarını, tüm çevresini kuşatan dereciklerin, ağaçların tadını çıkarmak için topukları üzerinde döndü. "Burası ünlü bir ada," diye bildirdi, "çünkü üzerine bir sürü şey yazıldı. Ölmek üzere olan dostlarının son soluğunu, ruhun o yolla dışarı çıktığına inanarak içlerine emen kişiler gibi, şu ya da bu yazarın ruhu da böyle bir yere geçmiş olabilir. Büyülü bir ada burası, yitirdiği için kimsenin yakınmadığı şeyi almak haksızlık sayılmayacağına göre bu da çok sayıda İngiliz'in tanımlarıyla gelişip zenginleşebilir. Zamanın hazineleri dört yanımızı kuşatmış, onları keşfetmek için haritaya gerek

duymuyoruz. Bunu görüyor musun?" Uzandı, koyu yeşil renkli, enli bir yaprağı tuttu, ama onu ağaç anasından koparıp almadı. "Her zaman aynıdır, oysa hep de yenilenmesi gerekir; hem aynıdır, hem de aynı değildir. İşte bu adanın da kimliği hiçbir zaman değişmezken kendisi sürekli başkalarının sözcüklerinde yeni baştan yaratılır durur. Azıcık daha yürüyelim mi?" Yabancı söylevini sürdürürken kıyıya doğru yöneldiler. "Niçin bizim de benzer yazgımız olmasın? Aynı yenilenmeye katılabilecekken neden hiçliğin o tedirgin edici gecesinde yitip gidelim? Kendi adıma, hepimizin varoluşunun temeli olan daha yüce bir ruha, tanrısal kaynağa geri dönmekten doyum bulacağım. Hiçbir insan ada değildir." Üç yassı, beyaz tase basarak küçük bir dereyi geçmek üzere ilerlerken bu düşüncesine sesli sesli güldü. "Şu akıntıyı görüyor musun?" diye sordu çocuğa. "Bir yerde yok oluyor, sonra derken bir başkasında ortaya çıkıyor. İşte tam burada ölümlülüğün kalıbını tanımıyor musun? Tıpkı yazarlarıyla birlikte yok olmayan, başka yerde daha düzelmiş, ya da daha bozulmuş olarak ortaya çıkan dil gibi." Üzerinde hiç bitki, su olmayan, Timothy'yi kaygılandıran, daha çıplak bir bölgeye geçtiler. "Burası benim yaşamıma çok benziyor" diye mırıldandı. "Şimdi üzerinde durduğumuz bu yer."

Ölçülü adımlarını sürdürürken, "Korkuya hiç gerek yok," dedi adalı adam. "Senin yanında başkaları da var. Dün gece rüyanda yüzler gördün mü?"

"Nasıl bildin bunu?"

Adam başka şey söylemedi artık, onun yerine suyun sürüklediği tahta parçasıyla yere bir yüz çizdi. Önce gözleri yaptı, ardından ağız, burun kulaklar izledi. "Hiyeroglif" dedi. "Bak nasıl da çevremizi kuşatıyor." Gerçekten de öylesine büyük çizmişti ki neredeyse ikisini de içine almıştı. "Ölümden hemen önceki saatlerde insanın kendi yüzünü yitirdiğini, yakın akrabalarından birine benzediğini söylerler." Bir an elini Timothy'nin yanağına koydu. "Bu senin kendine has yüzün, ama yine de babanın yüzünün çizgileri burada derin ve görünmez biçimde yatıyor olabilir. Çocukluğumuzdan başlayarak değişmez, yerleşik yüzlerimizi bulana dek bir dizi değişik görünümünden geçeriz, böylece de sonumuz gelmeden önce hastalıklı, bitkin düşüren değişimlerle yeni görünümümüzü ediniz. Toprağa çekilmemiz sırasında içimizde önceden gizli duran görünümlere bürünürüz, herkesin aslından oluşmuş o topluluğa geri döneriz. Korkmaya hiç gerek yok, Timothy. Her şey yoluna girecek. Şimdi anladığından çok daha yüce bir yazgının parçasısın."

Başka tek söz bile etmeden, yerdeki yüz sonsuza dek böyle şeyleri konuştukları yeri belirlemişken ayrıldılar oradan.

İlerleyip kıyıya yaklaşmışlardı, adalı adam, yama yama ceketinin cebinden bir flüt çıkardı.. "Bir keresinde sana, söylemiş olduğum şey neydi? İngiliz müziğini anımsamanı, böylece de bu ada devletinden götürülebileceğini söylememiş miydin?" Tam bu noktada elindeki aletten çok tatlı notalar üfledi, ezgiler arasında da sanki melodinin bir parçasıymış gibi şu şiiri okudu çocuğa:

"Öğret çabalarını böylece okunsun sözcüklerim
Ki öğrenerek onları yanım sıra ilerleyebilsin.
Ansızın çıkabilir önüme ölüm, ama izleyen zaferle
Çağırır seni daha uzun öyküye."

"Böylece," dedi, yeniden flütünü dudaklarına götürerek, çalmaya hazırlanarak, "böylece ölümsüzleştiriyorum kendimi." O çalarken Timothy dans etmeye başladı; ağır adımlarla yapılan karmaşık bir danstı, ama anlamadan ezberden yapılan bir dans değil de bellekten gelen danstı. Yoruluncaya dek sürdürdü dansını, sonra da uyumak için kıyıya uzandı. Adam kısa süre daha çalmayı sürdürdü, sonra çocuğu kollarına aldı, güvenlik içinde evine doğru taşıdı. Onu denize doğru taşıdı, yani şimdi bir kez daha adanın üzerinde yalnızca tek tük ayak izi vardı.

dokuz

Babam peşim sıra Hackney Alanı'na dek gelmişti, şimdi de beni arabaya taşıyordu; görüldüğü kadarıyla bir tür kendinden geçme durumunda gözlerimi günebakanlara dikmiş, öylece kalmıştım, beni oradan uzaklaştıramayınca usulca kucağına almıştı. Kendisi ön koltuğa, dedemin yanına otururken beni de arkaya yerleştirdi; yolculuğun geriye kalan bölümünde tek sözcük bile ettiğimi anımsamıyorum, ama Londra'dan çıkıp batıya doğru giderken babam neredeyse hiç susmadı. "Taşrada bulacağın bir şey de," dedi, "günebakanlardır. Yüzlercesi."

"Bizde hiç yok" diye yanıtladı dedem.

"Ama sizde de bir sürü başka çiçek var, değil mi? Sarmaşık güllerinin büyüdüğü yerler." Babamın keyfini hiçbir şey bozamayacak gibiydi, sanki olağanüstü güzellikte bir tatile çıkmıştık. Ne zaman yolculuğa çıksa hep böyle olurdu: Tramvay ya da metroyla yaptığımız en kısa yolculuklar bile neşesini yerine getirirdi. Belki de her zaman kaçış yolu arıyordu. "Tepeleri, dereleri düşün, Timothy," diyordu, "çıkabileceğin tüm seferleri." Doğu Londra sokaklarında birlikte çıktığımız seferleri nasıl unutmuş olabileceğini merak ettim, o alçak sesle türkü söylemeye başlarken arabanın arka koltuğunda kayıp giden görünüme diktim gözlerimi. "Yollara düşmüşken mutluluktan uçarım. Sırtımda torbamla." O sıralar beni yüreklendirmeye ya da avutmaya çalıştığını düşünmüştüm, ama şimdi aynı zamanda kendini de yatıştırmaya çalıştığına inanıyorum. "Mutluluktan uçarım yollara düşmüşken. Daracık patikalarda. Hiçbir şey İngiliz kırlarına benzemez, öyle değil mi?" Önümden geçen ağaçlara baktım, rüzgâr onları salladığında, bana gülmekten sarsılıyorlar gibi geldi. "Evet," diye ekledi, "keşke senin ye-

rinde olsaydım." Kollarını kavuşturmuş, neredeyse kendi kendine sarılmış, yüzünde hiçbir belirgin anlatım olmaksızın oturuyordu. "İşte bir şey daha" dedi, her ikimize de söylev çekiyormuş gibi. "Şimdi artık iyi bir okula gidebilirsin, Tim. Önemli olan da bu. İyi bir eğitim."

"Önemli olan," diye yanıtladı büyükbabam, "çocuğun kendisi."

"Evet, elbette. Ben onu diyorum ya." Şimdi sustu, bir süre sonra da uyurken aldığı düzenli solukları duyabildim.

Sonunda Wiltshire'a girdik, benim için bildik yön olan yere vardık yani. Arabayı her zamanki yerine bıraktık, çok iyi tanıdığım beyaz yola baktığımız sürece elimde yıpranmış kahverengi bavulumla ikisinin arasında durdum. Güneşin göz kamaştırıcı parıltısında kavrulan tozun kokusunu duyduğum, babamın artık beni bırakmak üzere olduğunu anladığım o öğle sonrası her zaman belleğimde yaşayacak. "Haydi bakalım, yola koyulma zamanı" dedi büyükbabam, oysa babam sanki geride kalıyordu; gerçekten de çiftlik evine girmek istemiyordu, ama elini tuttum, tahta kapıya doğru yürüdük. Bir taşa tekme atıp yolun kıyısına savurdu. "Yapma bunu, babacım" dedim. "Pabuçlarını tozlayacaksın."

Anneannem ön kapıda bizi bekliyordu, nedense babam onun varlığından tedirgin oldu. O aralıksız titremelerinin geri gelmediğini ayırt ettim, ama en azından o an için bunu belirtmeye kalkışmadı. Her neyse, yaşlı köpek Cuma bana doğru sıçradığında herkesin dikkati dağıldı: Eğildim, onlarla konuşmak zorunda kalmamak için yüzümü tüylerine gömdüm. "Timothy köpekleri sever" dedi babam gururla, bunun benim adıma büyük bir erdem olduğunu varsayarak. Beni sundurmada Cuma'yla bırakarak dedemlerin peşinden eve girdi, ama çok uzun kalmadı. "Trene yetişmem gerek" diye onlara fısıldadığını duydum. "Birini görmem gerek."

"Hep hareket halindesin, Clement." Anneannem de alçak sesle konuşuyordu. "Tıpkı eski günlerde olduğu gibi."

Bununla ne demek istediğini anlamadım, odada onlara katıldığın zaman paylaştıkları sırrı açıklarken yakalanmış gibi oldular. İşte böylece, babamı istasyona götürecek taksi gelene dek özel bir şeyden söz etmeden, ama her şeyi düşünerek oturduk orada. "Haydi bakalım, aslanım" dedi, usul usul iskemlesinden kalkarken. "İşte böyle. Kısa süre sonra geri döneceğim." Beni avutmak için birazcık daha çaba gösterebileceğini düşündüm, ama artık ayrılık zamanı geldiğinde gerçek bir mutsuzluk içinde görünmüyordu. Şimdi bildiklerimi o zaman da bilmiş olsaydım onu sıkı sıkı kucaklar-

dım; oysa geri çekildim. Ne diyeceğini bilemedim. "Unutma," dedi, "seni seviyorum."

Üçümüz baş başa kaldığımızda dedem önümde durdu, elini uzattı. "İşte elim" dedi. "Bir dakika sonra sıkmanı isteyeceğim. Seninle bir pazarlık yapacağız, Timothy. Sen bir daha kaçmayacağına söz vereceksin, biz de sana sadakatla bakacağımıza söz vereceğiz. Sen bizi hiçbir zaman düş kırıklığına uğratmayacaksın, biz de seni uğratmayacağız. Şimdi buna ne diyorsun?" Tüm bunları o her zamanki dobra dobra tavrıyla, sanki ben hiç de çocuk değilmişim gibi açıklamıştı. "Şimdi Timothy, lütfen tokalaşır mısın?"

"Pazarlığı kabul ediyorum" dedim, elini tuttum. Gerçekten bir kez daha kaçmaya hiç niyetli değildim, çünkü çekip gidebileceğim hiçbir yer yoktu. Burası gerçekten benim evimdi. Başkası da yoktu.

Geri dönüşüm şerefine yeniden döşenmiş olan eski odama (yoksa annemin odasına mı demem gerekir) dek benimle geldiler yukarı; dedem tavanı koyu maviye boyamış, küçük beyaz yıldızlarla donatmıştı, böylece yatağımdan gece göğüne bakıyormuşum gibi oluyordum. İçeri aynı zamanda küçük bir kitaplık, masayla iskemle de koymuştu; kaçtığım gece son kez gördüğüm yerde, yatağın yanında duruyordu gramofon hâlâ. Bavulumu açmam için yalnız bıraktılar beni, ansızın bastıran çaresizlik duygusuyla birkaç parça eşyayı düzen içinde yerleştirmeye başladım: Geleceğimin bilinmezliğinden ötürü kaygılarım ne denli artarsa, o denli daha düzenli oluyordum. O zamandan beri hep bunun insan eylemleri içinde en acısı olduğunu düşünürüm – birinin birkaç parça eşyasını yabancı bir yere getirmesinin yani. Hiç kuşkusuz ölümcül hastalar, içinde ölecekleri odaya girdikleri zaman özenle katlarlar giysilerini, eşyalarını titizlikle düzenlerler. Mutfağa indiğimde çay zamanı gelmişti; o günlerde bunun yaslı bir tören olduğunu düşündüm, çünkü onu yaşlılıkla, alacakaranlıkla birleştirdim, ama şimdi rahatça konuşuyorduk. Yine de dedemin bana söylemek istediği başka şeyler de olduğunu biliyordum, yerinden kalkıp ellerini ceplerine sokarak masanın çevresinde dönmeye başlamadan önce anneannem fincanları, tabakları toplayıncaya dek bekledi. "Sence," diye ansızın sordu, "biraz eğitime dayanabilir misin? Çok sıkıcı olmayan bir şeylere. İngiliz edebiyatı. Tarih. İşte öyle şeylere?"

"Babam öğretti bana hepsini." Ondan daha şimdiden geçmiş zaman kullanarak söz ediyordum, daha sık soluk alıp vermeye başladım. "O, bunlara İngiliz müziği derdi."

"İşte gerçekten öyle."

"Bana her şeyi öğretti."

"İşin can alıcı noktası da bu, Timothy." Anneannem yanıma oturdu, bir bakışıyla dedemi susturdu. "Artık sana öğretecek şeyi kalmadı, şimdi de başkalarından öğrenmeni istiyor. Senin öyle çok yeteneğin var ki..." Hiç kuşkusuz ondaki bozukluğu iyileştirdiğim ögle sonrasını anımsayarak belli belirsiz duraksadı. "Ortaya çıkarılması gereken öyle çok şey. Senin gelişmeni istiyoruz, Timothy. Senin çok iyi şeyler yapmanı istiyoruz." Şimdi titreme yittiği için sesi şaşkınlık verici ölçüde duru, pırıl pırıl olmuştu ve bir kez daha bir an için yanımda oturan yaşlı kadının çevresinde nasılsa var olan annemin hayalini gördüm.

"Benim için önemi yok" dedim. "Burada sizinle oturabileceğim sürece."

"Burası senin evin, Timothy. Annenin evi." Başını kaldırıp sessizce arkamızda duran kocasına baktı. "Eee, artık çocuğun canını okul laflarıyla sıkmaya son ver bakalım. Yukarıda bulduğumuz resimleri göster ona. Haydi."

Dedem hızla odadan çıktı, birkaç dakika sonra elinde küçük bir resim albümüyle geri geldi. "Tavan arasındaydı" dedi. "Giysilerinin altında." Dizlerimin üstünde açtı onu, ben sayfaları çevirdikçe coşku içinde omzumun üstünden gösterip durdu parmağıyla. "İşte burada, en iyi pazar giysisiyle" dedi. On dört, on beş yaşından daha büyük olmamasına karşın hemen tanıdım onu; arkasında göze görünür biçimde duran küçük çam ormanı ile arka bahçede ayakta idi. Neredeyse şok geçirerek benim de tam orada, bir zamanlar annemin durup fotoğraf makinesine baktığı yerde çimenlere uzanmış olduğumu ayırt ettim. Onun sürüyle başka resmi de vardı; hepsinde de o aynı ağırbaşlı anlatıma bürünmüştü, hepsinde de hep bana bakıyor gibi geldi.

"Görüyor musun," dedi anneannem, "nasıl da ona benziyor-sun? Senin ağzın da aynısı. Aynı gözler."

"Evet," diye ekledi dedem, "birbirlerine tıpatıp benziyorlar." Bu beni yabansı biçimde mutlu etti, koyulaşan alacakanlıkta, uyum içinde oturduk birlikte.

Yaz sonuna yaklaşıyordu, anılarımda, o gittikçe kısalan günler yaşamımın en huzurlu zamanıydı. En mutluları değildi – hâlâ babamın yokluğunu mutlu olamayacağım denli derinden duyuyordum – ama bundan önceki birkaç ayın ansızın bastıran, beklenmedik değişikliklerinden sonra dedemlerin kararlı tekdüzeliğinde bu-

lunabilecek bir rahatlık vardı. Tıpkı bir zamanlar da annemin yapmış olduğu gibi Cuma'yı her yere yanımda götürdüm; kimi zaman önümden koşar,ormanın ya da kırların içinden geçen tanıdık bir patikayı izlerdi, işte o zaman annemin ayak izlerine basarak yürüdüğümü bilirdim. Öteki çam ağaçlarının arasında eski ağacımı buldum yine, onun altında dinlenirken güçlülük ve dinginlik duygusu sel gibi aktı yine içime; sanki orada oturarak, nasıl oluyorsa, zamanın doğurduğu çekincelerin ötesine geçiyordum. Bazı bazı da köpeğimle birlikte ıssız adaya düştüğümü düşlerdim, ondan sonra çok yabansı bir duygu egemen olurdu bana; benimle hiç ilgisi olmayan, ama bir türlü de kurtulamadığım bir öyküde yer alıyormuş gibi olurdum. Yine de çam ormanına doğru gittiğim her kez düşgücümle yineleyip dururdum bunu.

Sonra o yazın bitimine doğru, ilk kez okula gitme zamanım geldi. Adı St. Williams'dı, pazarın kurulduğu kasaba olan yakınlardaki Yukarı Harford'da, eski bir erkek ortaokuluydu: Benim oraya kaydolmam konusunda öyle istekliydiler ki tüm bunları dönüşümden birkaç gün sonra öğrenmiştim, ama çam ormanındaki münzevi saatlerimi tehdit eden belli belirsiz tehlike duygusu dışında hiçbir gerçekliği yoktu benim için. Kimbilir belki de bu yüzden hâlâ ıssız adada olduğum düşünüyordum. Dedem yöneticilerden ikisini tanıyordu, bu yüzden oraya yerleştirilmemde güçlük çıkmadı: Benim geçmişimi yalnızca müdürün bilmesi üzerinde anlaştılar, gerçekten de sanırım onun için bir tür 'meydan okuma' anlamı taşıyordum; çünkü açıkçası Londra'nın batı ucundan gelmiş, hiç eğitim görmemiş bir çocuktan başka neydin ki onun gözünde?

O ilk sabah otobüste dedem bana eşlik etti, pekâlâ idam sehpa-sına da götürülüyor olabilirdim. Bir hafta öncesinden, okulun bir örnek giysisini oluşturan yeşil kasketi, gri ceket pantolonu, eski tip kaskatı yakalıkları almıştık: Bu rahatsız, yabancı giysiler içinde kendimi dolandırıcı gibi hissettim, bu yapay durumumun bu denli göze çarpar oluşundan ötürü kıpkırmızı kesildim durdum. Okulun eski kapısına götüren caddeyi birlikte yürüdük, sanki artık bir daha hiç karşılaşmayacakmışız gibi ciddiyet içinde elimi sıkarak beni orada bıraktı dedem; geri dönüp bana bakacağını sandım, pırıl pırıl gözlerini sırtımda duyarak ne olduğum yerde oyalanma ne de kaçıp gitme yürekliliğini gösterebildim (öylesine çok istememe karşın), bunların yerine kapıdan içeri, okul yapılarının önündeki büyük avluya girme zorunda duydum kendimi. Hepsinin üzerinde belirsiz bir beklenti havası olan küme küme oğlanlar şimdiden

duruyordu orada burada, ama ben korkmayacak denli şaşkınlık içindeydim. Başka çocukların topluluğunda hiç bulunmamıştım, şimdi de bu denli çok sayıdaki varlığında neredeyse başım döndü, bayılacaktım. Kimilerinin ben geçerken meraklı bakışları altında (ya da bana öyle geldi) kaskatı kesilmiş aralarından yürüdüm. Nereye gittiğimi bilmiyordum, ama bu denli çok sayıda yaşamla karşılaşmanın verdiği ansızın eziyetten kaçıp sığınak bulma gereksinimi içindeydim. Önümdeki okul yapılarına doğru çabuk çabuk yola koyuldum. Kapılardan biri açıktı, tebeşirin, silginin, bayat yiyeceğin bana göre o yabancı ülkelere has kokusunu taşıyan koridorda buldum kendimi.

"Dışarı." Koridorun yanındaki kapıda birisi duruyordu. "Dışarı çık. Zili bekle." Dönüp, avluya geri gittim, zorlukla soluk alıyordum; yüzümü öteki oğlanlardan gizleyerek ayakkabılarımın bağcıklarını bağlıyormuşum gibi yaptım, sonra alçak bir duvara sırtımı vererek tek başıma durdum. Birkaç dakika sonra çok tuhaf bir şey yaptım; ellerimi yeni pantolonumun ceplerine soktum, ıslık çalarken bir yandan da topuklarımı taşlara vurarak duvarın üstünde oturdum. Bir yerlerde zil çaldı, ötekiler okuldan içeri girerken yalnızca izledim onları; bu ilerleyişe katılmaya hiç gerek duymuyormuş gibiydim. Ama ansızın avlu bomboştu, panik içinde az önce çıktığım kapıya doğru koştum; oradaki koridor da boştu, ama uzak seslerin yankısını duyabiliyordum. Arkada bırakılmıştım. Beni doğru yöne götüreceğine ilişkin çılgınca inançla yakındaki bir koridora saptım. "Yürü. Koşma." Beni daha önce durdurmuş olan kişiydi. "Toplantı şu tarafta." Koridorun öteki ucunu gösterdi, elimden geldiğince yavaş yavaş, aldırışsızlıkla o yöne yürüdüm. Neyse ki öteki oğlanlar hâlâ ortalıkta ayakta duruyor, konuşuyorlardı, kimileri birbiriyle dövüşür gibi yapıyor, ötekiler gençliğin o pırıl pırıl, amaçsız enerjisiyle topukları üzerinde sallanıyor, bir o yana, bir bu yana gidip geliyordu. Sonra adam yine ortaya çıktı. Yalnızca birkaç adım arkamdan izlemiş olabilirdi, birdenbire müdür olduğunu anladım; onun gelişini selamlayan derin sessizlikte beni anımsamasın diye başım hep önüme eğik durdum, o dönemin ilk gününde yaptığı konuşmadan tek sözcük ya da öğüt duyduğumu söylemem mümkün değil. Yalnızca bir şey anladım: 'Yeni oğlanlar' ilan tahtasından sınıflarının numarasını bulmalıydılar. Bunu yapmayı becerebildim, toz, taze boya kokan bir başka koridora yöneldim. Burası aynı, her zaman düşlerimdeki hastanenin ya da hapisanenin içi gibiydi.

"Hey, beklesene." Birisi bana sesleniyordu, döndüğümde benim yaşlarımda bir çocuğun sendeleyerek koridorda ilerlediğini gördüm; sağ omzuyla sağ kolu görünmez bir iple bağlanmış gibi arkaya kıvrıktı, sol bacağı da fena halde topallıyordu. İlk önce benim bu yabancı yerdeki sıkılğan davranışlarımı taklit ettiğini sandım, ama yanıma yaklaşıncı başka türlü yürümesinin mümkün olmadığını anladım. Yanıma gelirken oldukça dinginlikle, "Görüyor-sun ya topalım" dedi. "Bazen de azıcık yardıma gerek duyarım." Aynı sınıfın önünde durmuştuk, ona kapıyı açtım. Besbelli çocuk-lardan çoğu onu tanıyordu, çirkin, birbirini tutmaz hareketlerle sı-nıfa girme savaşı verirken fısıldaştılar. Titremelerine engel olmak için elini omzuma koymuştu, ama ben utanarak uzaklaştım ondan. Bunu anlamamış gibi yaptı. "İşte ikimize sıra" dedi. Orta bölümde yan yana iki sıra vardı, şimdi dikkatimi çekmek için ceketimin ko-luna asılıyordu. "Benim adım Edward Champion." İşte bu, o Ed-ward'dı, her ikimiz için de uzun sürecek sonuçları olacak dostlu-ğun başlangıcıyla karşı karşıyaydım.

İlk ders, gerçekten ilk gün öylesine çabucak geçip gidiverdi ki şimdi onlara ilişkin hiçbir şey anımsamıyorum; yani yeni alıştırmı kitaplarımı açmanın, önümde dalgalanan taze, kıyılarında düzenli marjlar bırakılmış sayfalar bulmanın verdiği haz dışında hiçbir şey. Dolmakalemimle adımı, sınıfımı yazdım yeşil kapaklara, sanki kutsama töreni düzenliyor gibiydim. Kendi eli çok daha titrek, adı lekeyle karalama arası bir durumda ortaya çıkmış olmasına karşın gizlemediği bir keyifle izledi beni Edward. Sakına sakına kendi adına bakarak, "İşte" dedi. "Bu kadar yeter." O ilk günlerin çoğunu birlikte geçirdik, avluda (ya da o sıralar dediğim gibi oyun alanın-da) teneffüslerde benim yanımda durdu. Öteki oğlanların çoğu, gösterişli oyunlar gibi görünen şeylerde yer aldılar: Ben aralarına karışmayı hiç umursamıyordum, Edward içinse bu zaten mümkün değildi, bir bakıma birbirimizle arkadaşlığa zorunlu bırakılıyorduk. Özellikle de bir sürü çocuğun ona açıkça alayla davranmasın-dan ötürü, şimdi belirgin biçimde anımsıyorum da, onunla aynı kefeye konmak yüzünden kendimi belli ölçüde aşağılanmış duyuyordum. Onların horgörülerine hiç aldırıyor gibiydi, gün boyu boş veriyormuş gibi yaptığı aşağılamalara her gece nasıl da ağladığını aradan uzun yıllar geçene dek itiraf etmedi. Görüldüğü kadarıyla ona bağlandığım için öteki çocukların çoğu aynı iğrenmeyi bana da duydu; günler geçtikçe onların yerel şivelerinin daha yumuşak 'rr' seslerini, uyumlarını edinmeme karşın Londralı ol-

mam yüzünden bana 'kenar mahalleli' de dediler. Sesimi onlara uydurmam bilerek olmadı: Yalnızca kendiliğinden değişti.

"Ben hep aynıydım, görüyorsun." Okuldaki ilk günümde bulmuş olduğum alçak duvarın üzerinde Edward'la oturuyorduk. "Babam diyor ki," – söyleyeceği şeylere her zaman yaptığı giriştii bu – "babam diyor ki eskiden olsa ben çoktan ölmüştüm şimdiye kadar. Yüz yıl önce olsa," diye ekledi daha ateşle, "ben şimdi sokakta yatıyordum." Kendinin yok olması düşüncesinden zevk alıyor gibiydi. "Benim babam Somme'deydi" diye sürdürdü. "Senin baban ne yaptı?"

"Jutland'da Alman denizaltılarını batırdı," bu olağanüstü geçmişii kendiliğinden yaratarak yanıtladım hemen. Nedense Edward'ın babamın gerçek mesleğini bilmesini istemiyordum; hâlâ onun işinden ötürü gurur duymama, ona her zamanki denli güçle inanmama karşın yeni yaşamımın, yeni okulumun kapsamı içinde nasıl oluyorsa epeyce gülünç, hatta uygunsuz görünüyordu. Öyküme inandığını sanmıyorum ama Edward hiç sesini çıkarmadı. Gerçekten de bu, öteki çocuklarda bulguladığım en yabansı olgulardan biridir: inanç bir tür boşlukta kalıyordu, gerçekte yalanlar arasındaki, olgularla öyküler arasındaki ayırım, ortak onayla saf dışı bırakılıyordu. Ama yine de, düşününce, Edward'ın bu konuda bir istisna olduğunu anlıyorum; o hiçbir zaman yalın gerçekten uzaklaşmadı, çünkü hiç kuşkusuz kendi yaşamında, yürekli bir akıl yürütme süreciyle kendini en kötüsüyle yüzleşmeye hazırlıyordu.

"Eğer sen, sen olmasaydın," diyordu, "en çok kim olmak isterdin?"

"Babam olmak isterdim. Savaş kahramanı olmak isterdim." Belli belirsiz kızardığımı sandım, bu yüzden de hızlı hızlı sürdürdüm. "Sen kimin yerinde olmak isterdin?"

"Ben, sen olmak isterdim."

"Niye?" Güldüm buna.

"Çünkü burada bana önem veren tek kişi sensin."

Daha önce hiç kimse böyle ince duygular açığa vurmamıştı, al-dırmıyormuşum gibi yaptım. "Senin de seveceğin dostlarım var Londra'da. Geçmişteki yaşamımdan ilk kez söz ediyordum Edward'a, ya da okulda herhangi birine.

"Ben hiç Londra'ya gitmedim" diye yanıtladı. Buna şaşıtm; nasılsa herkesin de benim bildiğim denli iyi bildiğini varsayıyordum bu kenti. "Günün birinde," dedi yavaş yavaş, "oraya birlikte gidebi-

liriz. St. Paul'ün kubbesini görebiliriz. Babam dünyanın en büyük altın haçının orada olduğunu söylüyor."

"Benim arkadaşlarımı da görürüz."

Yanıtlamadı, öteki insanları duymak istemediğini anladım. Bir sonraki dersin zili çaldı, onun duvardan inmesine yardım ettim. "Öyleyse Londra'ya birlikte gideceğiz" dedi. "Kesinlikle kararlaştırılmıştır bu." Geleceğinin herhangi bir bölümü 'kararlaştırıldığında' mutlu oluyordu. Biliyordum bunu, okula doğru geri yürürken elini omzumda tuttu. Sınıfa girerken hep benim yanında olmamı isterdi, ama bu özel öğle sonrasında garip bir şey dikkatimi çekti. Ben de belli belirsiz topallıyordum.

İşte böylece geçti o ilk günler. Öğle sonrasında geç saatlerinde, beni çok iyi bildiğim daracık yolun sonunda bırakan Yukarı Harford otobüsüne binerdim. Pabuçlarımla tozları tekmeleyerek, sonbahar başının hâlâ ılık güneşi, eve girerken hâlâ sırtımı ısıttığı sıra ağır ağır yürüdüm hep o yolu. Genellikle ödevimi odamda bitirirdim, dedemlerle yemek yer, çam ormanında yürüyüşe çıkarırdım Cuma'yı. Elbette yeni yaşamımın bu sessiz tekdüzeliği geçmişimi bir yana ittiğim ya da onu unutabileceğim anlamına gelmiyordu; Margaret Collins'i, Stanley Clay'i ya da onlardan herhangi birini bir daha hiç göremeyeceğim inancıyla öylesine keskin acıya, yoksunluk duygusuna kapıldığım, bu yüzden de şimdiki gerçekliğimle tüm bağlarımı yitirdiğim zamanlar oluyordu hâlâ. Ondan sonra gerçekten şimdiki yaşamım gözüme düş gibi görünüyor, ormanda çok yabansı bir boşluk duygusuyla yürüyordum; sanki artık hemen hiç var olmuyordum. Yine de bunun tatsız bir duygu olması gerekmiyordu; yere uzanır ya da ağaca yaslanıp dinlenirsem her zaman dönen dünyanın hareketiyle içimin dolacağını biliyordum. Ve bunda belli bir rahatlık vardı. Tümünden yitmiş olmayacaktım.

Birkaç hafta sonra artık okuldaki yabancı değildim, hem her neyse öteki çocukların gözünde hiç de istenmeyen biri olmamıştım. Şimdi Edward'la arkadaşlığım kabul edilmiş, ellerini ağızlarına kapatarak 'Topal Champion' diye fısıldaşanlar arasında bile bana yabancı bir saygı kazandırmıştı. 'Şimşek' diye biliniyordum, çünkü sanki hep hareket içindeydim, hep bir yerden bir yere koşturup duruyordum. Sınıfta, herhangi bir sestem, ya da ansızın hareketten uyarılarak, çevremdeki her şeyin hemen ayırdına vararak başımı bir o yana bir bu yana çeviriyordum. Elbette o sıralar bunun pek bilincinde değildim çünkü bu dünyadaki yaşamımın öylesine parçasıydı ki bana tam anlamıyla sıradan bir davranış olarak görün-

yordu. Bu tedirgin uyanıklığımın nedenlerini anlamam mümkün değildi kesinlikle ama şimdi geriye baktığımda o zamanlar korku içinde olduğumu sanıyorum. Yırtıcı kuşlardan, düşmanlardan korkusu yüzünden uyuyormuş gibi görüldüğü zamanlarda bile bir oraya, bir buraya keskin bakışlar fırlatan o küçük kuşlara benziyordum. Ben de hiç dinginlik içinde olamıyordum; sıranın altından dizlerimi birbirine çarpıyor, Edward'ın hiç hoşlanmadığı biçimde topuklarımı yere vuruyordum. Babamla birlikte kaldığım evde de böylesine tedirgin miydim, anımsamıyorum, ama sanmıyorum. Yalnızca onun yokluğunda dünya, daha ivedi, daha oturmamış, daha korkutucu oluyordu.

Öteki çocuklar bana 'Şimşek' demeseler de, bir zamanlar edinmiş olduğum Londra şivesi her neydiyse onu çoktan yitirmiş olmama karşın hâlâ 'Kenar mahalleli' diyorlardı. Öğretmenlerimizi taklit ederek sınıf arkadaşlarımı eğlendirebileceğimi bulduğum zaman bu tür bir başka yeteneğimi daha bulgulamış oldum. Yalnızca düşünmem yetiyordu, sonra da sanki onları büyü yoluyla geri getiriyordum. Öyküler de anlatıyordum. Daha da sevilen biri olabilmek için kendim üzerine, geçmişim üzerine yalanlar söylüyordum. Babam ünlü bir savaş kahramanıydı, annem de hâlâ yaşıyordu: ünlü bir opera şarkıcısıydı. Göçmen olarak Amerika'ya gitmiş, Teksas'ın petrol havzalarında servet edinmiş bir ağabeyim de vardı. Babamın arabası kocamandı -Daimler markaydı. Babamların Londra'da öyle çok işleri vardı ki ben kendim gönüllü olarak taşraya, dedemlere oturmaya gelmiştim. Bu yalanlar büyük bir doğallıkla içimden geliyordu, çünkü şimdi anladığım kadarıyla benim kendi yetersizlik duygumdan fışkırıyordu; sınıf arkadaşlarıma nasıl gerçek babamı anlatamazsam, annemin ölümünü de açıklayamazdım. Yine de işin en yabansı yanı şuydu: Onları uydurdukça öykülerin her sözcüğüne inanıyordum, hatta başka yerlerde böylesine seçkin bir ailem varken dedemlerin evine dönmekten ötürü düş kırıklığına bile uğruyordum. Elbette içlerinden birini, hatta Edward'ı bile çiftlik evine çağırmaktan kaçınıyordum, günün birinde dedemin sınıf arkadaşlarımdan biriyle tanışıp söyleyip durduğum yalanları bulgulamasından ödüm kopuyordu. Tüm davranışlarımda beni öylesine tedirgin bir ivedilik, keskinlik içine iten şeyin kısmen de bu akıbete uğrama korkusu olduğundan kuşkulıyorum şimdi. Edward bu tür şeyler konusunda beni hiç olumsuz açıdan eleştirmede, sorgulamadı, tersine yalnızca benim bir parçam olarak kabullendi. Yalanlarımdan ötürü onun gözünde değerim-

den bir şeyler yitirmiş bile değildim, kimilerinin nedenlerini bile anlamış olması mümkündür; benim kendimi anladığımdan daha iyi anlaması beni.

Tüm yaşamı boyunca Yukarı Harford'da oturmuştu, bu yüzden her yeri çok iyi biliyordu; eski bir pazar kasabasıydı burası, ilk Saksonlar'ın yerleştiği zamanlardan başlayarak tarihinin tüm aşamalarını açıkladı bana. Kimi zaman okuldan sonra beni ortaçağlardan kalma eski duvar izlerinin ya da tarihi taş yapı kalıntılarının bulunduğu bölgeye götürürdü. Kasabada bildik bir kişiydi, birlikte çıktığımız o seferlerde düzgün bir ilerleyiş sağlama çabası içinde tüm bedeni sendeleyerek, sarsılarak savaşım verdiğinde insanlar çekilip bize yol açarlardı. Güneşin gökyüzünde öylesine alçaldığı, ufukta titreyen kan küresine dönüştüğü bir kış öğle sonrasını hâlâ anımsıyorum. Edward'a göre on ikinci ya da on üçüncü yüzyıldan kalma küçük bir yerleşim bölgesine gitmek için Har Deresi üzerindeki yaya köprüsünü geçerek kasaba dışına doğru azıcık yürümüştük. Dikdörtgen biçimli yapıların dış çizgilerini zevkle gösterdi bana, dışarı çıkartılmış bir taşın üzerine oturur, ısıtmak için ellerine üflerken ben de o eski evlerin çizgileri çevresinde dolaşıyordum. "Babam diyor ki buralarda hep aynı insanlar yaşamış" diye seslendi bana uzaktan. "Hep aynı aileler demek istiyorum yani. Hepimiz birbirimize benziyorum, değil mi?" Tıpkı ölüm ya da yok olup gitme düşüncesinde yabansı bir büyü buluyor gibi görüldüğü zamanlar olduğu denli, daha büyük bir toplulukta – bu ister ailesi, ister okul, ister bu bölgenin kerdisi olsun – kendi kimliğini yitirmekten gerçek haz duyduğu durumlar da oluyordu. Hem bir bakıma haklıydı da: Daha önceden de sınıf arkadaşlarımdan yüzlerinin nasıl da belli belirsiz benzerlik gösterdiğini ayırt etmiştim. Koyu renk saçlarım, çok solgun tenimle birden çok açıdan yabancıydım ben. "İşte görüyorsun ya," diyordu Edward, "belki de bir zamanlar burada yaşamış olan insanlarla ilgim var benim." Bedeni ileri geri sürekli sallanıyor, taşın üzerine eğilirken yüzü bazen bir kasımayla bir an için biçimini yitirerek çarpılıyordu. "O günlerde hiç okul yoktu, herhalde ben de evde otururdum."

İçimi ansızın en yoğun korku duygusu doldurduğu zaman hâlâ küçük evin kıyılarını arşınılıyordum. Artık Edward'ı dinlemek elimden gelmiyordu, onun yerine öteki seslerin, öteki yaşamların verdiği acıyı duyuyordum. Bedenimde yükselen bulantıyı ayırt edebildim, söküp atmam gereken bir yük, bir ağırlık vardı sanki içimde; tüm çevremi dumana benzer pis koku sarmıştı, nasıl olu-

yorsa küçük çocuk ağlamaları da karışmıştı buna. Yoğun bir umutsuzlukla perişan durumda iki büklüm oldum, sonra ansızın bu yaşadıklarım yitip gitti. Başımı kaldırıp Edward'ın bana tuhaf tuhaf baktığını gördüm. Elinin birini yüzüne kaldırarak "Hasta mısın?" dedi.

"Öyleydim. Ama şimdi daha iyiyim."

"Topallıyordun" dedi. "Tıpkı benim gibi."

"Pabucuma taş kaçmıştı" diye yanıtladım, sonra da abartılı bir özenle donmuş toprağa diz çöküp pabucumdan düşsel nesneyi çıkarttım.

"Sana babamın dediklerini anlatıyordum. Babam diyor ki her şey bize miras kalmış. Biliyorsun işte, varislere kalan şeyler gibi. Ama sonra, nereden geldiğimi bilmek istiyorum." Bu zavallı, çarpık biçiminden söz ettiğini anlıyordum. "Birisinden almış olmalıyım, ama hiç kimse bilir görünmüyor. Sence bu evde benim gibi biri var mıydı?"

"Evet" dedim. "Vardı."

Sonunda Edward'ı dedemlerle tanıştırmak için davet edişim bundan aşağı yukarı dört ay sonraydı. Ailem üzerine yalanlarımı benim söylediğim gibi kabullendiğine gerçekten inandım, sırlarımın açığa çıkmasından hiç korkmadım; her neyse, ondan öyle çok söz etmişim ki çaya getirmem için bana sürekli baskı yapıyorlardı. İşte böylece ertesi yıl bir ilkbahar öğle sonrası Edward'la ben okuldan sonra beni eve götüren otobüse bindik; yolculuk boyunca önünden geçtiğimiz görünümünün değişik özellikleri üzerine yorumlarını sürdürdü. "Bak" diyordu, "işte Dan'ın tepesi. İşte şurda eski demiryolu, siyah ahırın ötesinde." Bu yerler üzerine öyküleri zaten önceden anlatmıştı bana, ama şimdi ilk olarak duyuyordum gibi yaptım.

Biz kapıya yaklaştığımız sıra dedem çakıl döşeli yolu tırmıkla düzeltiyordu; onu önceden, Edward'ın bedensel durumu yüzünden utangaçlığa kapılabileceği konusunda uyarmıştım, bu yüzden de tam yanına gelinceye dek bize bakmamaya özen gösterdi. "Demek tüm tarihimizi bilen delikanlı bu" dedi, ağırbaşlılıkla Edward'ın elini sıkarken. "Timothy bana senden söz ettiği zaman çok etkilendim." Cuma beni karşılamak için zıplayarak evden çıktı, Edward hemen çömelip ona sarıldı; neredeyse yana devriliyordu, ama ben yakaladım onu, köpek hiç korkmamıştı. Edward'ın yüzünü yaladı, bahçenin çevresinde halkalar çizerek koşturdu.

"İçeri girin. İçeri girin." Anneannem bize kapıdan sesleniyor-

du. Edward sarsak sarsak ona doğru yürüdü, verandaya ulaşır ulaşmaz, anneannem onun iki elini birden tuttu. "Seninle tanışmayı bekliyordum" dedi. Hiç kuşkusuz kendi sinirsel titremelerini anımsamıştı çünkü ona gülümsüyor, usulca yanağından öpüyordu. "Şimdi hepimiz tanıştığımıza göre" dedi, "biraz çay içebiliriz."

"Söyle bana" diye sordu dedem, sonunda birlikte oturduğu muzda, "ülkenin bugünkü durumu için ne düşünüyorsun?"

"Çok iyi olduğunu düşünüyorum" diye yanıtladı Edward. "Babam diyor ki verem artık gerçekte yok olmuş. Elbette hâlâ hastaların demegine parasını ödüyor." Çok çirkin bir yemek yeme biçimi vardı; yemeği ağzına atmadan önce ağzıyla çatalı ya da kaşığı aynı hizaya getirebilmek için başını zorla yana eğmesi gerekiyordu. "Babam diyor ki şimdi bu tümünden yeni bir dünya. Değişik bir dünya."

"Evet. Öyledir." Birkaç kez başını salladı. "Devlet işinde çalışıyor. Postanede."

"Sen de aynı işi mi yapmak istiyorsun?" diye sordu anneannem.

"Ah, hayır. Ben doktor olmak istiyorum. İnsanlara bakmak isterim."

Bu tutkunun keskin uygunsuzluğu, hatta olanaksızlığı dedemlerin aklına gelmiyor gibiydi. "Senden çok iyi doktor olur" diye yanıtladı. "Çok iyi ellerin var. Tıpkı Timothy gibi. Ailene de geçmesi gerek."

"Bilmiyorum." Edward birdenbire kendini savunmaya geçmişti. "Babam diyor ki her şey miras kalırmış. Ama ben bilmiyorum."

Bir an sessiz durduk. Bu sessizliğin ne denli süreceğini bilmek zor, ama ansızın kapı çalındı. Dedem açmaya gitti – benim şaşkınlıktan ağzım açık kalırken kim geldi odaya birlikte dersiniz; babamla, Gloria Patterson.

Gloria mutfığa girer girmez, "Merhaba şekerim" dedi bana. "Fırsatını düşürüp geliverdik işte." Epeyce değişmiş görünüyordu; şimdi daha kendine güvenli hatta iddiacı olmuştu, tam dizlerinin altına gelen, terzi elinden çıkma gri giysi vardı üzerinde.

Babam azıcık arkasında duruyordu, ama şimdi öne çıkıp sırtımı okşadı. "Merhaba, Tim" dedi. "Dört gözle bekliyordum seni görmeyi."

"Merhaba, babacım." Masadan baktım ona, içimden kalkıp kucaklamak geldiyse de kendimi tuttum. "Sizleri beklemiyorduk."

Özellikle de anşızın içeri giren iki yabancı yüzünden gözle görünür biçimde tedirgin olan Edward'ın önünde söyleyecek başka şey gelmiyordu aklıma; güzel Gloria'yı görür görmez korkunç bir titreme almıştı her yanını. "Edward'ın eve gitmesi gerek" dedim çabuk çabuk. "Otobüsünü yakalaması gerek."

Babam bir an Edward'a baktı, sonra sanki ondan bir şeyler sakladığıma inanıyormuş gibi sakınarak göz attı bana. "Ben de seninle geleceğim," dedi, "yolda biraz çene çalarız."

"Hayır." Gerçek aile yaşamımın arkadaşımın gözleri önüne serileceği düşüncesiyle dehşete kapılmıştım. "Özel bir yoldan gitmemiz gerek. Az sonra dönerim." Buna kimse karşı koyamadan Edward'ın ayağa kalkmasına yardım ettim; ön kapıyı açıp onu dışarı çıkardığımda dedemlere birkaç teşekkür sözcüğü mırıldanmaya zar zor zaman bulmuştu.

"Kusura bakma" dedi. "Kendimi tutamadım. Utandın mı benden?"

"Elbette hayır. Hayır." Bu düşüncenin aklına gelmesi bile beni ürkütmüştü.

Hiçbir şey söylemedi, bana inandığını sanmıyorum. "Çok güzel" dedi beyaz patikaya dönerken. Şimdi çok daha sakın, hatta bezgin görünüyordu.

"Kim?" Elbette kimi demek istediğini biliyordum.

"Annen. Söylediğin denli güzel."

Nasıl yanıtlayacağımı bilemedim. Gloria Patterson'un gerçek annem olduğuna inanmasını istemiyordum; yine de gerçekten güzel olduğuna göre Edward bunu okul arkadaşlarımıza anlatacak ben de bundan yarar sağlayabilecektim. Benim gerçek annem de güzeldi, öyleyse yanlışını düzeltmeye gerek var mıydı? "Evet," dedim, "herkes yaşına göre genç gösterdiğini söylüyor."

Yukarı Harford'a dek ona eşlik ettim, sonra hemen döndüm. Geri gelip eve girdiğimde hepsi hâlâ mutfakta oturuyordu, tedirgin, gergin durumlarını hemen algıladım. Ben ağır ağır odaya girerken, "İşte geldi" diye bağırdı Gloria. "İşte düşlerimizin prensi." Edward haklıydı: Gerçekten de çok güzeldi, şimdi onun sahteliği, kaba sabalığı olduğunu bildiğim şey o sıralar bana yalnızca o güzelliğin görünüşleri olarak görünürdü. Masanın altından babamın elini tutuyordu, ama odaya girişimle birlikte babamın elini çektiğini ayırt ettim; bu yaptığını örtmek istiyormuş gibi tokalaşmak için bana uzattı.

"Gezgin döndü" dedi. "Dağlardan, ırmaklardan."

"Edward yalnızca kasabada oturuyor, babacım."

"Arkadaşını sevdim." O eski coşkulu tavırlarından bazılarına yeniden kavuşmuştu, şimdi parmağıyla alnına vuruyordu. "Eskiden tanıdığımız birilerini anımsatmıyor mu sana?" Kimden söz ettiğini anlamıştım – Stanley Clay, Matthew Lucas, ötekiler – yine de bu yakın dostlarımızı niçin uzak geçmişe göndermeye çalıştığını anlamamıştım. "Arkadaşlar edindiğine sevindim, Tim" diye ekledi çabuk çabuk. "Dedenler de bana okulda nasıl da iyi bir öğrenci olduğunu anlatıyorlardı. Kehanetlerimizin çoğu gerçekleşti, değil mi?"

Söylediğim tek şey, "Burasını seviyorum" oldu.

"Değişiklik oluyor, değil mi?" Babamla benim aramızdaki bu konuşmanın dışında bırakılmayı açıkça istemiyordu Gloria. "Ara da sırada taşraya uğramak bizim de hoşumuza gidiyor, değil mi, Clement? Çok ilginç." Zar zor bastırılan sıkıntı anlatımıyla çevresine göz attı. "Hem bu ev de birkaç metelik eder."

"Orasını bilmiyorum" diye yanıtladı dedem. "Biz hep burada oturduk. Timothy'nin annesi Cecilia'nın adını duymuşsunuzdur. İşte burası onun doğduğu yer." Her zamanki içten bakışıyla beni süzüyordu konuşurken. "Şimdi annesinin eski odası onun oldu. Belki size göstermek ister."

"Anımsıyorum" dedi babam, "Hackney Alanı'nda kendi odası vardı, Tim'in. Onsuz orada yaşamayı beceremezdim."

"Dışarı çıkacak mıyız?" diye araya girdi Gloria. "Azıcık ortalığı görmeyi çok isterdim. Gitme zamanımız gelmeden."

Oysa babam anılarını tazelemeyi bitirmemişti. "O günleri özleyorum" dedi. "Telsizi dinlemelerimizi. Uzun yürüyüşlere çıkışımızı. Yürüyüşlerimizi anımsıyor musun, Tim? Sonsuza dek yürüyüp durabilirdik, değil mi?" Geçmiş böylesine deşmeye nasıl dayanabildiğini merak ettim yine.

"En iyi yürüyüş," dedi anneannem, "belleğin yolunda yapılandır."

"Bir kurama göre," diye sürdürdü konuşmasını babam, "yaşamlarımızın ilk on beş yılı en önemli olanlardır. Umarım bu doğrudur, Tim. Hem eminim burada mutlusun."

Daha fazla dayanamazdım masadan fırladım. "Yapmam gereken ödevlerim var" dedim, yukarı odama koştum. Yatağıma uzandım, buraya geldiğimden beri ilk kez hıçkırıklara boğuldum. Birkaç dakika sonra tanıdık ayak seslerini duydum, sonra da babam kapıyı tıklattı. "Timothy" dedi usulca. "İçeri girebilir miyim?"

"Ne istiyorsun?"

"İçeri girmek istiyorum. Söylediğim de bu, değil mi?" Kapıyı açtı, yatağın ayakucunda durdu "Her şeyi senin iyiliğin için yaptığımı anlamalısın, Tim."

"İşler nasıl da yolunda gidiyordu. Niçin dönüp de berbat ettin hepsini?"

Yüzündeki sersemlemiş anlatımı görünce söylediklerime pişman oldum hemen, ama o andaki gerçek duygum buydu. Gelişi, paylaştığımız geçmişimizi anımsatmaları, bu evde bulmaya başladığım doyumu silip süpürmüştü. "Üzgünüm..." diye konuşmaya başladı. "Bunu yapmak istemezdim..." Sanırım büyük ölçüde benim duygularımı değerlendirmeye başladığı için yine sustu. "Belki de geçmişten o kadar çok söz etmesem daha iyi olacaktı" dedi. "Ama onlar birlikte geçirdiğimiz güzel günlerdi, değil mi? Onları unutmanın ne anlamı var?" Benimle konuştuğça o bildik coşkusundan bir şeyler geri geldi, çok iyi tanıdığım biçimde odayı bir aşağı bir yukarı arşınlamaya başladı. "Hem daha bitmediler de. O güzel günler yine gelecek. Günün birinde, Timmy, olan biten her şeyi sana açıklayabileceğim. Hepsi senin yararına yapıldı. Senin gelecekteki mutluluğun için. İnan bana. Yoksa gitmene hiç izin verir miydim sanıyorsun?" O zamanlar ne demek istediğini anlamamıştım: oysa şimdi anlıyorum. Ansızın yatağa, yanıma oturdu. "Hâlâ o düşleri görüyor musun, Timmy, hani bana sözünü ettiğin düşleri?"

"Artık bana Timmy denmesinden hoşlanmıyorum, babacım. Benim adım Tim."

İçini çekerek yataktan kalktı, bir kez daha aşağı yukarı dolaşmaya başladı. "Demek bir zamanlar burası Cecilia'nın odasıydı. Şu andan önce hiç görmemiştim. Tuhaf değil mi bu, Timmy? Tim. Şu ana dek hiç." İçini çekti. "Hiç onu düşünde görüyor musun?"

"Hayır, babacım."

"Söz verir misin?"

"Evet. Veririm. Ne fark eder ki?"

"Hiç fark etmez. Hem de hiç fark etmez." Bir şey daha eklemek üzere gibiydi, sonra yalnızca, "Şimdi benimle aşağı inecek misin?" dedi.

Hiçbir zaman karşı gelemezdim ona, peşi sıra mutfağa, Gloria'nın çini döşemeye ayaklarını vurarak gitmek için açıkça sabırsızlandığı yere döndüm. Kırılarda yürüyüş yapma düşüncesi uçup gitmişti. "Hepsi çok hoştu," dedi, "ama şimdi size sevgilerimizi sunup gitmemiz gerekiyor." Dedemler de bu ziyareti uzatmaya istek-

li görünmüyorlardı, ama babam geride kalmaya çalıştı. Benden böylesine baştan savma biçimde ayrılmak istemediğini sanıyorum, ama Gloria şimdiden harıl harıl şapkasını, paltosunu arıyordu. "Tilki kürkü" dedi. "Nasıl da pahalı."

İsteksizce onunla birlikte evden ayrılırken, "Dedenlere iyi bak" diye seslendi babam. "Geri geleceğim." Onu bir üç yıl daha görmedim.

Dedemlerle birlikte üç yıl. St. Williams'ta üç yıl. Sanırım İngiliz ortaokulunda basmakalıp bir eğitimdi – hepsi de bilginin, yalnızca edinilmesi, sonra da elden geldiğince çabucak silinip atılması. gereken malumat olduğu düşüncesine katkıda bulunan ezberler, değişmez yazılı ödevler, sınavlar. En akıllı çocukların çabucak ustalaşıverdiği bir teknik ya da alıştırmaydı; hepsi buydu. Önüme ne tür çalışma konursa konsun anlamakta hiç zorluk çekmiyordum, ama belki de aynı nedenle, onları ciddiye almayı, ya da onlarda daha uzun döneme yönelik amaçlar bulmayı beceremiyordum o denli kolaylıkla. Fransızca'nın değişik zaman kiplerini tartıştığımız durumlar oluyordu sınıfta – yapmışım, yaparım, yapıyor olacağım – ama bana her zaman kipi sorunsal taşıyor görünürdü; geleceğime ilişkin hiçbir gerçek inancım yoktu çünkü geçmişimle hiçbir gerçek bağıntım yoktu. Ya da daha doğrusu, geleceğe hiç güven duymuyordum, çünkü geçmişe hiç inancım kalmamıştı. Böylece de bir tür unutulmuşlar zindanında, çoklukla rahatlık, hatta mutluluk uğruna geçen zorlama bir dinginlik dönemi içinde var oluyordum.

Bununla birlikte yaşamımda bir tane kurtarıcı hoşluk vardı. Müzikle ilgilenir oldum, büyüdükçe, okulda ileri sınıflara geçtikçe en temel tutkum, benim görebildiğim kadarıyla sınıf dışında düşünülmesi mümkün olmayan, gösterişli, gürültücü bir adamın haftada iki kez verdiği müzik dersleri oldu. Bay Armitage'nin gerçek egemenlik alanı müzik odasıydı; burada piyanoda gürültüyle birkaç nota çalar, ya da en yüksek sesiyle şarkı söyler, ya da klasik müzik plaklarından birini çalarken düşsel bir orkestrayı yönetirdi. Sınıf arkadaşlarımdan çoğu abartılı tavrına gülerdi, ama onun umurunda bile değil gibiydi. "Müzik, kutsal deliliktir, çocuklar" derdi. "Keşke bu illete siz de yakalansaydınız, değil mi? Şarkı söyleyin, bir şeyler çalın. Ortalama küçük yaşamlarınızı yüceltmek için bir şeyler yapın." Tüm bunları, bulaşıcı bir keyifle söylerdi; kimi zamanlar da tüm sınıfa avaz avaz koro halinde şarkı söyletir, ya da ezberden balad okuturdu. Yine de benim en güçlü anılarım,

gramofona bir konçerto ya da senfoni koyduğu daha yumuşak durumlarla ilişkin; ondan sonra müzik tüm çevremizi sararken iskemlesinde ara sıra ileri geri sallanarak sessizce camdan dışarı gözlerini dikerdi. Böyle zamanlarda kendimin üzerine çıkartılır, müziğin öylesine bir parçası olurum ki şimdiki gerçekliğime ilişkin tüm algılarımı yitirirdim. Edward bile dinginleşirdi.

Bay Armitage'nin eski İngiliz müziğine karşı özel bir tutkusu vardı, derslerimizin çoğu, Tallis'in, Byrd'ün, Dowland'ın, Purcell'in, ötekilerin yapıtlarını tartışarak geçirdi. O günlerde bu tür müziğin çok az gramofon plağı bulunurdu, ama bize piyanoda örnekler çalardı. Aynı zamanda Roma Katolik kilisesine bağlıydı, bize 'dinsizler', hatta 'allahsızlar' diyerek her zamanki şiddetli tavrıyla bunu belirtir, İngiltere'nin Katolik bestecileri diye adlandırdığı kişilere ayırırdı en taşkın coşkusunu. Hiç kuşkusuz Wohn Dowland'a duyduğu güçlü tutkunun nedeni buydu, bazen de neredeyse gözlerinden yaşlar gelerek onun türlü eziyetlerle dolu yaşamını betimlerdi bize. "Avrupa'da dolaşıp durmak dışında ne yapabilirdi ki, çocuklar? Ama ne denli aşağılansa, yüzgeri edilse de hiçbir zaman kendi İngiliz müziğini unutmadı. Melankolik bir yaratık, elbette. Yüce melankolik yaratık." Burada Bay Armitage ara verir bu söylev sırasında gösterdiği çabanın sonucu olarak derin derin solurken pencereden dışarı gözlerini diker, sessizce ayakta dururdu. Sonra bize Dowland'ın şarkılarından bazılarını çalardı. Görünüş olarak ragbi oyuncusu ya da boksör gibi birine benzeyen iri yarı, sağlam yapılı bir adamdı, ama en haşarı sınıfı bile şaşkınlıktan susup eden eşsiz saflıkta, tatlılıkta sesi vardı. Şimdi o şarkılardan çok azını anımsıyorum, ama bir tanesinin birkaç satırı nedense hep bel-
leğimde kaldı:

"Onun o altın buklelerini döndürdü gümüşe zaman,

Ah, zaman ne de hızlı, ah o hız hiç dinmeden."

Nasıl da yabansı bir görünümdü, bu iri yarı, kaba saba, orta yaşlı adamın, buna benzer duyguları, müzik odasını doldurup okul koridorlarında yankılanan, tertemiz, uyumlu bir sesle dile getirmesi.

Bay Armitage aynı zamanda Henry Purcell'in müziği üzerinde de durdu sonunda. "Nasıl da kısacık, tuhaf bir yaşamdı, çocuklar. Söyleyin bakalım, putperestler ne anlıyorsunuz ondan." Purcell da Katolik'ti, bestecinin yaşamındaki tüm felaketleri anlattı bize: büyük Veba Salgını sırasındaki çocukluğunu, kendi çocuklarının be-
bekken ölümünü, onu otuz altı yaşında perişan eden o korkunç çalışma yükünü. "Merak ediyor musunuz?" diye eklerdi, "niçin böyle-

sine kederli bir müzik bestelediğini?" Sonra Purcell'ın yapıtlarından bir satırı söylerdi – "anımsa beni, ama ah, unut benim yazgı-mı" – sesi öylesine yüksek, öylesine içe işleyen türdendi ki anısı bana hâlâ hüzün veriyor.

Ama Bay Armitage en büyük saygıyı, 'İngiliz müziğinin babası' diye tanımladığı William Byrd'e duyardı. "İşte bir Romalı daha, çocuklar," diye bildirdi. "Ciğeri beş para etmez Protestan saraylı değil." Derslerimizde Byrd'ün olağanüstü bir müzik üstadı olduğunu, şarkılarda, madrigallerde, ilahilerde, doğaçlamada, prelüdlerde, fantezilerde yetkinleştiğini öğrendik; ne klavyeli müzikte, ne telli çalgılar için yapılan müzikte rakibinin olamayacağını; hem dinsel, hem dünyasal müzikte biçimi tümünden değiştirdiğini. Kutsama törenleri için yaptığı müzikler – "bu Katolik deyimidir, eğin o pis başlarınızı"– İngiliz polifonisinin en güzel ürünlerini oluştururdu, dinsel şarkıları da, motet ve füg tarzında daha önce yapılmış tüm çalışmaları aşmıştı.

"Söyleyin bakalım, küçük oğlanlar, niçin İngiltere'de bu denli çok sayıda Katolik besteci vardı?" Hiçbirimiz yanıtlayamazdık. "Hepsi ahengin içinde. En güzel sanat yapıtı. Katolikler bunu doğuştan, Latin kutsama törenlerinin, bereket dualarının ritmlerinden edinirler. İngilizlerin, melodinin yükselip alçalmasında, ahengin dalgalanmasında gösterdikleri dehayla aynıdır bu. Şimdi anlıyor musunuz?" Kimi zaman sınıfa bir şeyler öğretirken aynı zamanda kendine de öğrettiğini hissederdim, ama bu yalnızca, bize aşılamayı başardığı coşkuyu çoğaltırdı. "Haydi bakalım, putperestler" derdi. "Müziği de duymayı deneyin, becerin." Sonra da boğulmuş kahkahalar eşliğinde, bir başka söylev için ara vermeden önce Byrd'ün kutsama töreni ilahilerinden bize bazı bölümler okumaya başladığı.

"Ne yapabiliriz, biliyor musunuz? Gerçek, süregelen İngiliz müziğinin başlangıç tarihini on altıncı yüzyıla dek geri götürebiliriz. O yumuşak ahenkler. O açık seçik uyamlar. O tatlı melodiler. Saflık, çocuklar, müziğin saflığı. İşte bugün de hâlâ duyduğumuz bu. Müzik yaşamını sürdürüyor. Elgar, Vaughan, ya da Williams adını duydunuz mu hiç?" Sınıfta sessizlik oldu. "Bax? Holst? Arthur Bliss? Pekâlâ, benim cahil dostlarım, müzik hiç ölmez. O eski müzik hâlâ bizim parçamız. Her zaman bizim parçamız. Her kuşağa erişerek yüzyıllar boyu yinelenip duran aynı melodidir hep." Sözcükleriyle eş zamanlı olarak sertçe sallandığı iskemlesinden kalktı sonra, parmağını dudaklarına koyarak uzun adımlarla mü-

zik odasını arşınlamaya başladı. Bu bestecilerin hiçbirini daha önce duymamıştım, ama söylediklerinde bulunan bir şey bende coşku yarattı, çünkü kendi benliğime ilişkin yetkinleşmemiş bir duyuma karşılık geliyordu.

Okul arkadaşlarım arasında 'annemin' çok güzel olduğunun bulgulanması uzun sürmedi: Gloria'yla tanıştıktan hemen sonra ağzından kaçırmıştı bunu Edward Campion. Bu yanlış yüzünden hiç de mutsuz olmadım; tam da kuşkulandığım gibi bu durum, çağdaşlarım arasında süksemi çoğalttı. Öte yandan annemin opera şarkıcısı olduğu yalanımın sürmesi beni daha az mutlu etti. Bay Armitage bile duymuştu bunu, bir öğleden sonra ötekilerin müzik odasını boşaltmalarının ardından bana onun, 'sahne adını' sordu.

"Cecilia," diye yanıtladım. "Cecilia Sinclair." Sonra da ekledim telaşla, "Paris'te oturuyor."

Belki de yanımda olmayan anneye ilişkin duygularıma saygıdan daha çok şeyler soruşturma zahmetine kalkışmadı, ama adı çok hoşuna gitmiş gibiydi. "Ne alışmamış şey" dedi. "Cecilia adında şarkıcı. Anlamını biliyor musun, Harcombe?"

"Hayır, efendim."

"Cecilia, müziğin koruyucu azizesidir. Katolik azize, elbette. Kasımın yirmi ikisi onun günüdür. Ne tuhaf Purcell da tam o gün ölmüştür." Sonra da beni çok tedirgin ederek o duru, delici sesiyle şarkı söylemeye başladı:

Selam sana! Pırıl pırıl Cecilia, selam! Doldur her yüreği

Kendi aşkınla, senin sanatınla ilahi.

"Herkes ona şiirler yazdı" dedi. "Onun şerefine hep müzik bestelendi." Kendi ölü annemi düşündüm, dedemler resimlerini gösterdiği zaman bana egemen olan aynı yabansı özlem doldurdu içimi bir kez daha. "Hiçbir zaman aynı şiir, ya da aynı müzik değildir" diyordu Bay Armitage. Kuşaktan kuşağa, besteciden besteciye geçerken değişir hep. Ama, biliyor musun, melodilerin, ahenklerin birbiriyle yakın ilgileri vardır. Her zaman miras kalmış bir şeyler bulunur, her zaman yeni bir şeyler bulunur."

"Evet" dedim. "Biliyorum."

Bay Armitage kısa sürede onun öğrettiği müziğe karşı nasıl büyük ilgi duyduğumu ayırt etti; okulda ileri sınıflara geçtikten sonra müzik odasında kendisiyle birlikte oturup en sevdiği plaklarını dinlememe izin verdi. Bir öğleden sonra 'büyük ödül'ü adını verdiği şeyi getirdi yanında; bu, siyah deri ciltli, açabilmek için kucağıma yaymamı gerektirecek denli büyük ve gördüklerimin en es-

kisi bir kitaptı. *Tatbiki Musikiye Basit ve Kolay Mukaddeme* adını taşıyordu, büyük bir hazla William Byrd'e adandığını belirten yazıyı gösterdi bana: parmağımın eski tip satırbaşı hissedebildim, bir an için orada açılmış olan boşluğa düşebilirmişim gibi son derece yabansı bir duyguya kapıldım. Piyanoya doğru giderken, "Bir şeyi dinlemenin istiyorum" dedi Bay Armitage. "Byrd'ün parçası. Müziği geçen hafta sonu Londra'da buldum." Benim Londra'm. Ama şimdi nasılsa eski çağların müziğinin bulgulanmasıyla aralarında ilişki kurulmuştu.

Sesi müzik odasını doldurdu, Latin nağmeleri yükseldi dört bir yanımdan; sonra ayağa kalktı, kollarını boşluğa uzattı. "Dinle," dedi alçak bir tonda, alışılmışı hiç benzemeyen sesle, "işte söyledığım şarkı bu." Sözcükleri benim için çevirmeye başladı: "Şimdi senin uşağın olduğum tüm bu günlerde değişiklik olana dek bekliyorum. Bırak beni öyleyse azıcık yasını tutayım kederlerimin. Bir daha hiç dönmek üzere gitmeden önce o kapkaranlık, ölümün si-siyle kaplı toprağa. Dinsel müzik, Harcombe."

Bana o anda ezberden okumuş olduklarını anladığımı söyleyemem, ama sesinin dalga dalga patlaması, benim için sözcüklerin kendileri denli derin anlam taşıyordu. Yine piyanonun başına geçip çalmaya koyuldu: Notalar uzatılmış, vakur bir ahenkle yükselip alçalmaya başladı, ama bana onların hepsi oldukça değişik başka bir anlam taşıyor gibi geldi. O ışık çizgisiydi, tıpkı resimde de görüntülerle, renkler arasında yaptığı gibi müziğin pasajlarıyla melodileri arasında gidip gelen bir çizgiydi. Her şeyi uyum içine sokan çizgiydi o – ve evet, işte oradaydı bu öğle sonrasının geç saatleri boyunca müzik odasında otururken çevremi saran manzaranın kıvrılan, sınırları kapatan çizgisinde de vardı. Tüm bu hayaller açık kitap hâlâ kucağымda, Byrd'ün müziğini dinlerken doldu içime, ama giderek uyarılmış duyumlarıma daha büyük bir ruh usul usul süzüldü: İleri, daha tatlı, daha büyük bir uyuma, beni, müzik hocasını, odayı, sonra da onun ötesinde her şeyi içine alan, böylece de hepsinin birlik içinde hareket etmesini sağlayan uyuma götüren ışık çizgisini izliyor gibi göründü notalar bana. Bu, yaratılışın dönenmesiydi, hiçbir zaman değişmeyen ama hep genişleyen, insanın insanla genişlediği, geçmişin gelecekle, yeryüzünün, üzerinde yaşayanlarıyla genişlediği bir kalıbın sürekli açılımıydı; ışık çizgisi hepimizi içine alıyor, bu müzikte evrenin uyumu çınliyordu. Şimdi artık o da benim varlığımın bir parçası durumuna geldiği için kitabı elimde tutmuyordum, gözlerimi kapadım. Ilık güneş yüzüme

dokunurken müzik hocasının bazı satırlar okuduğunu anımsıyordum yalnızca:

"Tıpkı Orfe gibi Trakya'nın yüksek tepesinde oturan
Dağları canavarları türkülerine çağırın...."

"...Öyle çeker işte tatlı musikisinin hüneriyle Herkesin dikkatini gerçek bilimine."

Ses hâlâ ardındaydı, ama az çok değişerek daha vakur bir havaya bürünmüştü. "Ah, yalvarıyorum, acıyın bana" diye konuşmasını sürdürdü ağırbaşlı yaşlı adam. "Sözcüklerimin sadeliğinden şaşkınlığa düşerek ağzınızı beş karış açıp kocaman ağızlı kavanoza benziyorsunuz. Ben musiki öğretmek niyetindeyim, belagat değil, böylesine bir söyleve girişerek sırtına aşırı yük vurulmuş eşek gibi sendelemeyi sağlama alacağım. Size dosyalanmış konuşmaları, belagatli cümleleri değil cevheri göstereceğim. Nasıl arabacıyı altın giysilerle süslemeyeceksem, sadeliği de tüylü sorguçların içine sokmayacağım: Çünkü bu İngiliz musikisidir, İtalyan'a benzemez." O anda sustu, birisi de çocuk Timothy olan üç ustanın önüne doğru bir adım attı. "Benim ne düşündüğümü biliyorsunuz," dedi. "Kilise için olsun, oda için olsun musiki, müzik yapma bilimidir, sizi mezbelenizden çekip çıkartacak beş para etmez bir hava değil."

Timothy, bu yerde bulunan iki dostuna yan gözle baktı, çünkü şu bitişiğinde oturan onun o zarif arkadaşı Edward Campion olabilir miydi? Hayır, bu ustanın üzerinde hiçbir zayıflık yoktu: Yine de sanki uzaktan uzağa aynı soydanmış gibi yüzü çok benziyordu. Bu düşünceyi kafasında evirip çevirirken ders ilerliyordu.

"Şu son zamanlarda, dünyanın çürüyen çağında, gerçek olandan, doğru olandan daha çok iftiraya, arkasından çekiştirmeye konu olan şey yoktur. Ama bırakın kurtlar kendi tuzaklarına düşsün, çünkü gerçek musiki ustaları olursanız kurtulursunuz siz onlardan. Anlamsız süslerce, yüzeysel gösterişlerle, sanatımıza reziller

arasında rezilce bir ün kazandıran şeylerle, zevk düşkünlüğüne kışkırtılmayasınız, ruhlarınızı adalet ve akıl yönetsin diye genç beyinleriniz müzikle eğitilmelidir. Müzikten daha yüce, daha sağlıklı, daha dürüst bir şey bulamıyorum. Endişeleri siler süpürür, insanları inceliğe iter, öfkeyi giderir, sanatları besler, uyumu çoğaltır." İşte böyle sürdürdü söylevini Bay Byrd.

Sarkık kollu, yırtmaçlı, sanatçı cübbesini andıran koyu renkli bir cübbe giymiş eski zaman adamıydı. Sakalı kısa kesilmiş, şimdi kızıldan beyaza dönüşmüştü; dümdüz bir karnı vardı, ama çok uzun süre çalışmalarının üzerine eğilmiş gibi biraz kamburu çıkmıştı. Yine de ansızın sağlık dolu bir esinti içeri dolunca büyük bir çeviklikle kapıya döndü. "Kapatın yalvarırım" diye bağırdı, "yoksa bütün sayfalarımız altüst olup karmaşaya savrulacak. İşte, şimdi, görüyor musunuz, ne dediğimi şaşırdım. Ne anlatıyordum?" Söylevi için bir işaret arıyormuş gibi parmaklarındaki yüzükleri oğuşturdu.

"Bütün irfanımızın hikâyesiydi, efendim." Bir yandan da başını kaşıyarak böyle konuştu Üstat Boyce.

"Evet, tamam. Düşüncelerimi topladım yeniden. Size bütün gayretinizle alıştırma yapmanız için yalvarmaktan vazgeçemem, çünkü sadece bu mükemmel müzisyen olmak için yeterlidir. Benim görüşüme göre kim ki bu kaideyi doğruca uygular, o doğru yoldadır: Yine de sanatımızın üç yönünde mükelleşmek kolay bir yolculuk da değildir. Bazılarının şarkı söylemede mükemmelleşeceği, diğer taraftan kötü bestekârlardan başka bir şey olamayacağı gibi, diğerleri de iyi bestekârlar olacaklardır, yine de kötü şarkıcılar tek sesli şarkıyı irticalen söylerler. Aynı şekilde bir kişi bir aleti irticalen çalmada öylesine mükemmel olacaktır ki onun iyi bir bestekâr olmamasının imkansız olacağını düşüneceksiniz, ancak şarkı bestelemeye kalkıştığında bunu öylesine basit şekilde yapacaktır ki bir yıllık geçmişi olan üstadın – az sonra sizin olacağınız gibi – bundan iyisini kolayca besteleyebileceğini düşünürsünüz." Bu acıklı desrten içten içe hoşlanıyormuş gibi görünerek çatır çatır parmaklarını çıtlattı. "Başka bir mesele daha var. Hedefinize ulaştığınız zaman, doğru da olsa orada bırakmamalısınız, onu daha sanatkârane bir şekle sokmanın yolunu aramalısınız dürüstçe. Musiki adamı, sanatkârane olmayan şekilde bir tek notanın bestesine girmesinin ıstırabını çekmek yerine yirmi tane güzel notayı yazıp çizip bozsa daha iyi olur. Ama size gerçek kuralları öğretmede gösterdiğim şevkle çok ileri gidiyorum. Haydi gelin biraz geri dö-

nelim, hani ne derler, baştan başlayalım. Çünkü bu ormana girmenin yalnızca bir tek yolu vardır. Ancak burası ormandan çok bahçedir, ne kadar çok araştırılırsa o kadar çok çeşitliliği elveren en tatlı çiçeklerle süslenmiş bir bahçe. Bu İngiliz müziğidir." Üç üstadın kendilerini sıkı çalışmalara kaptırdıkları odada çevresine bakındı Timothy. Çeşit çeşit oymalar, pencerelerinde kalın kurşun çerçeveler bulunan eski tip bir odaydı; önünde sevgili üstatları için meşeden bir kürsü duruyordu, arkasında, şöminenin yanındaki köşede, havı dökülmüş uşak paltosunun üstünde eski zamanlardan kalma bir lavta vardı. Pencerenin altında üç telli viyol vardı, camın açık kanatlarından içeri sağlıklı bir rüzgâr estikçe çocuk tatlı havada titreşen tellerin sesini duyduğunu sandı. Yan bölümde akan Thames Nehri'yle, güneşin keskinliğini önlemek için yapılmış kameriyelerle parklardan, kırlardan çok hoş bir manzaraydı. Yine de gerçek hoşluk, müziğin, müzik kurallarının hüküm sürdüğü bu odanın içinde toplanmıştı.

İnsanın hoşnut olunca yaptığı gibi ellerini birbirine kenetleyerek Bay Byrd'ün içeri girişi bunu izleyen gündü. "Nasıl sabah bu böyle" dedi, abanoz cetvelle Timothy'nin kafasına vurarak, "havayı temizleyen, yağmur tehdidiyle dolu dumanları kovan güneş ışığı nasıl da parlak. Şimdi ben de bu örneği dikkate almalı, kendi ışığımla sizin güzelim beyinlerinizde yükselen dumanları yok etmeliyim. Öyleyse söyleyin bana bakalım, nedir musiki?" Timothy'nin yanında oturan öğrenci elini kaldırıncaya dek gözlerini onlara dikti. "Pekâlâ, haydi, Üstat Goodfellow?"

"Musikinin en eski tarifini Eflatun *Theages* adlı eserinde yapmıştır." Bodur adam dersini ezberden söylüyordu. "O der ki müzik, şarkıcılar topluluğunu, ya da bir araya toplanmış şarkıcıları onun aracılığıyla yönettiğimiz bilgidir."

"Güzel bir tarif mutlaka, ama fikir olarak biraz dar. Siz ne diyorsunuz Üstat Boyce?"

"Müzik, efendim, iki bölüme ayrılabilir." Tartışmasını süslemek için iki elini havaya kaldırdı. "İlk bölüme, başlangıç temelleri, ilk esaslar denebilir, notaların kemiyetlerini, keyfiyetlerini, şarkılara ait her şeyi bilmeyi öğretir." Avuçlarından birini açarak sırasına yapıştırdı, güldü. "İkincisine sintaktik, şiirsel ya da etkin yoğruluşu denebilir seslerin, ahenklerin, falsoların yani genel olarak her şeyin..." Öteki eli hâlâ havada dalgalanıyordu.

"Her şeyin mi?"

"İster bir esasa dayalı, ister irticalen olsun, uyum yaratmak için

bölümlerin bir arada kuralına uygun, uyumlu düzenlenmesine hizmet eden her şey."

"Ya siz, Üstat Harcombe, siz ne diyorsunuz buna?"

Sonra Timothy başladı konuşmaya, sözcüklerin nerelerden geldiğini bilemeden, nerelere gittiğini bilemeden, "Musiki, üstadım, sesin, şarkının içinde bulunan nağmenin bilimidir. Öte yandan da dünyanın müziği diye bilinir, göksel cisimlerin yaptığı hareketten ötürü ya da bizim kendimizin ortaya koyduğu insan müziği diye."

Bunu söyleyince Bay Byrd kanatlı pencerenin önünde durdu, bu yüce konuyu inceden inceye işlemeye başladı. "İlkini ele alırsak," dedi, "dünyanın hareketinin sessizce olmadığı herkes tarafından bilinir. Nasıl olur da dünyanın bu tekerlek gibi dönen çerçevesi, dilsiz, sessiz hareketle fır fır dolanır durur? Ve göklerin bu dönmelerinden belli bir düzen ya da küçücük bir nota çıkartılıp alınmaz: Böylece de yıldızların hareketinin, göklerin şiddetinin neden olduğu gerçek bir armonidir dünyanın müziği. İkinciye gelince, çeşit çeşit unsurların, bir bileşende uyum içinde olması, böylece de ruhsal yapının bedenle birleşmesidir insan müziği. Zekâyla donatılan bu ruhsal gücü, ölümlü, dünyasal çerçeveye başka hangi kuvvet lehimleyebilir, yapıştırabilir? Kendi içine eğilen herkesin kendinde bulduğu o musiki yalnızca." Lavtasını aldı, çalacakmış gibiydi, ama sonra dersini anımsadı yine. "İnsan musikisine gelince, şu çeşitleri ayırt etmeliyiz: organik müzik, armonik müzik, araştırmacı müzik, ölçülü müzik, tek sesli müzik. Şimdi daha önce söylediğimi anlıyor musunuz? Akıl yürütme yeteneği olan kişiye gerçekten müzisyen denir, yalnızca modaya uygun şarkı söyleyene değil. Bütün eski çağ müzisyenleri, uygulamalarını derin derin düşünme üzerinde temellendirdiler, çünkü onlar yüce musiki üstatlarıydı, onların ölümünden beri de sanat bilgisi, yerine geçen daha yüzeysel, daha yapay anlayışla bozulmaya, çürümeye uğratıldı. Şu içinde bulunduğumuz günlerde, daha başka bir sürü olayda da takındığımız tavırla, körlük içinde apar topar bir şeyler yapmaya koşuyoruz, tıpkı masaldaki küçük fare gibi: Kendi bölümlerinin sözcüklerini bile doğru dürüst söyleyemeden artık yeterince şey bildiğini düşünenler böyledir işte. Tüm okları aynı kılıftan çıkar, yine de hedefi kaçıırırlar. Ama işte dünya böyledir, üstatlarım. Ayın havlayan köpeğe aldırdığı kadar umursuyorum cahilleri." İşte böyle başladı dersine, yaşlı adam, İngiliz müziğinin babası William Byrd, şu nisan ayının on beşinci günü, tanrının lütfuyla kral, inan-

cın koruyucusu olan hükümdar Lord James'in hüküm sürdüğü 1608 yılında. Bin altı yüz sekiz. Bay Byrd ustalarının parlak yüzlerine bakar, söylevini sürdürürken gökler, kendi müziklerini yaparak dönüp durur.

"Sizi musiki sanatı üzerine aydınlatmalıyım, demek ki bilmeniz uygun olan tüm o ikili nota işaretlerini, bağ işaretlerini, bölümleri notaya geçirmeyi, değiştirme işaretlerini, arttırma işaretlerini, eksiltme işaretlerini öğretmeliyim. Böylece de hünerinizi parçalara bölmeyi öğreneceksiniz: Kilise ezgileri için ağırbaşlı, yavaş zamanlı notalara, ya da çok sesli müzik için dolu dolu, vakur müziğe bölmeyi. Çünkü alegoride musiki kutsal sayılmıştır, öyleyse gökyüzüne vakıf olduğu zamankinden daha doğallıkla asla çalınamaz. İşte sonra yine hünerinizi, madrigallerinizde, ya da beş, altı bölümlü fa'la'larınızda olduğu gibi daha canlı, yumuşak haz veren seslere yöneltmelisiniz; oradan da tatlı aşk şarkıları, sarabandlar gibi hafif, kadınsı müziğe varmak için çok kısa yolunuz kalmış demektir." Bunun üzerine Bay Byrd hafif bir dansa başladı, bir kez tam bir daire çizerek döndü. "Elinizde ciddi bir konu varsa, ona vakur tarzda bir müzik uygulamalısınız, neşeli bir konuysa, yaptığınız müzik de neşeli olmalıdır. Böylece katılığı, kabalığı, acılığı ya da bunlara benzer şeyleri tanımlayan sözcükleri ifade edeceğiniz zaman ezgiyi de ona uydurun – yani biraz yırtıcı, katı, ama yine de kırıcı olmayacak biçimde. Şikayeti, kederi, pişmanlığı, iççekmeleri, gözyaşlarını ve bunlara benzer şeyleri anlatacaksa sözcükleriniz bırakın ezginiz üzgün, acılı olsun. Konunuz hafifse, kısa notalar, çeyrek notalar, sekizde bir notalar gibi içlerinde bir hız, zaman çabukluğu taşıyan hareketlerle müziğinizin ilerlemesini sağlamalısınız: Eğer konu kederliyse, iki tam notaya eşit notalarla ya da tam notalarla alçak, ağır hareketlerle ilerlemelidir. Yine iççekişleri tanımlamak istediğiniz zaman kısa notaları ya da çeyrek notaları elinizden geldikince uzatarak kullanabilirsiniz, ama bir kısa nota uzunluğundan daha çok duraklamayı uygulamaktan kaçınmalısınız yoksa sonuç iççekişten çok soluk almaya benzer—" Burada konuşmasını kesti, kanatlı pencereden dışarı gözlerini dikti. "Hiç de şaşılacak şey değil" dedi, "yağmurdan sonra yılanın deliğinden çıkıp nem arayarak ortalıkta sürünmesini izlemek. Anlıyor musunuz beni Üstat Harcombe?"

Bu düşüncüyü çözemedi Timothy, başını salladı. "Bu bir karşılaştırma mı?" diye sordu ustasına.

"Evet, sersem dostum."

"Öyleyse, üstü kapalı bir karşılaştırma" diye mırıldandı. "Basit, değil efendim."

Güldü buna William Byrd. "Bu durumda basit tanımıyla, görüyorum ki siz ustalar içeride yaptığınız çalışmalardan yorgun düştünüz. Bu tatlı sabahın sunduğu imkânlardan yararlanıp da niçin şöyle bir ağız dolusu sağlıklı hava kapmıyoruz?"

Sevinçle katıldılar buna, Bay Byrd onları odadan çıkarıp aşağıdaki bahçeye indirdi; üç genç onu gerekli saygıyla izlerken şimdi içinde bulunduğu ileri yaş yüzünden ağır, duraksayan adımlarla indi dönen taş merdivenleri: O, *İngiliz musikisinin pederi* olarak. Dışarı, ışığa çıktıklarında, sonunda oraya varmaya can atıyormuş gibi başını kaldırıp gökyüzüne (ya da sanki cennete) baktı, sonra da kahkaha atarak iki yanında yavaş yavaş yürüyen iki ustanın koluna girdi. "Dikkatle bakın," dedi, "öylesine güzellikle düzene sokulmuş, ufka doğru yumuşacık bir kıvrımla uzanan ötelerdeki tarlalara, çimenlere. Hacının tapınırken yerlere eğileceği gibi toprağın da nasıl yükselip alçaldığını görüyor musunuz? İşte o, İngiltere'nin çizgisidir. Bunu bütün çalışmalarınızda anımsamalısınız: Biz kendimiz için yaratılmadık, ülkemize yararlı olmak için yaratıldık." Sağlık saçan sebzelerin, tatlı tatlı kokan çiçek yumaklarının üzerinde esinti usulca soluk alıp verir, bir yandan da incecik yapraklar içinde fısıltıya benzer bir ses çıkarırken yeşillikler arasında yürüdüler. "İçimizi ferahlatan koku bize haz veriyor" diye sürdürdü Bay Byrd, ağaçlardan oyulmuş küçük sandalyelerin dizildiği kamariyeye girerlerken. "Müzik gibi o da sürekli taze, sürekli yenileniyor. Şimdi bu konu üzerinde durmaya başladığıma göre, niçin dersimizi bu gölgeli, ıssız yerde sürdürmeyelim? Daha doğal ya da yemek müziği tarzında bizim şarkılarımızı taklit eden şu üzerimizdeki kuşları duyuyor musunuz? Hiçbir sanat yanı olmayan bir vahşilik taşıyorlar, yine de insan sesleri için yaptığımız kendi müziğimizde mantığın, yetkenin gözlemlerine daha yakından uymalıyız. Böylece de eğer, ciddi tarzda bir mani düzecekseniz, onu motet adı altında ele almalısınız: Bütün türler içinde en çok sanatkarlık isteyen budur, çünkü dinleyende en tuhaf etkileri yaratır. Sanatın en başta geleni olan bu müzik yine de çok az itibar görmüştür (ne acınacak bir durum), ve dünyanın bu günkü çağında, müziğe en çok gönül verir görünenlerden büyük sayıdaki kişi arasında çok az akla gelmektedir. Ağır, ciddi seslerden anladığımı şey olan motetler üzerine bu kadar konuşma yeter."

Bay Byrd genç ustalarının yüzlerine dikti gözlerini, göğsünden

bir iççekiş yükseldi. İngiliz yüzleriydi düşündüğü şey, onlardan sonsuza dek ayrılmadan önce ne kadar zamanı kalmıştı ki. Ölüm acısı aklımı karıştırmıyor, yalnızca şu önümde gördüklerime benzer insanlara sonsuzca veda etmekse o. Neyse, neyse, hâlâ içimde müzik var: Badem ağacı en çok meyveyi yaşlanınca verir. "Hafif müziğe gelince," diye sürdürdü, "en iyi türüne madrigal denir, bu sözcüğün kökeni üzerine hiçbir neden gösteremem; yine de kullanımı, çağımız şairlerinden çoğunun üzerinde mükemmelleştiği soneler, şarkılar için yapılan müzik türü olduğunu gösteriyor onun. Kanzonetten sonra en çok sanat yüklü, kavrayışı yüksek insanlara yönelik, böylece de en az haz veren müziktir. Eğer bestelerinizi bu tarzda yaparsanız genç ustalarım, aşk dolu bir humor sergilemelisiniz, çünkü bestelerinizi içinden çıkardığınız o damarı tümünden ele geçirip kendinizi bütünüyle ona kaptırmadığınız sürece hiçbir bestenizle takdirleri toplayamazsınız: Ardıç kuşu asla bülbülle birlikte şakımaz. Öyleyse madrigalinizde, bazen dünyayı umursamamaya, bazen takatsiz düşerek, bazen ciddi, dengeli, ya da az önce ürkek olarak, tıpkı rüzgâr gibi dalgalanmalısınız çünkü ne kadar çok çeşitlilik gösterirseniz o kadar beğeni toplarsınız. Bu tür musikide çağımız mükemmelleşmiştir. Bu hafif müzikte ikinci ciddiyet derecesi kanzonetlere verilir, yani ortadaki dışında hepsinin tekrarlanmasıyla bir nağme oluşturulmak suretiyle sanatın gösterildiği küçük kısa şarkılara. En son ciddiyet derecesi de, tabiri caizse, yalnızca manilerin hatırı için yapılan köy türkülerine verilir. Bunların hepsine ve madrigaller dışında bütün öteki hafif müzik türlerine genel olarak hava adı verilir. Şu pırıl pırıl sabahta soluduğumuz havaya benzemez, elbette daha akla hitap eden bir tür."

Dersini yeniden kesti, şu aşağıdakilere benzer tuhaf düşünceleri beyninin kıvrımlarında dolaştırdı. Bütün yaşamım boyunca duymaya uğraştığım göklerin müziğini tam ölüm anımda mı kavrayacağım? Bu dünyanın çamurlu örtüsü içinde izlerini araştırdığım göklerin o ateşten oluşma en üst katına çıkartılacak mıyım? Eğer öyleyse bu dünyadan göçüp gidinceye dek, bütün müziğimin içinden çıktığı o armoni bölgesine gidinceye dek dikenler üzerinde otururum. Bu insan yüzlerini, bu insan seslerini yitirebilirim, ama başka bir Yüze bakacağım, başka bir Sesi duyacağım; bütün havalarım sonunda tamamlanacak. Yine de belki sonuma ulaştığım için böyle şeylere içtenlikle göz dikiyorum: Bu genç ustalar daha yollarının başındalar, açgözlülükle kendi müziklerini arıyorlar. Bunun ne kadarı taklit yoluyla bana ait olacak (tıpkı benim de bü-

yük üstatları taklit ettiğim gibi), kendi öz ülkelerinin doğal havası olarak ne kadar tatlılıkla ortaya konacak, ne kadar ilahi bir kaynağın kıvılcımı olacak? Şimdilik bilmiyorlar ama zamanla bütün gerçek müziğin kendi benliklerinden daha yüce kaynaklardan fışkırdığını öğrenecekler. İşte ölümün anlamı da bu, sanırım, bütün müziğimin aktığı kaynağa geri dönmek.

"Mani olmaksızın yapılan temel tarzda müzik," diye sürdürdü bir an sonra, "fantezidir: Yani, müzisyen bir notayı alır, kendi tasarımına en iyi uyacak biçimde çoğaltarak ya da azaltarak asıl anlamından uzaklaştırır ya da başka yöne çevirir. Burada öteki müzik türlerinde olduğundan daha çok sanat gösterilebilir çünkü besteci hiçbir şeye bağlanmamıştır, canı istediği gibi eklemeler, çıkarmalar, değişiklikler yapabilir. Bu tür aynı zamanda, fantezide hiçbir zaman izin verilmeyen havayı değiştirmek, donanımdan ayrılmak dışında öteki müzik türlerinde hoşgörülebilen her şeye de açıktır. Ciddiyet açısından bunu izleyen türe pavan denir, dans etmek için düzenlenen, donuk, ağırbaşlı bir müzik türüdür, her dizinin iki kez çalındığı ya da söylendiği üç diziden yapılır genellikle; ha aklıma gelmişken, bir nağmeyi on iki ya da on altı yarım nota içerecek şekilde, canınızın istediği gibi yapabilirsiniz, yine de sekizden daha azının pavanda kullanıldığını hiç görmedim şimdiye kadar. Pavandan sonra genellikle sıraya galyardı koyarız, bu işe aklı erenlerin, *trochaieam, ratj:nem* dediği birbirini izleyen bir uzun bir kısa vuruştan oluşmuş bir ölçü uygularız onda." Ansızın durdu, gözlerini onların iç dünyalarından ayırıp çevresine bakındı. "Görüyorum ki Üstat Harcombe, benim tam notalarım, darbelerimle falan bayağı aklınız karıştı. Öyle görünüyor ki ne dediğimi çözünceye kadar beyninizi patlatmaktan vazgeçmeyeceksiniz. Zararı yok. Konumuza bir kez daha içeri kapandığımızda bir başka sabah döneceğiz. Orada bizim oda müziğimiz olacak." Tahta iskemlesinden kalkarken bu düşünceyle gülümsedi, ağır adımlarla gölgeli kame-riyeden çıktılar.

Zarif, güzide çiçeklerin arasından geri dönerlerken, "Bu bahçe," dedi, "müzikleri tıpkı şu tatlı menekşeler, misk kokulu çuha çiçekleri gibi biz zevk alalım diye sunulmuş olan İngiliz üstatları düşündürüyor bana. Şu ötelerdeki kırların, çayırarın eğimli çizgileri de tıpkı onların kendi silsileleri gibi: yani Farefax, Taverner, Shepherd, Mudy, White, Persons, hepsinden üstün olan, benim eski üstadım Tallis'den söz ediyorum. Hepsi büyük takdir kazanmış müzisyenlerdi, eserleriyle ünlüydüler. White'ın hatası" dedi yere düş-

müş bir dalı almak için eğilirken, "yalnızca notaya geçirilmediydi, bölümlerin geri kalanına bakmadan bir notayı parçalarına ayırmasındaydı, bunu öylece aklıma geldi de söyledim. Hepsi de en iyi yollarının eski müzikten geçtiğini kavradılar, yani ülkenin şimdiki zamandan önceki müziğinden. Ve şunu hep hatırlayın, çembalo sanatını tamamladığımız yer de İngiltere'dir. İşte, gerçek ahlak kurallarının gözlemcileri olanları da taklit etmeniz gerekir, kendi benliklerinizi onlarınkilerle birleştirin, iyi ustalar olarak onları kıcaklayın. Tıpkı çeşit çeşit renkler kullanılarak yapılan resmin tek bir renk kullanılarak yapılandan daha çok göze zevk vermesi gibi İngiliz müziğimizde de yararlanabileceğiniz özenli, sanat dolu kompozisyonlar vardır bir sürü." Solgun yüzünde elini gezdirdi. "Şimdi yaşlı bir adamım, ama bir zamanlar sizin kadar genç ve tap-tazeyken, ince bir ruhum vardı, başkasının yaptığı bir şarkıyı düzeltmektense baştan yepyeni bir şarkı bestelemeyi seçerdim. Benim macera düşkünü zekâm olduğunu anlıyorum şimdi. Yine de bir şarkının bir bölümünün nasıl mükemmel şekilde söyleneceğini biliyordum: Akşam yemeği bitip de geleneğe göre müzik kitapları masaya gelince annem önüme bir parça koyar, orada bulunanlara okumamı isterdi. Buna seve seve boyun eğdim, yine de içimden yükselen ilham kitaba sadık kalmaktan çok yeni melodiler icat etmeye iterdi beni." Ustalar güldü buna. "Ama genç üstatlarım, beni mahkûm etmekte çok aceleci davranmayın, bunu daha çok o zamanların genel bir yanlışlığı olarak görün: O günlerde tek sesli bir şarkının üstüne sert ölçüler, haşin çeşitlemeler, hatta köy dansları söyleyen kişilerin pek itibar gördüklerini duymuştum. Gerçekten de onlara en bol çeşitliliği getiren kişi, en kafadar adam sayılıyordu."

O anda geçmişin ağırlığı üzerine yıkılmış gibi hem adımları, hem de söylevi durdu. "Yine de özenli çalışmalarla bu kolay yoldan uzaklaştırıldım, çünkü saygıdeğer üstadım Bay Tallis'e rastlamam o zamana denk düşer. Benim öylesine öğrenmeye hazır, hevesli olduğumu gören o, bir daha yanından hiç ayırmadı. Cebinde hep tek sesli şarkı kitabı taşıdığı için bana da aynısını yaptırdı: İşte böylece de kırlarda yürüyor, ya da odasında çalışıyorsak o tek sesli şarkıyı söyler bana da nağmeyi okuturdu. Şimdi bizim kullandığımız da o aynı oda, çünkü o zamanki kilise, bu Kraliyet Kilisesi." Yeniden ara verdi, başını kaldırıp kanatlı pencereye baktı ama gördüğü açık camdan çok geçmiş günlerin hayaliydi. "Onun hoşuna gidecek gibi söylemediğim zaman" diye sürdürdü, kendini topar-

layarak, "Bay Tallis bana nerede hata yaptığımı gösterirdi, 'Nağme-yi tutturamayan bir besteci' derdi, 'neye yarar? Hepsi de en az kendileri kadar kör olan öteki insanlara önderlik etmeye kalkışan o cahil eşeklere mi özeniyorsun?" Bay Tallis'in dili de zekâsı kadar sivriydi, keskindi. 'Şu fesat tırtıllara' diye eklerdi, 'başkalarının acılarıyla beslenenlere?' Böylece de en iyisinin onu taklit etmek olduğunu düşündüm (tırtıl değildim ama), yaptığım her ders onunkinin sahtesiydi; her zaman, her durumda, tılsım duam gibi kelimesi kelimesine aklımda tuttuğum onun düşüncelerinden birini kakalardım. Ve tabii ki üstadım bundan pek de gocunmayınca, bu işi sürdürdüm durdum. İşte böyle adım attım dünyaya, Bay Tallis aynı zamanda benim öylesine gayretkeşlikle şarkı defteri tutmama neden oldu ki bir anlamda şarkı söylemekten başka şey yapamadım: Bir donanımdan ötekine, düzden keskin, keskinden düze, gamda bir yerden bir yere kaydım durdum. En zor şarkıları bile söylemeye cüret ederdim, hemen işe girişip, bir yana atmadan önce mükemmel şekilde söyleyemeyeceğim en tuhafından tek bir nota işareti, tek bir ölçü rakamı yoktu." Asırlık meşe ağacından bir yaprak kopardı, avcunun içinde inceledi. "Şimdi sesim gitti sayılır" dedi. "Hâlâ gökyüzünde dönüp duran yaşlı karga gibiyim. Ama müzik ruhu hâlâ güçlü içimde. Ruh yaralanmadı, hayır, hatta zaman ona dokunamadı bile. Ne kadar çok ezilirse o kadar çabuk fışkıran fesleğen otunu anımsayın. Ya da ayaklar altında ezildikçe çiçek açan gelinciği anımsayın. Ama konuşmayı burada kesip sizi bu pırıl pırıl sabahın içinde özgür bırakacağım. İyi günler, genç üstatlarım, iyi günler."

Bay Byrd onlardan ayrılınca kendi aralarında konuşmaya koyuldular. Kraliyet Kilisesi yakınındaki evine doğru ağır ağır yürüyüşünü izlerken, "Yaşlı bir karga değil, yaşlı bir kuğu" diye düşüncelerini söyledi Üstat Goodfellow. "Onu görmek bile çok eskileri, çoktan geçmiş zamanları düşünmektir. Bundan neredeyse elli yıl önce Lincoln Katedrali Kilisesine yerleşmiş, o zamanlar bile ünlü bir müzisyen olmuştur. Çünkü bize de söylediği gibi Tallis'in himayesinde yetişmiştir."

Üstat Boyce da aynı övgü havasıyla sürdürdü konuşmayı. "Onun bütün eserlerini ezbere biliyorum, bütün ilahilerini, bütün kutsal şarkılarını, türkülerini. Dinsel, acılı şarkılarda ne kadar hünerliyse, sonelerde, pastorallerde de o kadar hünerliydi. Ama niçin 'idi' diyorum? 'Dır', 'idi' değil. İçindeki sanat aşkı, çalışmaları, şu son yıllarda çok büyük ölçüde arttı, müzik alanındaki çabaları da-

ha öncekinden çok daha fazla hürmet görüp, beğeni toplamıştır. Hâlâ çeşit çeşit şarkılar yazıyor," başı önüne eğik, küçük evinin kapısından giren Bay Byrd'ü izlemek için sustu, "ve hâlâ en yetkinleştiği alan dinsel müziktir."

"Duyduğuma göre," dedi Üstat Harcombe, "hâlâ eski inanca bağlı."

"Evet, bir zamanlar resmi kiliseye karşıydı, hiç kuşkusuz ruhunun sessizliklerinde hâlâ bu inancı taşıyor. Yine de Kraliçe Elizabeth'e hizmete davet edildi, hâlâ da Kral Hazretlerinin kilisesine devam etme inceliğini gösteriyor. Çünkü elbette, hâlâ İngiliz müziğinin babası o, hiçbir inanç bunu bozamaz."

Üstat Goodfellow bir yandan keyifle ıslık çalarken bir yandan da ağacın çevresinde dönüyordu, şimdi söze karışarak, "Dindarlık üzerine yaptığı şu şarkıyı duymuş muydunuz?" diye sordu. "'Niçin kullanıyorum, Kâğıdımı, Kalemimi, Mürekkebimi?' Dar sınırlar içinde çok büyük çeşitlilik göstermesine neden olan güçlü bir müziksel öfkeyle dolu."

"Doğru," diye yanıtladı Üstat Boyce, "ama böyle davranmaya onu, elindeki parçanın sözcükleri zorlamış. Hep bize söyleyip durmaz mı sözcüklerin kendi gizli güçleri olduğunu, bunu düşünmenin notalarımıza en yüksek etkiyi kazandıracağını?"

Yine de Üstat Goodfellow'un gösterdiği büyük beğeniye dokunmak pek mümkün değildi. Kompozisyonunun güçlülüğü açısından bugüne dek gördüklerimin hiçbirinden aşağı kalmayan Bay Byrd'ün bir füğ'ünü yazmaya kalkıştım daha dün. Hem yükselişler, hem alçalışlarla yapılmış, yine puan nota nota geri götürülmüş: Tek sesli bir şarkıda söylemesi nasıl da zor, bunu yapmaya kalkışandan başkası anlayamaz tam olarak."

"Bir keresinde" diye geri döndü Üstat Boyce, "Tallis'le o, Miserere'nin tek sesli bir şarkısı üzerine çekişmeye başladılar, bu yüzden de birbirleriyle yarışıp, üstün gelmeye uğraştılar, ikisi de ötekinin yaptığını yerden yere çaldı."

"Onların çekişmesi," diye anımsadı Üstat Goodfellow, "kötülükten, kıskançlıktan, arkadan atıp tutmadan çok uzaktı, yeryüzünde müzik var olduğu sürece hiçbir zaman kaybolmayacak öylesine bir isim, öylesine şan kazanmalarına yol açan, ikisinin de bu türde mükemmelliğe erişmelerine yol açan zorlu bir emek, çalışma, acı çekmeydi."

Müzik var olduğu sürece: İşte ondan sonra Timothy Harcombe zamanı müzik olarak gördü. Böylece, diye düşündü, Bay Byrd

hiç ölmeyecek. Oysa şimdi iki yoldaşı kollarına girmişlerdi, uyum içinde şarkı söyleyerek birlikte yürüyorlardı kırlarda.

"Bir kuşum var öylesine hoş şakıyan
Kimse ulaşamaz onun nağmelerine
Bütün kuşları geride bırakan
Tüm kuşların en değeridir övgüye.

Byrd'ümdür benim o sonsuz ünü
Tatlı müziği, hoş sesi
Şanlı adı, övgüye değerliği
Sıçrar yeryüzünden cennete."

"Bugün de" diye bildirdi Bay Byrd, ertesi sabah içeri girerken, "bugün de onsuz hiçbir şeyin yeterince iyi yapılamayacağı kompozisyon sanatından söz edeceğiz: Bu tarzda taklit etmek için büyük müzik üstatları öylesine çaba göstermişlerdir ki çünkü kendilerine bir şeyler öğretecek bir kalıp olmadan işçiler nasıl çalışabilir? Hırsızlık da yapabilirsiniz, istemeden aynı müziği de yapabilirsiniz: hiç fark etmez." Epey keyifsiz görünüyordu, günün bu ilk saatlerinde aralarında mırıldanırlarken susturuverdi onları. "Yalvarırım size" dedi, "sessiz olun şimdi. Düşünüp taşınmaya, sessizliğe ihtiyacım var, yoksa size hiçbir şey öğretemem."

"Bizi insan değil de," dedi Üstat Goodfellow, "taş yerine koyabilirsiniz."

Güldü buna. "Görüyorum, kendiniz hakkında pek hoş fikirleriniz var. Yine de gelin, siz taş değil üstat olun hâlâ. Ve şuna bir bakın." Oymalı çalışma masasından bir kâğıt tomarı çıkardı, öylesine eskiydi, kavruktu ki açarken çıtırtılar duyuldu. "İşte," dedi, "son zamanlarda size anlatıp durduğum eski çağların delili. Benim küçük bir çocuk olduğum zamanlardan bile öncelerin." Birbirlerine baktılar ama gülmeye cesaret edemediler. "O sıralar beste yapma sanatında dört çeşit nota vardı: Birinin başı siyah dolguymuş, ona, 'siyah başlı' denirdi, öteki şimdi kullandığımız içi boş siyahtı, ona da 'boş siyah' denirdi, üçüncüsü kırmızı dolu başlıydı, ona 'kırmızı başlı' denirdi, dördüncüsü de bizim şimdi siyahla yaptığımızın kırmızısıydı ona da 'boş kırmızı' denirdi. Bu antika kâğıdın üstünde hepsini açıkça görebilirsiniz." Parşömeni onlara uzattı. "Bu notaya geçirme düzeni şimdi kalktı artık, aslına bakarsanız kırmızı mürekkep kullanımı hafızalardan bile silindi ki onun ne anlama geldiğini bilen bile kalmadı. O notaların biçimlerine gelince, son iki yüz yıldır müzisyenlerin kullandığı ya da bildiği yalnızca dört tane

vardır: bunlar, üç tam nota, iki tam nota, birlik nota, ikilik notadır. İkilik notaya söylenebilir en küçük ya da en kısa nota olarak bakılır, böylece de o bölünemezdir; bunu bulanın Navarre'da bir rahip olduğu (kim olduğunu bilmiyorum) söylenir. Ama çeyrek notayı, sekizde bir notayı, on altıda bir notayı kimin bulduğu meçhul. Bunları not ediyor musunuz üstat Boyce, yoksa hepsi mağarada esen rüzgâr gibi kafanızdan uçup gidiyor mu?"

"Hayır, efendim. Söyledikleriniz üzerine düşünüyorum."

"İyi, iyi. Öyleyse sizi kısaca imtihan edebilirim. Şimdi cevaplarınızla hemen peşimden izleyin bakalım. Ben yavaş tempolu pavan olacağım, siz de hızlı galyard olun. Donanım nedir?"

"Donanım, efendim, insan sesiyle notanın uyuşmasıdır. Ve anahtarın kapıyı açması gibi, bu anahtar da şarkıyı açar."

"Kaç tane donanım vardır?"

"Donanımlar sayı olarak yirmi iki tanedir."

"Ve kaç tane aralık olabilir?"

"Bildiğimiz aralıklar dokuz tanedir – yarım ses, ikili ses aralığı, üçlü ses aralığı, dördü ses aralığı, beşli ses aralığı, altılı ses aralığı, yedili ses aralığı, sekizli ses aralığı."

"Güzel. Çok güzel, Üstat Boyce. Görüyorum size kazandırmaya çalıştığım her şeyi tam olarak öğrenmişsiniz. Çocuk kendinden memnuniyetle gülümserken iki arkadaşı birbirlerine baktı. "Ve aklınızdan çıkarmayın her donanımın yalnızca kendine has bir havası vardır: Başladığınızdan daha başka birine geçerseniz şarkının havasını değiştirirsiniz. Yani olayı kendi tabiatının dışına sürüklemiş olursunuz, eşiği sahibinin üzerine zıplatır, av köpeğine de yükleri taşıtırsınız. Bu uygun havalar üzerine mükemmel bilgi bir zamanlar bilgiler arasında öylesine enine boyuna ele alındı ki orada müziğin mükemmelliğine ulaştılar. Yine de her donanımın havası birbirinden farklı olsa da bazıları tabiatın bir mucizesi gibi, tıpkı kuzuyla güvercinin birleştirilmesine benzer biçimde birini ötekiyle birleştirmeyi tercih eder. Ya da birbirine sarmalanan âşıklar gibi..." Üstat Goodfellow güldü buna, Bay Byrd bir an ara verdi. "Görüyorum, beyefendi, bugün pek neşeniz yerinde. Öyleyse benim pavanımın galyardı siz olun, peşimden gelin. Lütfen efendim, tonalite nedir?"

"Tonalite şarkının karar perdesini belirler. Ya da..."

Bay Byrd gözlerini ona dikmişken bir an durakladı. "Ya da?"

"Ya da her şarkının başlangıç sesini, ortalarındaki sesleri ve sonundaki sesleri, bu seslerin iniş, çıkışlarını gösterir."

"Şimdi moda olmaya başlayan İngiliz manzaralarındaki iniş, çıkışlar gibi. Ama bunu lafın gelişi söyledim." Çocuğa gülümsedi. "İyi ezberlemişsin üstadım. Az sonra bunları nasıl uygulamaya koyacağınızı göreceğiz. Şimdi söyleyin bana Üstat Harcombe, birden fazla nota nasıl gösterilir?"

"Birden fazla notayı göstermeye yarayan işaretler, hem sesi, hem de sessizliği gösteren işaretlerdir. Bir sesin uzunluğu, o sesi gösteren işaretle, susma süresi de ilgili notalarla aynı değerdeki sus işaretlerine bağlı olduğu için notada, susma süresi de o anda gerçekten susuyormuşçasına beklenerek ölçülür. Mesala biçim olarak tıpkı yumurta gibi yassı bir yuvarlak olan birlik nota böyledir. Ya da, boyu, eninin üç katı olan, sağ yana doğru küçük bir kuyruğu bulunan üç tane birlik nota." Bütün bu doğruları nasıl bilebildiğinin farkında değildi çünkü kelimeler ağızından sapanla atılan çakıl taşları gibi dökülüyordu.

"Bunların hepsi, genç üstatlarım, çok güzel söylendi, şimdi konuşmak yerine hep birlikte şarkısını söyleyeceğimiz notaların gerçek anlamlarıyla baş başa bıraktı bizi. Mısraları hepiniz hatırlıyorsunuz, çünkü bu ay içinde yazdınız onları, sırayla şarkısını da söyleyin bakalım."

İşte böyle başladı Üstat Harcombe:

"Ulaşmak için musiki sanatının inceliklerine
Baştan sona gamı ezberle
Böylece öğren kuralı, susları
Yerleri bilinirse bilinir notaların adları."

Derken Üstat Boyce aldı sözü:

"Doğrusunu söyleyemez hemen hiç kimse
Notaların adlarını doğru bilmedikçe
Hemen öğrenir de. Şu mi ise
Bilirsin neresidir yeri de."

Üstat Goodfellow şöyle cevapladı bunu:

"Mi'nin üstündeki üç nota
Görüyorsun ya *fa*, *sol*, *la*
Sonra da altına düşen üç nota *Mi*'nin
La, *sol*, *fa* demelisin onlara."

Bay Byrd alkışladı bunu. "Şimdi çok rica ederim, sevgili çocuk-

ların, artık şarkı söylemeyi bırakın da kâğıtlarınızı alıp müziğinizi yazın bana." Her birine birer kâğıt verdi. "Önünüzde gördüğünüz tek sesli şarkıyı çok seslendirin bakalım. Bildiğiniz gibi sesler birbirine ne kadar yakın olursa armoni de o kadar iyi olacaktır, bu yüzden seslerin arasını çok fazla açmayın yoksa armoniniz yok olup gider. Seslerinizi dağıtmaktan da kaçının çünkü bu müziğinizi sertleştirir."

Odanın köşesine gitti, orada, eski paltosunun üstünde duran lavtasını aldı. "Çok aceleci olmayın. Çalgıyı çarçabuk çalan, irticalen çaldığı parçada parmaklarının kıvraklığını sergileyen birinin, biraz duraklasa kulağı rahatsız edecek olan falsoları, çalışının hızıyla örtbas etmesi gibi, o musikişinaslar da acele ederler çünkü kısa notalar oldukları için falsolar çarçabuk geçer gider, hiç kimseye de falso gibi gelmez." Bir an ellerini tellerin üstünde tuttu, sonra lavtasını yere bıraktı. "Siz öyle yapmayın. Bunun yerine size öğrettiklerimin hepsini hatırlayın, böylece de sesi kaydırarak, öteki seslere kaynaştırarak sonsuz çeşitleme elde edebilirsiniz. Haydi şimdi işe koyulun."

Böylece üç üstat masalarına eğildi, arada bir tavana kaldırmak dışında gözlerini kâğıtlarından ayırmadı, bu arada hocaları da kendi kompozisyonu üzerinde çalışırken başını öne arkaya atarak geçirdi zamanını. Bazen de onların arasında dolaştı, karalamalarına bakarak, "İnşallah bittiğinde bir şeye benzer çünkü epey uzatmışsın" ya da, "Notaları şuraya sıkıştırarak sende vaşak gözü gibi göz olduğunu göstermişsin" deyip durdu. Güneşin ısısı odalarına dolana dek, hatta şakıyan kuşların sesleri susana dek çalıştılar. Açık pencereden yalnızcaırmaktaki sandalcıların bağrıışmalarını, kırlardaki çocukların hafif gürültülerini duyabiliyorlardı. Derken Bay Byrd elini masasına vurdu. "Haydi bakalım," dedi, "saatler geçti. Görelim artık neler becerdiğinizizi." Acemice yazılmış da olsalar kompozisyonlarını incelemeye başladı. Eseriyle hemen ilk öne çıkan Üstat Boyce'a, "Evet" dedi. "Görüyorsun, tek sesli şarkıyı çeşitlemeye çalışırken müziğin havasını sanki başka bir şarkıymış gibi değiştirmişsin." Çocuk utançtan kıpkırmızı kesildi, ustası bunu görünce azıcık pişman oldu. "Yine de şuradaki, şuradaki güzel müzik cümleleri, hem anlaşılması da kolay. Dediğim gibi ilk melodi oldukça iyi, ama kapanış o kadar iyi değil. Dokuzuncu notanın sonunda kakışma var, öyleyken onuncu notaya da kakışmalı sesle başlamışsın." Üstat konuşmak üzereyken Bay Byrd parmağını onun dudağına koydu. "Onuncu nota bağ işaretiyle bağlandığı için

bu sesteki kusuru hoş görmek istediğini anlıyorum, bağlanmış olsa da bu, paslı demirden bukağıyla yapılmış, altından zincirle değil. İlk duyuşta bundan tiksinti duymayacak bir kulak düşünemiyorum. Eserinizle birlikte buraya gelin Üstat Goodfellow."

İkinci üstat, ustasına yaklaştı, Bay Byrd'ün bir bakışta incelediği kâğıtlarını verdi ona. "Öylesine bir donanım la yazmışsın ki" dedi, "kilise korosuyla birlikte orglarla da çalısın istemiyorsa kimse kalkışmaz böyle bir şeye." Sonra daha kibarca devam etti. "Her şeyden önce ikinci sesteki kakışma, şarkının birinci bölümünde bir kakışma yaratıyor, bağ işaretiyle bağlanmış olsa bile kulağı tırmalıyor. Benzer falso beşinci notada da var, bitiş cümlesinden önceki iki notaya gelince, ilki hem bas partisindeki sesle, hem de yanındaki notayla kakışıyor. Tıpkı iki tane sol ağzı olan bir makasa sahip terziye benziyorsun." Sonra da Üstat Harcombe'u öne çağırıp şunları söyledi: "Yedinci ölçüde kontra tenorunla, tenorun birlikte söylüyorlar, öte yandan kontra tenorunla tiz sesin arasına üç değişik melodi koymak çok kolay ıştır. İpekten bir giysiye pazen yama yapar mısın? Burada yine, sekizinci ölçüde, tenorunla basın gereksiz yere birlikte söylüyor. Son olarak da tiz sesle kapatışın öyle bayat ki, neredeyse kurt yeniğı dolu." Kederli görünen çocuğa gülümse-di. "Yine de bağlantısız değil, zamanla ilerleme göstereceksin. Zaman her şeyin ilacıdır, Bay Harcombe, anlayışın bile. Şimdi bana dikkat et, şimdi kendim dört bölüm yaratmaya çalışacağım."

Kompozisyonu üzerine eğilerek hızlı hızlı çalışırken üç üstat izledi onu; çalışırken bir yandan da çeşitli fikirlerini dile getiriyordu. "Bazı musikişinaslar," dedi, "notada yazılı donanıma sıkıca bağlı kalmaz, notalarla oynarcasına sesleri ince nüanslarla değiştirirler; melodiyi seslendirirken ustalıklarını göstermek amacıyla her iyi musikişinas gibi şarkıya çeşni katmak, kendi zevklerini yansıtmak isterler." Kendine nefes alacak yer bile bırakmayacak kadar kâğıdın üstüne eğilerek eserini notaya dökerken hızlı hızlı çalıştı. "Yine aynı musikişinaslar," dedi, ansızın başını kaldırarak üstatlarına bakarken, "kavgacı olmakla yetinip birini arkasından yerin dibine batırmak için hiçbir fırsatı kaçırmazlar." Bir sayfayı bitirdi, yeni bir sayfaya başlamak için kollarını sıvadı. "Yine onlar ya gizli-den gizliye ya da açıkça, anlamadıkları veya bile bile kötü niyetle ters anlam verdikleri şeylere iftiralar atarlar. Ama kendisi için kötü sözler söyleyen birine bir keresinde Augustine'inde dediğı gibi, benim de dilim olduğunu görecekler. Tekrar ısırmaya kalkışana hırlayacaktır. Şimdi görelim bakalım." O an için durakladı, dilinin

ucunu dışarı çıkartarak üzerinde çalıştığı sayfaya gözünü dikti. "Her şarkıcı kendi partisini, öbür şarkıcıların partileriyle buluşturmadan sürdürmek zorunda mıdır? Bence değildir. Yaklaşın bakalım üstatlarım. Benim eleştirmenlerim de olun aynı zamanda." Seve seve kalktılar masalarından, yaşlı bir asma ağacının üzerindeki taze meyveler gibi etrafında toplastılar. "Sizin de görebileceğiniz gibi tek şarkı üstüne yazılmış bir füğ bu, ansızın sertleşmesini tema hoş gösterecektir, değil mi?" Hepsi başlarıyla onayladı. "Şimdi kapanışa geelim." Bir eliyle kâğıdı yere koydu, ötekinin hafif hafif vuruşlarıyla alt, üst partilere gerekli notaları yazdı; yazarken notaların kıvrımları Timothy'ye hareket eden bir ışık çizgisi gibi göründü. Güzellik çizgisi, yılanı çizgi. Pırıl pırıl bakışlarıyla üstatlarına bir göz atıp çalışırken, "Madrigaller, kanzonetler, pavanlar, gal-yardlar gibi hafif müzikte bir karar duygusu vermek için birlik nota yeterli olur. Ama motetlere, öteki ağır müziğe gelince karara doğru kullanacağın bağ işaretlerine bağlı notalarla, uzun notaların üzerinde daha çok düşünmelisin" dedi. "Tıpkı şimdi benim yaptığım gibi. Ve işte bitti."

Böyle söyleyerek, çalışmasına gösterişli biçimde son verdi, elini kâğıtların üstüne koydu. "Ben şarkı söylemek için çok kocadım," dedi, "sahiden de benim yaşıma, güçsüzlüğüme ne kadar yakışmıyorsa, çağımızın zevkine de o kadar ters düşüyor. Fakat kendi eserim olan müziği seslendiremeyecek kadar da zayıf değil ruhum. Zannetmeyin ki" diye ekledi, sayfalarını topladıktan, kendi kendine biraz mırıldandıktan sonra, "üç, dört, ya da daha çok sesi sanatkârane şekilde bir araya getirebilen kişi çok fazla çalışmadan bir şarkıyı kolayca söyleyebilir, çünkü tek sesli şarkı üzerine irticalen söylemek gerçekten çok ince hüner gerektirir. Yine de işte, görüyorsunuz önümüzde duruyor hafızamız." Sayfaları önlerinde savurdu. "Sahiden de içinde oturup çalıştığımız yer bir hafıza odası değil de nedir?" Sonra da odaya göz gezdirerek, içindeki her şeyi belleğine yerleştirerek o yaşlı sesiyle şarkı söylemeye başladı; yine de sesi oldukça dinçti, kırlarda dolaşan o içli gence bir kez daha dönüşmüş gibi tatlıydı. Bir yandan notaları takip ederken bir yandan kendi sesiyle katılacakları yerleri ötekilere gösterdi, sonuna dek birlikte söylediler şarkıyı.

Sonunda gösterdikleri çabadan ötürü onlara gülmekten kendini alamadı Bay Byrd. "Temayı ölçüye uydurabilmek ve en kısa zamanda tamamlayabilmek için uğraşıp didindiğinizi duydum. Az önce berber dükkânından çıkmış ya da hayatınız boyunca her gün

kemancıların peşinde dolaşmışsınız gibi söylüyorsunuz. Neyse, çok önemli değil. Bu güne kadar yazılan en iyi şarkı, ilk söylenişte ya da çalınıştı ya asla iyi icra edilmemiştir ya da çok seyrek edilmiştir. Aynı zamanda da güzel, sanatkârane yazılmış bir şarkı, ilk duyulduğunda çok iyi anlaşılabilir, kavranamaz, tıpkı iyi bir kitabın ilk okunuştaki kavranamayacağı gibi; onu ne kadar çok duyarsanız sevmek için o kadar çok sebep keşfedeceksiniz. Sahiden de kulaklarımızın en aşına olduğu şarkıyı en çok severiz genellikle, bu dünyaya ilk gelişinde ona karşı çok zalimce davransak bile. Ne demek istediğini tembeller, meraksızlar için açığa vurur mu yazar? Hayır, tersine, ona özenle, sabırla yaklaşacak olanlar için zamanın kucağında saklar."

Gösterdiği şu son çabalar onu canlandırmış gibiydi, çünkü o anda kemanını aldı, altı telini akord etti, sonra da pencereye yaklaştı. Kırlara, oralarda dolaşan birkaç kişiye bakarak Timothy'nin yüreğine dolan, neredeyse gözlerinden yaşlar getiren tatlı, ağır bir melodi çalmaya başladı. Ama Bay Byrd eserini çalarken bile sanatının kurallarını da oluşturmaya kalkışan bir musiki adamıydı. "Bir müzik eserin başında tek nota varsa" diye açıkladı, "o zaman yayı geriye doğru çekerek tellere dokunursunuz; tek nota yoksa ilk notanızı yayı yukarı doğru vurarak başlatırsınız. İşte böyle." Yine durakladı, pencereden dışarı, dünyaya bakarak devam etti sonra konuşmasına. "Bir müzik aleti çalacağınız zaman üçüncü, beşinci, altıncı teller sizin daha çok çaldıklarınız olsun. Onlar en tatlılarıdır, müziğinizde hüner sergilemek kadar kulağa hoş gelmesine de özen gösterin. İngiliz müziğimizde alçalan, yükselen güzellik çizgisi budur işte." *İngiliz müziği* sözcüklerinde kendi yazgısının izini görmüş gibi bu son söylediklerinden sonra söylevi ansızın sona erdi sanki.

"Ama şimdi" dedi daha neşeyle, "bu kadar ciddiyetten sonra eğlenmek için en iyisi hangisidir? Bedeni hareketlendirdiği, güçlendirdiği kadar, tavırlarına güzellik de katan hangisidir?"

Üç üstat onun neden söz ettiğini anlamışlardı, çünkü ustaları dans etmeyi seven bir kuşaktan geliyordu, *Orchestrice* diye bağırdı Üstat Boyce.

"Sizin şu Yunanlılarınızı istemiyoruz burada" diye yanıtladı Bay Byrd. "Biz onu, güzel İngiliz dansımız diye bilirdik."

"Hepsi Yeşil Bahçede" diye bağırdı Üstat Harcombe.

"Mavi Bere" diye yanıtladı Üstat Goodfellow.

"Vur Kaç" diye yankılandı Üstat Boyce'un sesi. Şimdi ciddi ça-

lışmalarını tamamladıkları için birbirleriyle yarışarak hem kendi günlerinin, hem de ustalarının zamanının bütün danslarını hatırlamak için belleklerini zorlarken kendilerine havalar veriyorlardı.

"Bir Kez Sevdim Seni, Artık Seviyorum."

"Hanım, Yanıma Uzan."

"Altında stnde?"

"Bütün Dünya Kâğıttan Olsaydı."

"Yeni Yepyeni Hiçbir şey."

"Dokun, Al."

"Paltonu Giy Yaşlı Bayan."

"Cumartesi Gecesi Pazar Sabahı."

"Boş Lafın Keyfi."

Neşeyle, coşkuyla bu isimleri sayıp dökerek devam ettiler: "Koş Bakalım"; "Kız Gzetledi Pencereden"; "Yrek Huzuru"; "Papazın Vedası"; "Tarla Kuşunun şakıması"; "İhtiyar Adam Yatak Dolusu Kemiktir"; "Ninnilerle Yanında Avut Beni"; "Gizli Aşk"; "Götür telere Bu Soğuk Kışı."

İngiltere'nin öylesine yeşil, öylesine mutlu olduğu zamanlardaki gençliğinin tüm bu danslarını duydukça hıçkırıklara boğulacak gibi oldu Bay Byrd. "'Jack Pudding'i biliyor musunuz" diye seslendi onlara, "taa eski zamanlardan kalma." O geçmişten adımları anımsamaktan duyduğu coşkuyla duygulanmıştı. "Yzlerimizi çevirmeden birbirimizin çevresinde döneriz, sonra yeniden başlarız. Gelin. Size göstereceğim."  stat epey uğraştıktan sonra iyice ezberleyene dek dans adımlarını gösterdi. şimdi, akşam üzerlerine ker, gölgeleri odalarına sürerken, dönerek, yine dönerek hep birlikte ciddiyyet içinde dans ettiler. Öyleyse bırakalım onları, bu musiki ustalarını, dans etsinler, neşeyle şarkı söylesinler:

"Elveda diyorum, elveda: elveda ve bitiriyorum burada:

Elveda ahengi güzel Byrde: elveda tatlı müziğin dostuna."

Not: Bu bölümün çevirisinde, müzik bilgisiyle bana yardımcı olan sevgili arkadaşım Dr. Bülent Aksoy'a teşekkür ederim.

on bir

Uyandığımda müzik hâlâ odada çınılıyordu, ama gözlerimi açmak gelmedi içimden; bir anlığına yaşadığım o dünyadan ayrılmak istemiyordum. Yalnızca bir an geçmişti, çünkü piyano çalarken sözcükleri de okuyan bay Armitage'i hâlâ duyabiliyordum, öğle sonrasının ilerlemiş saatlerinin güneşini hâlâ yüzümde hissedebiliyordum. Oysa bugünkü dünyanın güneşiydi bu, bir zamanlar William Byrd'ün gördüğü o parıltılı hayal değil. Geri gelmiştim. Londra'dan ayrıldığımdan beri ilk düşümdü bu; Korkmuyordum, ama bunca yıl sonra birdenbire yine karşıma çıkması beni tedirgin, huzursuz etmişti. Sanki eski yaşamımın bir bölümü bir kez daha içimde canlanıyordu. Onları babamla, kentin kendisiyle birleştirdiğim için dedemlere söz etmemiştim düşlerimden; şimdi o zamanlara olan bağım tazeleniyordu. Ama ne amaçla?

Her durumda okul sürem sona ermek üzereydi. Son dönemin son günü Edward Campion'la birlikte kapıdan çıktığımda yedinci yılımdı. Hemen yakınımızdaki bu ayrılığın hiç sözünü etmemiştik, bunun bize hiç de ayrılık görünmemesi gibi basit bir nedeni vardı; ikimiz de alıştığımız tarzda buluşmayı, konuşmayı sürdürceğimizi varsayıyorduk. Ölümü tanımadığın sürece hiçbir gerçek yitirme ya da ayrılma duygusu olamayacağına inanıyorum şimdi; bu tür herhangi bir olguyu göz önünde bulunduramayacak denli gençtik, belirsiz, ama sınırsız bir geleceğe doğru sürdürüyorduk yalnızca yaşamlarımızı. Son birkaç yıldır gittiğim okuldan ayrılışım yüzünden biraz üzüntü duymuş olsam bile ona belli etmemeye özen gösterirdim. İşte böyle, o gün de hep yaptığımız gibi caddedeki çaycıya yürüdük; orda saatlerce oturur ilk kez içimize dolan tüm o duy-

guları, düşünceleri tartışırdık. Edward bu yeri seviyordu; en önemli nedeni de sanırım kadın garsonun onun ailesini tanınması, bu ergenlik yıllarında kendini çok daha hakir görmesine yol açan sinirsel kasılma hareketlerine alışkın olmasıydı. Şimdi hem daha kırılgan, hem daha küstah olmuştu; yalnız bırakılışının, farklılığının etkilerini büyük bir keskinlikle duyarken aynı zamanda da onlarla neredeyse eğleniyor gibi yapıyordu. Gururu da tedirginliği denli keskindi. Gittikçe çoğalan kuşku, hatta öfke duyuyordu öteki insanlara –benim dışımda–. İnanıyorum bende de bazı tuhaflıkların, bazı aykırılıkların ayırına varıyordu; delikanlı olarak sergilediği canlılığı yalnızca benim yanımda koruduğu kesindi. Yetişin yaşamında hiç de hayra alamet olmadı bu, ama daha yıllar sonraki açık gelecekteydi o durum.

O son gün çaycıda otururken, "Çok iyi bir kitap okuyordum," dedi. "*Çökmüş Dünyanın Gizleri?* Biliyor musun onu?" Başımı salladım. Tıpkı benim müziği bulguladığım gibi Edward da felsefeyle ilgilenmeye başlamıştı, şimdi konuşmaları sıklıkla çeşitli muğlak, metafizik sorunlara ilişkin oluyordu; soyut kavramlardı belki, ama yine de nasılsa onun iğreti, başkalarının keyfine kalmış, savaş hazırlıkları içindeki kendi yaşamıyla doğrudan ilgili olduğunu biliyordum. "Görüyorsun, Tim, biz zamanın içinde yaşıyoruz. Ama çökmüş dünyada zaman yalnızca yinelenir. Aynı olgular, aynı durumlar tekrar tekrar ortaya çıkar. Kuşaktan kuşağa hep aynı insanlar doğar. Yıllar, yüzyıllar bu çemberin parçasıdır. Hiç kuşkusuz bu kalıbı anladığın zaman boşunalık, umutsuzluk duygusu içine düşmeye başlıyorsun. Etkilerini düymak için onu anlamam bile gerekmiyor. Bunun anlamı yok mu Tim?" Kocaman, pırıl pırıl gözleriyle masanın ötesinden bana baktı; öylesine gergin, öylesine coşkulu çıkıyordu ki sesi kendi yaşamının gizlerini açığa vuruyor da olabilirdi.

"Evet" diye yanıtladım. "Evet. Bunun anlamı var."

"Ama bir çıkış yolu da var. Bak sana okuyayım." Büyük güçlkle yere eğildi, çantasından bir kitap çıkardı. İstekli istekli bulmak istediği bölüm için sayfaları araştırdı. "İşte. İlahi görüş, sonsuz şimdinin görüşüdür, ya da çökmüş dünyadaki zamanın sürekli devreden doğasından kurtuluştur. Çocuğun ya da sevgililerin bilinçsiz deneyimlerine benzese de buna yalnızca düşgücünün eylemiyle ulaşılabilir..." Bir an sesini alçalttı burada Edward, bir bölümü atladı sanki. "Yalnızca düşgücünün bu eylemiyle, bu dünyanın yinelenip duran biçimlerindeki sonsuzluğun yansımalarını görebil-

liriz. Değişimler boyunca ısrarla var olan kimliği görmektir bu, maddede süregelen ilk örneği görmektir. İşte bu yüzden tarihi görünümünün özellikleri etkiler bizi, çünkü sonsuz şimdiki zaman olan o değişmez kimliğe mümkün olan en iyi yaklaşımı sağlar. Öyleyse düşgücünde yeniden yaratılabileceği için geçmiş eylemlerin, geçmiş geleneklerin zaman içinde yok olması gerekmez; Kuşakların oluşturduğu sonsuz çemberin parçası olarak yeniden yaşanmaz, ama mutlak, değişmez özləri içinde yenilenirler. Demek ki düşgücünün yaşadığı o sonsuz şimdiki zamanın bir parçası olurlar. Bunun gibi geçmiş uygarlıkların, geçmiş yaşamların kanıtına yeniden can verilebilir, düşgücüne armağan edilen o sürekli gerçeklik durumuna girilebilir." Edward okumayı kesti, bir an sessizce sayfaya gözlerini diktikten sonra kitabı bıraktı. "Bu düşünceye katılıyor musun, Tim?"

"Sanırım." Sözcükler yalnızca arada bir kulağıma çalınıyordu. Şimdi anlıyorum da Yirmilerde öteki felsefi analizlere çok benziyordu. Pencereden dışarı, Yukarı Harford'un ana caddesine bakıyordum, önümden geçip gittiklerinde belli kişileri tanıyor, belirli bir şey düşünmüyör ama bulanık bir tedirginlik duyumunun ege-menliğine giriyordum.

Benim ilgisizliğimin farkına vardı, belki de kendini küçük düşürülmüş duydu. Birkaç dakikalık sessizlikten sonra, "Sanırım," dedi, "artık Londra'ya geri döneceksin. Şimdi okulu bitirdiğine göre." Aslında bu düşünce gerçekten benim aklıma gelmemiştir; yakın geleceğim öylesine belirsizdi ki ona belirgin bir biçim vermeye korkuyordum. O durumda başarısızlığa uğrama olasılığı söz konusu olabilirdi. "Sen gerçekten buraya gerek duymuyorsun, değil mi?" Edward bunu elinden geldiğince dinginlikle sordu, ama konuşurken uzaklara bakıyordu.

Gerçekte ne demek istediğini biliyordum, daha fazla acı çekmesine neden olamazdım. "Bilmiyorum" diye yanıtlarım. "Burada işe girmeyi düşünüyordum."

"Bu iyi fikir" dedi. "Niye olmasın?" Canlılığı biraz geri dönmüş gibiydi. "Tatillerde birlikte çalışabilirdik." Benim gibi okuldan ayrılmıyordu; felsefe okumak için üniversiteye başvurmayı seçmişti. "Yazın postanede işe girebilirdik" diyordu şimdi. "Babam ayarlayabilir bunu." Ama o konuşurken bile ilk sezgisinin doğru olduğunu biliyordum: Londra'ya dönmem gerekecekti. Pencereden dışarı gözlerimi dikmişken bu yerdeki zamanımın sonuna geldiğimi anladım; şimdi okul günlerim bittiğine göre artık burada işim kalma-

mıştı. Hep yabancı olmuştum, kalırsam kendime de yabancılaşacaktım.

Acılı bir kararsızlık içinde geri döndüm eve. Yukarı Harford'da kalamazdım ama söz vermiş olmama karşın arkadaşımı arkamda bırakacağım için de üzülyordum; ondan sonra Edward gerçekten yalnız olacaktı, okuduğu tüm kitaplardaki tüm sözcüklerin ona yararı dokunacağı da kuşkuluydu. Çiftlik evine doğru beyaz patikada yürürken ayağımın altındaki tozları tekmeledim, dalga dalga çevremde yükseldi: Masumları felakete sürüklemek için dumanların içinden ortaya çıkan günahkâr bir yaratık gibi göründüm kendi gözüme. Anneannem mutfakta yemek hazırlarken, dedem de yaz başlarında akşamları hep yaptığı gibi bahçede çalışıyordu. Her şey tıpkı buraya ilk geldiğim günkü gibiydi, araya giren tüm o yıllarda bu düzeni bekler, hatta ona gerek duyar olmuştum. Yine de dedemler daha önce olduklarından çok daha neşeli, enerji doluydular şimdi sanki: Benim bu evdeki varlığım onları gençleştirmiş gibiydi. Köpeğimiz Cuma'nın ölümü bile onları pek üzmemişti: Tam tören yaparak gömmüştük onu bahçeye, bir hafta sonra da dedem aynı cinsten bir yavru getirmişti. Ona da Pazartesi adını taktık.

Bahçe kapısını açtım, dedem toprak temizlediği küreğini yere bıraktı. "Son gün" dedi, yabansı bir anlayış, umut karışımı ses tonuyla.

"Evet. Son gün."

"Bazıları, bunların yaşamımızın en güzel günleri olduğunu söyler. Ama değildir. Hiç ilgisi yoktur. En iyi yıllar ne yaptığını bildiğin zamandır."

"Tam öyle. Ben bilmiyorum."

"Ama bulacak zamanın var."

"Haydi bakalım, çocuğu üzüp durma." Anneannem çakıl yolda hızlı hızlı bize doğru geliyordu. "Yeterince canı sıkılıyordur zaten. İnsan her gün okuldan ayrılmaz."

"Her gündü" diye yanıtladım. Sonra da gülümsedim. "Son üç yıldır her gün." Ansızın içimi sevinç doldurmuştu, çünkü eğer bu, bir şeyin sonuysa aynı zamanda da bir başlangıçtı. Neler elde edebileceğimi henüz hiç kimse bilmiyordu, şimdi anımsaması tuhaf görünse de gözlerimin önünde müzikle kuşatılmış görüntüm canlandı. Odama koştum, sonra da Pazartesi'yi kucaklayarak yorgunluktan bitkin düşüp kendimi yatağa atıncaya dek odada yabancı bir dans tutturdum. Okul günlerim bitmişti.

O akşam yine hep yaptığımız gibi mutfak masasında oturduk, ama dedemler tedirgin görünüyordu; geleceğimi tartışmak istiyorlardı da sorunu doğrudan bana yöneltmeyi ya beceremiyorlar ya istemiyorlardı. Sonunda sessizliği bozarak, "Ne yapacağımı tam olarak bilmiyorum" diye itiraf ettim, sonra da söylememeye kararlı olduğum bir şeyi daha ekledim. "Edward onunla birlikte postane-de çalışmamı istiyor. Yalnızca yaz için."

"Hiçbir şeye çok çabuk karar verme, Timothy." Anneannem duraksadı, onlarla birlikte yaşamayı sürdürmem konusunda duyduğu istekle, benim geleceğime ilişkin umutları arasında bocaladığını çok iyi biliyordum. "Kendin için iyi olacak şeyler yapmalısın. Sana yardımı dokunacak bir şey." Onları bırakmanın benim için ne denli zor olacağını o zaman anladım.

"O iş sana göre değil" dedi dedem, karısının endişeli bakışına aldırmadan. "Senin büyük yeteneklerin var. Onları ziyan etme."

Bu noktada babamdan söz edeceğimi anladım; buna dayanamazdım, ama neyse ki anneannem önünü kesti. "Merak ediyorum," dedi, "acaba annen senin için ne isterdi. Örneğin müziğin konusunda yapabileceğin bir şeyler var mı?"

"Babama danışmak istiyorum" diye yanıtladım.

Anneannem ellerine, sonra tavana, sonra da kocasına bakarken bir an sessiz kaldılar. "Bu iyi fikir" dedi. "Hiç aklıma gelmemişti."

Dedem tabakları kaldırmaya başlamıştı, ama şimdi bana bakmak için döndü. "Biliyorsun," dedi sonunda, "üç yıldır bizi arayıp sormadı. Buraya son gelişinden beri."

"Yanılıyorsun. Bana mektup yazdı değil mi?" Gerçekte, üzerine çok çalışmam, dedemlere iyi bakmam falan gibi şeylerin gelişigüzel karalandığı kartlar yollamıştı her yılbaşı. Kendi yaşamına, yaptıklarına ilişkin hiçbir şey yoktu. "O hep aklında tutar..." Sönüp gitti sesim.

"Öyledir herhalde." Hâlâ bana bakmayı sürdürüyordu. "Ama seni görmek istediğinden emin misin?"

Bunu öylesine yumuşaklıkla, öylesine kötü niyetten uzak söylemişti ki ben de kendimi aynı dingin tonlamayla yanıtlama zorunda duydum. "İnşallah ister."

"Niye önceden yazmıyorsun ona? Oraya gitmeden önce?"

Ve öyle yaptım: Okuldan ayrıldığımı, yaşamımın bundan sonraki aşamaları için onun öğütlerini almak istediğimi açıkladım. Bana yolladığı son yılbaşı kartına adresini yazmıştı; batı Londra'day-

dı, böylece de eski mahallemizden azıcık öteye taşındığını biliyordum. Başka ne gibi değişiklikler bulmayı bekleyebilirdim? Giderek çoğalan sabırsızlıkla yanıtını gözledim, ama nihayet neredeyse on beş gün sonra mektubu geldi. Kısacıkta, oysa beni görmekten mutlu olacağını, 'yeteneklerimi en iyi yönlendirmem' konusunda yardım edeceğini çok açıkça belirtmişti. Sözcükler öylesine donuk, uzaktı ki onları bugün bile anımsıyorum, ama oraya gideceğim umuduyla kapıldığım coşkuyu hiçbir kuşku bozamazdı. Gidişimin ayrıntılarını bildiren bir mektup daha yazdım, sonra da onu izleyen birkaç günü Londra'ya dönüşümü dört gözle bekleyerek geçirdim.

Şimdi her şey değişmişti; çiftlik evi, tarlalar, hatta çam ormanı bile hemen yanı başımızdaki ayrılığımın doluydu sanki. Ansızın daha kırılganlaşmışlar, ama aynı zamanda öncekinden çok daha gerçek olmuşlardı; ben gittikten sonra da burada kalacaklarını biliyordum, böylece ilk kez nesnel bir varlık kazanmışlardı. Ama artık onları hiç görmeyebilirdim: Hatta onları izlerken bile hızla solgunlaşan anılar oluveriyorlardı. Dedemleri düşününce de acıya çok benzeyen bir şeyler karışıyordu sabırsızlığıma. O ay içinde döneceğimi, onları bırakmaya hiç niyetim olmadığını söylemiştim; kendim de buna inanmaya çalışıyordum, oysa bu yatıştırıcı duyguları açıklarken bile onlardan sonsuzca uzaklaştığımı yabansı biçimde seziyordum.

Yukarı Harford dışındaki tren istasyonuna vardığımızda iç karartıcı, bulutlu bir gündü, her yana yayılmış gri ışıktaki daha yaşlı, daha narin görünüyorlardı. Beni Londra'ya taşıyacak treni beklerken anneannemin koluna girdim. Bana öyle gelmiş olabilir, ama bedeninin belli belirsiz sarsıldığına inanıyorum; yalnızca hafif bir titremeydi ama ne olursa olsun bana varlığını duyurdu, yıllarca önce buraya vardığımdan beri hiç olmadığı denli korkmama yol açtı onun için. Yine de söylenebilecek çok az şey vardı – söyleyecek çok az şey – ayrılığımın bu gri sabahında.

Sonunda trene binerken, "Çabuk dön" diye seslendi. "Seni özleyeceğiz."

"Çok kalmam" dedim. Sanki bir sabahlığına ya da bir saatliğine ayrılıyordum; ama gerçekte ara bundan çok daha uzun olacaktı.

İnanıyorum dedem de bundan kuşkulanıyordu, çünkü pencereden sarkarken yanıma geldi, elini yanağıma koydu. "Aklında tut..." dedi. "Kendine karşı dürüst ol. O zaman başkalarına karşı da dürüst olursun."

Tren istasyondan çıkarken birlikte sessizce duruşlarını izledim onların, bulut bulut olup çevrelerini sardı buhar, ama bir anlığına açıldığında hâlâ ardımdan dikkatle bakıyorlardı. El salladım, sonra da yok oldular.

Babam ve dedemle birlikte ayrıldığımdan beri Londra'ya gelmemiştim; yabancılaşmıştı, neredeyse korkutucu olmuştu, Paddington istasyonuna doğru dış mahallelerden geçerken tren, içimde yükselen gerginliği duyabildim. Beni boğabilecek olan bir kalabalığı fiziksel olarak itip yolumu açıyordum sanki. Daha önce başıma böyle şey geldiğini anımsamıyorum – benimkini kuşatan milyonlarca yaşamın duyumunu – ama belki de bu kentte son yaşadığımda kendi benliğim üzerine gerçek bilincim yoktu. Şimdi her şey değişmişti, platformda, istasyonun ana meydanına yeni uyanmış benlik bilinciyle yürüyordum.

Babam bana yolu tam olarak tarif etme zahmetine katlanmamış olsa da ne yöne gideceğimi biliyordum. Babamın oturduğu Albion Sokağı, Portobello Caddesi'ne yakındı; işte böylece iki penilik bir bilet alıp Nottinghill Gate'e giden metroya bindim, oradan da elimde kent haritamla azıcık kuzeye yürüdüm. Notting Hill'in, Kuzey Kensington'a birleştiği bu bölge epey yeniydi benim için. Ben yalnızca doğu Londra'nın eski, melankolik sokaklarını biliyordum gerçekten, ama burada evlerin dışı kara tuğla yerine beyaz alçı sıvalıydı; hem daha büyüktüler, caddeler de çok daha genişti. Evler gözüme öylesine büyük görünüyordu ki sanki sarayların arasında yürüyordum, gerçekten de bu görkemin çoğunun içine yuvarlandığı gerçek pejmürdeliğin, döküntülüğün pek farkına varmadım; yani ta ki babamın oturduğu göçmekte olan eve varıncaya dek. Albion Sokağı, Portobello Caddesi'nden ayrılan kısa bir aralıktı: şimdi anılarıma dönünce sütunları kabarıp kabarıp dökülen, korkulukları yamalı, demir parmaklıkları paslı, çürüyüp giden bir dizi beyaz ev görüyorum. Anılarımda da, hep babamı bulacağım bodrum kata götüren merdivenin her basamağının taşına yapışıp kalmış nemle hep aynı gri, sisli gündü. Merdivenleri inerken başımı kaldırıp eve baktım, öylesine güçlü bir melankoli, harap olma duygusu doldu ki içime sanki nasıl oluyorsa yapının kendisi ölümüne yaklaşıyor gibiydi. Dairenin kapısını gürültülü gürültülü çaldım, ama epeyce gecikmeden sonra ortaya çıktı babam.

Sanki daha dün ayrılmışız gibi neşeyle, "Selam" dedi. "Hoş geldin evine."

Bana çok değişmiş göründü. Küçülmemişti, zayıflamamıştı,

ama sanki bedeninin dış çizgileri, benim belleğimde sakladığım çizgilere pek uymuyordu. Alnında da daha önce hiç olmayan kırışıklıklar vardı. Tokalaştık. Yapacak tek şey bu gibiydi. Sonra eşiği geçerken Gloria'nın nerede olduğunu sordum. Bildiğim kadarıyla onu hiç düşünmemiştim, soru beni de en az babam denli şaşırttı.

"Burada oturmuyor. Yani artık benimle oturmuyor demek istiyorum. Gitti."

"Nereye gitti?"

"Hiçbir fikrim yok. Yalnızca gitti." Bana sırtıttı, bir an için tam anımsadığım gibi göründü: sonra daha dalgın, tedirgin görünüm yerleşti yeniden yüzüne. "İşte" dedi, gözlerini benden kaçırarak, "işte bu. Burası evin." Gazetelerle, kirli bardaklar, fincanlarla, çıkarılıp atılmış giysilerle karman çorman küçük bir odaydı; hepsi de tozlu kilimin, eşyaların üstüne saçılmıştı. Hackney Alanı'ndaki o eski bildik günlerde babamın yattığı kanepeyi, telsizi dinlerken ateşin önüne yerleştirdiğimiz koltukları tahtıdım. Ama onlar artık bildik değildi; babamın daha önceki yaşamının, evimizin derli toplu yerleştirilmesinde yansıyan düzeni, amacı vardı, ama burada her şey sanki derbederlik içinde var oluyordu. Odaya şöyle bir göz atarken bile gösterdiğim tepkiyi sezdi. "Hackney Alanı'na pek de benzemiyor, değil mi, Tim?"

"Hayır."

"Elektriğim var ama. İlk bağlananlardan biri bendim."

"Çok iyi." Söyleyecek başkaca pek bir şey yoktu. Her neyse üç yıldır duyduğum tüm kuşku, suçlamalar şimdi burada tedirginlik içinde karşılıklı dururken yeniden uyanıyordu. "Babacım, niçin gelip beni görmedin?"

"Yapamam. Yapamazdım, Timmy. Öyle çok işim vardı ki." Duraksadı. "Hayır, doğru değil bu. Şöyle bir bak çevrene. Kendimi buraya gömülmüş hissediyorum. Kımıldayamıyorum bile."

Daha önce hiç böyle açık açık konuşmamıştı benimle, yanımda dururken indirgendici durumu anladım. "Ama pekâlâ iyi görünüyorsun," dedim, bu ansızın bastıran umutsuzluk duygusunu dağıtmaya çalışarak, "sağlıklı görünüyorsun."

"Ah, hiçbir şeyim yok benim." Kendine hâkim olmaya çalışıyordu. "Ama yaşılanıyorum, Tim. Biliyorsun, bazıları umutlarını yitirir. Koşullar değişir, bazıları yalnızca bir deliğe girip saklanır. Bazı insanlar yaşamla başa çıkamaz." Konuştukça üzerindeki ağırlık kalkmıştı, şimdi sesli sesli gülüyordu. "Baksana nasıl da büyümüşsün" dedi. Tıpkı eski salonda, toplantılar sırasındaki tav-

rıyla elini başımın üzerine koymaya çalıştı, ama sanki yetişemiyormuş gibi yaptı. "Bak nasıl da uzamış boyun. Aynı giysileri giyebiliriz."

Nedense bu düşünce dehşete düşürdü beni, ama belli etmemeye kararlıydım. "Dediğin gibi babacım, koşullar değişiyor."

"Haydi bakalım." Her geçen an keyfi daha da yerine geliyor gibiydi. "Niye böyle sikkınsın? Neşelen. Senin kendi yatak odan bile var." Gerçekte asıl odadan bölünmüş, içinde yatak bulunan bölmeden başka bir şey değildi. Orasının babamın genellikle uyuduğu yer olduğundan kuşkulandım, ama sorduğum zaman başını salladı. Sediri göstererek, "Ben bunun üstünde olacağım" dedi. "Tıpkı eskisi gibi."

Ve o gece gerçekten de eski ruhta yeniden bir araya gelmiş gibiydik; bir kez daha onun öykülerini dinlemekten, onun coşkusunun da kendimi yitirmekten oldukça mutluydum. Gloria'nın adını ağzına almadı, ne de şimdiki yaşamının koşullarına değindi, bunun yerine birbirimizle tartıştığımız tüm konuları yeniden canlandırdı. Geçmişin anılarıyla eğleniyor gibiydi de aynı zamanda, ama bir zamanlar öylesine iyi tanıdığımız yöredeki değişikliklerin ayrıntısına girmekten tuhaf bir haz duyuyordu sanki. "Kingsland Sokağı'ndaki sinema büyütüldü" diyordu. "Eski yeri anımsıyor musun?" Çok iyi anımsıyordum; bir keresinde orada, *Büyük Umutlar*'ı izlemiştim, onunla birlikte. "Sesli sinemaya geçti."

"Ya ötekiler ne oldu?"

"Öteki sinemalar mı?"

"Hayır. Ötekiler. Dostlarımız. Stanley Clay. Sonra Matthew. Sonra Margaret. Nasıl Margaret?"

"Doğrusunu istersen, Tim, yıllardır hiçbirini görmedim." Bana kararsız, neredeyse utangaç bir bakış attı. "İşte öyle, ilişkimiz kesildi. Bilirsin ya." Pek iyi biliyordum, çünkü benimle de "ilişkisi kesilmiş"ti, ama hiç sesimi çıkarmadım. Ansızın söylemiş olduğundan tedirginliğe kapılarak, "Sanırım" diye ekledi, "kendime azıcık içki koyacağım. Sen de ister misin?" Başımı salladım. Daha önce içki içtiğini anımsamıyordum, ama bu da ötekilere eklenecek değişikliklerden yalnızca bir başkasıydı. Yarı boş viski şişesiyle geri döndü, koca bir maşrapaya doldurmaya başladı. "Biliyor musun" diye sürdürdü, sanki hiçbir şey konuşulmamış gibi, "eski dostlarımızın bizi unutabileceklerini hiç sanmıyorum."

"Oysa sen onları unutmuşsun, babacım."

"Bunu yapman şart mı? Geçmiş boyuna deşip durman şart

mı?" deminden beri onun yaptığının da tamı tamına bu olduğu izlenimini edinmiştim gerçi ya ansızın gösterdiği öfke patlamasının şaşkınlığından ötürü karşılık veremedim. "Gel, öğüdümü dinle, Tim. Hiçbir zaman geriye bakma. İleriye bak... İşte ben de öyle yapıyordum." Bana zaten yeterince dolu görünmesine karşın bardağına biraz daha viski koymaya başladı. "Bildiğin gibi işimi sürdürüyorum." Gerçekte ne yaptığına ilişkin en küçük bilgim yoktu, çünkü şimdiki yaşamıyla ilgili olarak ilk söylediği şey buydu. "Artık toplantı düzenlemiyorum. Sensiz olmuyor..." Duraksadı. "Sensiz hiçbir şey aynı olmazdı, değil mi? Ama insanlara yıldız falı bakabilirim. Tarot da. İskambil kâğıdında çok iyiyim. Sonra elbette Ouija tahtası da var. İşte şimdi, tüm çılgınlıklar bunlar, Tim."

Hackney Alanı günlerinde böyle şeylerden hiç söz etmezdi: Gerçekten de kendi eylemlerinin yanında beş para etmez şeyler olarak astrolojiyi de tarotu da elinin tersiyle iterdi inanıyorum. İşte şimdi, zayıflığını, başarısızlığını itiraf ettiği bu anda birden bire onu dışardan görebildim. Başkalarının da onu mutlaka görmesi gerektiği gibi gördüm: Notting Hill'deki bu kiralık dairede yaşlanan, fal bakacak denli düşkünleşmiş. "Elbette" diyordu. "Müşterilerim geleceği zaman buraya çeki düzen veriyorum. Hep geceleri geliyorlar, görüyorsun, böylece de gündüzlerim boş kalıyor. Özgürlük salonu, gerçekten." Ona baktıkça onların bomboş günler olduğunu biliyordum.

"Margaret'i yine görmek isterdim, babacım." Eski günlere geri dönmek, onunla ilgili olarak ansızın kavrayıverdiğim görüntüden kendimi kurtarmak istiyordum. "Bana baktığı için ona teşekkür edemedim hiç. Anımsıyor musun o zamanları?"

"Daha şimdi söylemedim mi her şeyi anımsadığımı?" Yine ansızın öfke patlamasına kapılmıştı, ama kendini tutmayı becerdi. "Bana gelecekte söz et, Tim. Planlarını anlat." Hiçbir planım yoktu, en azından bu açıdan sanırım ona benziyordum. Onun yerine, dedemlerle geçirdiğim yaşamımı, okuldaki zamanımı anlattım; Gloria'yla birlikte beklenmedik biçimde çiftlik evine gelip de orada gördüğünü açıkça unutmuş olmasına karşın Edward Campion'dan bile söz ettim. Gece boyunca koskoca maşrapasını viskiyle doldurup durdu, ama daha önce içki içtiğini hiç bilmediğim için onun sarhoşluğu olması gereken şeyi anlamayı beceremedim. Benim söylediklerimi hiç dinlemiyor gibiydi, onun yerine yalnızca bana azıcık şaşkın, hatta hüzünlü hüzünlü bakıyordu.

"Sensiz hiçbir şey aynı değil, Tim," dedi, benim gittikçe daha

da duraksayarak yaptığım konuşma girişimlerini keserek. "Hiçbir zaman da aynı olmadı, biliyor musun? Sen gittiğinden beri hiç."

Yaşamımda ilk kez onun haline içim sızladı, bu ansızın gelen acımayla "Seninle kalabilirim, babacım" dedim. "Geri dönmem gerekmiyor."

"İyi de sen ne istiyorsun?" Belli belirsiz titreyen elleriyle şışeyi aldı. "Haa sahi, bana peder demeyi hiç unutma. Babacım değil. Onlar bana büyücü diyor." Sanki söyledikleri pek de anlamlı şeylermiş gibi konuşmayı sürdürdü. 'Onlar'ın kim olduğunu anlamadım, ama artık bana hiç mi hiç aldırmıyordu şimdi: Hiçbir şey görmeden gözlerini duvara dikmişti. "Belki de ben işte buyum. İnsanlar sana inanınca, görüyorsun ya, her şeyi yapabilirsin. Neredeyse her şeyi. Ama biliyor musun, gerçekte ne yapmak isterdim? Haa? Bir bardak suyu alıp onu bir şişe şaraba dönüştürmek isterdim. Şu iskemleyi alıp altın yapmayı isterdim. Onlar beni izlerken tavana doğru yükselivermek, tavanı aşıp havalanıvermek isterdim. Gözden yitip gidebilmeyi isterdim. Görünmez olmayı isterdim." Durdu, usulca benden yana baktı. "Demek kalacaksın, öyle mi?" Sonra koltuğuna gömüldü, uyuyakaldı.

Ertesi sabah ben evden çıkarken hâlâ orada uyuyordu. Daha yeni şafak sökmüştü, ama Hackney Alanı'nı hep belleğimde yaşadığı gibi görmek istiyordum: En sessiz olduğu zamanda, sabahın erken saatlerinde evler, bahçeler kendi dingin varlıklarını ilan ederken, ağır ağır aydınlanan havada içlerindeki tüm insan yaşamları nasılsa geri çekilmiş, sessizleşmişken. Otobüse bindim, dışarıdaki merdivenlerden yukarı çıktım, böylece üst katta açık havada oturabilecektim. O çok çok uzaklarda kalmış günlerden en çok neyi özlediğim sorulsa hep aynı şeyi belirtirim: üstü açık otobüsleri. İşte böyle, yukarı çıktım, kenti batıdan doğuya geçerken ön bölümdeki sıradan Londra'ya baktım: Batı Yakası'nın ticari sokaklarına City'nin daracık geçitlerine yerini bırakan Kensington'un geniş caddelerine, parklarına, sonra da bu sokakların yerini alan Hoxton'un, Hackney'in, Spitalfields'in tek tip setlerine. Bu yolculuk sırasında geçmişin havası ağır bir duman olup doğuya yuvarlanmış gibi kentin kendisi de yavaş yavaş daha karardı, daha ağırlaştı. Ama yine de bu havayı seviyordum: otobüsten atlayıp City Sokağı boyunca Hackney Alanı'na doğru yürümeye başlamadan önce bile duyabiliyordum onu. Sokakların geçitlerin, sanki hâlâ bir şeyler yanıyormuş gibi kokusunu seviyordum, kendi geçmişimin anıları,

bir zamanlar burada yaşamış olan tüm ötekilerin yaşamlarına karışyordu.

O meşum günde Londra'ya dönüşümden sonra Margaret Collins'in beni götürdüğü Blackall Geçiti'nden geçebilmek için yolu mu azıcık saptırmaya karar verdim; kapıyı çalma cesaretini gösterebilecek miydim, bilmiyorum, ama her neyse karar bana ait olmayacaktı. Köşeyi dönerken setin üstündeki tüm küçük evlerin yerle bir edilmekte olduğunu gördüm, ilk şaşkınlık içinde orada dururken yıkım aracının kocaman taştan topu 'Ada'nın, onun eski evinin ön duvarına, penceresine doğru savruldu. Bu görünümü izlemek için birkaç komşu şimdiden toplanmıştı bile, azıcık gözümün ısırıldığı yaşlı bir kadına döndüm. "Kilise kurulu buraya bina yapacak," dedi. "Ne korkunç, değil mi?"

"Margaret ne oldu?" diye sordum ona. "Burada oturan kadın."

"Şu cüce mi? Ah, o yıllarca önce öldürüldü. Gazete arabası çiğnedi. Atın ayakları altında ezildi. Korkunç."

Yıkımın tozları kumları bana doğru saçıldı, gözlerim sulanmaya başladı. Uzaklarda bir yerlerde köpeğin biri havlıyordu, şimdi yıkılmakta olan bu odada bir zamanlar Margaret'in beni nasıl avuttuğunu anımsadım. İç duvarlardan birine hâlâ yapışık duran gül rengi duvar kâğıdını gördüm, işte tam o anda da ölümün farkına vardım. Ya da, daha doğrusu, kendi yitirme duygumun bilincine vardım. Sanki birisi benim bedenimin içinden çıkmış, yürüyüp gidiyor, beni küçülmüş, daha güçsüzleşmiş, şaşkın bırakıyordu. İşte böyle Blackall Geçiti'nden çıktım, yolculuğumu yeniden, daha yavaş adımlarla Hackney Alanı'na doğru sürdürdüm. Alanın kendisi değişmemişti ya tıpkı babam gibi o da belleğimdeki çizgilere pek de uymuyordu; ama eski ev oradaydı, koşarak yolu geçerken günebakanların çiçek açmak üzere olduğunu gördüm. Pencerelelere örtülmüş perdeler vardı (hiç kuşkusuz evin yeni sakinleri uykudaydı hâlâ), işte böylece bahçe kapısını açtım, nemli toprağa, yanlarına diz çöktüm. Onlar da benim eski dostlarımdı, sağ elimi uzattım; saplarına dokunurken bir zamanlar onlardan da küçük olan Margaret'i düşündüm.

Birkaç dakika sonra ayrıldım onlardan, alanın demir parmaklıkları boyunca yürüdüm. Grant Caddesi'ne döndüm, köşedeki bakkalın önünden geçerken çocukken hep yaptığım gibi vitrinine bakmak için durdum; ama küçük tezgâhın arkasında hizmet eden Gloria Patterson'u görünce ansızın geri sıçradım. Bir yandan terazinin gözüne elma koyarken bir yandan da müşterinin söylediği

bir şeye gülüyordu; bu önemsiz hareketlerinde öylesine derin bir çekicilik vardı ki babamın gönlünü nasıl çeldiğini hemen kavradım. Edward Campion'un onun hâlâ annem olduğuna inandığı düşüncesi nasılsa şimdi bile içime su serpiyordu, yoluma devam ederken gülümsemekten kendimi alamadım. Yani, yeniden Margaret'i düşününceye dek.

Albion Sokağı'na döndüğüm sıra babam uyanmış, bir gece öncenin enkazını temizlemeye çalışıyordu; şaşkın bir hali vardı, içeri girdiğimde selamımı bile doğru dürüst almadan çeşitli nesneleri yerinden kaldırıyor, sonra yeniden aldığı yere bırakıyordu. "Kusura bakma" dedi. "Dün gece kafayı buldum herhalde." Ona yardım etmek için davrandım, beni bu karmaşayla tanıştırmış gibi elini şöyle bir sallayarak geceyi geçirmiş olduğu koltuğuna geri döndü. Çevremi kuşatan bu kargaşadan düzenli bir şey çıkarmaya can atıyordum, o sabah yaşadığım sarsıntılar içimi yırtıcı, hatta neredeyse tedirgin edici bir enerjiyle doldurmuştu. Birkaç saat içinde babamın dairesini, temizlik, düzenlilik örneğine dönüştürmüştüm; yerleri süpürdüm, eşyaların tozunu aldım, her yere atıp bıraktığı bardakları, tabakları yıkadım, bodruma bakan camları bile silmeyi becerdim. Sonra dışarı çıkıp taş kaldırımları yıkadım. "Margaret Collins ölmüş" dedim, kapıdan içeri girerken. Ona Gloria'dan söz etmeyi göze alamadım.

"Öyle mi?" Hâlâ koltukta oturuyordu. "Onun işi hep zordu. Cüceler çok yaşamazlar hiç." Bir zamanlar çok iyi tanıdığı birine karşı takındığı bu tavırdan dehşete düştüm, ama sonra, beni daha da korkutarak yüzünü ellerinin arasına alıp koltuğunda öne arkaya sallanmaya başladı. Ansızın başını kaldırarak, "Neler oldu?" diye sordu bana. "Niye böyle buz gibi soğudum?" Ellerini yüzünden çekti, daha dinginlikle, "Çok şükür kalıyorsun, Tim" dedi. "Sana ihtiyacım var." Birkaç dakika sonra azıcık daha neşeyle ekledi, "Umarım yeni insanlarla tanışmaktan hoşlanırsın. Buradakiler aynı değil, Tim. Başka şeylere inanıyorlar. Komünizme. Geleceğe." Güldü. "Nedense bana da inanıyorlar."

Bunu izleyen üç, dört gün boyunca, babamın müşterilerinden kimileriyle tanıştım. Artık onlardan, 'takımı' diye söz etmiyordu Hackney Alanı'nda yaptığı gibi, ama yine de bir bakıma müritleri olduklarına kuşku yoktu; eski salonda söylediklerinden daha değişik konularda söz etme eğiliminde olmasına karşın başkalarını etkisi altına alma yeteneğini yitirmemişti. Şimdi ona gelenler ruhlar dünyasıyla daha az ilgileniyorlardı, çünkü artık öylesine büyük

ölüm bilinci yoktu; 1930'la başlayan yeni onyılin bu ilk aylarında genel hava, Büyük Savaş'ın hemen ardından gelen dönemde olduğundan çok daha az bunaltıcı, daha az donuktu. İnsanlar artık gelecekte öylesine korkmuyorlar, onunla yüzleşmeye – hatta onu yağdırmaya – daha hazır görünüyorlardı. İşte böylece de babam, dünyayı düzene sokmanın seçenек yoluymuşçasına söz ediyordu şimdi yıldızlardan, tarottan; artık bu ölümü anlama değil, yaşamın kendisiyle yüz yüze gelme sorunuuydu. Genel olarak yeni müşterileri, daha coşkulu, daha uyanık, gelecekte söz etmeye daha istekliydiler: Böylece de onlarla gücün gizlerle dolu sınırlarını ya da enerjinin saklı kaynağını tartışıyordu. Hayaletlerin cinleri kovulmuş, onların yerini yeni bir düzenin korkusuz elçileri almıştı.

Çevresindeki kişiler aynı zamanda Harcombe Takımı'nın üyelerinden daha gençti, bir zamanlar Stanley Clay'i, Matthew Lucas'ı, ötekileri canlandıran konulara karşı tuhaf biçimde ilgisiz görünüyorlardı. Görebildiğim kadarıyla hiçbirinin işi yoktu; tüm zamanlarını babamın odasında yayılarak, ya da çevredeki meyhanelerde oturarak geçiriyorlardı. Ama bir zamanlar işsizlik korkusunun ya da gerçeğinin Harcombe Takımı üyelerini dehşete düşürdüğü karabasan gibi üstüne çöktüğü yerde Albion Sokağı'na gelen gençler onu halka has yöntemlerle savaşıp çözümlenecek bir halk sorunu olarak ele alıyor görünüyorlardı. Matthew ve ötekiler her yana kendileriyle birlikte şaşkınlık, yenilgi havası taşıyorlardıysa bunun büyük ölçüde nedeni dünyada gerçek bir yerleri olmamasından ötürü üzerlerine çöken korkuydu. Kendi isteklerine uygun düşmesi için yalnızca dünyanın değiştirilmesi gerektiğine inanan babamın yeni arkadaşlarının böyle bir sorunu yoktu. Harcombe Takımı yaşamın anlamsızlığından dehşete düşerken bu yeni müritler' onun sunduğu olasılıklarla daha çok ilgilenir gibiydiler. Gri, ezik, biçimsiz giysiler içinde sinirli sinirli dolaşmıyorlardı sokaklarda; yolun öteki yanındaki arkadaşlarıyla avaz avaz selamlaşarak Notting Hill Gate'in köşelerinde oyalanıyorlar, evlerinin açık pencerelerinden dışarı neşeyle bağırsıyorlar, öylesine bir özgürlük havası taşıyorlardı ki etkilenmemek mümkün değildi. Önceden hiç böylesine iyimser, kararlı tavırları olan insanlarla karşılaşmamıştım, sarhoş etmişlerdi beni. Kendi geleceğime ilişkin hiçbir sezgisi olmayan ben, kendimden daha yüce güçler tarafından benim yerime kararlaştırılabileceğini bulduğum için rahatlamıştım. Geçmişte, Matthew Lucas'ın ya da Stanley Clay'in yazgısının benim üzerime çörekleneneğinden korkmuştum hep; yani yaşam yolunda yalnızca

yenilgi bilinciyle geçip gideceğimden. Babamın arkadaşlarının yanında bu tür tedirginlikler, saçma hatta geçersiz görünüyordu. Böylece de birkaç hafta bıraktım günler tembel tembel sürüklenip gitsin. Dedemlere yazıp yaz sonuna dek babamla kalıp kalamaya-
cağımı sormuştum; özellikle babamı da, bu geçici dönem süresinde bana iş bulmak için canla başla yardımcı olduğu haberini yazmaya kandırdığım için pek de karşı çıkamayacaklarını biliyordum. Doğru değildi elbette, ama umursadığım yoktu.

Yine de babamın karmakarışık, düzensiz yaşamından huzursuz olmam çok tuhaftı; yaptığı iş bir zamanlar uğraştığından öylesine başka, öylesine daha az önemli görünüyordu ki kendi adıma değil de onun için korkmaya başlamıştım. Birbirini izleyen bomboş günleri kabullenecek denli gençtim ben, ama onun yaşamını ne zaman düşünsem onun arkada kaldığını duyuyordum. Kimi zaman öyle değilmiş gibi numara yapsa da gerçekte müşterilerinin politik inançlarını paylaşıyordu, onların daha açık yürekli tartışmalarını ciddiye almakta zorlanıyordu. Şimdi yanında kaldığım için daha az içiyordu; her neyse zamanın geçişiyle içi oyulmuş gibi bomboş görünüyordu.

Bir sabah alışılmıştan daha yorgundu, son birkaç hafta süresince birikmiş olan kimi faturaları, mektupları sıraya sokmayı kabul ettim. "Niye sana doğru dürüst yardımcı olmuyorum, babacım?" diye sordum usulca, masanın üzerindeki kâğıtları düzenlemeyi sürdürürken.

Bir an yanıtlamadı, sonra üzerine gezegenlerin kesiştiği yerleri işaretlediği kâğıt parçasını yoğun bir ilgiyle incelemeye başladı. "Sana iş bulacağıma söz verdim dedenlere. Düzgün bir iş."

"Ama bu düzgün bir iş olurdu." Elimde bazı kâğıtları kavrayarak önünde durdum. "Bunların tümünü sıraya sokabilirdim. Müşterilerin kayıtlarını tutabilirdim. Hesaplara bakabilirdim."

Sonra başını kaldırdı, kendisi ne tür olursa olsun hesap yapmayı hiç beceremezdi, kimbilir belki sürekli borç içinde olmasının açıklaması buydu. Yine de hâlâ çekimserdi. Yüzünde yabansı bir anlatımla, "Ama eski günlerdeki gibi değil" dedi. "Eski günlere benzememesi gerekir. Dedene söz verdim."

"Ona ne sözü verdin?"

Bir an duraksadı. "Senin kendi uğraşın olmalı, Tim. Kendi yaşamını kazanmalısın. Bana benzememelisin."

"Bu, hiç mümkün değil, babacım." Güldü.

İşte böylece bir kez daha babamla çalışmaya başladım.

Kâğıtlarını, hesaplarını düzene sokmak hiç zamanımı almadı, böylece az sonra da ona başka açılardan yardım etmeye başladım. Doğum tarihlerini, ya da onların önünde yıldız falına bakmasına, iskambil kâğıtlarını okumasına yardımcı olacak öteki özel konuları sorgulayarak önceden görüştüm müşterileriyle; onlarla yalnızca kısacık bir konuşma yapmama karşın babamın daha ciddi görüşmeleri sırasında yardımcı olan ipuçları, düşünceler belirtmeyi başarıyordum. Hackney Alanı'ndaki o eski ilişki tam olarak yeniden devreye girmişti. İyimserliğinin, enerjisinin de geri dönmekte olduğu dikkatimi çekmişti, ama birlikte çalıştığımız bu ilk haftalarda daha da tuhaf bir gelişme olmuştu: Babam insanları iyileştirme gücüne tekrar kavuşmuş gibiydi, çok geçmeden de yıldız ya da tarot okumayı daha bildik bir kullanıma dönüştürdü. Astrolojik kesişmelerin beden sağlığını belirlediğini, buna benzer olarak da kâğıtların belli bir sıra içinde açılmasının hastalığın varlığını bulgulasına yol açtığını anlattı müşterilerine, oysa ben o zamanlar bile, epeyce ansızın yeniden kavuştuğu yeteneği için bulduğu yeni açıklama olduğundan kuşkulanıyordum bunun yalnızca.

Bu değişimi hiç tartışmadık, daha doğrusu babam bu konuda konuşmaktan kaçındı; o bizim sırrımız oldu, ama birbirimizden sakladığımız sırrımız. Ben yeni müşterilerden biriyle konuştuktan sonra epey aldırmazlıkla, "Dikkatini çeken bir şey oldu mu?" diye sorardı. Ben de aynı ölçüde aldırmazlıkla, o sıralar ne duyumsamışsam açıklardım ona; örneğin, müşterinin sırtında sorunu olduğunu sandığımı falan söylerdim. Kimi zamanlar da önümdeki kişiye ilişkin benim kendi anlayışım özel bir görünüm alırdı. "Başım ağrımaya başladı" dediğimi anımsıyorum bir kez. "Sağ elimin orta parmağı bir an duygusuzlaştı" dedim bir başka durumda da, babamın iyileştirmeyi başardığı sinir sıkışması çeken başka bir müşteriye karşılık olarak.

Kendine güveni arttıkça şöhreti de arttı; gerçekten de Albion Sokağı'ndan gelenlerin sayısı öylesine çoğaldı ki kimi zamanlar eve kabul etmek yerine biz onlara gitmek zorunda kaldık. Bu 'sefer'lerde ona eşlik ettim hep (böyle adlandırmak hoşuna gidiyordu), tıpkı Albion Sokağı'ndaki tedaviler sırasında hep odasında durduğum gibi; gerçekten de benim bulunuşum onun kadar müşterilerin de hoşuna gidiyordu sanki. Gerçi o sıralar bunun nedenini anlamazdım ya bir çocuğun orada oluşunun – çünkü bir sürü açıdan ben hâlâ çocuktum yalnızca – iki yetişkin arasındaki resmi en-

gellerin yıkılmasına yardım ettiğinden böylece de babamın işini kolaylaştırdığından kuşkulanıyordum. Bazen daha da etkin bir rol oynuyordum: iyileştirilecek olan kişi ansızın nöbet geçirir ya da düşer diye arkasında dikildiğim, hatta onu tuttuğum zamanlar da olurdu. İyileştirme işlemi sırasında babam gözlerini bana diker, ben de gözlerinin bebekleri yukarı doğru kaymaya başlayıp, yalnızca bomboş akları görülebilirken büyülenmiş olarak onu izlerdim. Sonra eğer müşteriyi tutuyorsam her zaman bir başka yaşam duyumuna eşlik eden, o ansızın bastıran sıcaklık şokunu duyardım.

Elbette ağrıyı geçiremediği ya da daha muğlak bir hastalığı hafifletemediği zamanlar da oluyordu. Böyle bir olayı hâlâ anımsıyorum, çünkü bu daha da zorlu bir yolculuğun başlangıcını belirlemişti. 'Tanrının korkunç gazabı'ndan söz eden bir mektuba yanıt olarak Chiswick'e gitmiştik. Bu deyişte bulunan bir şeyler babamı çekmişti, içine doğan şeylerin zar zor gizlediği coşkusuyla tam o eve, tam belirtilen saatte vardık; süssüz kahverengi tuğla cephesi, yanındaki öteki evlerin beyaz yüzleriyle çelişen eski bir evdi. Tam da orta yaşlı bir kadın kapıya gelip bizi içeri çağırırken, "On sekizinci yüzyıl" dedi babam. Kadın gülümsemeye çalıştı, ama becerebildiği, zorlama, sinirli bir sırıtma oldu, sonra hemen hızlı hızlı konuşmaya başladı; böylesine tam zamanında geldiğimiz için bize teşekkürler ederek, evin durumundan ötürü özür dileyerek, falan filan. Evin içi tam viraneydi kesinlikle: Bizi götürdüğü arka bölümdeki büyük odanın sıvası çatlamış, duvar kâğıtları soyuluyordu. İçerisini aynı zamanda küf kokusu sarmıştı, bomboş şöminenin üzerindeki koskoca aynayı insan yüzündeki soğuk ter damlaları gibi lekelemişti nem. Sonra daha da tuhaf bir şey ayırt ettim: Telefonun kulaklığı çengelinden çıkmış sallanıyordu, telsizin üstü siyah bezle örtülmüştü.

Kadın gözle görülür biçimde titriyordu, şimdi de cebinden Old Gold sigarası çıkardı bir paket. Nedense babama değil de bana sundu, ama almadım. Benim yürütmem gereken sıralı işlerim vardı. "Başlamadan önce," dedim, "size bir iki şey sorabilir miyim?" Ben alışılmış soruları yinelerken solgun, lekeli bir sedirin iki ucuna oturduk. Odada dolaşp, parmaklarıyla eşyalara dokunan, pencereden bırakılmış bahçeye bakan babamı sabırsızlıkla sürekli izlediği sıra kayıtsızlıkla yanıtladı onları.

"Gördün mü onu artık?" diye sordu ansızın babama?

"Gördüm mü?"

"Benim işkencecimi. Herkesinkini, görmüş olabileceğini sandım."

"Daha değil." Sonra da şaşkınlığını örtbas etmek için, "Tam olarak neyi arıyorum ben?" diye ekledi.

Kadın benimle konuşmak için dönerek, "Bir zamanlar gecenin, karanlığın örtüsüne bürünerek gelirdi" diye yanıtladı. "Ama şimdi onu herhangi bir zamanda görüyorum." Gözleri faltaşı gibi açılmıştı. "Sesini de duyuyorum. Çok alçak sesle konuşuyor, ama her şeyi duymamı sağlıyor. Kimi zaman da telsiz yoluyla geliyor. Bir de telefon."

Babam elleri pantolon cebinde, gelip önünde durdu. "Ve tam olarak ne diyor?"

"Çocuğun önünde konuşabilir miyim?" Başıyla onayladı. "Dehşet verici şeyler." Sederde öne eğildi. "Yapmış olabileceğim dehşet verici şeyler. Yapabileceğim dehşet verici şeyler. Geleceğin tüm korkunç şeyleri. Bazen şuraya oturur..." Bakmaksızın şöminenin bakır çıkmasını işaret etti. "Oturur oraya, yeniden yeniden yineler onları. Korkunç şeyler. Başka hiçbir şeye yer kalmayınca ya dek beynime döver onları."

Babam derin bir soluk aldı. "Peki biz nasıl tanıyacağız bu şeyi?"

"Küçüktür. Adam gibi ama yine de adam değil. Adam olamayacak denli küçük. Yine de şimdiye dek gördüğüm herhangi bir hayvandan çok insana benziyor. Burada, bu evde benimle birlikte yaşıyor."

Ondan korkmuştum, babamın da korkumu paylaştığını söyleyebilirdim. Oysa şimdi, ona doğru eğildi, elini omzuna koydu. Kadın kımıldamadı, ama tam o anda babamın yüzünden öylesine bir acı ve korku dalgası geçti ki titreyerek ayağa kalktım; elini kaldırdı, ondan uzaklaşarak geri yuvarlandı. İşte o anda hızla odanın uzak köşesine doğru süzülen bir biçim ya da bir biçimin gölgesini gördüğümü sandım. Yalnızca göz ucuyla görmüştüm, güya, pekâlâ yanılıyor olabilirdim. Ama bir şeyi kesinlikle biliyorum: Bir an için odada bir varlık daha bulunmuştu. Sonra da gitmişti. Kadın başını kaldırdı, usulca gözlerini açtı, ama bize bakmıyordu. İçsel bir görüntüye dikmişti gözlerini, o da korkuyordu.

Babam boğazını temizleyinceye dek sessiz kaldık. "Bence," dedi, "başka zaman gelsek daha iyi olacak. Bunun üzerinde durmam gerek. Düşünmem gerek." Kadın hâlâ hiçbir şey söylemiyordu. Ceketimin kolundan tutup beni odadan dışarı çekerken, "Merak et-

me" diye sürdürdü. "Dışarı çıkmayı becereceğiz." Kapıyı kapatıp caddeye adım atar atmaz sesli sesli rahat bir soluk aldı. "Sandım ki," diye fısıldadı bana, "oradan dışarı canlı çıkamayacağız hiç."

"Ben bir şey gördüm, babacım."

"Biliyorum. İşte o yüzden gitmek istedim. Bir şeyler olabileceğinden korktum."

"Ne? Bana mı?"

"Hiç belli olmaz, Timothy." Oradan çıkabildiğimiz için duyduğumuz rahatlık öyle büyüktü ki, benim utanmama aldırmadan kaldırımın üstünde içinden geldiği gibi dans etmeye başladı. "Şimdi söyle bakalım" diye ekledi epey aldırılmazlıkla. "Hâlâ o düşleri görüyor musun?"

Onları unuttuğumu sanıyordum. Öylesine ansızın dedemlerin evine geldiğinden beri açmamıştı bu konuyu, sorusu şaşırttı beni. "Belli olmaz. Düşlerle ne demek istediğine bağlı."

"Ne demek istediğimi biliyorsun." Birkaç dakika hiçbir şey söylemedi. "İşte bu yüzden seni o yerden çıkarmak istedim. Sen çok duyarlısın."

"Ne anlama geliyor bu, babacım?"

"Sen hep çok sinirli bir çocuktun, Tim. Her şeyden korkardın."

"Öyle miydin?"

Böylesine belirgin özellikler taşıdığıma dair hiçbir fikrim yoktu, konuyu değiştirdiğinde çocuk kişiliğim üzerine bir şeyler daha sormak istiyordum. "O zavallı kadına musallat olmuş... bir şeyler."

"Bir gölge."

"Her neyse, işte, seni oradan uzaklaştırmak istedim. Ya bunun da düşlerini görmeye başlarsan ne olur? Ha ne olur sonra? Hey şu-raya bak," diye ekledi ardından, sesinin tonunu değiştirerek, "işte hep görmek istediğim ev. Ne rastlantı."

"Sen hep rastlantı diye bir şeyin olmadığını söylemez misin?"

Belki de çocukluğum üzerine konuşmaktan bile bile kaçındığı için huzursuz etmişti beni. Ama artık bana hiç aldırılmıyordu: Eski bir duvarın yanı sıra yürüyordu, şimdi de gidip üzerinde: "WILLIAM HOGARTIN EVİ. ARTİST. HAFTA ARASI 10-17" yazılı bir levha asılmış tahta kapının önünde durmuştu. "Yalnızca müze bu" diye söylendim hâlâ ona kızgınlık duyarak. "Müzelerden nefret ederim."

"Saçmalama, Timothy. Eğitiminin bir parçası bu. Hem seni bu-raya getirdiğimi dedenlere söyleyebilirsin."

Kapıyı açıp küçük bahçeden geçerek eve doğru yürürken is-

teksizlikle izledim onu; ince, uzun bir yapıydı, tanımlanamaz ölçüde iğreti göründü bana. Belki de çevresinin etkisi yüzündendi, yine de, çünkü şimdi çağdaş yolların, caddelerin arasında duruyordu; çatısının ardında birkaç fabrika bacasından püsküren dumanı görebiliyordum. Gizlice içine sokulan kentin gürültüsüyle doluydu bahçe, ama eve girer girmez her şey sanki kapıyı dünyanın kendisi üzerine kapatmışız gibi sessizleşti, durgunlaştı.

Bir masada oturan görevli vardı, biz içeri girerken kılını bile kıpırdatmadı; ikimize de bakıp gülümsedi, ama onun bu yerle kurduğu sessiz ilişkiyi bozduğumuzu hissettim. Babam da genel suskunluktan etkilenmiş gibi tek söz etmeden başını sallayıp dar bir merdivenden çıkmaya başladı: Böyle durumlarda kendini hep erinç içinde duyardı, hemen sanki oranın sahibi kendisiymişçesine William Hogart'ın evinde dolaştırmaya başladı beni. "Burası," dedi, beni birinci kattaki iki odadan geçirirken, "onun eserlerini yarattığı yer." Odalar oldukça çıplaktı, pürüklü, kireç badanalı duvarlarda bir dizi kabartma asılıydı. Gözlerimi daha biçimlere, çizgilere alıştıramadığım için onun yerine altlarındaki başlıkları inceledim. "Bir Fahişenin İlerleyişi", "Gülen İzleyiciler", "Acı Çeken Ozan", "Sabah", "Öfkeli Müzisyen", "Tuzak Yolu", "Yetkinlikteki Zalimlik", "Güzelliğin Analizi" – son ikisine duyduğum yakınlık onun nasıl bir sanatçı olduğunu merak bile etmeme yol açmıştı.

Babam hâlâ benim çıktığım odada oyalanırken ben başka bir odaya girdim, yanı başımdaki duvarda asılı kocaman bir resme gözüm iliştiğinde onu çağırmak için geri dönmek üzereydim. Geniş bir koridorla birbirinden ayrılmış iki hücresi olan bir tımarhanenin içini gösteriyordu sanki; hücrelerden birinde saçma sapan söylenen bir manyak haçın yanındaki ot şilteye çökmüşken ötekinde bir yandan yere işeyen çıplak bir adam başında taçla oturuyordu. Koridorun duvarına deli bir ihtiyar gemilerin, dünyaların sembollerini çiziyor, onun arkasında da kıvırdığı kâğıt tomarından tavana bakan çılgın bir adamı görebiliyordum. Sanatçı resmin altına birkaç satır da yazmıştı, okuyabilmek için yüzümü iyice yaklaştırdım, "Delilik, Sen Beynin Kaosu."

Sonra da bir şeyin kımıldadığını gördüm: Resimdeki biçimlerden biri acı içinde kaydı. Birdenbire daha demin içinden çıktığımız evdeki gölgenin ansızın kımıldayışını anımsadım, o anın dehşeti sonunda içime işledi. Kendimi öylesine bitkin duyuyordum ki oturmak istedim, ama onun yerine geriye doğru sendeledim, yere yuvarlandım.

on iki

"Gel" dedi adam. "Burası sana göre değil. Aklını kaçırmak istemiyorsan, elbette." Timothy şaşkınlık içinde baktı. Kuşkuya hiç yer bırakmayacak biçimde Bedlam Geçiti'nde olduğunu kavradı. Zincirlerin şangırtılarını, delilerin çıkardığı gümbürtüyü duyabiliyordu ya içine asıl dehşeti, korkuyu salan oradaki kokuydu: Çünkü bu, yaşamdaki ölümün kokusuydu. Cıvık dışkı yığınları, yukarı odalara giden merdivenin tahta basamaklarına bırakılmışken duvarlardaki sidik lekeleri de değerli bir yorganın üzerindeki desenleri andırıyordu. Delilerin bedenlerinden çürüyen et kokusu tütüyordu, çünkü öylesine seçmeden cinsel ilişkiye giriyorlardı ki (tek başına haykırışanlar dışında) ayrı ayrı kokuşmuyorlardı bile.

Kendisine eşlik eden kişi gülümser, sırtına vururken bu iğrenç görüntülere, leş kokusuna artık pek dayanamayan çocuk yerden kalktı. "Dikkatli ol," dedi; "bu acılar labirentinde sürdürmeliyiz yolumuzu." Söylediği gerçektir, çünkü her yanda engeller vardı. Öncelerinde, müzik defteri sayfasından başına şapka yapıp keman çalan ihtiyar bir adam çömelmişti. "İngiliz müziği, kuşkusuz," diye mırıldandı arkadaş, "ama hiçbir yetke, hiçbir kalıtsal bağ olmadan çalışıyor." Gerçekten bu zavallı aygıttan, hiç de iç açıcı olmayan sesler, delilerin çığlıklarına karışan çeşit çeşit bağrıışmalar, ağlaşmalar geliyordu. Bu acılı müzisyenin yanında, merdivenlerde, insan pisliği yığınlarının ortasında bir adam oturuyordu; tüm bedeni bir iç çekişle şişmiş durumda, elleri birbirine kenetli, gözleri kendi melankolisinin hayaline dikilmiş. Ayağından zincire vurulmadıysa da bütün ağırlığıyla üzerine çökmüş, silkinip kurtulamadığı kasvetli düşüncelerle çok daha güvenli biçimde prangalanmıştı. Tam bir acı modeliydi, Timothy de onunla birlikte iç çekmeden kendini ala-

madı. Yine de arkadaşının yanından ayrılmadı, ama onun peşi sıra giderken cırılçıplak yerde yatan bir yaratık ayak bileğini kavradı: Bir eliyle kendi etinde, derisinde derin yaralar açarken ötekiyle de Timothy'ye asıldı. Bir görevli ya da zindancı apar topar onlara doğru geldi. Tahta bir sopayla o bahtsız nesneyi döverek "Bırak" diye bağırdı, "Lanet herif, bırak o beyefendiyi."

"Ama ben de beyefendiyim" diye haykırdı manyak. "Bir erkeğin altında doğmuş beyefendiyim. Yani ayın altında demek istiyorum." Sonra da gözünden kirpiklerini yolmaya başladı.

Daha fazla dayanamazdı Timothy, lanetli yaratığın pençesinden zindancı onu kurtarır kurtarmaz bu yerden daha hızla uzaklaştırsın diye arkadaşının koluna girdi. Yine de tam o anda kurşunu kadife giysili bir başka zindancı yukarı kattan seslendi onlara. "Bay Hogarth" diye bağırdı. "Bay Hogarth, gelin de özel odaya kapatılmış yeni kaçığımızı görün. Daha yeni traşlanmış, tam da resmi çizilmeye uygun çok hoş kafatası var."

"Hayır. Hayır." Elini çocuğun başının üzerinden salladı Bay Hogarth. "Yeterince gördük zaten. Bu acılar küresini baştan aşağı dolaştık."

İşte böylece kalın duvarların ardına geçtiler birlikte, tımarhane-yi kuşatan Moor Fields'a girdiler. Kimi zaman delilerin leş kokulu soluklarına yerleşen bulaşıklığı arındırabilmek için derin derin havayla doldurdu ciğerlerini Timothy. "Haydi bakalım, yürüyeceğiz" dedi Hogarth kısaca. "Yürümek en iyi ilaçtır derler. Sana şunu da söyleyeyim: Günde üç saat canlı canlı yürüyen kişi yedi yılda dünyanın çevresine eşit yol almış olur."

Sola, Wormwood Caddesi'ne döndüklerinde artık güpegündüzdü, tam Leman Gölü'nden hemen önce taş duvarın eski bölümünün önünden geçerken sanatçı elini uzattı. "Başlarımızın gölgesinin şu duvarda bıraktığı dalgalanan çizgiyi görüyor musun? Seninle benim böylesine hazla yaptığımız bu ortak yürüyüşte beden tıpkı bir dalga ya da kımıldayan manzara gibi kıvranan bir hareket yaratır. Hiçbir mekanik duruş sanatından kaynaklanmaz, dünyadaki bedenin doğal çizgisidir. Uyumlu bir bütünlüğe doğru birlikte çalışan, öteki çizgiler arasında bir çizgi." Tam o aralık başını kaldırıp güneşe baktı, alnındaki teri silmek için ceketinin cebinden beyaz keten mendilini çıkardı. "Bu ter Bedlam yüzünden değil..." dedi gülerek, "güneşli günden. Ben şafak zamanının daha hafif ışığıyla daha yumuşak ışınlarını severim. Göz siniri üzerinde çok daha hoş titreşimler yaratır."

"Hem de deride" demek yürekliliğini gösterdi Timothy.

"Evet. Güneşin sıcaklığı hepimizi şaşkına döndürebilir. Hep düşünürüm de," diye ekledi, "manzara resmi çizmek, günün doğuşuna benzer azıcık. Sanatçı ışıkla tanıştırmaya dek kara bakır levha tıpkı gece gibidir; taa biri günışığında bir parçayı süsleyecek denli açık seçik, belirgin oluncaya dek her bir belirti sisli bir sabahın değişik zamanları gibi görünsün diye oraya buraya izlenimler düşmelidir. İşte böyle, biz de yapıtımızda dünyanın hareketini taklit ederiz." Günlük seferine çıkmış, merdiveni lamba direğine dayalı bir gaz satıcısının önünden yürüdüler; ama merdivenin üstünde iğreti duruyordu, kutuya koyarken biraz gaz sıçrattı. Yere dö-küldü, neredeyse sanatçının paltosuna bulaşacaktı, ama hemen hızlı bir adımda uzaklaştı oradan. "Gaz istemem" dedi gülerek bu kurtuluşuna. "Bana pislik bulaşmasın."

Sağa, Broad Caddesi'ne döndükleri sıra konusuna devam etti. "Elbette," dedi, "şafak zamanı, gölgeler için en iyi ışık değildir. Onun için günün tam ışıması gerekir. Gerçekten de nesnelerin gölgelerini görmek için en iyi ışık, güneşin doğrudan üzerine düşmediği zaman ortalama büyüklükteki bir pencereden giren ışıktır." Tam karşılardaki evin uygun ölçüde penceresini gösterdi, Timothy yaslar içinde eğilmiş birkaç ihtiyar kadın biçimi görebildi; bir anda geçtiler önünden ama daha önce Hogarth yolu aşır bu görüntüye göz atmayı becermişti. Biraz soluk soluğa arkadaşına döndü. "Benim hünerim," dedi, "pek de öyle şafak zamanı ışığını boyamak ya da onun gibi şeyler değildir, İngiliz halkının kimliklerini, yüzlerini resmetmektir. Fransız, İtalyan ressamlarının yöntemleri göklere çıkartılıyor şimdi, ama hani ne derler, hepimiz kendi dü-düğümüzü öttürmeliyiz. Ben ülkemin, bu çağda, tümünden belleklerden silinip yitmesini istemiyorum. Şu içindeki yüzleri gördün mü?" Arkaya dönüp cama bir göz attı ama, sanki hep ileri doğru hareket içinde olmak istiyormuş gibi yürümesini sürdürdü. "Yine de şunu eklemeliyim. Ne denli eşsiz olursa olsun belirgin bir koşul ya da nedenle ilişkisini bulamadığımız sürece karakterini yetkinlikle anlamamıza olanak yoktur hiçbir yüzün. Şuradaki kocakarılar, akşam duasının ya da öyle bir şeyin sonuna gelmiş gibiydiler."

Peki öyleyse, diye düşündü Timothy, seni biçimlendiren koşullar nelerdi? Senin bu dünyada görünür olmanın nedeni nedir? Çünkü Hogarth kısa boylu, derli toplu, ayağına tez, pırıl pırıl göz-lü bir adamdı: Burnu küçük, kalkıktı, ara sıra usulca dokunduğu küçük, beyaz yara izi vardı alnında. Gök mavisi palto giymiş, kır-

mızı atkı takmıştı; kalabalık sokaklardan Bishopsgate Caddesi'ne doğru yürürken gerçekten buraların lordu gibi görünüyordu.

Çocuğun gözlerini yüzüne diktığını görmüştü, şimdi bakışına karşılık verdi. "Anlıyorsun," dedi, "gerçekten haz duyduğum tek şey hareket. Eylem, bütün enerji ve düşgücü kullanımlarının anah-tarıdır. Ona mümkün olan en büyük yaşamı vererek resmin ruhu der ressamlar buna, yine de çevremizdeki her şeyde görebiliriz bu-nu. Bak şuradaki mangala, hareketteki zerafeti tanımlamak için ateşin alevlerinden daha uygun biçim bulunamaz. Önümüzden, çevremizden öylesine büyük, acı, kayan çizgilerle geçen şu insan kalabalıklarına bak. Havada çemberler çizen meşalenin bir daire yapması gibi eylem içindeki bedenlerin de havada öyle ya da böyle bir çizgiyi tanımladıkları bilinir. Öyleyse bu vatandaşların oluşturu-dukları çizgi ya da taslak nedir? Bizim çağımızın çizgisidir o. Ülke-mizin çizgisidir. Kendi eylemimizi sürdürüp Grace Church Cadde-si yönüne doğru kıvrılan bir çizgi çizelim mi"

Timothy kabul etti bunu, birlikte yolculuklarının bir sonraki aşamasına geçtiler. "Anımsıyorum da bir zamanlar," dedi Hogarth, "işte tam bu sokaklarda, cebimde beş para olmadan, serseri serseri dolaşırdım. Gerçekten de kendimi bu görünümüler arasında çok da-ha gerilere yerleştirebilirim: Kenar mahalleli olarak doğmuşum, ya da kenarın dilberi, ya da kenarın gülü (işte böylece bir salak ola-rak), çocukken mutluluk içinde dolaşırdım buralarda. Yine de sanırım o zamanlar bile her şeyi gözlemlerdim, karşılaştığım insanla-rın bütün hareketlerini, tavırlarını taklit edebildim. Çocukluğu-muzdan başlayarak birileri gibi yapmaktan haz duyarız ve göz tıp-kı birbirini tamamlayan parçaların tamlığından haz duyduğu gibi benzeşmeleri de sıklıkla saklar içinde. Gözle bak, şuradaki çocuğu, peruğunun arka saçları fileye sokulmuş, kadife pantolonlu. Tamı tamına bir yetişkinin minyatürüne benzemiyor mu, böylece de gü-lünesi değil mi?" Tam o anda pantolonunun düğmesini çözüp hen-dege işeyen bu çocuğa, bu moda ucubesine baktı Timothy. Yanın-da da yoksul bir kız çocuğu vardı; dört yaşından büyük değildi, kaldırım taşlarının arasında bir şey arıyordu sanki.

Ünlü sanatçı şimdi onun önüne geçmişti, yetişmek için hızlan-dığı sıra yaşam öyküsünü anlatmayı sürdürdüğünü duyabildi: "...işte bu yüzden Cranbourn Caddesi'ndeki kuyumcunun yanına çalışmaya girdim. Benim için bütün bütüne yararsız olmasa da yo-rucu işti, hem başka bir efendiye hizmet etmekten bıktım; anlaşma sürem dolunca Leicester Alanı yakınında bakır tabak oymacısı ola-

rak kendi işimi kurdum. İşte böylece de resim sanatına adım atmış oldum; ya da daha doğrusu, Londra'nın kendi gözlemlerime dayalı taslaklarını yapma yoluyla oraya doğru sendelemiş olduğumu söylemeliyim." Elini uzattı, havaya birkaç kalem darbesi vuruyormuş gibi yaptı. "Her ne gördümse, hemen orada çizmeden düşgücümde saklama alışkanlığı edinmeye çabaladım, böylece de evime döndüğümde tüm parçaları, nesneleri kalemimle çizebiliyordum. Kuşkusuz bu benim taklit etme konusunda çocukluğumdan kalma yeteneğimdi, ama şimdi bir başka alana geçirilmişti. İşte böyle dolaşarak durdum ortalıkta, hep sanatımda ilerleyerek, en çarpıcı şeyler kendilerini bana gösterir, kafamda en güçlü izlenimleri uyandırırken. Yine de ister gülünç, ister trajik olsunlar ben yalnızca içinde bu adamlarla kadınların rol aldığı konularda yoğunlaştırdım dikkatimi." Sözüne ara verdi, önlerinden hızlı hızlı geçip giden o insanlara baktı. "Daha önce pek sık yapılmamış sahnelerdi onlar, ve yine anladım ki gösterilebileceklerini düşlediğim tarzda pek seyrek olarak yapılmış şeylerdi. Görmemiş olduğum şeyi hiçbir zaman tanımlayamam, ilgilerini, düşüncelerini anlamadığım kişileri hareket ettirmeyi başaracağımı ummam bile. İşte böyle benim kendi mükemmeliyet tutkum tüm dikkatimi İngiliz yaşamına yoğunlaştırmaya zorladı beni: İngiliz doğası konum olmalıydı, İngiliz halkı da izleyicim. Daha önceki yıllarda bize İtalyan ustalardan ya da Fransız *cognoscenti*'den hileler öğrenmemizi öğreten cehaletle ya da kaprisle çürütülmüştü sanatımız. Ama ben gerçekten bize has tarzı bulup çıkarmayı umdum. Görünümlerini değiştirirken özdeki maddelerini korudukları söylenir atomların, değişik bileşimler yarattıkları, çeşitlendikleri, yine de bu sırada bozulmadıkları söylenir atomların, işte bizim İngiliz dehamızda da durum böyledir. Bir süre için serpilip sonra da çürüyebilir (şu son yıllarda olduğu gibi) ama gerçek ruhu el değmemiş, birbirini izleyen tüm kuşakların kendini devşirmesine hazır kalabilir sonsuza dek, ya da İngiltere'nin sonuna dek. Demek ki amacım İngiliz sanatını yaratmak olduğu için bu sokaklarda dolaşırken her şeyi yeni anlamıyla gördüm.

Azıcık önlerinde paspal bir kadın köpek kulübesine bir tas iğrenç şey attığı zaman durdular, sonra iki çocuk içinde yiyecek bir şeyler var mı diye bakmak için oraya koştu. Elinde sopası olan, köpek gibi dişlerini çıkarmış iri yarı bir dilenci, eski bir evin gölgesinden fırladı, yiyeceğe duyduğu kızgın telaşla onları geriye iteleyip düşürdü. Hogarth çocuğun koluna girerek hızla uzaklaştırdı bu

göüntüden. "Uyumlu oranlara, doğanın ilkelerine gerekli dikkati göstermeden sanatta hiçbir şey elde edilemeyeceği için ne denli hoş ya da korkunç olursa olsun yalnızca bir konuya değinmek yetmez. Bir ölçüye kadar bulunması gerekmele birlikte bu yalınkat bir güzellik ya da zarafet değil daha çok benim bütün bir biçim düzeni dediğim şeydir. Bak" diye ekledi birdenbire. "Sabrı taşmış artık." Tepeden tırnağa çamura, pisliğe bulanmış bir delikanlı, yeni yapılmış bir kilisenin önünde durmuş, kendisini şeytanlardan kurtarması için Tanrı'ya sesleniyordu. Timothy'yle birlikte yoluna devam etmeden önce Hogarth bir süre durup onu inceledi. "Öyleyse güzel biçim ne olabilir? Gemi iyi yüzdüğü zaman denizciler ona güzellik der; bu iki düşünce öylesine bağlıdır birbirine. Ve yine şimdi gördüğümüz, temelinden kulelerinin ucuna doğru incelen o kilisenin kendi yalınlığı ve çeşitliliği var."

"Anasını bellediğimin bok kafalı orospu çocuğu." Arabacının biri atlarının üzerinden eğilmiş, yolu üstünde duran iki tekerlekli araba sürücüsüne tehditler yağdırıyordu.

"Çek git kıçımın dibinden, bok herif."

"İşte bu iki örnekten," diye sürdürdü konuşmasını sanatçı, "kilise ve gemi örneğinden, yalnızca tek bir düşünceye ulaşırız: Parçalar birbirini yanıtladığında, bunu da tam bir bütünlük içinde yaptığında, işte o zaman güzelliği keşfederiz. Dengesini yitirmeden kıpırtısız duran, yüzen, ya da uçan şey cisimlerin uyumudur. Onların içinde de dünyanın uyumunu sezmek gerekir. Yine de yalınkanlık tek başına sınavı geçemeyebilir; bu tek tip görünüşleri çeşitlendirmek için nesnenin döndürülmesini, kaydırılmasını görmekten de hoşlanır göz aynı zamanda. Bitkilerin, çiçeklerin, yaprakların biçimi, rengi, kelebeklerin kanatlarındaki ya da deniz kabuklarındaki desenler, gözü çeşitliliğin hazzıyla eğlendirmek dışında pek de başka bir amaca hizmet etmezler. Gerçekten de iyi kompozisyon kurma sanatının, iyi çeşitlendirme sanatında yattığı söylenebilir. Çünkü dünya da farklılıklarla, değişebilme yeteneğiyle dolu değil mi? Asal sayılar, çift sayılardan daha tatminkârdır, aynı bunun gibi ovali daireye, piramidi kübe tercih ederiz. Öyleyse ressam da görünüşlerini çeşitlendirmeli, yaşamın beklenmedik dokunuşuyla izleyicisini hoşnut etmelidir. Niye hâlâ bu sokaklarda dönüp duruyorum sanıyorsun? O büyük düzen dünyası, aynı zamanda içinde düzensizliği de barındırır, en çok bilen kişi, en büyük anlatma gücüne sahip olacaktır. Gerçek her zaman dürüstçe arandığı yerde bulunur."

Hogarth çocuğu geri çektiği sıra Great Eastcheap'a gelmişlerdi. "Önünde ne görüyorsun?" diye sordu. Star Court yöresinde bir hendeğe doğru sürüklüyorlardı bir ayıyı, hayvanın ağzına geçir- dikleri kayış öylesine gergindi ki Timothy hayvanın yüzünde ko- caman yaralar gördü. Ayıya bağıran, onu döven yoksulların pis giysilerini de görebiliyordu, birçoklarının da yüzlerinde hastalıklar- ın bıraktığı izler vardı. "Ne görüyorsun?" diye yeniden sordu Ho- garth, elini başının üstüne koyarak. Çocuk gördüklerini anlattı. "Güzel. İşte bu güzel. Bir daha bak bakalım. Kendi aklınla düşün, kendi gözlerini kullan. Daha yakından bak, söyle bana gördükleri- ni."

Frenginin oluşturduğu çürümeyi saklayan bir örtü gördü ka- dının birinin yüzünde; bir köşede kafasını bile kaldıracak gücü kal- mamış, aklıktan ölen bir köpek; körkütük sarhoşluktan elinde pi- posuyla uyuyakalmış bir arabacı; gölgeler arasındaki çocuğun ök- sürüğüyle fırlatılmış kanlı bir balgam; iki tekerlekli araba sürücüle- rinin telaşlı ayakları altında her yanı ezilmiş, bir köşeye atılmış kör adam. Hogarth sözüne devam etmeden önce çocuğun açıklamasını dinledi. "Yine de bana şunu söyle. Bu düzensiz dünyadan nasıl bir düzen ve güzellik çıkarabiliriz? Anahtarı buldun mu bakalım? Gel şu ünlü anıtımıza tırmanıp orada bulabilecek miyiz görelim."

Bunun üzerine Pudding Lane üzerinden geçtiler, Yangın'dan sonra dikilmiş olan büyük kuleye doğru, güney yönünde birkaç adım attılar. Demir kapıdan içeri girdiler, tepeye doğru tırmanır- larken sürekli dönen dimdik merdivenleri çıkmaya başladılar; ta- şın kendisine bile daha önce buradan geçenlerin kokuları sinmişti sanki, elbette ölümlülüğün leş buğusu tütüyordu. Yine de sanki yaşamın kendi soluğuymuşçasına içine çekti onu Hogarth. "Acele et" dedi, Timothy'nin zorlu çıkıştan ötürü iç geçirmesine gülerek. "Ne kadar ilerlediğimizi aklında tut, bu katlandığımız eziyetin bir zamanda sona ereceğini anlayacaksın. Herşey de böyledir: Büyük işler yalnızca güçle değil aynı zamanda sebatla yapılır." Böylece hemen ardından izleyen Timothy'yle birlikte, koca yapının zirvesi- ne ulaşıp da tüm kent ayaklarının altına serilinceye dek sürdürdü çevik adımlarını. "Görüyor musun?" dedi sanatçı nehri göstererek, "kıyı kıyı giden şu küçük gemiyi görüyor musun? Genişlik, yalın- katlık, belirsizlik, tümü tek bir şeyde toplanmış." Altındaki koca kente döndü yine, birkaç dakika gözleri ona dikili kaldı. "şimdi an- lıyor musun?" Evlerin çatılarına, dumanlar tüten bacalara, kulelere baktı durdu. "Bizim havaya has perspektif diye adlandırabileceği-

miz şeyi sağlayan, doğanın kendisidir. Tüm görünümün üzerine genel yumuşak, saflaştırıcı bir boya atan o havanın nasıl işe karıştığını duyabiliyor musun? Londra'nın ışığı o. Şunu sakın aklından çıkarma, her ülkenin, aslında her kentin kendi özel parlaklığı vardır." Azıcık dolandı ortalıkta sonra da Timothy'nin koluna girerek öylesine gururla gösterdi ki manzarayı, buraların hâkimi ya da sahibi sanırdınız. "Elbette," diye açıkladı, "boyutları böylesine büyük, parçaları böylesine çeşitli bir nesneyi tam olarak anlamak zordur. Ama bizim yapılarımızın, bizim kilise avlularımızın, bizim sokaklarımızın birbiriyle nasıl böylesine güzel çizgiler, kitleler oluşturduğunu anlıyor musun? Burada hiçbir düğüm, hiçbir engel yok, ve kentin anlamında ustalaştıkça, aklımızın görüş alanı genişleyecektir. Yapıların perspektif görünüşleri göze hep hoş gelir, ama biz burada çevrede dolaşır, her görünüm için kendimizi hazırlarken fazladan bir çeşitlilik hoşluğu var. İşte bu yüzden ki ressam bir yapıyı ön yüzünden değil de köşelemesine ele alır: İşte aynı bu çeşitlilik kazanma amacına katkıda bulunacak bir ağacı, ya da düşsel bir bulutun gölgesini, ya da başka bir neyneyi koyar önüne. Oysa işte bu tür hilelere hiç gerek kalmadan hepsi önümüzde burada: İşte belirsizlik ve bütünlüğün sıkıca birbirine kenetlenmesi, yalnızca bu kentte görülebilecek olan yollarımızın uyumlu bir kalıp oluşturan sözde çarpıklığı, düzensizliği. Yaşayan bir nesnenin bütün zarafeti vardır onda, çünkü tıpkı Londra'nın kendine özgü uygun ışığı olduğu gibi, kendine yakışan biçimi de bulunur. Gerçekten bu, içgüdüye çok benzer bir şey, aklımızda eyleme geçen, burada toplanmış insanların isteklerini belirleyen. Şimdi görmeye başlıyor musun Timothy, daha şimdi gözlemlediğin karmaşanın ta kendisinde düzenin nasıl bulunabileceğini? İşte burada bitiyor benim dersim. İçinden geldiğimiz, içine dönmemiz gereken sokakların düzeyine indirebiliriz yine kendimizi." Kendi benzetmesine güldü, taş merdivenlerden aşağı yola koyuldu.

Anıttan çıktıklarında gerişin geriye aynı yolu izleyerek Grace Church Caddesi ve Lombard Caddesi üzerinden St. Giles'e doğru gittiler. Tam Cheapside'a geldikleri sıra etekleri çok kısa, kafasına mavi kurdeleler takmış yaşlıca bir hanım az kalsın çarpıyordu onlara. Hogarth, alnındaki beyaz yara izine dokundu, geri çekilerek ardından baktı. "Görüyor musun nasıl gidiyor, Timothy?" Şu moda denen şeyin, aptallığın hangi sınırına ulaştığını?" Çocuğun omzunu okşadı, gerçekten de ona yanıt verebilirmiş gibi. "Ne diyorlar buna? Son moda dünya mı?"

"Bilmiyorum, efendim."

"Neyse, benim de metelik verdiğim yok. Yine de gözlemliyorum. Her paltonun kesimini, her giysinin dökülüşünü gözlemliyorum. Giderek daha daha çok moda oldukça ortalama bir gözün en uygunsuz giysiyle bile nasıl uzlaştığını, yeni bir moda, aklı ele geçirince de ondan nasıl nefret ettiğini gözlemledim. Aynı şey sözcükler için de geçerli, bütünüyle unutulmadan önce bu kentin havasının bir parçası olan belli şarkılar için de. Bu zevk gelgitleri hayretler içinde bırakıyor beni, çünkü nerelerden çıkıp geldiklerini, nerelere kaybolup gittiklerini göremiyorum. Yani bütün yaratılmış şeyler için doğru mu karanlıkların bağrına çekilmeden önce yalnızca bir an bilinir olmak?" Bu düşünce yüzünden melankoliye düşmüştü, ama sonra yeniden güldü. "O ekşi, yaşlı yüzüne dikkat ettin mi? Ham meyve kadar ekşi, onun kadar olgunlaşmamış. Ben sürüyle gördüm böylesini. İşte giz burada yatıyor. Evet, giz burada." Newgate Sokağı'yla, Holborn'dan batıya doğru hızlı hızlı giderken daha canlı, daha dinçti şimdi. "Moda gelgitleri değişebilir, çekilebilir, yükselebilir, ama bazı şeyler hep aynı kalır. Kişilikler olduğu gibi durur, bizim ölümlü durumumuzu oluşturan bütün o hüznler ya da kıskançlıklar: İşte bunları gözlemlemeye, yansıtmaya özen gösterdim. Benim görevim, bu insanların bir dilsiz gösteride kendilerini sergiledikleri günümüz dünyasının değişik alanlarına bakmaktır, ama işim insanın gerçek biçimiyledir. Günlük anlatımlarında değişiklikler gösterebilen, oysa çok uzak, ölmeyen bir kaynaktan gelen dilimiz gibidir bu durum. İşte tüm çevremizi kuşatan bu yüzler de öyledir. Her biri kendi özel damgasını ya da özelliğini taşıyan İngiliz yüzleri. Yine de toplam olarak, ne olduğunu bilmediğimiz bir kaynağın genel mirası."

Timothy çevresine bakındı: şimdi düşgücünde, geçmişle gelecek arasında bir çizgi oluşturuyor gibi görünen çeşit çeşit ağızlarla, gözlerle düzgün tenlilere, pürtüklü tenlilere, küçük hatlılara, iri hatlılara baktı. Çünkü kimbilir ne yüzler çıkacaktı bu yüzlerden? "Burada bile" diyordu Hogarth, "burada bile karmaşanın ortasında bir düzen var. Biliyor musun, insanın büyümesi duruncaya dek her yüz büyümeyi sürdürdüğü halde yalnızca gözbebekleri hâlâ ilk boyutunu korur? Şimdi bak şu yüze." Timothy onun bakışlarını izleyerek, derin çizgilerinden ötürü derisi yüzünden düşecekmiş gibi duran yaşlı bir adama çevirdi gözlerini. Ağzı at nalı gibi aşağı bükülmüştü, yine de gözleri mücevherler denli sert, parlaktı. "İşte burada zamana direnen çocuğun gözlerini görüyorsun. Böylece de

onun çeşitlemeleriyle insan doğasının izini sürebilirim. Her şey yitip gitmez, bu küçük örnekten sonsuzluğun yasalarını, derslerini öğrenebiliriz."

Yaşlı adamın sokak satıcısı olması Timothy'yi şaşırttı.. Çünkü bu ihtiyar haliyle flüt çalıp çamurda zıplayacağına kim inanırdı? Yüzünde de öylesine kederli bir anlatım vardı gerçi ya yine de kırmızı bir palto, mavi boyunbağı, havı dökük sarı pantolonuyla en çarpıcı renklere bürünmüştü. Sanatçı yüksek sesle güldü. "Abartmana, büyütmene hiç gerek yok," dedi, "çünkü gerçeğin kendine yetişebilecek hiçbir şey bulunamaz ne belagatte, ne hicivde." Yaşlı adam, eski bir hava olan, "Londra Gururu"nu çalmaya başlamıştı, şarkıdan büyülenmiş gibi dinledi Hogarth. "Çocukluğumdan anımsıyorum onu," dedi, "o da değişmemiş. Hâlâ aynı şarkı. Kentin şarkısı. Sonsuzluğun. Şimdi bile onunla eski bir dansı yapabiliyim." Ekşi yüzü sokakların pisliğine bulanmış hâlâ dans eden yaşlı adamı taklit ederek biraz sekti, sonra ansızın duruverdi. "Şimdi adımlarımızı sakınarak atmalıyız" dedi, yavaşça köşeyi dönerken. "Müziği olmayan bir dünyaya giriyoruz."

Çocuğun dehşetle açılmış gözlerinin daha önce hiç görmediği, sefaletin korkunç karmaşası içindeki Gin Sokağı'na gelmişlerdi çünkü: Daha orada dururken sarhoşluktan başını bile kımıldatmayacak durumdaki annesinin kollarından bir bebeğin yere düştüğüne tanık oldu. Ya yanındaki adam (hayır adam değil, canlı iskelet) ne tepki gösterdi dersiniz, kaba saba, yabanıl bir kahkaha atmak dışında? Sanki bu acılar, kederler dünyası onun için şaka bile değilmiş, buradan yalnızca şöyle bir geçip gitmesi gerekiyormuş gibi. Aşağı yukarı altı yedi yaşlarında bir kız çocuğu, evin eşiğinde duygusuzca yatıyordu: İçkiyi çok fazla kaçırmamış iki adam, aç gözlerini ona dikmişlerdi. Bütün rezilce davranışlar burada yerlerini bulmuş gibiydi; pislik çukurundan, heladan başka bir şey olmayan bu iğrenç odalarda ya da inlerde acı hep ahlaksızlığın yatak arkadaşıydı. Hogarth'ın peşi sıra bu hastaların, sakatların savaş alanından geçerken Timothy güçlkle soluk alıp verebiliyordu, çünkü bedensel bir hastalıkları olmayanlar bile akıllarındaki yaraların ağırlığı altında hızla çöküyorlardı. Köşelerde bağırsıyor, dileyiyorlar, sanki ışıktan kaçıyorlardı.

"İşte burada görüyorsun," dedi sanatçı, havı dökülmüş bir bataniyeyi kaldırır, altında uyuyan yaşlı çifti bulurken, "içki içmenin nasıl korkunç sonuçları gözler önüne seriliyor. Yoksulluktan, sefaletten, yıkımdan başka şey değil. İşte çılgınlığa, hatta ölüme götü-

ren acılar; tek bir ev ya da yapı bile ayakta duracak durumda değil, burada yaşayanların hepsi gibi çürüyor, yerle bir oluyor." Yaşlı çift çocuğun gözüne tüm bu acılardan uzak bir dünyada, huzur içinde göründü, ama sesini çıkarmadı. Yolun ortasında dururken gözleri pırıl pırıldı arkadaşının, Timothy kederlerinin ortasında dans eden o yaşlı şarkıcının gözlerini anımsadı. Hogarth, yukarısını, hañi nasıl derler burunlarının ucundaki St. George Kilisesi'ni gösteriyordu. "Bir keresinde buraya geldiğimde," diye açıkladı, "şu çan kulesinin gövde bölümünün, arkasında duran hafif bulutla tıpatıp aynı renkte olduğunu, benim durduğum uzaklıktan aralarında en küçük ayrım bulunmadığını gözlemledim. Kulenin sivri tepesi sanki havada asılı duruyordu."

"Demek ki bu sefaletin içinde bile güzellik bulabiliyorsun?"

"Hiç kuşkusuz bulunması gerekmesine karşın buradaki güzellikten çok, biçim. Düzen. Oran. İnsan yaşamındaki her şey bilinmelidir, dehşet ve acı içinde onlara bakmamız için haykıran bu görünümüler mümkün olduğunca anlaşılır kılınmalıdır. O havalardaki perspektiften kentin düzenini görmemiş miydik? Biçimsel oranların o değerli kehribarı içinde kişilikler, anlatımlar iyi korunabilsin diye bu düzeni taklit etmek ya da sunmaktır benim görevim. Benim biçimlerim, matematikçinin kalemıyla yaptığı, gösterdiği şeyin gerçeğini taşıyan sayılarla aynı ışık altında ele alınmalıdır. Yalnızca benim yapıtlarımı incelediğinde, içlerinde yansımış olan gerçeği kavrayabilirsin."

Çevresini kuşatan dehşetle tuhaf biçimde coşkuya kapılmış gibi göründü sanatçı çocuğun gözüne ya yine de aynı anda tedirgin olmuştu sanki: Bu aşırı uçta kendi sanatının uygulanmasını haykırmaya gerek duyuyor gibiydi. Yanı başında çok genç bir delikanlı kapıya yaslanmıştı, kâğıt gibi solgundu, alçak sesle inleyinceye dek ceset gibi göründü Timothy'nin gözüne. "Ah, tanrım" diye fısıldadı. "Ah, tanrım."

"Çünkü bu görünümüler," diye sürdürdü Hogarth, "hiçbir düzeni olmadan anlamlıdır, hiçbir kuralı olmadan enerjiktir. Gözlerimizi nereye çevirsek çözülüp açılması gereken dolaşıklığı, karşıt güçlerin simetrisi içinde düzene sokulması gereken karmaşayı, sınırsız çeşitlilikten yapılması gereken seçimi, çekilen acıların gerçek resminde saflaştırılması gereken zalimlikleri, saçmalıkları görüyoruz. Bu biçimler dünyası, rastlantı sonucu ya da gelişigüzel başka bir duruma dönüştürülemez, değiştirilemez, ama kimi önemsiz sanatçılar da vardır, onların resimlerinde gerçek, fırtınanın sarstığı

bir korunun sudaki yansımasında da açıkça resmedilebileceğinden daha fazla araştırılmaz. Ben onlardan biri değilim. Bu çeşitlilik karmaşasında, labirentinde yetkin çizgiyi arıyorum ben. Haydi yolu muza gidelim." Yine de Gin Sokağı'ndan çabucak geçip Montagu Alanı'nın kıyısını dolaşırlarken şunu da eklemekten kendini alamadı: "Bende bir soğukluk, ilgisizlik buluyor musun? Hayır. Hiç de öyle değil. Kurallar koymak, görüşleri bilgi düzeyine çıkarmak sanatın görevidir. Bu soğukluk değil, sıcaklıktır; çünkü o, anlayışın sıcaklığıdır. Söyle bakalım hiç böyle mükemmel bir yüz görmüş müydün?"

Arkadaşının söylevinin tek sözcüğünü bile kaçırmayı göze alamamasına karşın Timothy önlerindeki genç kadına şöyle bir göz atmıştı bile; dönüp onlara gülümsediğine bakılırsa bu kentin dilini iyi bildiği açıktı şimdi. Çocuk sanki bir yerlerden anımsıyordu yüzünü, ama nereden, çıkartamıyordu. "Onu izleyeceğiz," dedi Hogarth, "göreceğiz bakalım nereye gidiyor, randevuya mı yoksa nereye. Buna, fahişenin ilerleyişi diyebiliriz." Güldü, oysa bu sözcük Timothy'nin yüzünü kızartmıştı. Bu arada kadın adımlarını hızlandırmış, onlar da bu yola saptıklarında Oxford Caddesi'nde azıcık uzaklaşmıştı bile. "İzlemek bizim yaşamlarımızın işidir," dedi sanatçı, bir kez daha mendiliyle alınının terini silerek, "hem herhangi bir başka amaçtan soyutlansa bile haz verir. Kurgu ilerledikçe gelişen, olaylar arasında iyi bağlantılar kurulmuş bir romandaki düşünce biçimini ne büyük hazla izleriz, sonunda bu düşünce en açıklıkla çözüldüğünde nasıl da en büyük zevki duyarız. Dikkat et de şuradaki dışkıya basma. Bütün caddeye bulaşmış. İşte böyle, genç dostum yeterince uyanık oldunsa benim çeşitli söylevlerimde de bütün parçalarını birleştiren bu düşünce tarzını bulmuşsundur bile." Şakacı bir bakış attı Timothy'ye.

"İngiliz sanatı mı?"

"Evet, İngiliz sanatı. İngiliz yazını. İngiliz müziği. Ne dersen. Kıvrım kıvrım ilerleyişinde izledin benim konumu, akıl da tıpkı göz gibi kendine has bir zevk duyar dalgalanan, kıvrılan çizgilerden. Bak, Berners Caddesi'ne döndü. Hemen fırla." Bir göz atabilmek için hızlandılar, yolun öteki yanında bir eve girdiğini gördüler. "Haydi gel burasını araştıralım" diye fısıldadı. "Çok yanılmıyorsam randevu evi." Berner Caddesi'nin o yanına geçtiler, modern bir yapı olan, Venedik tarzı kapıyla çok hoş biçimde süslenmiş eve yaklaştılar. Üzerinde bir yazı vardı "Dans Ustası" dedi sanatçı oraya yönelerek. "Fransız dans ustası. Ama bu hiçbir şeyi

açıklamıyor." Sonra da içerdeki odadan gelen, diz viyolasından yükselen nağmeleri duydular; pencereden içerdeki görüntüyü izlemek için sundurmadan ayrıldı Hogart. "Bak" dedi. "İşte birbiriyle dans eden kadınlar. Gerçekten de hayal gibi."

Hemen onun yanında durdu Timothy; gösterişli bir dansın adımlarıyla yeri döven altı genç kadını kimi zaman yandan, kimi zaman önden gördü. Birbirlerinin önünden geçerlerken baş dönüşlerini, beden kıvrılışlarını gördü; her bir kadın adımlarını müziğin zamanına uydururken usulca baş eğişleri, el uzatışları gördü. Tüm bu süre boyunca gülümsüyordu Hogarth, onların adımlarına uydurarak yavaş yavaş el çırpı. "Bu kadınlar" dedi çocuğa, "Shakespeare'in dansın güzelliği düşüncesine çok yaklaşıyorlar. Anımsıyor musun

"Sen dans ettiğin zaman, keşke

Denizde bir dalga, hep kalsan öyle

Yalnızca öyle, daha da dingin yine, daha dingin yine."

"Elbette," diye ekledi, "bu yalnızca sanatta böyle olur, çünkü gerçek dansa her kişiyi zamanın bir anında dondurup bırakmak mümkün olsa yirmide bir kişi bile göze hoş görünmezken hareket içinde hepsi çok çok güzeldirler. Ne de dansın biçimi asla kavranabilir. Ben bu sahneyi kendim çizimlerimde çoğu o kusursuz yılanı çizginin egemenliğinde olan usul usul bükülen zıtlıklarla yarattım." Ansızın sözünü kesti. "O da ne? Bu hiç de gerçek bir dans akademisi değil, çünkü bak kim geliyor." Tam o anda hafiften sıçrayan, kafası peruklu yaşlı bir adamla birlikte binici giysili şişman bir adam girdi odadan içeri; tam onların arkasından peruğun arka saçları filede toplanmış, çirkin bir erkek izliyordu. "Burası, benim düşündüğüm gibi, fahişeler için bir ev. Avlarını baştan çıkarmak için dans ediyorlar." Bir kez daha mendilini çıkardı, çünkü günün sıcaklığı tepesindeydi. "Ne olursa olsun çok hoş bir dansı, bu ağır adımlı dansı, ustaları bile dansların en mükemmeli olarak kabul eder. Bir keresinde seçkin bir usta bana, bunun tüm yaşamı boyunca yaptığı inceleme olduğunu, onun güzelliğinin peşinde usanmadan koştuğunu, sonunda yalnızca Sokrates'le birlikte, *hiçbir şey bilmediğini*, söyleyebileceğini anlatmıştı. Görüyor musun nasıl başlıyor şu tırtıllar?"

Üç zampara, odada zıplamaya kalkıştılar, ama daha şimdiden sarhoş olmalıydılar ki dansları kaba saba sekmekten, zıplamaktan, bozuk hareketlerden oluşuyordu yalnızca. "Görüyor musun," dedi Hogarth, "nasıl da kollarını, bacaklarını kaldırıp neredeyse bir an-

da birlikte paralel yönde bırakıyorlar düşünler diye? Herkesinkinden daha az eklem yerine sahip olduklarını, onların da kapı menteşesinden daha iyi olmadıklarını düşünürsün. Ne acıklı, ama gülünç de." Üç telli viol susup dansçılar ölü gibi kaskatı duruncaya dek izlemeyi sürdürdü. Hâlâ yanında çöelmekte olan Timothy'ye, "Çok yoruldular," diye açıkladı, "yere düşmeden dinlenemezler. Ama sonra yeniden kalkmayı becerebilecekler mi?" Dirseğiyle çocuğu dürttü. "Şu ötedeki fahişe azıcık soyunmaya başlıyor, ah, görüyor musun şu zarafet çizgisini?" Kadın neredeyse sabahlığını çıkartıyordu, sanatçı pencereye daha da yaklaştı. "İnsanın çerçevesi," diye fısıldadı, "doğadaki herhangi başka bir nesneden daha çok yılsans çizgilerden oluşmuş kısımlara sahiptir. Görüyor musun nasıl da kolaylıkla kayıyor göz etin çeşitli dalgalanmaları üzerinden..." Tam o anda kadın onun görüntüsünü yakaladı, küçük bir çılgılık attı. Hogarth pencereden geri sıçradı arı sokmuş gibi, ve dans ustası (ya da kadın satışı ustası) olan ufak tefek, ciddi görünümlü, çiçek bozuğu suratlı adam yumruğunu kaldırıp onları tehdit etti. Nasılsa biraz bozum olan Hogarth, "Yolumuza devam edeceğiz" dedi. "Şu Fransız fahişe satıcıları bu ülkenin felaketi olacak."

Sanatçı ikide birde arkasına bakarken hızla uzaklaştılar Berners Caddesi'nden, ama bir kez daha Oxford Caddesi'ne çıktıklarında daha şimdiden caddeyi doldurmuş yürüyen ayaktakımı kalabalığının arasında buldular kendilerini. Hogarth hemen ortalarında çekilmekte olan tahta arabayı görüp Timothy'ye seslendi, "Tyburn'a doğru yola çıkmışlar. Adam asma işi var." Kalabalığı iterek öne ilerlemeye çalıştı hevesle. "Arabaya bağlanmış kurbanı görüyor musun?" Az sonra asılacak adamı görebilmek için ayakparmakları ucunda yükseldi çocuk: Tabutu adamın yanbaşındaydı, sanki uygun bir tabureymiş gibi ayağının birini üzerine koymuştu. "Şeytan suratlı bir ahlaksıza benziyor" dedi sanatçı. "Dört çocuğunun kafasını sopayla parçalamaktan hüküm giyen Jack Butler bu. Güzel bir yüzü olsa ahlaksız aklını gizleyebilirdi, ama ben hiçbir alçağın gerçekten yakışıklı olabileceğine inanmıyorum. Akıldaki tutkuların yol açtığı, doğal, içten gelen kas hareketleriyle her insanın kişiliği, kırk yaşlarına vardığı sıra bir ölçüde yüzüne yazılmış olur. İncele buradaki şu Butler'ın görüntüsünü, kötü huylu bir adamın sık sık surat asıp kaş çatmasının nasıl da yüzüne hain bir görüntü verdiğini gör. Asılmayı hak ediyor. İnsanlar şimdiden kutlu oluyor bunu." Gerçekten de kalabalık öylesine büyümüşü ki Hogarth

ve arkadaşı her yandan itilip kakılıyor, sıkıştırılıyordu. "Cüzdanını kolla," diye bağırdı çocuğa, "onu senden seve seve alacak bir sürü kişi var burada." Kucağında çocuk taşıyan bir hindistancevizi satıcısı, kendisini dinleyebileceğini sandığı herkese mallarını anlatıyordu avaz avaz ya genel gümbürtü içinde Timothy yalnızca kara ya vurmuş balık gibi açılıp kapanan ağzını görebiliyordu. Ama üzerinde çok daha derin etki bırakan bir tek görünüm vardı; şimdi yüzü öylesine solmuş, hatları öylesine belirsizleşmiş, sokağa gerili beyaz çarşıftan ya da bataklıkların üzerindeki beyaz buluttan hiçbir ayrımı kalmamış mahkûmun görüntüsüydü bu.

Çevresini saran yüzlere bakarak, "Kendi adına hiçbir yarar sağlamadan," dedi Hogarth, "başkasına zarar vermekten zevk duyması, insanın üzerindeki ahlaksızlık yükü olarak düşünülür. Oysa Tyburn'deki manzaralar çok eskidir gerçekte –kimileri bir zamanlar putperest papazların burada kurban edildiğini söyler– ve bir tür kente sunulan adaklardır. Ben kendi hesabıma, çok az insanın kendi acısından zaman bulup da başkalarının görece olarak daha az olan felaketlerini düşündüğünü sanırım. Ve yine de durum bu. Durum bu. Biliyorsun" diye ekledi, "asılan adamın bu olaydan sonra parçalara ayrılmasını görmek isterdim. Cesetten önce Royal Üniversitesi'ne gidelim mi?" Bu havadisle acıya, şaşkınlığa düşen çocuğun yüzünü görüp kısa kesti. "Sanatçının yapısında vardır," diye açıkladı, "ufalıp tozlara karışmadan önce insan biçimindeki değişimlerin izini sürmek. Ayın altındaki doğayı değiştirmek, ya da hemen dünyayı acılardan, zalimliklerden kurtarmak onun gücünün yeteceği şey değildir. Bak çevrene. Çok aşırı çeşitlilikte duygusal durumları, zıt tutkuların yabanıl çatışmasını görmüyor musun? Uygun biçimleri içinde onları düzene sokabilirim sana açıkladığım gibi, ama onları silip atamam. Bu kadar yeter." Timothy'nin sırtına vurdu. "Yürekli ol, genç ustam. Üniversite'ye gitmeyeceğiz, bir arabaya binip Bahçeler'e gideceğiz. Bu kadar sefalet yeter. Böylesine tedirgin eden bu görünümlerden seni kurtarma zamanı geldi." Böylece de geldikleri yönde, kalabalığın saçtığı leş kokusundan uzağa yürüdüler (yine de rüzgâr onlara doğru estikçe dalga dalga geri dönüyordu koku), Broad St. Giles'in köşesinde Vauxhall Bahçeleri'ne gitmek için bir arabaya el salladılar.

Mahkûmun saçtığı dehşetten sonra gerçekten çok hoş bir görüntüydü, daracık yolların, çeşmelerin, çağlayanların arasında dolaştılar. Çeşit çeşit kameriyelerin duvarlarına öğretici, neşeli resimler yapılmıştı, ama Hogarth onlara başını bile çevirip bakmadı;

yine de yanına yaklaştığı, boyasını koklamak için dibine kadar sokulduğu, en acımasızca yargıladığı bir tanesi vardı. "Şu falcının resmi çok kuru, çok katı" dedi çocuğa. "Tenini çok kalın, bizim deyimimizle yapış yapış bir tarzda boyamış. Neyse, bu tarzdır, önemsiz. Burası rahatlatma yeri, sanat yeri değil. Hareket eden bir resim görmeye ne dersin?" Çocuk dünden hazırды, böylece de ağaçların arasındaki üstü kapalı küçük bölüme doğru yürüdüler. Çocuk yaşamın hareketinin aynısını resimde gördü burada hareketler içinde: Biraz su tepeden aşağı akıyor, ya da öyle görünüyordu, sıradan köpüğe dönüşmeden önce değirmeni döndürüyordu. Hogarth hiçbir şey demedi, yalnızca kendi kendine başını sallayıp canlı adımlarla bu yerin yanındaki koruya yürüdü. Timothy ona yetiştiğinde, "burada biraz oturabiliriz," dedi, "üzerimizde çalınan müziğin nağmelerini dinleyebiliriz." Gerçekte yine terliyordu, bahçelerin müzisyenleri hafif bir hava çalarken dinlenmek için başını ağaca dayadı şimdi. Gözlerini kapadı, uyukluyormuş gibiydi, bu arada çocuk da eline bir çomak alıp çevresindeki tozlara bir şeyler çizmeye başlayarak kendini eğlendiriyordu. O ara sanatçı gözünün birini açtı. "Hiç kuşkusuz duyduğun müziğin seslerini çiziyorsun" dedi. "Kulaklarından içeri girer, elinden dışarı çıkıncaya dek bedeninin kaslarında yol alır. Tıpkı sanat gibi beden de tek şeydir. İşte bu amaçla rengin uyumlu kompozisyonlarını çalmak için çimbalo-yu bulguladı Bay Lake. Prizma renkleri, onun notalarıydı, aletin anahtarı isteğe göre düzenlenecekti." Bunun saçmalığına gülüp sopasını elinden attı Timothy. "Hayır. Hayır. Hepsi doğru. Ben kendim gördüm. Bedenimdeki gerçek gözlerimle görmemiş olsam bile, deyim yerindeyse aklımın gözüyle anlardım onu, çünkü her tür bölünme, müziğin yasalarıyla türetilir. İngiliz müziğiyle, İngiliz sanatının birbirine benzediği üzerinde anlaşmamış mıydık, parçaların uyumu, değişimini ikisi için de kullanmıyor muyuz? Renkle ses arasında öylesine sıkı bir benzerlik vardır ki yumuşak renklerle verilen gölge göze, çoğalan, giderek yükselen sesin kulağı okşamasıyla aynı kesin kural içinde zevk verir."

Yaklaşan yağmuru haber vererek kararmaya başlamıştı hava. Vauxhall Bahçeleri'nin gölgeleri, havadaki genel gri renkle yumuşamıştı; tam o anda gök gürültüsü dolaştı tepelerinde sanki. "Neredeyse üzerimizde," dedi Hogarth, "bu İngiliz manzarası da yağmurda erimek üzere. Haydi gel sağanak dinene dek şuradaki kameriye'nin altına sığınalım." Gerçekten şimdi yağmur başlamıştı, kocaman damlalar, sanatçının gök mavisi paltosuna düşüyordu.

Kameriyeye doğru hızla gittiklerinde onun daha yeni yapılmış bir lokanta olduğunu gördüler. Hogarth bundan etkilenmiş karnını ovuşturuyordu. "Gün, dolu dolu geçti," dedi, "ama bu boş kaldı."

Böylece de, yeni ve tuhaf biçimli masaya oturdular, hemen bir garson çocuk hızla geldi. Tiz, düdük gibi bir sesle şarkı söyler gibi, "Karideslerimiz var," dedi, "istiridyelerimiz var. Dil balığımız, ciğerimiz, dana yüreğimiz, istakozlarımız, tuzlu domuz etimiz var. Ne istersiniz beyler? Ne istersiniz?"

Hogarth ciğer istedi, hem kızarmış, hem kuşbaşı, yanında da tereyağı, ekmek, bir kutu da içki. Timothy hiçbir şey yiyemedi (neden bilmiyordu), yalnızca dışarı, kararan gökyüzüne baktı. Hogarth bu bakışları izledi. "Bazı insanların yağmur üzerlerine gelmesin diye kurtulmak için nasıl kaçıştıklarını görüyor musun? Kimileri kameriyelere kaçışıyor, kimileri geniş ağaçların altına sığınıyor, birkaç tanesi de hiç aldırmadan ortalıkta salınıyor. Ama aynı zamanda belirsizliğin, uyumun ilkeleriyle yönlendirilen çizgilerin bütünlenmiş çeşitliliği içinde nasıl hepsinin birbirine bağımlı olduğunu görüyor musun? Bu eski dersim benim. Bu yerin biçiminden yükselen bir tür mistik dans diyorum buna."

Yemeği gelmişti, hâlâ manzaraya dalıp giderken inanılmaz bir çabuklukta yiyip bitirdi. "Eskiden," dedi, "burası büyük bir vahşette, her yeri sarsan ayaklanmaya sahne olmuş. Oysa şimdi çok sakin. Çok sakin. Günümüz yaşamını doğru olarak yargılayabilmek için onu geçmişle karşılaştırmalıyız, çünkü geleceğe ilişkin hiçbir şeyi bilemeyiz. Plato'yla birlikte, sonsuzluğun hayallerini ya da biçimlerini bulmak için zamanımızın dışına uzanmamız gerektiğini söyleyen bazı düşünürler vardır, ama bunun nasıl başarılacağını ben anlayamıyorum. Ansızın ortaya çıkan görüntüyle mi? Ya da kendi sanatımın bir uzantısıyla mı? Hayır. Bu olanaksız bir şey, çünkü üzerinde çalışmak için elimde yalnızca geçmişin ve şimdinin malzemesi var. Eğer ilahi bir görüntü varsa onu yalnızca güzellik çizgisinde bulabilirim. İçinde her şeyi açık seçik olarak, uyumla saklayan sınır çizgisidir o. Fırtınanın ortasında hâlâ çalan müzisyenlerin tatlı nağmelerini duyuyor musun? Bu müziğin de kendi güzellik çizgisi var, çünkü sanki bizi içinde bulunduğumuz şu andaki durumumuzun dışına çıkartıp bir başka şeyi düşünmeye götürüyor, nedir bilemiyoruz – geçmişle şimdinin birlik içindeki bir tür andacı olması dışında–." Masanın üzerinden eğilip Timothy'nin omzuna dokundu. "Sahte gururun töhmeti altında kalmadan yalın biçimde konuşabilir miyim seninle?" Çocuk başıyla

onayladı, çünkü nasıl yanıtlayacağını pek seyrek bilebiliyordu. "Kendi benliğimin de onun bir parçası olduğunu biliyorum, çünkü bütünden soyutlandığımızda biz neyiz ki? Bir keresinde Sir William Temple İngiltere'de, dünyanın geri kalanından çok daha fazla kişilik çeşitliliği bulunduğunu söyleyerek bunu da herkese kendi tarzında akıllı ya da aptal olma ayrıcalığını tanıyan, bizim aramızda etkili özgürlüklere bağladı. Bunun doğru olup olmadığını bilmiyorum, hem tersini kanıtlayan bir sürü şey gördük bugün, ama şunu biliyorum: Görünümlerini gelecek kuşakların yitirmeyeceği, güçlenerek büyüyen, sanatsal bir uygarlığımız var bizim. Ben yapıtlarımda bunu korumaya, İngiliz ulusumuzun davranış biçimlerini, geleneklerinin tanımını gelecek zamanlara bırakmaya çalıştım. Yoksa bu eşsiz mizahımız, tarzımız, gölgeler içinde yok olup gider, tıpkı şimdi çevremizi saranların biçimleri gibi, ama bizden sonra gelenler nerelerden fışkırdıklarını nasıl bilecekler? Hayır, buna izin veremeyiz. Olamaz. Son noktaya ulaşınca dek İngiliz müziğimiz korunmalı." İçki kutusunu kavradı, havaya kaldırdı. "Ne mutlu hünerli kurucuya."

on üç

"Düştün." Babam usulca beni ayağa kaldırıyordu. "Ayağın takıldı, duvara çarpıp düştün." Arkasında Bedlam'daki geçidin kabartma resmini görebiliyordum, ama o anda tüm anımsayabildiğim, az önce çıktığımız evde görmüş olduğum biçimdi.

"Ona yardım edebilirim" dedim. "Deli değil o."

"Tüylerini diken diken etmeye yeter, Tim, böyle düşmek." En-semi okşamaya başladı.

"Bir zamanlar ona bir şey oldu, ama yardım edebilirim. Geri dönmemiz gerek." Yanıtlamadı, bunun üzerine dönüp merdivenlerden indim; peşim sıra geleceğini neredeyse kesinlikle biliyordum, yolda ayak seslerini duyuncaya dek bahçede bekledim.

"Selam" diye seslendi. "Ne hoş seninle burada buluşmak." Kadının evine dönme kararlılığım konusunda hiçbir şey demedi, ben oraya yönelirken yalnızca yanibaşımda yürüdü. "Biliyor musun?" diye sürdürdü. "Tuhaf bir şey. Çok tuhaf bir şey. Ama tek bir düşünce her şeyi değiştirebilir. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Hayır, babacım."

"Kendimi değersiz hissettiğimde bütün dünya gözüme ölü gözüküyor. Ondan sonra da elbette gerçekten ölüyor. Anlıyor musun? Yine o düşlerinden birini gördün, değil mi?" Bir an kızmış göründü, bana değil, kendine kızmış gibiydi. Yine de ona bir göz attığımda önceden olduğu denli dinginlikle yorumluyordu dünyayı yine. "Ama sonra yeniden canlanırım, kendimi mutlu hissederim, her şey serpilir yeniden. Parlak yana bakarsan o zaman ansızın parlak yan ortaya çıkar."

Eve vardık, yüzünde en yabansı gülümsemeyeyle hemen kapıda

göründü kadın. Zafer gülümsemesi gibiydi. "Demek geri döndünüz" dedi. "Bana inanıyorsunuz."

"Size inanıyorum" diye yanıtladım. Babam birkaç adım arkamda duruyordu, onunla konuşmaya kalkışmadı kadın. "İçeri girebilir miyiz? Sanırım sine ne olduğunu biliyorum."

Hiç sesini çıkarmadı, bizi bir kez daha karanlık koridordan geçirdi; evin arka bölümündeki odaya girdiğimizde ben gözlerimi ondan ayırmazken tedirginlikle çevresine bakındı. "Oturmak ister misiniz?" diye sordu bana. Şimdi artık babamın farkında bile değildi sanki.

"Hayır." Boyu benden azıcık kısaydı, tıpkı eski salonda babamın yaptığını gördüğüm gibi ellerimi onun omuzlarına koydum. "Bir keresinde burada birisinin öldüğünü biliyorum. Sen de onu öldürdüğünü sanıyorsun. Ama hiç de öyle bir şey yapmadın. Bundan korkmana hiç gerek yok. Şimdi yok." Bana baktı, sonra da ansızın uzun, korkunç bir çığlık attı. Titreyerek geri kaçtım, telaşla arkama, babama döndüm.

Yanıma geldi, nedense kolunu omzuma attı. "Seni korkutmak değildi niyeti" dedi.

Ellerini yüzüne koymuştu. "Nereden bildin erkek kardeşimi?" Bana baktı, yine babama hiç aldırmadı. "Biz-yani o çok küçükken öldü." Benim zaten bildiğim gerçeği buydu işin: Çocuksu bir kısıpkançlık beslediği, kendinden küçük kardeş uzun yıllar önce ölmüştü. Araya giren tüm o yıllar boyunca, evin içinde duyumsadığı varlık denli gerçek, kaçınılmaz suçluluk duygusunun etkisinde kalmıştı. Sonra, yine farkına vardım ki bu garip biçimin, gerçekten kardeşinin değişime uğramış bir çeşitlemesi olduğuna inanıyordu; çocuğun öldüğü zamanki ölçülerindeydi, ama nasılsa şimdi içinde var olduğu gölgeli dünyada yaşlanmış, kararmış, hainleşmişti. Ama hâlâ daha da kara, daha da hain bir canlı varsa o da şimdi önümde duran yetişkinin içindeki o dehşete kapılmış çocuk bilincinin süregelen varlığıydı.

"Onu sen öldürmedin" dedim. "Suçun yok hiç. Korkacak hiçbir şey yok. Şimdi senin anılarından başka hiçbir şey yok burada."

Yıpranmış sedire oturdu, kıpırtısız kaldı. Yüzü hâlâ ellerinin ardında gizli, inceden inceye kendi kendine inlerken odanın köşesinden gelen ona benzer usuldan bir başka inlemeyi duyduğumu sandım. Kadın da işitmiş olmalıydı bunu, çünkü öylesine bir şaşkınlık ve sevinç anlatımıyla gözlerini kaldırdı ki yüzüne bakamadım. "Gidiyor," oldu tek söylediği. "Çekilip gidiyor."

Herhangi bir sesi bekleyerek tedirginlik içinde sessiz kaldık bir süre, sonunda babam artık dayanamaz oldu. "Bence," dedi, "şimdi biz de gidebiliriz. Bitti." Haklıydı, bir zamanlar bu eve dadanmış olan şey her ne idiye, şimdi inleyerek ayrılmıştı, kadın özgürdü.

Hemen sonra çıktık evden, Albion Sokağı'na dönerken babam yadırganacak biçimde sessizdi. Başkasının sıkıntısını hafifletirken beni ilk görüşüydü (elbette yıllarca önce anneannemle yaşadığım olayı bilmiyordu), bu yüzden huzursuz olmuş gibiydi. Sonra hafiften bir hava mırıldanmaya başladı. "Herhangi birinin bunu yapabilecek durumda olması gerekirdi" dedi bir süre sonra.

"Neyi yapacak, babacım."

"Dünyayı değiştirecek. Olayları başka yöne çevirecek. Bazı büyü kitapları okuyordum. Gerçek büyü. Hoşus-pokus değil. Hepsi de gerçekten bizim içimizde tanrısal güç olduğu üzerinde birleşiyor..." Yeniden mırıldanmaya başladı. "Bu dünyada yapacak öyle çok şey var ki, Tim. Başarılacak öyle çok şey." Yaptığı iş sırasında o denli çok sefalet, acıya tanık olmasına karşın nasıl da iyimser kalabilmeyi başardığı beni hep şaşırttı; mutluluğu belli bir şeyden kaynaklanmıyor, en güç koşullarda bile engel tanımadan içinden fışkırıyor gibiydi. Belki de onu öne çıkaran şey zorluklardı. "Ve sen de istediğin her şey olabilirsin, Tim. Ozan. Astronot. Müzisyen. Nereye bakacağını bilersen hepsi içinde vardır senin. Yeryüzü, gündüz, ışık, gökyüzü, hepsi senindir. Ve yalnızca sen onları yaşamaya geçirebilirsin. Sence düşlerin bunun üzerine mi?"

"Bilmiyorum, babacım." Bu hiç de üzerinde konuşmak istediğim bir konu değildi, kendi içimden bile.

"Her neyse, sende bir evren var."

"Herkesin içinde tanrının bulunduğunu söylediğini sanıyordum."

"Cevap verme." Konuşurken bana gülümsüyordu. "Bir sürü şey başardık, değil mi Tim?"

"Evet, babacım."

"Yalnızca ikimiz mi?"

"Elbette." Şimdi anlıyorum da, Albion Sokağı'na ilk geldiğimde babamın çevresini kuşatmış olan düzensizlikten, başarısızlık duygusundan onu kurtarmam, gerçekten en büyük başarımla olmuştum; ama, eve yürürken ansızın kapıldığı neşe yalnızca hoşuma gidiyordu.

"Sensiz yapamazdım onu, Timmy."

"Teşekkürler, babacım." Sesimdeki alayın farkına varmış görünmüyordu, şarkısını mırıldanmayı sürdürdü.

İşte böylece işimizi sürdürdük, bunu izleyen iki yıl süresince benim rolüm büyük ölçüde çoğaldı; Artık onun yanında bulunan kişi, ya da ara sıra yardımcısı olmak yerine daha etkin bir katılı-mım oluyordu. Konuşmanın çoğunu hâlâ o yapıyor, ve doğal olarak da çekiciliğiyle müşterileri kendilerinden geçiriyordu; ama şimdi ben de eski salonda yaptığım gibi yanında duruyordum, işi-ni yaptığı süre içinde onlara dokunmak, ya da tutmayı bana bırakı-yordu. Başarımız, gerçekten, o denli büyüktü ki Albion Soka-ğı'ndaki evin giriş katına taşınabilmıştık, işte bu daha geniş, daha aydınlık çevrede yürütüyorduk işlerimizi. Şimdi evin arka bölü-münde benim kendi odam vardı; orada akşamları, son oturum da tamamlandıktan sonra ya telsizi açar ya da gramofonumu dinler-dim. St. Williams'dan ayrılırken müzik hocamın verdiği eski plak-larım hâlâ duruyordu, dışarı, bahçeye gözlerim dikili otururken ya da Londra göğüne bakarken dinlerdim onları.

Şimdi sürekli olarak cinselliği düşündüğüm yaşıydım; yine de düşüncesi bile korkutuyordu beni. Bunu şimdi söyleyebilirim oysa o zamanlar kendime fısıldayamıyordum bile; şanı- rım ölü an- nemden korkuyordum. Resimlerinde görmüş olduğum hayali kor- kutuyordu beni; korkutuyordu çünkü geceleri yatağımda kendimi oradan oraya atarken karşıma dikilen genellikle o oluyordu, çünkü ne zaman bir kız çekici gelse bana fısıldar gibi görünen oydu. Kimi zaman sokakta birini görüyordum, annemin de böyle yürüyüp yü- rümediğini, başını aynı biçimde mi oynattığını merak etmeye baş- lıyordum. Birlikte gördüğüm zaman delikanlıları, genç kızları kis- kanıyordum, ama kıskanırken bile kendi kabuğuma çekiliyordum.

Derken bir sabah, odamda yatmış, cinsellik üzerine düşüncele- rimin sisinin dağılmasını beklerken ansızın kapı acı acı çalındı: Korkuyla yataktan fırladım, ama ön kapıya vardığım sıra, yalnızca paspasın üstünde duran bir zarf vardı. Harcombe'lara gönderil- mişti, içinde tek bir sayfa kâğıt üzerinde büyük harflerle şunlar ya- zılıydı: LÜTFEN BU SABAH LANT SOKAĞI 12 NUMARAYA GE- LİN. ÇOK ÖNEMLİ. ÜST ZİL. O sabah babamın evde olmadığını biliyordum – çok sonralara dek anlayamayacağım nedenle arada sırada babamın birkaç saatliğine ortadan yok olduğu durumlar vardı – mektup da özellikle ona yazılmadığına göre söylenenleri kendim yapmaya karar verdim. Lant Sokağı'nı çok iyi anımsıyord- um; Londra'nın son zamanlarda keşfetmeye başladığım bir bölge-

sindeki Borough High Caddesi'ne yakın küçük bir sokaktı. Bu, benim yeni zaman geçirme yolumdu; babama yardım etmediğim saatlerde Londra caddelerinde uzun yürüyüşlere çıkıyordum. Bir zamanlar babamın düzenlediği "sefer"lerin havasını yeniden canlandırmak için duyduğum bilinçli bir istekle belki de, çocukluğumda tanımış olduğum Doğu Yakası alanına dönerdim bazen ama aynı zamanda kentin başka bölgelerini de tanıdım. Hiçbir zaman gerçekten kafamda bir yön olmazdı. Her zaman kendimi en sefil, en harap sokaklarda buluyor görünsem de gelişigüzel yürürdüm; kimi zaman da bırakılmış bir binanın ya da daracık set üzerindeki evlerin görünümü beni dayanılmaz biçimde kendine çeker, ondan sonra da bu çürümenin ortasında kendi benliğimin görüntüsünü araştırıyormuşum gibi olurdum. Ama şimdi, bu dolaşımlarımın altında aynı zamanda karmaşık ya da bilincine varılmamış cinsel dürtünün de bulunduğundan kuşkulaniyorum; korkularımın önünü kesecek denli beklenmedik, fantezilerimi gerçekleştirecek denli doyurucu bir tür serüven ya da rastlantısal ilişki arıyor da olabilir dim. Böylece şimdi, bu tuhaf mesajı alınca yine yola koyuldum.

Lant Sokağı'na vardığımda öğlen olmuştu neredeyse, istendiği gibi üst zili çaldım. Genç bir çocuk koridordan geldi, buzlu camın ardından bir süre beni gözetledi, sonra da azıcık açtı kapıyı. "Kim-sin sen?"

Elimden geldiğince yetişkin ve saygın görünmeye çalışarak, "Bay Harcombe" dedim. "Bana mektup gönderilmiş."

"Öyleyse bekleniyorsunuz." Arkasına bakmadan dar koridor-da yürümeye başladı, ben de onun peşi sıra tahta merdivenleri çıkmadan önce kapıyı kapadım sinirlice. İlk kata geldiğimizde, "İçer-de" dedi. "Seni bekliyor."

Derken kapıyı açtığımda karşımda Gloria Patterson duruyordu. Sırtını ışığa vermiş, pencerenin önündeydi, baştan ayağa gölgelere bulanmıştı. Beni yeterince açıklıkla görebiliyordu, ama birkaç dakika hayretler içinde süzdü. "Timothy, karşındaki," dedim kızarak, "Timothy Harcombe."

Şaşırmış, hiç de sevinmemiş göründü. Ama sonra kahkahalara boğuldu. "Ne arıyorsun burada?"

Nasıl yanıtlayacağımı bilemedim, sonra, her neyse, niçin bilmiyorum onun önünde soluk almakta zorlanıyordum. Şimdi çok zayıflamıştı, saçları neredeyse oğlan çocuğu gibi kısacık kesilmişti; beli bol, tam dizlerinin altına inen bir giysi giyiyordu. "Galiba yanlışlık oldu," demeyi becerebildim. "Galiba sen babamı istiyordun."

"Öyle mi?" Bir an için neredeyse azarlar gibi baktı bana, sonra da o hızlı, aldırılmaz tavrıyla yanıtladı. "Bunu bilmiyorum."

"Ama haber bıraktın."

"Ben bırakmadım. Erkek kardeşim bıraktı." Son derece kurnaz, neredeyse şeytan gibi görünüyordu, ama narin, güzel yüzü bu tür gizli düşünceleri hemen kovdu kafamdan. Yalnızca onunla aynı odada bulunmaktan ötürü mutluydum. "Her neyse," diyordu, "fikrimi değiştirdim. Onu hiç görmek istemiyorum. Bana yaptıklarından sonra istemiyorum." Öfkeyle baktı bana, sonra gözlerini indirdi. "Herhalde sana her şeyi anlatmıştır, değil mi?"

"Hayır."

"Yalan söyleme. Elbette anlattı." Sesi öylesine sertti ki elimde olmadan bir adım geriledim. Sonra yine güldü. "Şimdi kocaman oğlan olmuşsun" dedi. "Anlıyorsun ne demek istediğimi."

"Geçmişten pek söz etmez." Gerçek buydu: Babamla ben daha önceki yaşamımızın koşullarına öylesine doğallıkla dönmüştük ki hiçbir zaman babamın Gloria'yla geçirdiği günleri gerçekten düşünmemiştim; onun da ağzına almadığı kesindi.

"Benim için öyle mi düşünüyor yani? Geçmiş?" Benim bu sözcüğü söyleyişimi taklit etmişti. "Hiç de şaşırmadım. Bana öyle davrandıktan sonra. Sigara ister misin?" Pencerenin içinden bir paket Kensitas sigarası almış, birinden derin nefesler çekmeye başlamıştı. "Sanırım," diye sürdürdü, dumanı bana doğru üflerken, "şimdi birlikte olduğu başka bir kadın var." Her geçen dakika kendimi daha biçimsiz, daha sinirli duyarak başımı salladım. "Bu yalnızca laf. Sana o tembih etti, değil mi?" Yine başımı salladım, ama şimdi bana hiç aldırılmıyordu. "Annemle, babam öldü, biliyorsun. Birbiri arkasından göçtüler. Hop diye. Onu suçluyorum." Yere kü-lünü silkeledi, aşağı caddeye baktı. "Demek ikiniz yalnızsınız, öyle mi?"

Bir an benimle konuştuğunu fark edemedim. "Evet" dedim. "Öyle. Birlikte çalışıyoruz."

"Sahi mi? Bana döndü, sigarasından bir soluk daha almadan önce, uzun uzun, ölçüp biçerek baktı. "Gene o eski saçmalık, öyle mi? Hackney'deki günler gibi?"

Margaret ve ötekilerle birlikte onun da nasıl Harcombe Takımı'nın bir üyesi olduğunu pekâlâ anımsıyordum, kendimden çok onların adına alındım. "Saçmalık değil. Hiçbir saçma yanı yok. İnsanlara yardım ediyor."

"Sana öyle geliyor."

Ne dediğimi pek düşünmeden ekledim, "Bir keresinde sana da yardım etti."

"Yardım mı etti?" Öfkesi alevlendi yine. "Hiç öyle bir şey yapmadı. Bana metelik vermedi. Hiç kimseye metelik vermedi. Kendinden başka. Nasıl bir ite baba dediğini biliyor musun?" Bana hareketler yağdırıyordu, içimde yükselen öfkeye engel olamıyordum. Ama işin tuhafı şuydu: Beni ne denli çok kızdırırsa, o denli çekici oluyordu. Sanırım bunu o da anladı, çünkü şimdi konuşmaya başlamadan önce gülümsedi. "Ben ona güvenmezdim. Senin yerinde olsam güvenmezdim."

"Öyleyse niye onu görmek istedin, Gloria?"

"Ah, bilmiyorum." Duyguları yine değişti. "Belki de onu görmeyi hiç istemedim. Belki onun yerine seni görmek istedim. Buna ne dersin?"

"Yalan söylüyorsun derim."

Yanıma yaklaşp tokat attı; sonra da dudaklarımdan öptü. "Babana dön," dedi, "ne yaptığımı anlat ona."

Olağanüstü, aynı zamanda da şaşkın bir sevinçle ayrıldım evden. Öpüşüyle şaşkınlıktan donmuş, heyecanlanmıştım; ve gizlice, sanırım, beni tokatlamış olmasından da eşit ölçüde hoşlanmıştım. Babam üzerine söylediklerini daha şimdiden silip atmıştım; o küçük odada benim yanımda bulunuşuyla karşılaştırıldığında hiçbir önemi kalmıyordu. Basit bir ışık, basit bir mutluluk yaşamıma girmiş, o her zamanki sıkıntılarımdan kurtarmıştı sanki; gerçekten de o yıkık dökük evden çıkarken benliğimde artık hiçbir sınırlama hissetmiyor, duman tüten bacaların, Londra'nın çatılarının üzerinden yükselebilmemişim sanıyordum. Cumartesiydi, öğle sonrasının o erken saatlerinde, Lant Sokağı'nın ötesindeki ana cadde, gelişigüzel alışveriş yapanlarla, sokak satıcılarıyla doluydu; ilerlerken birileri bana çarpıyor, itip kakıyordu, ama farkında bile değildim. Ne yöne yürüdüğüme de aldırmıyordum, çünkü o anda tüm dünya önümdeydi. Borough Caddesi sonsuz görünüyordu, dükkânlar, iş yerleri içten gelen bir ışıkla parlıyordu, çevremdeki insanlar sonsuzca var olmuşlardı. Kendi mutluluğumun uzantıları, ya da imleri olmuşlardı, o anda bir kahkaha attım. Kendimin de üzerine çıkmıştım. Yine de o kalabalık caddede yürürken içimde şu duyum süregeliyordu; ışığın başka bir yüzeyden yansımına benzer biçimde kendi mutluluğumun çevremdeki kişilerde karşılık bulduğunu gördükçe, artık yalnızca benim mutluluğumun olmaktan çıkıyordu. Mutluluğum çoğaldıkça, kendimi daha az düşünüyorum, da-

ha az biliyordum: İşte o zaman dünyanın bir parçası durumuna gelmenin nasıl mümkün olduğunu anladım. Ya da belki, kişinin kendi benliğinde zaten var olan dünyayı bulgulamanın. Şimdi tanıdığım bu duygunun, düşlerimde yaşadığımın aynısı olduğunu söyleyemem: O, öteki görüntülerin yoğunlaştırılmışı ya da saflaştırılmışıydı daha çok. Gloria Patterson'un zayıflığı, değersizliğiyle, benim içimde uyandırdığı duyguların yoğunluğu arasındaki tuhaf çelişkiyi o zaman bile duyduğuma inanıyorum.

Caddedeki kesintiye geldiğimde kendimi küçük bir parka girer, kocaman meşe ağacının altındaki sıraya oturur buldum; ilk duyum geçmişti, o anda bana neler olduğunu bir kez daha gerçekten yaşamaya çalışarak bütün bütüne yok olmadan önce onu bir daha ele geçirmeye çabaladım. Tüm bedenim titrerken boğulacakmış gibi olduğumu anladım. Bağırığımı duydum, "Neler oldu bana? Nasıl yapabildi bunu?" Başka bir sırada oturan, öne, yere doğru eğilmiş yaşlı bir adam vardı: Birkaç adım ötede çimlere yatmış, lastik topu kemiren köpeği yanındaydı. Onun dışında park neredeyse boştu, arasıra dalgın dalgın sahibine bakan köpeğe gözlerimi dikmiş otururken içimi yoğun bir üzüntü kapladı. Nedenini bilmeden gözyaşlarına boğulmak üzereydim – yalnızca olağanüstü mutluluğumun, ansızın anlaşılmaz bir acıya dönüştüğünü bilerek. Kendimi hiç anlamıyordum.

Sonra birinin varlığını hissettim, başımı çevirince Stanley Clay'i gördüm. Birkaç metre ötemde duruyordu, ona bakarken sıraya yaklaşıp yanıma oturdu. Onca yıl önce babamın iyileştirdiği, Margaret Collins'le birlikte Londra alacakaranlığında yürüdüğünü gördüğüm delikanlı değildi artık; yüzünde derin çizgiler vardı, orta yaştan hemen önce başlayan o değişim dönemine girmişti. Altı yıldır görmemiştim onu, ama zaten öyle başka şeylere dalmış, öyle altüst durumdaydım ki ansızın ortaya çıkışıyla özel olarak şaşırmamıştım. "Selam, Tim" dedi. "Uzun zaman oldu."

"Stanley." Şimdi ona ne diyeceğimi kestiremiyordum. "Burarlarda mı oturuyorsun?"

"Yo, hayır. Yok öyle şey, Tim. Hâlâ eski yerdeydim. Pek değişiklik yok." Ve, evet, belli açılardan bana hâlâ aynı göründü: Aynı alçak ses, aynı kararsız tavır, aynı kılıksız yoksulluk. Ellerini sıkıp yumruk yapmış, birbirine vuruyordu. "Onu gördün mü?"

"Neyi?"

"Gloria'yı gördün mü? Evden çıkarken izledim seni."

"Evet" dedim. "Gördüm." Başını kaldırıp ağacın dallarına bak-

tı, içini çekti. Ağlamak üzere olduğunu sanarak çabuk çabuk ekledim, "Beni Londra'ya geri getirdiğin zamanı anımsıyor musun? Biz babamı bulmaya çalışırken nasıl Margaret Collins'le kaldığımızı?"

"Anımsıyorum, Tim."

Hâlâ titriyordu, bir huzursuzluğun ya da saplantının ona egemen olduğunu biliyordum. Geçmişinin bile hiç önemi yoktu. O saplantıya girmek istemiyordum, şimdi olmazdı, elimden geldiğince kaçındım. "Ötekiler nasıl, Stanley?"

"Hangi ötekiler?"

"Margaret'in öldüğünü biliyorum. Peki Jasper'a ne oldu? Matthew Lucas'a?"

"Jasper'ı bilmiyorum. Ama Matthew yine içeri girdi. Kriz geçirdi." Dünyadaki hiçbir şeyin anlamını hiçbir zaman anlayamamış gibi o yoğun sorularıyla öne, babama eğilen Matthew Lucas'ı gördüm karşımda. "Sana ne dedi, Tim?" Yağmur başlamıştı. Yaşlı adam sessizce sırasından kalktı, köpeği peşinden gitti.

"Hiçbir şey." Onun solgun, umutsuz yüzüne baktım, bir an yoğun bir düşmanlık duygusuna kapıldım. "Pek bir şey değil." Bir şeyler daha söylememi isteyerek hâlâ bana bakıyordu. "Hiçbir zaman çok şey söylemezdi, değil mi?"

"Söylemezdi. Doğru." Öylesine minnettar görünüyordu ki ona bazı ipuçları vermiş olmalıydın, sonra hemen Gloria'ya hep sanki ilk kez görüyormuş gibi baktığını anımsadım. Gerçekte yanıtı bilmek istemiyormuş gibi bir havayla sormuştu ya yine de, "Seni o mu çağırdı?" dedi sonunda. Bir kez daha Gloria'yla birlikte oradaydım, yüzüme inen elinin şiddetini duyabiliyordum: Belki de işin gerçeği buydu sonuç olarak. Benim gelişimi beklemiyordu, bana karşı hiçbir özel ilgisi yoktu. Belki de beni yalnızca hor görüyordu.

"Babamı görmek istemişti" dedim.

Stanley yanıtlamak yerine hırsla ellerini oğuşturdu. Bir an soluk almakta zorlanıyor sandım. "Ama yıllardır birbirlerini görmədiler," demeyi başardı.

"Biliyorum."

"Öyleyse niye şimdi, Tim? Niye onu şimdi görmek istiyor?"

Yanıtım yoktu. "Gitsek iyi olacak, bence" dedim. "Fırtına yaklaşıyor."

Çocuk gibi uysallıkla, boyun eğerek sıradan kalktı, birlikte Borough Caddesi'nden geri döndük. Şimdi sağanak başladığı için sokak satıcılarından çoğu tezgâhlarının üzerine muşamba ya da yelken bezi sermişlerdi; yarısı gizlenmiş bir yüzük tepsisine takıldı

gözüm, tam o anda dehşet içinde anımsadım Edward Campion'un hâlâ Gloria'nın benim annem olduğuna inandığını. Beni daha yeni öpmüş olan kadının. Borough Caddesi'nin, Lambert Sokağı'yla keşiştiği köşede ayrıldık, Stanley yanımdan uzaklaşırken yine buluşmak için anlaştık. Nedense, tarih ya da yer belirlemek pek gerekli görünmedi.

Albion Sokağı'na döndüğümde evin önünde dolaşan küçük biri vardı, bir an için kendi çocukluğumun görüntüsüne öylesine benzedi ki donup kaldım. Gloria'nın kardeşi olduğunu anlayınca hızla yanına gittim; aynı anda o da beni gördü, elinde bir zarfla koştu. "Bana bunu verdi" dedi. "Hemen okuman gerek. Burada, dışarda." İçinde şimdi artık Gloria'nın bildik olmuş büyük harfleriyle yazılı bir not vardı: İSTERSEN BENİ YİNE GÖREBİLİRSİN. GELECEK CUMARTESİ AYNI SAATTE. AMA ONA SÖYLEME. ÖLDÜRÜR SENİ.

O gece babam döndüğünde neler yaptığımı sormayacak denli yorgundu, ben de o günün olayları üzerine hiçbir şey söylememeyi seçtim. Sanırım, bile bile ondan bir şeyi ilk saklayışımı. Gloria aramıza girmişti, tüm ertesi hafta boyunca, onunla bir sonraki buluşmanın düşünçesiyle aklım işimden başka yere çelinmiş dolaştım. En azından ansızın dağılan dikkatime benim bulduğum açıklamaydı bu. Babam da tedirgin görünüyordu, suçluluk içinde, babamın Gloria'yla aramızda geçenleri bulguladığına inandım. Belki de Stanley Clay onunla ilişki kurmuştu? Hayır, olamazdı. Yine de hâlâ hiçbir şey söylemedim.

Onun istediği gibi ertesi cumartesi Gloria'ya gittim, ama tam Lant Sokağı'na kıvrılırken birinin beni izlediğine ilişkin tuhaf bir duygu sardı içimi; arkamı döndüm, ama Marshalsea Sokağı'nın köşesindeki eski kilisenin boş yüzünden başka bir şey göremedim. Merdivenlerin üstündeki aynı odada bekliyordu beni. "Geldiğini ona söyledin mi?" oldu ilk sözcükleri.

"Hayır."

Düş kırıklığıyla zafer karışımı tuhaf bir bakışla baktı bana. "Bu güzel işte, değil mi?" Ağır ağır bir Kensitas sigarası çıkarıp yaktı. "Eee, bu bluzu nasıl buldun bakalım?"

Giydiği bluzu baktım. "Hoş" dedim.

"Hoş olmalı. Rayondan yapılmış. Suni ipek biliyorsun. Peki bu çoraplara ne dersin?" Bacağının birini havaya kaldırdı. "Woolworth'den aldım. Ne diyorlar biliyor musun? En pahalı şey altı peni. Pahalı duruyorlar mı?"

"Bilmiyorum."

Yine düş kırıklığına uğramış gibiydi. "Ne diye seninle uğraşıyorum, bilmiyorum." Sigarasından bir soluk daha aldı. "Eee, niye geldin bakalım?"

"Sen çağırdın."

"Öyle mi?"

"Evet. Çağırdın." Daha önce herhangi birine bağırdığımı hiç sanmıyorum, ama onun yanında hep aşırı duygulara sürükleniyordum; artık duygularımı denetleyemez oluyordum, böyle zamanda kendime yabancılaşıyordum.

Ona bağırınca gülümsedi yalnızca. "Tıpkı baban gibisin" dedi. "Tam hayvan."

"Babam gibi değilim. Yani o değil..." Sonra bütün öfkem uçup gitti; titriyordum, kapının yanındaki küçük tahta iskemleye oturdum.

"İzin almadan bir hanımın önünde oturmamalısın."

"Özür dilerim."

Hâlâ gülümsüyordu. "O da öfkeliydi. Arada bir beni azıcık dö-verdi, biliyor musun? Sana çürükleri gösterirdim, ama şimdi geçti." Şaşkınlıkla baktım ona; babam insanların en kibarıydı, bir başkasını dövdüğü düşüncesi saçma görünüyordu.

"Sana inanmıyorum."

Yanıma yaklaştı, ürktüm ondan: Bir kez daha vuracağını sandım, onun yerine eğilip beni yine dudaklarımdan öptü. "İşte karşınızda iyi evlat. Onun tarafını tut bakalım. Milyonlarca kişi tutmuyor ama." Doğruldu, teneke küllükte sigarasını ezdi. "Bence sen de dövmek isterdin beni, değil mi? Tıpkı onun gibi?"

"Hayır." Neredeyse yalvarıyordum ona. "Hayır. Senden hoşlanıyorum. Senden çok hoşlanıyorum."

"Gerçek mi bu? Neyse, şimdi artık gidebilirsin. Yapacak işlerim var." Onunla beş dakika bile birlikte olmamıştım, ama beni başından savmasını dünyanın en doğal şeyiymiş gibi kabullendim. Sandalyeden kalktım, geri çağırdığında odadan çıkmak üzereydim. "Gelecek cumartesi de burada olmak ister misin?"

"Evet" dedim.

"Öyleyse gelebilirsin. Sakın aklından çıkarma. Ona hiçbir şey söyleme. Yoksa seni bir daha hiç görmem."

Bu kısa buluşmayla öylesine sarsılmış durumda evden çıktım ki sokağın öte yanından bana gözlerini dikmiş olan Stanley Clay'i gördüğüme hiç şaşırmadım; onu selamlamak için elimi kaldırdım

galiba, ama arkasını dönüverdi. Benim kendi yaşamım ansızın dünyadaki herhangi bir şeyden daha çok gizlerle yüklü duruma geldiği için buna hiç aldırmadım. Bir bakıma Gloria'ya karşı koymadığımı anladım: Söylediği her şey beni öylesine şiddetle sarsıyordu ki onun önünde kendimi denetlemeyi beceremiyordu. Sanki bir kez daha çocukluğuma dönüyordum, en küçük sözcük ya da davranışı tüm dikkatimi çekerken çevremdeki gerçeklik duman denli belirsizlik içinde kayıyordu. Öyleyse aşkın anlamı bu muydu? Yeniden çocuk olmak?

Albion Sokağı'na döndüğümde babam yerde yatıyordu. En sevdiği durumlardan biriydi, hiç önemsemedim yalnızca üstünden atlayıp mutfağa gittim. Aynı sözcüğü bir daha, bir daha haykırmışım gibi kupkuruydu boğazım, acıyordu, su istiyordum. Geri geldiğimde yan dönmüş, halıya gözlerini dikmişti. "Beni mi bekliyorsun, babacım?"

"Hayır. Ateşe bakıyorum."

"Ne?" Yazın ortasıydı, ocak bomboştu.

"Her şeyin içinde yerleşmiş duran ateşe, Tim. Başka ne tür ateş var ki?"

Bunu epey neşeyle söylemişti, sonra da boş bardağı elimden almak için kalktı. Gloria Patterson'a saldıran adam bu muydu? De-diğine göre onu döven adam? Olamazdı. Ama onun önünde kendimi kararsız, ya da huzursuz duyuyordum: Gloria bende bu değişikliği bile becermişti. "Nerelelerdeydin, Tim?" diye sordu hiç aldırmadan.

"Şöyle bir yürüyüşe çıktım." Yüzümün kızardığını biliyordum, çabuk çabuk ekledim, "Hiç inanmayacaksın ama Stanley Clay'i gördüm. Stanley'i anımsıyor musun?"

"Çok iyi anımsıyorum Stanley'i. İyileştirdiğimiz gençti."

"Sen iyileştirdin, babacım."

"Öyle diyorsan öyle olsun." Boş bardağı hâlâ elinde tutarak odada üç aşağı, beş yukarı dolaşıyordu. "Bir süre için buralardan uzaklaşmak çok hoş olmaz mı, Tim?" Stanley'i unutup gitmişti, açıkça daha önceden hazırladığı bir şeyde yoğunlaşmıştı. "Bir yerlere gidip her şeye baştan başlamak nasıl olur dersin?" Tedirgin görünüyordu, ama her zamanki gibi duygularını benden gizlemeye çabalıyordu. "Yeni bir yaşama."

"Burasını seviyorum, babacım." Bu öneriyle dehşete kapılmış-tım; belki de Gloria Patterson'u bir daha hiç görememek düşünce-siyle dehşete düşmüştüm. "Hem işlerimiz de çok iyi gidiyor."

"Sen öyle diyorsan, Timothy." Bütün hesapları, belgeleri sakladığım küçük masaya gitti, bardağı bıraktı. Bir süre başı eğik durdu. "Her neyse," dedi ansızın dönerek, "belki de gitmemize hiç gerek yok." Tedirginliği geldiği hızla yok olmuştu, yeni bir çözümün zorlamasıyla gülümsedi bana. Birkaç saniyelik zamanda düşüncesini değiştirmek tam ona yakışan şeydi. "Enerji her şeyi değiştirir. Enerji ve düşgücü dünyayı değiştirebilir. Bunu biliyor muydun, Tim? Bir dakikalığına dışarı kaçıyorum. Çok kalmam."

O her zamanki vakur havasıyla sokaktan yürüyüp geçerken izledim onu, ama ansızın gösterdiği, "bir yerlere gitme..." isteğinden de hâlâ çok tedirgindim. Gloria'yla buluşmalarım üzerine bir şeyler mi bulgulamıştı? Gloria ona başka mektup mu göndermişti? Masaya yaklaşıp boş bardağı katlanmış tek sayfa kâğıdın üzerine koymuş olduğunu gördüm. Alıp açtım. Neyse, Gloria'dan değildi. Babamın biriken borçları üzerine muhasebecisinin bir notuydu.

Ertesi cumartesi tam bana söylediği gibi gittim ona yine: Ama Lant Sokağı'ndaki zili çaldığımda yanıtlamaya kimse gelmedi. Ansızın öylesine yitip gitmiş, öylesine şaşkın hissettim ki kendimi caddeye geri koşup yabanılıkla çevreme bakmaya başladım; sonra merdivenlere oturdum, dizlerimi göğsüme çektim, bekledim. Orada ne kadar kaldığımı bilemiyorum – belki bir saat – ama gelivermesi durumunda hiçbir tedirginlik, düş kırıklığı belirtisi göstermemeye kararlıyım. Derken işte, yanı başımdaydı, sanki benimle hiç ilgisi yokmuş gibi çantasında anahtarını arıyordu. Kulaklarına dek çektiği geniş kenarlı bir şapka takmıştı ama yüzündeki pudrayı, ruju görebiliyordum. Koltuğunda bir kadın dergisi vardı. "Aaa, sensin, öyle mi?" dedi, sonunda kapıyı açtığında.

"Gelmemi sen söyledin." İçimde yükselen o eski öfkeyi duydum, ama o anda ona bakmıyordum bile.

"Ben dedim, öyle mi?"

"Evet. Sen dedin." Tüm hafta boyunca onu yeniden gördüğümde kullanacağım sözcükleri hazırlamıştım, ama şimdi eşikte yanyana dururken Lant Sokağından esip geçen rüzgâr denli boşuna göründüler gözüme.

"Öyleyse, içeri girsen iyi olur bence." Duraksadım. "Haydi?" diye ekledi, sabırsızlıkla.

Hâlâ ona bakma cesaretini pek gösteremeden merdivenleri çıktım ardı sıra. "Kardeşin nerede?" diye sordum.

"Kardeşim mi?" Bir an şaşırır gibi oldu. "Dışarda" dedi. "Hem

sana ne bundan." Sahanlığa gelmişti, ama tam odasının kapısını açacakken dönüp beni dudaklarımdan öptü. Sonra azıcık daha öne eğilip boynumu ısırdı. "Bir hanımı öpmeye kalkıştığın için bu" dedi. "Şimdi girebilirsin içeri." Odası pudra, parfüm kokuyordu, girer girmez derin derin içime çektim. "Seni görebileceğim bir yere otur" dedi. "Arkamda dolaşıp durmanı istemiyorum." Paltosunu, şapkasını çıkardı, olduğu yere bırakıverdi, sonra da aynada saçlarını düzeltmeye başladı. Bakmamak için kendimi zorluyordum, ama birkaç kez ona doğru kaçamak göz atmaktan kendimi alamadım; her seferinde onun da beni izlediğini gördüm. "Eee, babandan ne haber, bakalım?" diye sordu sonunda.

"Çalışıp duruyor."

"Öyle mi diyor? Onun yaptığı işe insanların parasını dolandırmak derler." Hiç sesimi çıkarmadım. Benimle alay ettiğini çok iyi biliyordum, ama ondan etkilenmemeye kararlıyım. Hiçbir şeyden etkilenmemeye. "Beni de dolandırdı. Benim de bir sürü paramı aldı, artık hiç kalmadığını anlayınca da başından atıverdi. Yürüyüp gitti. Beni başından attı. İşte senin baban." Aynadan bana bakıyordu, ama yüzümü görme zevkini ona vermemek için ayağa kalkıp pencereye yürüdüm. "Topunuza nasıl da gülerdim, öyle çevresine yığılıp da sanki o Kutsal Tanrıymış gibi dinleyişinize. Hem biliyosun, değil mi, Stanley'i işinden kovdu? Senin değerli baban onu hırsızlıkla suçladı. Biliyor muydun bakalım bunu?"

"Hayır." Alnımı pencerenin soğuk camına dayadım, ama susmasını istemiyordum. Her şeyi duymak istiyordum.

"Tek nedeni de Stanley'in sonunda onun içyüzünü görmesiydi. İşte o zaman beni de dövmeğe başladı."

"Bunların doğru olmadığını biliyorum, Gloria."

"Sen mi? Ne bilirsin ki sen? Baban sandığın gibi değil. İyi ki senin annen olmamışım." Çürük tahtası cama yapışmış pencere pervazının kıyısına gözlerimi dikmiş dururken yumruklarımı sıkıp açıyor, bir yandan da onun beni zevk alarak izlediğini biliyordum. Sonra ortalıkta dolaştığını duydum. "Şu giysimin fermuarını açar mısın bana, Timmy?" dedi. "Sen iyi çocuksun. Benim açmam çok tatsız." Pencerenin yanında hiç kıpırdamadan durdum. "Haydi, Timmy. Hiç külotlu kadın görmedin mi?"

"Bilmiyorum. Sanmıyorum."

"Sanmıyorsun, ha? Bak öyleyse." Benim hiç yardımım olmaksızın giysisini üzerinden sıyırdığı sırada dönüp onunla yüz yüze geldim. "Eee, ne diyorsun şimdi buna, Bay Harcombe?" Hiçbir şey

diyemedim, ona doğru yürümeye başladım. "Yo, hayır, yapma" dedi, giysisini yerden kaldırıp önüne tutarak. "Şakın yanıma yaklaşma. O kahrolasica babandan az mı çektim sanıyorsun?" Bile bile küçük düşürüldüğümün, azarlandığımın farkındaydım; ama bu yüzden onu suçlayamıyordum. Olanların ikimiz de önüne geçemedik, odanın ortasında dururken sanki artık kendim olarak var olmayı bırakmıştım. Benim kapladığım yeri şimdi dış dünyanın sesleri doldurmuştu: aşağıdaki odada kavga eden bir çift, yakınlardaki bir evde havlayan köpek, sokakta oynayan çocuklar. Gloria konuşuyordu benimle, yüksek sesle, hızlı hızlı, ama söylediklerini duyduğumu sanmıyorum. Sonra ansızın bu küçük odada onunla birlikte duran kendim olmuştum yine. "Artık gitsen iyi edersin" dedi. Önünden yürüyüp kapıyı açtım.

Sokağa vardığımda titremeye başladım; yüzümden ter fışkırıyordu, böylesine perişan durumda kimsenin beni görmesini istemiyordum. Lant Sokağı'ndan ayrılan daracık bir yoldan aşağı koştum, sonundaki kereste avlusunda durdum. Nedense kendi kendime anlamsız birtakım sözcükleri yineliyor, bırakıyordum havada uçuşsunlar; sonra da ağlamaya başladım. Titreyerek, hıçkırarak orada ne kadar kaldığımı bilmiyorum, ama avludan çıktığımda yüzümdeki, sırtımdaki ter kurumuştı; nasıl olduysa o acının ortasında kendime gelmişim.

Sokağın köşesinde Stanley Clay beni bekliyordu. "Canına okudu demek senin?" Bunu neredeyse zevkle söyledi ama aynı zamanda da elini omzuma koydu; geçmişi tümünden unutmamıştı. "Bir bardak içki içecek kadar büyüdün, değil mi, Tim? Büyümüş görünüyorsun." Hâlâ hiçbir şey söyleyemiyordum, ama o beni öteki sokaktaki bir meyhaneye doğru götürdü: Adı Yedi Yıldız'dı, güçlü rüzgârda savrulan levhaya gözlerimi diktiğimi anımsıyorum. Koyu eflatun gökyüzünde, birbirine geometrik düzen içinde ışık çizgileriyle bağlanmış yedi beyaz nokta gösteriyordu. Şimdi bile, gece göğüne baktığım zaman bazı bazı o levhayı ve kafamda her zaman onunla bütünleşecek olan acıyı anımsıyorum.

Meyhanenin köşesindeki masaya oturduk, Stanley içkilerle geri gelene dek orada sessizce bekledim. Sonra birdenbire kendini anlatmaya başladı; bilmiyorum benim suskunluğum mu yol açtı konuşmasına yoksa mutsuz görüntüm mü onun benliğindeki gizli bir bölümün kilidini açmıştı, ama o bildik alçak sesiyle son birkaç yılının öyküsünü anlattı bana. Piiano akord etme işini nasıl bıraktığını, Lambeth yakınlarındaki sanat galerisinde nasıl bekçilik yap-

tığını, boş zamanlarında nasıl fotoğraf çekme işine merak saldiğını; nasıl hâlâ Hackney'deki kiralık evde, tek başına yaşadığını. Hatta bir parça kâğıt bulup bana adresini bile yazdı. Ama Gloria'dan söz etmedi. Büyük ölçüde Gloria'nın içime saldığı acıdan başka hiçbir şey düşünemediğim için onu nasıl yanıtlayacağımı bilemedim. Ama sonra, bana söylediği bir şeyi, ona verdiğim şaşkın yanıtı açıklayabilecek bir şeyi anımsadım. "Babam seni işten kovdurdu mu?" diye sordum.

"Ne demek oluyor bu, Tim?"

"Babam senin işten atılmana neden oldu mu?"

"Piiano akord işinden mi? Yo, hayır. Ben vazgeçtim çoktan. Tam senin Wiltshire'a gittiğin sıralar."

"Demek babam bu işe karışmadı, öyle mi?"

"Elbette karışmadı. Ayrıca da galerideki yaşamı daha çok seviyorum. Sessiz orası. Kimse ilışmıyor bana." Her iki eliyle de sıkı sıkı bardağını kavrayarak dümdüz önüne dikti gözlerini. "Düşünebiliyorum."

"Seni babamın işten attırdığını söyledi Gloria."

Dehşet içinde baktı bana. "Niye söylesin ki böyle bir şeyi?"

"Bilmiyorum. Onu hiç anlamıyorum. Onunla nasıl konuşacağımı kestiremiyorum. Anlamıyorum..." Şimdi Gloria'ya beslediğim duygulardan birazını ele vermiş olduğum için kararsızlıkla durdum orada; ama artık aramızda düşmanlık ya da kuşku yoktu, çünkü ikimiz de bir kıyıya atılmış gibiydik.

"Biliyorum çok zorluk çektin, Tim."

"Sana benden mi söz etti? Ona gidişlerimden mi?" Dehşete kapılmak sırası bana gelmişti.

"Yo, öyle değil. Onunla konuşmadım. Aylardır konuşmadım." Şimdi nedense bana bakamıyordu, tozlu masaya parmağıyla şekiller çizmeye başladı. "Geçmiş demek istiyorum. Tüm geçmişini anlattı bana."

"Ne geçmişı Stanley?"

"Niçin Hackney'den ayrılmak zorunda kaldığını, dedenlerin yanına niçin gittiğini anlamadık hiç. Seni hiçbir zaman geri getirmemeliydim, ama bilmiyordum, değil mi?"

"Neyi bilmiyordun?"

"Babanı." Yüzümdeki anlatımı görüp daha duraksayarak ekledi, "sana nasıl davrandığını, Tim. Anlıyorsun ne demek istediğimi."

"Hayır, anlamıyorum. Ne demek istediğini hiç anlamıyorum."

"Gloria evden kaçtığını söyledi bana. Kaçtın çünkü sana çok zalimce davranıyordu."

Öyle şaşırmış, öylesine öfkeye kapılmıştım ki, inanıyorum bir an an soluk alamadım. "Amma da yalan," oldu tek söyleyebildiğim şey. Masadan kalktım, dışarı, açık havaya çıktım. Aşınmış taş basamaklarda durdum, öfkem dininceye dek yedi yıldız levhasına baktım.

Geri döndüğümde eski sinir hastalığının yeniden ortaya çıkmasından korkuyormuş gibi başını boynunu çirkin biçimde oynatıyordu. "Onun bana söylediği bu, Tim" diye fısıldadı. "Bu yüzden de babanı bıraktığını söyledi. Sana neler yaptığını anlayınca."

"O yalancının biri, Stanley, görmüyor musun? Daha şimdi bana babamın onu parası bittiği için bıraktığını söyledi. Ne biçim yalan hem de."

Parmağıyla çizdiği halkalara bakıyordu, başını eğmiş. "Benim işten atılışım da yalandı, değil mi, Tim?"

"Elbette, öyle."

"Demek her şey yalan. Sonuç bu mu?"

"Her şey."

"Eve gidip bunu düşünmem gerek, Tim. Başkasının yanında düşünemem."

Meyhanede tek başıma oturdum, Gloria'yı düşünerek. Evet, her şey yalandı; bana yalan söylemişti, Stanley'e de. Yine de o zaman bile, şimdi daha iyi anladığım bir şeyi seziyordum: Yalan bir kez dile getirildi mi, sanki büyük bir doğruymuş gibi kesinlikle değiştiriyor gerçeği. Babamın Gloria'yı dövdüğüne artık inanmam gerekmiyordu, oysa o sözcüklerle tanımlamış olduğu gerçeği bile onu artık değişik biçimde görmemi sağlayacaktı. Öylesine beklenmedik bir kaynaktan üzerine bir ışık doğrultmuştu ki, onun biçimi, düşürdüğü gölge benim gözümde (bir an için bile olsa) yabancılaşmıştı. Bir şey daha değişmişti, ya da daha doğrusu yalanlarından bir şey daha fışkırmıştı; onun önündeyken acısını çektiğim duygu aşırılığı, içimde uyandırdığı ansızın ve karmaşık tutkular, babamın yanında yaşadığım herhangi bir şeyden oldukça değişik bir benlik duygusu uyandırıyor bende. Büyüyüp gelişmek istediğim yaşıyordum, kendim üzerine bu yeni bilincim, bu isteğe ek bir güç daha katıyordu. Sonunda Gloria babamla aramıza girmeyi başarmıştı; hiç kuşkusuz baştan beri de niyeti buydu. Onu bir daha görmemeye karar verdim.

Babamla birlikte çalışmayı sürdürdük, ama o günden sonra bir

şeylerin değiştiğine eminim. Bende ilgi ya da dikkat eksikliği oldu-
ğunu anladığına inanıyorum; ama hiç yakınmadı. İşten de biraz bı-
kıyor gibiydi ya bu daha genel bir bıkkınlığın parçası olabilirdi.
Ansızın ve gize'ınli biçimde Albion Sokağı'ndan yokoluşunun hiç
de gizem olmadığını anladım az sonra; kumarbaz arkadaşlarıyla
birlikte saatler geçiriyor, 'bunun sonucu' olarak da borçları gittikçe
daha çok içinden çıkılmaz duruma geliyordu. Elbette, bunun sö-
zünü bile etmedi bana, ama ben biliyordum.

Bana bir mektup geldiğinde hesapları gözden geçiriyordum
bir sabah. Üstünde Yukarı Harford damgası vardı son iki yıldır de-
demlerle ara sıra mektuplaştığım için onlardan geldiğini sandım.
Babamla birlikte Londra'da kaldığım gerçeğini kabul etmiş görün-
seler bile bütün o neşeli haberlerinin altında tuhaf biçimde rahatsız
oldukları duygusuna kapılıyordum. Neyse, mektup onlardan de-
ğildi, Edward Champion'dandı. Daktiloyle yazılmıştı, çünkü açıkla-
dığı gibi 'el yazısı bozulmuştu.' Genel sağlık durumuna değindi-
ğinden kuşkulandım, oysa hastalığına ilişkin başka bir şey yoktu.
Reading Üniversitesi'ndeki çalışmalarına başlamak üzereydi, oraya
gitmeden önce Londra'ya uğrayacaktı. Buluşabilir miydik? "Belki
annenle, babanı da yine görürüm" diye eklemişti sonuna. "Onca yıl
önce annenle tanıştığımı hâlâ anımsıyorum."

Babam usulca ardımdan sokulmuş, omzumun üstünden bunu
okuyordu. "Annen üzerine ne söylediğini pek anlamadım." Sesi
çok neşeliydi.

"Gloria Patterson demek istiyor, babacım. İkinizi birlikte Wilt-
shire'da gördüğünü unuttun mu? Bilmiyordu."

İnanmadığının ya da can sıkıntısının işareti olarak hep yaptığı
gibi dudaklarının ucuna aşağı doğru sarkıttı. "Yıllardır aklıma bile
gelmedi o." İçini çekti. "Yıllardır gelmedi."

"Oysa o seni düşünüyor." Etkisinin ne olacağını kestiremeden
söyleyiverdim bunu.

"Nereden biliyorsun, Timothy?" Masanın çevresini dolaşıp
karşıma oturdu.

Ona doğrudan doğruya yalan söyleyemezdim, bana böylesine
gözlerini dikmişken yapamazdım. "Gördüm onu."

"Ne?"

"Gördüm bir kez. İki kez. Ama konuştuğu tek şey sendin."

"Nerede karşılaştın onunla?"

"Sokakta, babacım." Bu tümünden yalan değildi, ama söylerken
masanın altından parmaklarımı çaprazladım.

"Niye bana söylemedin bunu?"

"Hiç önemi yoktu."

"Yok muydu? Nasıl olmaz?" Daha önce onu hiç böylesine altüst olmuş görmemiştim; sanırım gerçeğin birazını kestirebildi ve korktu. Başka bir şey söylemeyip evden çıktı, kapıyı arkasından çarparak. Yine neşesi yerine gelmiş olarak birkaç saat sonra geri döndü; Gloria'nın adını ağzına almadı ama bana karşı tavırlarında kuşku, hatta öfke kalıntıları görmemek elimden gelmedi. Bir kez daha aramıza girmeyi başarmıştı.

Edward Champion mektubunda belirttiği gibi üç gün sonra geldi, o yavaş yavaş eve yaklaşırken ben de camda bekledim. Hareketlerini denetlemesine yardımcı olsun diye bir sopa vardı elinde ama bedeni hâlâ sinirsel titremelerle sarsılıyordu. Ön merdivenleri çıkarken ilk söylediği şey, "Görüyorsun, hiç de daha iyi değilim," oldu. Bir an birbirimize gülümseyerek tokalaşmadan karşılıklı durduk kapıda. "Oysa sen değişmişsin" dedi. "Şimdi daha büyük görüyorsun. Çok daha büyük."

"Babam dışarda" diye yanıtladım. "Ev bize kaldı." Gerçekte ikimiz de o günlerin çoktan geçtiğini biliyorduk ya yine de sanki okul çocuklarıymışız gibiydi. Şimdi dünyanın bir parçasıydık; benim ne denli sinirimi bozup şaşkına çevirdiyse Edward'ı da o denli canlandırmış olan bir geçiş. Onu hiç böylesine coşkulu görmemiştim, odamda birlikte otururken yeni üniversitesinde önünde duran çalışmalarını, uğraşısıyla ilgili tasarımlarını anlattı bana. Böylesine coşkuyla gelecek üzerine yoğunlaştığını görünce karşılık olarak ona söyleyeceğim neyim olduğunu bilemedim. Gerçekten de babamın gölgesinde yaşamak dışında hiçbir şey yapmamıştım: Geleceğe ilişkin tasarımlarıma gelince, bir tek bile yoktu. Edward istekli istekli konuştuğunda ben yalnızca susup dinledim, sonunda konuşmadaki dengesizlik öylesine belirginleşti ki Edward da duraksayıp başka şeylerden söz etmeyi denedi. "Sen çok şanslısın," dedi, "Londra'da oturuyorsun. Anımsıyor musun nasıl anlatırdık birbirimize onu? Eskiden, Tim?"

"Evet, anımsıyorum." Nedense o çaycıda oturup yaşamlarımıza ne yön vereceğimizi coşkuyla tartıştığımız o günlerin anımsatılmasını istemiyordum.

"Herhalde sık sık dışarı çıkıyordundur. Sergilere falan."

"Hayır" diye yanıtladım. "Geneellikle babamla çalışıyorum." Tam o anda yaşamımın tüm acıklı yükü omuzlarıma çöktü: Edward'la konuşurken önümde görebildiğim tek şey, benim için ger-

çekte giderek daha boşuna olan bir varoluş biçimiydi. Hem kendimi aşağılanmış da hissediyordum; aşağılanmış çünkü Edward'la babamın işinin ne olduğunu açıklama cesaretini gösteremiyordum. Saçma sapan bir şaka olarak düşünüp üzerinde bile durmayacağından emindim, o anda bana da işte tam öyle görünüyordu. Yaşamımdan utanıyordum, sanırım babamdan da utanıyordum. Hiç kuşkusuz içimdeki utanç ya da yetersizlik duygusunu sezdiği için Edward beni daha çok zorlamadı. Az sonra da geldiğinden daha biçimsiz hareketlerle ayrıldı bizden; artık birbirimizi sevmeyi bırakışımız değildi nedeni, daha çok onun geleceğe dönük umutları ve benim onlardan yoksunluğum, aramızda uçurum yaratmıştı. İşte ondan sonra, o evden gider gitmez yaşamımı değiştirmem gerektiğine karar verdim.

Ama ne yapacaktım? Edward'ın gelişi benim tüm eski umutlarımı ya da tutkularımı uyandırmıştı yeniden, ama bunlardan birine bile nasıl ulaşabilirdim? Yorgun ya da mutsuz olduğum her zaman yaptığım gibi ansızın yine Gloria Patterson'u düşünüyordum bir kez daha; ama o aynı zamanda beni tutsak eden yaşamın da bir parçasıydı: Gerçekten onun kötülük saçan ruhu olduğunu anladığım şeyi içimden söküp atmanın benim için çok büyük bir çaba gerektireceğini biliyordum şimdi. Ne yapacaktım? Bütün odalarımızı dolaşır, bütün bunları acı içinde gözden geçirirken babam geldi. Hemen bir şeylerin canımı sıktığını anladı, ama o an için sesini çıkarmadı. Birkaç gün önce Gloria yüzünden yaptığımız tartışmayı unutmuş gibiydi, ama hâlâ aramızda esen suskun giz ya da belirsizlik havası vardı. Önündeki masaya *Daily Herald* gazetesini bırakırken gelişi güzel biçimde, "Arkadaşın nasıldı?" diye sordu bana. Gazetenin de kehanet yöntemlerinden biri olduğu üzerine şaka yapardı, ama gerçekte onu yalnızca yarış sayfası için alırdı.

"İyiymi, babacım." Hâlâ üzerimde ağır bir yük olduğunu hissediyordum, içimi çekerek sedire oturdum.

"Hep aynı mı?"

"Eve, hep aynı."

Gazeteden başını kaldırarak bana baktı. "Bu konuda uzman olmayabilirim, ama, Tim, sanırım bir şey senin canını sıkıyor."

"Ne sıkabilir ki canımı?"

"Kafana bir şey takılmış, biliyorum çünkü gözlerin baygın baygın bakıyor."

Onunla birlikte güldüm elimde olmaksızın, ama bunu yapar-

ken bile gerçek duygularım su yüzüne çıktı. "Yaşamımdan bıktım, babacım." Hâlâ gülüyordum.

"Ne dedin, Tim?"

"Yaşamımdan bıktım. Hayır, yaşamdan korkuyorum. Geleceğim öyle karanlık görünüyor ki, babacım, önümde hiçbir şey göremiyorum."

Gazeteyi katlayıp kaldırdı, yanıma oturdu. "Dinle beni, Tim. Korkacak bir şey yok. Karanlık yok. Gelecek üzerine böyle kukunav kuşu gibi düşünürsen yalnızca kendini gerçek dünyadan uzaklaştırırsın. Bütün korkularının gizli olduğu o daracık boşluğa girersin, işte karanlığın gerçekten bulunduğu yer orasıdır." Harcombe Takımı'na o bildik söylevlerinden birini çekiyor gibiydi, ama şimdi çok daha ciddiye, yumuşaktı. "Kendini dünyadan uzaklaştırıyorsun, bu da doğru değil. Yapma, Tim. Gerçek olanla yeniden bağlantını kurar kurmaz her şeyi yapabileceğini anlayacaksın. Her şeyi. Şimdi söyle bana, ne yapmak istersin?"

"Üniversiteye gitmek istiyorum. Ya da akşam enstitüsüne. Öyle bir şey."

"Yapabilirsin bunu. Başka ne istiyorsun?"

"Kendi hayatımı kazanmak istiyorum, babacım."

"Onu da yapabilirsin."

Yeni bir yaşama başlamak için yeryüzündeki en olağan şeymiş gibi son derece dingin biçimde bu olasılıkları tartışmaya başladık, sonunda da bir okula kayıt yaptırmam, aynı zamanda da iş aramam üzerinde anlaştık. Aramızda konuşulmamış anlaşma da elbette babam için çalışmayı bırakacağımdı. Ayrıntılar hâlâ çok belirsizdi, oysa örneğin üniversitede alacağım derslerin özelliklerini merak etmeye başlar başlamaz, bu işten sıkılmış gibi göründü. "Bana iyilik yapar mısın, Tim?" dedi. "Şu senin plaklarından birini koysana."

İsteksizce odama gittim, gelişigüzel bir plak aldım: Hâlâ belirsiz duran ayrıntılara girmek istiyordum, ama geri döndüğümde bacaklarını uzatmış sedirde yatıyordu. Plak Purcell'dendi, elinde düşsel bir batonla yönetmeye başladı, "Bu, annenin sevdiği türde müzik" dedi.

"Daha önce söylememiştin."

"Daha önce düşünmemiştim. Neyse" diye sürdürdü, sanki hep bunu konuşuyormuşuz gibi, "Kaygılanmamayı öğrenmelisin. Kara kara düşünmemeyi. Şu sonatı düşün, her şeyi nasıl değiştirdiği-

ni. Ne geçmiş var, ne gelecek, Tim, yalnızca müziği dinleyen ikimiz."

İşte böylece bu konuyu bir kıyıya bıraktık. Şimdi geriye baktığımda, yaşamımın yönünün öylesine kolayca, öyle az hazırlık yapılarak değiştirilebilecek gibi olması bana tuhaf görünüyor. Belki de önemli kararlar hep böyle verilir. Öylesine önemlidirler ki, önceden sezilmeleri, ya da hazırlık tasarılarıyla karmaşıklaştırılmaları gerekmez; yalnızca oluverirler, doğallıkla, içgüdüsel biçimde. İşte o gece yatağımda uzandım, sonsuzca yitirdiğime daha önce inandığım geleceğimi umutla düşündüm; coşkumun ışığında bütün güçlükler yok olup gitmiş görünüyordu, yeni bir işe girme umudu bile ürkütücü değildi artık. Tam o anda Stanley Clay'in sanat gale-
risinde görevli olduğunu anımsadım: bu tam bana göre işti. Geçici bir gece işi alabilirdim, bekçi olarak belki; o sessiz saatleri de daha şimdiden düşündüğüm derslerimi çalışmak için kullanabilirdim. Her şey mümkün görünüyordu şimdi, tıpkı babamın olacağını açıkladığı gibi.

Yedi Yıldız'da Stanley Clay'in bana verdiği adresi saklamıştım, ertesi cumartesi onu evde bulmak umuduyla oraya gittim. Geçen yüzyılda 'işçiler için örnek evler' olarak yapılmış, Hackney yakınlarındaki bloklarda oturuyordu; işçi evleri olduklarını belirten yazılar girişteki kararmış taşlara oyulmuştu. Stanley'in evini kolayca buldum, beni kapıda görünce şaşır-
dı. "Gloria senin Wiltshire'a döndüğünü söyledi bana."

"Yalan söylemiş." Bu öylesine saçma sapan, öylesine kolayca açığa çıkacak bir yalandı ki Gloria'nın gerçekten yalanının yakalanmasından hoşlandığı geldi aklıma.

"Gel içeri öyleyse, Tim. Şimdi hiç önemi yok zaten." Nem ve bayat yemek kokan daracık bir geçitten aşağı indirdi beni; soyulan duvar kâğıdı, sarı hasır sepet içinde pembe gül desenliydi, bu çevrede geçen çocukluğumdan hemen tanıdım onu. Bizim evimizin koridorunda da kullanılmıştı. Olup olacağı bu muydu sonunda -cafcaflı duvar kâğıdından, bayat kokulardan, şimdi Stanley'in beni götürdüğüne benzer küçük odalardan oluşmuş bir çocukluk? İçerde eski kırmızı bir sedir, ateşin yanında küçük iskemleler vardı. Bana egemen olan başarısızlık ve yalnızlık duygusu öylesine yoğundu ki içinde soluk alamadığım mühürlü bir bölmeye girmiş gibi oldum. Yine de ben bile çocukluğumun atmosferine yeniden giriyormuşum gibi göründüğüme göre Stanley'in durumundan sorumlu olduğunu nasıl varsayabilirdim? "Gaz için birkaç kuruş ata-

cağım alete" dedi. "Çay yapacağım."

Peşinden mutfağına girdim, sırtı bana dönükken bir işe gerek duyduğumu söyleyip çalıştığı galeride boş iş ya da iş olasılığı olup olmadığını sordum. Buraya geliş nedenimin bu olduğunu anlayınca gözle görülür biçimde rahatladı, ertesi sabah müdürüne sorma sözü verdi. Birlikte odada otururken, "Bir kez de benim sana yardım etmem çok hoş olur, Tim" dedi. Elini boynuna değdirdi, eski hastalığının biraz geri geldiğini fark ettim. Benim bakışımı gördü, ama yalnızca omuzlarını silkti. "Hiçbir şey sonsuzca sürmez, değil mi? Hiçbir şey sürmez." Bir süre sanat galerisinden, ordaki bekçilik görevinden söz etti; ama sanki başkasının yaşamını anlatıyordu, öylesine sindirilmiş, zorlanmış gibiydi. Sonra ansızın durdu, aynı aceleyle iskemlesinden kalktı. "Sana bir şey göstereceğim, Tim, bir daha hiç ağzına almayacağına söz verersen. Bana bile."

"Elbette." Koridoru geçerek yatak odası olması gereken yere peşinden giderken tüm duvarları kaplamış resimler dikkatimi çekti yalnızca. Hepsi Gloria'nın resimleriydi –elle kara kalemle yapılmış resimleri, iki yağlıboya resmi, Gloria'nın verdiği açıkça belli olan fotoğrafları; özel olarak poz vermiş, tüm yaşamı boyunca tanıdığı film yıldızlarının resimlerini taklit ederek altlarına imzasını bile atmıştı. Bunda da, Stanley'in kendisindeki denli derin bir hüznü vardı. Ama Stanley'in çekmiş olması gereken başka resimler de asılıydı –Lant Caddesi'ndeki evin, ön kapının, caddede yürüyen Gloria'nın resimleri. En azından yüz tane olmalıydı, Stanley'in boş zamanlarında resim çektiğini söylediğini anımsadım. "Hepsini Brownie makinemle çektim" dedi. "En son model." Bir an suskun kaldı, ben de ne diyeceğimi bilemedim. "Bir şey okuyordum, Tim" diye sürdürdü. "Birbirlerinden kopartılıp ayrılmadan önce erkekle kadının aynı bedende bulundukları kuramını biliyor musun? Baban incelemiştir elbette." Hiç sanmıyordum, ama sesimi çıkarmadım. "İşte aşk bu, Tim. Öteki yarını aramak." Resimlere baktı. "Bazen hissediyorum onu. Gloria'nın öteki yarım olduğunu hissediyorum. Hiçbir zaman kendim olamayacağımı, hiçbir zaman bütün olamayacağımı taa ki..." Durdu, parmaklarından birini ağzına götürdü, kemirmeye başladı tırnağını. "Ama her zaman böyle olacağını biliyorum. Eksiklik duygusu olacağını, Tim. Yitirmişlik duygusu olacağını. Ama yitip giden benim. Eksik olan benim." Titreyerek yatağa oturdu; sonra da neredeyse utanarak bana baktı, daha önce hiç duygularını açmamış olduğunu fark ettim. Gloria'nın kendisine de hiçbir şey söylememiş olduğunu sanıyorum. "Sonra yalnızca bir

kişinin yarısıysan, Tim kendini iyi hissedemezsin. Cehennemin yarısı yoluna dek inmiş gibi duyarsın kendini, yine yukarı tırmanamazsın. Onu görmekten nefret ediyorum, Tim. Yüzüme saplanmış bıçak gibi. Ama onu görmek zorundayım. Başka şey düşünemiyorum. Aynı zamanda hem ölü hem canlı olmak gibi. Hem kendim olmak, hem olmamak gibi." Durup yataktan kalktı. "Senin ondan nefret ettiğini biliyorum. Ben de ediyorum."

"Tam anlamıyla nefret ettiğimi söyleyemem..."

Ama beni dinlemiyordu. "Onun korkunç şeyler söylediğini biliyorum. Yalan söylediğini biliyorum. Ama sen anlamıyorsun, Tim bu onu daha çok..." sözcük aklına gelmedi, kızgınlıkla başını salladı. "Şimdi beni görmek istemiyor, ve bu da aynı şey. Sözcüklere dökemiyorum. Sanki benimle alay ediyor. Yani bütün gün ben ne yaparım? Umarım fikrini değiştirir. Hepsi bu. Düşünemediğimin hepsi bu. Düşünmek istediğimin hepsi."

Başını eğdi, ona elimi uzattım. Eski salonda da çocukken yaptığım davranıştı, ona dokunur dokunmaz aynı duyguya kapıldım – hiçbir zaman şimdikinden başka bir şey olamayacaktı: yoksul, yalnız, umutsuz–. "Her şey yoluna girecek, Stanley." Elim omzundan çektim. "Her şey düzelecek."

"Hayır. Düzelmeyecek. Niye düzelsin? Niye herhangi bir şey düzgün olsun?" İşte o anda başka hiçbir şey yoktu: Ne geçmişle, ne gelecekle herhangi bir bağlantı vardı, yalnızca bu sonsuza dek genişletilmiş, dayanılmaz şimdiki acı. "Üzülme" dedi bir süre sonra. "Senin işi unutmayacağım, Tim."

Gerçekten de yeterince anımsadı. Görüşme yapıp güvenilir olduğum onaylandıktan sonra bir ay içinde kendimi galeride gece bekçisi olarak çalışır buldum. Adı Spencer Galerisi'ydi, çoğu on dokuzuncu yüzyılda bir sanayiciye ait olan geniş bir İngiliz resmi koleksiyonunu barındırıyordu içinde; güney yakasından Lambeth Köprüsü dolaylarındaydı, ırmağın yanındaki eski bir yapının üç katını kapsıyordu. Haftada beş gece oraya gidiyor, akşamın yedisinden sabahın sekizine dek nöbette kalıyordum: Babama yardım ederek geçirdiğim tüm o zamanı saymazsak ilk işimdi bu benim, iyi para ödenen başarılı uğraşım gibi büyük bir coşkuyla yaklaştım ona. Babam da benim iyimserliğimi paylaşıyordu sanki, birkaç hafta sonra Lambeth yakınlarında küçük bir oda bulma önerime seve seve katıldı. Kendi işi pahasına bile olsa bana ayak bağı olmak istemiyordu; ama şimdi inanıyorum, daha çok borç batağına batarken giderek artan yoksulluğunu, umutsuzluğunu benim bil-

memi istemiyordu. Stanley Clay'i gündüz çalıştığı için çok az görüyordum. Yine de kısa süre sonra tıpkı evinde olduğu gibi burada da yapayalnız bir yaşam geçirdiğini öğrendim ötekilerden. İş arkadaşlarıyla çok az konuşur, her öğlen ekmeğini alıp ırmak kıyısına iner, orada bir sırada oturur, işe dönme zamanı gelene dek gözlerini suya dikermiş. Bildiğim kadarıyla bu yaşamda ona daha fazla şey yoktu, onu görmeye çalışmadım pek sık: Kendi sessizliğine gerek duyuyordu. Her neyse, benim şimdi geliştireceğim kendi işim vardı. Gece enstitüsünde İngiliz Edebiyatı okumayı seçerek hâlâ bir kursa kaydımı yaptırmaya niyetleniyordum, ama sonbaharın başlarına gelmiştik, bütün yerler o yıl için doluydu; böylece de beklerken galeride geçirdiğim geceleri özel çalışmalarım için kullanmayı tasarladım. Ortam tam bana göreydi. Gece nöbetinde yanımda bir arkadaşım daha vardı, ama o kakao pişirip görev kâğıtlarımızı doldurduğumuz büro odasında uyumayı seçiyordu zamanın büyük bölümünde. Gerçekte benim yanımda kalmadığı için mutluydum: Seyrek sakallı, sulanan, patlak gözlü, nedense bana, 'ahbap,' ya da 'sincap,' diyip duran ufak tefek bir adamdı; hiç de gülünç olmayan şeyler söyleyip sessiz, neşesiz gülüşlerle iki büklüm olma gibi bir alışkanlığı vardı. Sonunda büro odasına çekilip ayaklarını masanın üzerine koyarak gözlerini kapatınca hep içim rahatladı.

Çünkü ondan sonra galeri bana kalırdı. İlk haftalarımnda kitaplıktan aldığım kitaplara vermeye çalıştım kendimi; bir koltuk seçtim, *Tristram Shandy* ya da *Pamela*, ya da *Rüzgârlı Tepeler* gibi bir kitapla yerleştim oraya. Oysa gerçekte ilk birkaç sayfanın ötesine pek geçemedim; koltuktan kalkar, galeriyi oluşturan üç uzun odada dolanır dururdum. Resimler tarih sırasına göre asılmıştı, böylece A Galerisi'nden başlayıp C Galerisi'ne geçersem zamanın içinden geçip gidiyormuşum gibi olurdum, ama onların çoğu on sekizinci, on dokuzuncu yüzyıl portreleri ya da manzara resimleriydi: Wilson, Gainsborough, Constable, Turner, Palmer, Ford Madox Brown, Whistler. Onların arasında durur, nöbet gecesinin sessizliğinde yıllarca olmadığım denli tedirginlikten uzak duyardım kendimi.

Tüm o renk zenginliğiyle, tondan tona yavaş yavaş geçişleriyle içinde kendimi yitirebileceğim seçenek dünyalar yaratarak duvarlarda parıldardı sanki resimler; hem de öylesine çok sayıda değişik biçim ve perspektif vardı ki galeri bile kıvrılıp bükülüyor, değişiyor gibiydi. Sonsuz bir dehlizde, ansızın ortaya çıkan yankılı derinliklerde yürümek gibiydi. Kimi zaman her odanın ortasına kon-

muş tahta bir sıraya oturuyor, çevremdeki her şeyi unutuncaya dek belli bir yüze ya da manzaraya bakıyordum. Sonra resmin tüm malzemesi, tuval, kabuk kabuk boya, verniğin benek benek yüzü, bana gözle görülür varlıklarmış gibi geliyordu. Oturan kişinin, manzaranın varlığından çok onları yaratan kişinin varlığı gibiydi. Orada otururken kendi soluklarımın sesini duyabiliyordum, ama yapıtının her yanında var olan sanatçının soluğuna karışıyordu. Ev boyunca uzanan en büyük odada Thames Nehri'ne bakan iki pencere vardı; gece boyunca ırmak, aydan, sokak lambalarından yansıyan ışıklarla parıldardı, zaman zaman pencerenin kıyısında durur, karanlık sulara bakardım. Pırıldardı, değişirdi yine de arkamdaki duvarlarda asılı resimler denli tam anlamıyla gerçek görünmezdi. Çok belirsizdi, çok uçucuydu: varlıktan yoksundu. Ne zaman gözlerimi diksem, ona ilginçlik katacak bir rastlantı, sapma arardım; oysa bekçiliğini yaptığım resimlerde hiçbir şeyin değişmesini, yerinden oynatılmasını istemezdim.

Sonra bir gece yeniden düş gördüm. Aşağı yukarı altı aydır galeride çalışıyordum, gözlemlerim için bir yöntem geliştirmiştim; her birini sırayla inceleyebilmek için her gece iskemlemi bir resimden ötekine önüne çekiyordum. Şimdi de Gainsborough'nun resmine gelmişim – koleksiyondaki bir tek bu resim için bana, ırmağa bakan yerde, göze batacak bir iskemle vermişlerdi. Ormanın içinden geçen patikanın resmiydi (şimdi ne zaman Gainsborough'yu düşünsem tamamlanmamış ya da sonsuz bir yolculuk anımsarım) resmin inceliğinde, ayrıntısında içime tedirginlik salan bir şey vardı; onun önünde oturduğumda, uykumda bana yol gösterecek o güzellik hayaliyle yine düşler görmek isterdim sanki. Nasıl olduysa kendimi ayağa kalkar, resme doğru yürür buldum; ya da belki o bana doğru geliyordu. Sonra benim açımdan hiçbir duraksama ya da şaşkınlık olmaksızın çerçeveden içeri girdim.

on dört

Kendini ormanda, çiğnenerek ezilmiş patikanın koyu kahverengi toprağında durur buldu. Ama ayakları altındaki toprak ne sıkıydı ne de katı; en tatlı esintiyle bile ortalığa savrulacak denli kuru, incecik olduğu için yalnızca dinleniyordu üzerinde. Timothy yukarı bakıp güneşin gücünü yüzünde duydu, bu arada da tüm çevresini saran ağaçların, çalıların pırıl pırıl yeşili, gizli bir miras gibi saklıyordu ışık parçalarını. Öğle zamanıydı burada, ağaçların tepelerinin, üzerlerinde dönüp duran tek tek küçük bulutların biçimine nasıl büründüklerini ayırt etti. Sanki bu belirsiz yaprakçıklar bulut olmaya, sonunda gökyüzünün bir parçası olmaya çalışıyorlardı, pırıl pırıl yaprakların, dalların arasından yolu izlerken ağırlığından kurtulduğu duygusuna kapıldı. Çevresindekilerde öylesine büyük bir derinlik, hareket vardı ki hiç çaba harcamadan ileri doğru sürüklendiğini hissetti, sonunda yolun dönemecini dönüp gökyüzünün toprağa değdiği yerin pembe, sarı düzlüğünü gördü uzaklarda. Bu görünüme güç ve amaç veren yüce bir kaynak gibi tüm umutlarının ufkuydu orası, oysa yine de hiç erişemeyeceği bir yerdi. Çünkü şimdi her şey değişmeye başlamıştı; hava incelmış, yarı saydam sis yükselmiş, ağaçların saf çizgilerini bulanıklaştırmıştı. Gün geriye doğru yuvarlanıyor, bir kez daha gündoğumuna dönüşüyordu. Başlangıca.

Orman karardı, ağaçları öylesine sıklaştı öylesine dümdüz oldu ki aralarındaki boşluklar yalnızca kara mürekkepten çizgilere dönüştü. Burası yabanıl şeylerin kükredebileceği bir ormandı, gerçek bir kederin kayıp ülkesi. Yolunu izini bilmiyordu Timothy, fındıkların, ak dikenlerin arasında dolaştı boşuna. Dallara tünemiş, soğğun acısıyla iç paralayıcı şakımlar tutturmuş bir sürü de kuş

vardı. Ormandan dışarı baygın baygın yayılan bu sesler, kurtların, yabanıl domuzların, bu kayıp ülkede dolaşan bütün kötü hayvanların uluması değilse neydi? "Oysa yine de" dedi ormanda umutsuzca dururken, "Gün yürüyor karanlığın üzerine. Bu yer yok olabilir, bir başkasına dönüşebilir."

İşte böylece, ayağının altındaki toprak şimdi daha yumuşaktı, yere bakınca çiçeklerin arasına bastığını gördü: Mavi, altın rengi çiçekler, beyaz, al çiçekler, suyun altından görünen mücevherler gibi çiçekler; öylesine de karmaşık bir desen ki içinden çıkamadı. Çiçeklerin renkleri arasında yürürken sessizliğin tüneline girdi, beyaz sayfaları, mavi ya da altın rengi süslemeleri olan açık bir kitabı elinde tutarak durduğu manastırın sessizliği gibi bir sessizlik. Kitabı kapadı, serin taşın gölgesinden dışarı adımını atarken çevresi duvarlarla çevrili bir bahçeye girdi. Meyve yüklü küçük ağaçların arasındaki kare biçimli tarhlarda biberiyeler, şebboylar yetişiyordu burada; menekşe rengi gökyüzü üzerlerine deniz kabuğu gibi kapanırken taş duvarlar, fundalarla, incecik yabani güllerle taçlanıyordu. Tarla kuşunun, bülbülün sesi dönendi başının üstünde, yine de türküleri buranın dışında bir yerlerden geliyordu. Bir kapıdan geçti, orada, önündeki açıklıkta, iki koyu yeşil toprak parçasının arasında yükselen uzun bir ağaç gördü. Dalların üzerinde hepsi birbirine karışmış yığın yığın kuş buradaydı, az önce içinden çıktığı bahçe denli düzgün, tatlı müziklerine hayran kaldı.

Bir tepenin kıyısına gelip de aşağı bakarak yosunlarla, güzelim çiçeklerle dolu bir çayır görünceye dek yürüdü durdu; çimenler arasında bir ırmak parıldıyor, yanında her tür geyik koşuyor, üzerlerinde şahinler, sülünler uçuyordu sürü sürü. Sis asılı kalmıştı havada, ama şimdi toprak düzeyine doğru inerken Timothy bu çayırın bile yabanıl uçurumlarla, düzensiz dağlarla çevrili olduğunu fark etti; burada hiç renk yoktu, hayır, hiç biçim, hiç güzellik yoktu. Dünyanın bu karanlık bölgelerinde mırıl mırıl akan su bir keder seline dönüşüyor, ılık rüzgâr, hiçbir insanın yürüyemeyeceği dik kayalıklar arasında yitip gidiyordu. Çocuk bakarken sis yükseldi yine, karanlığın belirtilerini gizleyerek; hemen ardından insanlarla dolu panayır yerini gördü. Erkekler önlerinde öküzlerle şapan sürüyor, bu arada da delikanlılar çıplak toprağın yüzünde tırmık takılmış atları sürüklüyordu. Çocuğun biri sapanıyla taş atarak kuşları korkutup kaçırıyor, onlar da durgun havada şakıyarak meydana okuyorlardı. Burada her şey durgun olduğu için her insan biçimi aynı temiz, değişmez ışıktaki çizilmişti. Ya yandan, ya da yüzle-

rini önden dönerek duruyorlar, yine de hiç gölgeleri düşmüyordu; yaptıkları işe göre tavır takınmışlar, sınıfsal yerlerine göre giyinmişlerdi. Tüccar. Keşiş. Katip. Aşçı. Hep birlikte duruyorlar ışıktaki Süsleme. Çevrilmesi gereken sayfanın beyazlığı gibi.

Bu tepeden inmeye daha yeni başlamışken ansızın önündeki görünümün yine değiştiğini ayırt etti; çevresini saran dağlar artık orta yer katmanının karanlık bölgeleri değildi, onların iki yanına tünemiş, sanki göklerin ateş katmanlarından makaralarla indirilmiş gibi duran küçük kentler, şatolar, ormanlar, sarkan kayalar, vadiler, mağaralar, göller, kuleler görüyordu. Bunlar dağ da değildi, spiraller çizerek ona, aşağı doğru inen yaşam halkalarıydı, sol köşede geyiği avlamaya giden, pırıl pırıl giyinmiş bir soylular topluluğuna takıldı gözü. İçinde bulunduğu elverişli durumdan Timothy'ye şimdi içinden çıktıkları şatoyla aynı boyutta göründüler; burada doğanın ve insanın tüm yapıtları aynı ölçülerdeydi, sanki bir duvarın düz yüzüne yosunların ya da kırık taşların çizdiği biçimler gibi bu dünyanın çeşitliliği önüne serilmişti.

Hayır, duvara değil, duvar resmine. Bir ev resminin parçasıydı, manzara, bahçeler, A'dan G'ye dek ölçülüyor, ıssız yollar, patikalar, havuzlar, meyva bahçeleri, parklar, caddeler simetri içinde çitlerle çevreleniyordu. Düzenli park alanından ayrılmış bir bölge 'Vahşilik' diye tanımlanmıştı: İşte şimdi tam burasıydı Timothy'nin kendini içinde bulduğu yer. İki dizi ağacın ötesinde yükselen, kara tuğlalardan yapılmış, heybetli bir yapı olan bir ev vardı, çocuk görünümünün içinden ona doğru yürüdü. Bir evin düşüne çok benziyordu, öylesine sağlam, güvenli duruyordu dünyanın tehlikeleri içinde ve manzara ona doğru eğiliyordu. Koridora girdi, serin, geniş döşeme taşlarında adımlarını ölçerek ilerledi, bir sürü, büyük, tuhaf portrenin dizildiği dar geçide döndü; duvarların maddesini gizleyen meşeden resim tahtalarıyla, bu kapalı boşlukta yüzler birbirine bakıyordu sanki. Endymion Porter. George Gower. Sir John Tradescant. Margaret Bacon. Elizabeth Riley. Jeremy Fry. Michael Wright. Jonathan Ashton. Karanlıktan dışarı gözlerini dikmiş İngiliz yüzleri. Kimileri özenle düzenlenmiş perdelerin önünde duruyor, kimileri küçük odalarda oturuyor, kimileri de Timothy'nin şimdi gördüğüne benzer görünümün önünde poz veriyordu. Daha görkemli havaları olanlar yaşlılıktan ötürü bulanıklaşmış, belirsizleşmişken ötekilerin yüzleri hâlâ pırıl pırıldı. Bakışlarıyla onu dondurarak, sorguya çekerek, bu biçimsel, tatlı İngiliz havasının içinde özgür bırakılmak istiyorlarmış gibi yalvararak eğilip baktılar Ti-

mothy'ye istekle. Yine de belli bir açıdan zaten özgürdüler, onlardan sonra gelecek kuşakların parçasıydılar.

Sonra bazı sesler, daha doğrusu, seslerin yankılarını duydu, evin içinde bir yerlerde. Geçit boyunca adımlarının izini sürdü gerisin geri, bir kez daha büyük salona döndü; ötesinde bir oda vardı şimdi bir tartışmadan yükselen iki sesi açıkça duyuyordu.

"Demek ki, Pamela, görüldüğü kadarıyla senin ihanet yüklü kâğıtlarını ele geçirdik."

"İhanet yüklü ha, efendim."

"Ya, ya, sanırım öyle; çünkü sen şahane bir fesatçısın; ama daha okumadım onları."

"Öyleyse, efendim okumamakla gerçek bir yüce gönüllülük gösteriş yapmış olacaksınız; yine okumadan bana geri vererek: onlar yalnızca annem, babam için yazıldı."

"Benim görmeyeceğim ne yazmış olabilirsin ki? Geri vermeden okumalıyım."

Sürünerek biraz daha yaklaştı Timothy, açık kapıdan içeri göz atarken yazı masasında oturan genç bir kadının görüntüsünü yakaladı; sağ elinde tüy kalem, önünde mürekkep hokkası, yığınla darmadağın kâğıt vardı. Başında bir adam duruyordu, şimdi daha dingin sesle konuşmaya başladı. "Evet, elbette, benim Pamela'm gibi bir hizmetkârın yazdığı her satır yerini bulacaktır."

İşte tam o noktada bıraktı onları Timothy; duyduklarını anlamamıştı, açığa çıkma tehlikesi olan yerde daha fazla oyalanmak da istemiyordu. Portrelerdeki yüzleri bir kez daha görmek için dayanılmaz bir istek duyduğundan yine geçide geri dönmeye can atıyordu, oysa şimdi ileri gitme zamanı olduğunu da çok iyi biliyordu. Kapıdan çıktı, kendini değişik bir görünümle yüz yüze buldu. Süs bahçeleri, gösterişli manzaralar yok olmuştu, sanki kıvrılıp da Timothy'nin evde gördüğü oymalı tahta sandıklardan birinin içine kaldırılmış gibi.

Bunların yerine, geniş, altın rengi ışığın içine yürüdü. Ortasından derenin akıp geçtiği ovanın önünde duruyordu. Burada yürüyebilirim, diye düşündü, hiç de metreleri saymadan; bunun gibi bir yerde ne yorgunluk olabilir, ne de melankoli. Şu ortalarda duran ağaçların arasından yükselen kiliseye doğru yürüyebilirim, ya da hatta ufkun ışığının dokunduğu şu tepelere bile. Tam önümden çekilip giderken ırmağa yayılan bir köprü işte. Doygunluk köprüsü olmalı bu: Usul usul kımıldamadan suda yansısını görüyorum, öylesine dingin, pırıltılı ki sanki uykunun bir biçimi.

Burada gölge ve ışık yığınları, her biri ötekine seslenen ağaçlar ve onların sudaki yansılarları gibiydi: Manzaranın ısıltılar saçan tonları, gökyüzünün genel parıltısına doğru yükselirken bu görünümün her ayrıntısı gözü ufka çekiyordu. Yeryüzünün güzelliğe doğru elini uzattığı altın çağın resmiydi bu – zaman içinde bir an değildi, daha çok zaman bütünlenmesi, özetiydi. Tıpkı ırmağın kendi içinde kıyılarını yansıtması gibi o da dünyanın bilinmez bir eski zamanını yansıtıyordu, öteki manzaralara ilişkin kendi gömülü anılarının da nasılsa burada canlandığını biliyordu Timothy.

Usulca kıvrılan bayıra uzandı, çimenlerin arasından bu manzaradaki insan biçimlerine dikti gözlerini. Toprağın bekçileri, hayallerin eşiğindeki nöbetçilermiş gibi oturuyor ya da yere uzanıyorlardı. Bedenleri toprakla birlikte kıvrılıyor gibiydi, tıpkı dinlenen hayvanların sırtlarının, yeryüzünün çizgisini yansılamaı gibi, tıpkı zarafetle eğilmeden önce ağaçların havada geriniyor izlenimi vermeleri gibi, tıpkı bulutların, tarlaların biçimlerini yansıtmaı gibi. Gözü topraktan yukarılara kaldırıp gökyüzüne geri getiren, bu resimde ileri, geri gidip gelen ışık denli ustalıklı ortak duyguyla, aynı yerden kaynaklanma duyumuyla doluydu manzara. Öylesine yumuşacık, öylesine uzayıp giden müzik çizgisi gibi görünen güzellik çizgisiydi bu, o çok zarif çifte kıvrımdı. İngiliz manzarasının çizgisiydi bu, onun dünyadaki varlığının akışıydı, çıkış toprağıydı, üzerinde yürüdüğü, günün birinde bağrına çekileceğı soluk alıp veren yeryüzü. Sonra yüksek sesle dedi ki, "Ben Richard Wilson'un bir manzara resmi içindeyim."

Yaklaşan fırtınanın gümbürtüsünü duyduğunu sandı, ama birkaç dakika sonra dönerek arkasındaki bir tarlada dört nala gelen iki at gördü. İrmaktan esen rüzgâr vardı, eğerleri üzerinde durmayı ancak beceren sürücülerin sesleri patlıyordu rüzgârın üstünde. "Allah kahretsin, Hatchway, ben de hep seni daha iyi bir sürücü sanırdım, tuttun da böyle güzel havada devirdin arabayı. Kahrolası. Sağa doğru koşacağımızı söylemedim mi sana?"

Öteki sözcükleri yitip gitti, bir başka esinti arkadaşının yanıtını getirdi. "Evet, Albay Trunnion, bu tür emirler verdiğinizi gayet iyi bildiğimi itiraf etmeliyim, bizi kazığa dolaştırıp arabayı da böyle aramıza devirdikten, bir daha düzelemez duruma getirdikten sonra." İki at, her seferinde daha küçük halkalar çizmeyi becerip sürücülerini dizginlere asılarak başarıyla duruncaya dek tarlanın çevresinde kezlerce dört nala döndüler. Atlardan indiler, ırmağa doğru sallanarak yürürken hiç farkına varmadan Timothy'nin

önünden geçtiler; tepeden aşağı peşlerinden gitti, berrak suda atlar serinlerken izledi onları. İkisinden daha yaşlısı olan sürücü bakır düğmeler dizili mavi kumaştan palto giymişti; mavi pantolonu, yeşil kadife yakalı kırmızı tüylü kumaştan yeleği vardı. Arkadaşı Hatchway, gri pantolon, bol, beyaz gömlek giymişti. "Ben seni kazığın üstüne sürüp dolaştırdım ha." Şimdi artık rahatladıklarına göre albay çekişmeyi sürdürmeye karar vermişti açıkçası. "Sen köpeğin tekisin, değil mi, hem de böyle yüzüme karşı konuşuyorsun. Arabanın sorumluluğunu ben mi aldım üzerime? Ben mi durdum düzende?"

"Hayır. İtiraf etmeliyim ki, albayım, dümen sizde değildi. Siz uygun bölmedeydiniz." Genç adam, patronunun arkasına geçmiş, suratına en görölmedik şekilleri vererek buruştururken bir yandan da tek ayağının üstünde zıplıyordu.

"Allah cezasını versin. Senin ne dediğin umurumda bile değil. Seni kahrolası isyankâr." Tam bu noktada artık tartışmayı sürdürmeyecek denli yorgunluk duyarak kesti konuşmayı, kendilerini büyük hızla içine sürdükleri manzarayı süzmeye başladı. "Biliyorsun, Jack," dedi sonunda, "kayalardan, düzlüklerden, kırlardan geçtim, ama buna erişecek hiçbir şey görmedim. Ne düzenli manzara." Kollarını öne uzattı, güçlü bir sesle Timothy'ye bir şiirin sözcükleri gibi gelen şeyler söylemeye başladı:

"Süslü ormanların sulak manzaraları,
Sellerde titreyen akıp giden ağaçları,
Masmavi göklerde görünüyor kuş sürüleri,
Akıp giden ormanlar boyuyor yeşile dalgaları."

Güneşin parıltısına karşı siper yapmak için elini gözlerine götürdü Albay Trunnion, ama sonra alnına, başının tepesine sürtmeye başladı. "Eee, şapkam nerde?" diye böğürdü. "Ya perukam. Nerede benim perukam?"

Tam orada Timothy uyandı. Sıçrayarak öne yuvarlandı, gözlerini açtığında hâlâ Gainsborough'nun manzarası önünde oturduğunu anladı. "Bir rüyanın orta yerinde ilk uyanışım bu" dedi boş galeride, şaşkınlıkla yüksek sesle. Ama sonra, yıllar önce bir yaz öğle sonrasında babasıyla birlikte nasıl Victoria parkta oturduğunu anımsadı. Tüm çevrelerinde aileler vardı: Uzun giysili anneler, kısa kollu gömlekleri, pantolon askılarıyla babalar, fistanlı ya da kısa pantolonlu çocuklar. Ama bir şey daha anımsıyordu, şimdi bile: koskoca bir at kestanesi ağacının gölgesinde çene çalan bir küme çocuk vardı. "Yetim çocuklar," demişti babası, "zavallı yetimler."

Toprağa oturmuş gülerken, o çok eski ağacın yaprakları, dallarıyla korunmuş, kendisi babasıyla pırıl pırıl güneşte otururken gölgeler içinde kalan bacaklarıyla, yüzleriyle görebiliyordu onları hâlâ. Babasının kucağına nasıl tırmandığını, sessizce nasıl uykuya daldığını anımsadı. Şimdi yine uyumak istiyordu, bir kez daha Gainsborough'nun resmine dikti gözlerini; gerçekte yalnızca bir an için uyanmıştı, ve o an içinde manzaraya geri girdi.

Başladığı yere dönmüştü, ormandaki patikaya. Hâlâ şafak zamanıydı, beyaz sis parçaları, rüyadan bölümler gibi çevresinde salınıyordu; havanın nemiyile parıldayan dar patikada, önünde iki gri renkli direk görebiliyordu; ama ortalarda patikaya doğru eğilen ağaç kümeleri zar zor seçilebiliyordu. İzlediği sırada bile güneş, sisleri yukarı doğru sürüyor, sis yükselirken gecenin gümüşsü buharıyla belirsizleşen ormanın derinlikleri ortaya çıkıyordu. Bir uyanıştı bu, Timothy kendisinin de değiştirildiğini duydu. Bir an için şaşkınlıkla, tanımanın o en tuhaf karışımı olan duygu sardı benliğini: Bu, hiç görmediği, oysa nasıl oluyorsa hâlâ anımsadığı bir sabahı. Şimdi sis tümünden açılmıştı, uzaklarda ağaçların arasında mavi tepelerin görünümünü seçebiliyordu; belki de dar patikanın çıktığı nokta, yolcunun gerçek amacıydı onlar.

Ama burada hiç yolcu yoktu. Güneşin eğimli ışınları gri renkli karaağaçlardan, altın rengi kayınlardan, sarı çınarlardan, kızıl akağaçlardan tatlı tatlı süzülürken bu sonbahar sabahında ağaçların ortasında yalnızdı Timothy. Yaprakların arasında parıltı vardı, yeryüzünün tüm ılık ışınları, gökyüzünün renklerini yansıtan ağaçların serin tepelerine yükseliyordu sanki. Yukarılara doğru izledi ışığı, ağaç gövdelerinin giderek nasıl inceldiğine dikkat etti; dallar da yükseldikçe güçlerini yitiriyor, ağaçlarla gökyüzü arasında havada asılı duran genel pusun içinde sona erene dek daha daha küçük dallara bölünüyordu. Orman her yaprağın, dalın altında kabarıp dalgalanan, kendi gerçek biçimini sergileyen beyaz esintiyle doluvermiş gibi her şey parıltıyor, gökkuşağı renklerine bürünüyordu sanki. Hiç belirsizlik yoktu burada, yalnızca her şeyin içine giren, yapraklarla bulutları tek madde haline getiren, çevresinde donuk donuk parıldayan renklere ısıltı veren yumuşacık bir kıvraklık vardı. Ağaçların üzerinde güneş ortaya çıktı, hemen de ormanın kuytularında gölgeler derinleşti. Yalnızca bir an gerçek hafifliklerini ele vermişlerdi. İşte Thomas Gainsborough'nun hayali buydu.

Timothy patikadan ayrıldı, dinlenebileceği bir açıklık bulunca ya dek yosunların, eğrelti otlarının arasından yürüdü. Açıklığın

çevresi kapatılmıştı, yankılanan ardıc kuşunun, tarla kuşunun tür-küsünü dinlerken az önce çıktığı patikanın anlamını daha iyi kav-ramaya başladı: İnsanı alıp götürdüğü öteki dünyayı anımsatan şeydi, ama aynı zamanda ormanın yalnızlığını, sessizliğini de önaylıyordu. Mutlaka girilmesi gereken bir yol değildi, ya da bu eski dünyada oylanmak için yolcunun sapıp çıkabileceği bir yol-du. İşte kendi bildik ağaçsız açıklığına girince hıçkırın, ölmek üze-re olan geyiğin öyküsüydü ve şimdi Timothy kendisinin de ağladığ-ını fark etti: sanki tümünden yeryüzünden yok olup gitmeden önce son kez yaşıyordu o da bir şeyleri. Gizli gölgelerin çekiciliğine ka-pılarak düşüncelere dalmış yalnız kişinin gelebileceği, bozulma-dan büyüyen tüm bitkilerde, çiçeklerde doğanın kitabını okuyabi-leceği yerdı burası. Çünkü tam burada, tarlalarda, süs bahçelerinde değil de burada duydu Timothy çevresinde gerçek geçmişin varlı-ğını; böylesine bir yerde, bir zamanlar İngiliz Putperestlerinin yap-tığı gibi, ölümlere danışabilir, eski çağları yaşayabilirdiniz. Ölüm gerçeğinin tam kendisiyle uzlaşmak mümkündü burada. Şimdi her şeyin içinde yatıyor görünen o hayali parıltıyı anlıyordu, gökyüzü-ne karşı yaprakların donuk parıltılı kıyılarına başını kaldırıp ba-karken sonsuz geceye daldığı sıra dünyanın çevresinde titreyen gümüş parıltı olarak gördü ışıklı havayı.

Ansızın akşam geldi, yolunu bulup ormandan çıkmak için ge-niş gizli açıklıklardan, alacakaranlık ormanlarından, hayal ovala-rından, düşüncelerinden doğrulup kalktı. Kolaylıkla geri döndü patikaya, eflatun ağaçların ötesinde şöylece bir görünümü yakala-yabildiği turuncu, acı yeşil ufka inen güneşi izlemek için azıcık oylanmadan edemedi. Ama şimdi günün sonunda odunla, bö-ğürtlen toplamak için gelmiş olan insan biçimleri de gördü; dallar-dan örülü zırha doğru kollarını uzatıyorlar, ya da vişne çürüğü toprağa eğiliyorlardı, onların eylemlerinde, çevrelerini saran ağaç-ların çizgilerinin, kıvrımlarının nasıl da doğallıkla yansıdığını gör-dü Timothy, çünkü onlar da ormanın bir görünümüydüler, ondan ayrı düşünülemezlerdi. Öylesine dinginlikle, sessizce çalışıyorlardı ki gürültü çıkarmamak için çocuk da kıpırtısız durdu; derken, ak-şamın daha derin gölgeleri, tonları düşmeye başlarken usulca ay-rıldılar. Solup gitmişlerdi sanki, arkalarında yalnızca yeşil yaprak-ların yumuşatılmış kahverengilerini koyu grilerini bırakarak.

Gökyüzü karanlık, uçucu şaşırtıcı buharlar içinde çözülürken Timothy kararsızlıkla durdu daracık patikanın yanında. Nasılsa son ışık kalıntılarını yakalamış olan o yaprakların, taşların kıyıla-

rındaki kızıl ışıltı dışında çevresindeki her şey karmakarışık, belirsizdi şimdi. O da aynı ışığı yansıtıyor mu diye elini öne uzattığı sıra yanı başında koşum takımlarının şingirtisini duydu; hemen sonra, birkaç dakika içinde sıska, ince uzun, soluk soluğa bir at, sırtında kendisi denli zayıf, iğreti biçimde tünemiş sürücüsüyle patikadan rahvan yürüyüşünde çıkageldi. Yaklaşırlarken Timothy, sürücünün papaz olduğunu, tepeden tırnağa siyahlara bürünmüş, başına da kendisinin atın sırtında oturduğu denli iğreti siyah şapka takmış olduğunu fark etti. Sol eliyle paçavraya dönmüş yuları kavırıyor, sağ elinde de atı ormandan geçerken bile okuduğu kitabı tutuyordu. Gerçekten de okuduklarına kendini öylesine kaptırmıştı ki atı neredeyse üzerine basacak gibi olana dek Timothy'yi görmedi.

"Aman, allahım," diye haykırdı papaz, "seni ezip geçebilirdik. Dur. Rosinante, dur." Atı öylesine yavaş gidiyordu ki Timothy'nin kılına bile dokunamazdı, ama yine de hemen duruverdi. "Şu ülkenin amma da büyük alanlarından koştum," diye sürdürdü sürücü, "aynı zamanda da kendi yolculuklar kitabımı okuyordum bir yandan." At yine rahvan yürüyüşüne başlamıştı, Timothy de yanı sıra adımlarını ona uydurdu; tam o aralık papaz eğilip, attan bir şeyler gizlemeye çalışıyormuşçasına, sır verir gibi konuşmaya başladı. "Ortak aklı biliyor musun? Bütün yolculukların başladıkları yerde bitmeleri gerektiğini, yoksa uzak ülkelere gittiğimizi hiç bilemeyeceğimizi? Dinle, benim yazar burada anlatıyor." Yine dimdik oturup elinde tuttuğu kitaptan okumaya başladı yüksek sesle. "Sonsuza dek aynı hep aynı ipi bir büküp bir açacak mıyız? Sonsuza dek aynı yolda –sonsuza dek aynı adımlarla?" Derken benim yazar anlatıyor yine aynı sayfada – sonradan bakmak istersen on beşinci cildin ilk sayfasında..." Timothy ciddi ciddi başını salladı buna. "Yazarım diyor ki, 'Eczacıların o fıçıdan bu fıçıya sıvıları dökerek yeni karışımlar yapmaları gibi biz de sonsuza dek yeni kitaplar mı yazacağız?' Şimdi söyle bana. Nereye gidiyorsun sen?" Timothy giysisinin kolundan altın rengi yaprakları eliyle silkip attı, ama yanıtlamaya olanak bulamadan papaz yine konuşmaya başlamıştı. "Ah elbette, sen de bizimle birlikte ata binmelisin. Benim kemiklerimin üstünde tek gram et bile bulunmadığına göre Rosinante seni de kolaycacık taşıyiverir. Atımla ben, senin de görebileceğin gibi o insan başlı at santor gibiyiz, tek parçayız. Benim adım Yorick. Tanıştığımıza memnun oldum. Gel işte, otur arkama." Böylece de Rosinante ormanda ilerken Timothy Papaz Yorick'in arkasında buldu

kendini; at sırtında giderlerken o iyi papaz hâlâ aralıksız konuşmaktaydı. "Görüyorsun, yavaş yavaş gidiyoruz, ama ben vaazımı verebilirim... öksürebilirim... uykuya dalabilirim... şu at etinden oluşmuş dorukların tepesinde giderken. Sonra yolumda bana yardım eden bir şey daha var. Şu hayvanın zavallı kafatasını görüyor musun? Önümde duran şu ölümün kafasının bana sağladığı ayrıcalıkla atın üstünde mekanik biçimde otururken dünyanın boşunallığı, zamanın uçup gidişi konusunda zevkli düşüncelere dalabiliyim. Nerelisin sen?"

İşin aslına bakarsanız bunu Timothy de pek bilmiyordu. Ormanın kıyısına varmışlardı, ama şimdi ortalık öylesine karanlık ki belirsizliğin içine sarılmış, bir kez daha ışığa doğmayı bekleyin ayrık nesneleri, bulanık kitleleri, biçimleri görebiliyordu. "Gainsborough" diye yanıtladı.

"Vay, vay, çok uzak yol."

"Hayır, demek istiyorum ki..."

Ama papaz kendi düşüncelerinin yoluna dalmıştı bile. "O ad da bir ressam da var. Diz viyolası çalar, eski İngiliz müziğini her şeyden çok sevmesiyle tanınır. Bir keresinde benim de gördüğüm bir taslağını yapmıştı onun. Neyse, dedikleri gibi her yolun bir başlangıcı olmalı."

Rosinante'nin üzerinde dimdik oturarak konuşmasını sürdürdü, ama ormanda geçirdiği günün ardından Timothy'ye öyle uyku bastırmıştı ki az sonra papazın alçak sesi, atın açık kırlarda ağır ağır yürüyüşü, uykuya dalmasına neden olan ninni gibi geldi. Uyandığında şafak zamanıydı, dünya canlanırken çevresine bakındı; renkler kendi uygun nesnelere geri döndü, ışık manzaranın içine işledi, görünümün tüm yüce biçimi sanki yeniden soluk alıp vermeye başladı. Papaz Yorick bacaklarını Rosinante'nin böğürlerine vurdu, esneyerek gerindi. "Yepyeni bir dünya bu" dedi. "Yeşil tepelerden esen hafif rüzgârı duyabiliyor musun? İşte kırlar, ötede de Salisbury. Ama şuraya bak, işte katedral. Senden ayrılacağız. İyi günler."

Timothy indi Rosinante'nin sırtından, ama Yorick'e gösterdiği incelik için doğru dürüst teşekkür edemeden papazla atı gözden yitip gitmişlerdi. Kırlarda yalnızdı, ansızın bastıran tek başınalık duygusuyla Salisbury Katedrali'nin kulesine baktı içtenlikle: Görünümün bir parçasıymış ya da ötelerde akan ırmağın koruyucu ruhuymuş gibi ağaçların arasında yükselirken insan yapıtı değil de doğanın bir yapıtıydı sanki. Çevresinde renkler, sıkıntılar içindeki

kafasını yatıştırıyor, bu yüce ışık, gölge düzeniyle değişmez bir ilişki içinde bırakıyordu; çünkü bu, duygu yüklü bir görünümdü, geniş kıvrımları, bağlayıcı çizgileri, Timothy'nin kendi içinde yan-kısını bulan tazelik, bolluk bu dünyanın güzelliklerle dolu olduğu çağrışımlarını uyandırıyor. Baktıkça ırmak, çayırlar onun içinde uzanıyor, daha önce hiç böylesine güzel olmayan gökyüzü yüreğine saplanıyor, onu bir düş gibi içine alıyordu. Bu yüce katedral yeşil yeryüzünden gökkubbeye yükseliyor, görünüm, onun kendi tutkusuymuş gibi üzerinde egemenlik kuruyordu. Öylesine uzun süre izledi ki sanki tüm dünya yerinden oynayabilirmiş, ama ağaçları, ırmağı arasındaki bu eski yapı içinde gizli mucize ruhuyla böylece kalacakmış duygusuna kapıldı. Hepsi tek bir yaşamdı.

Uzun çimenler arasından yürür, yeryüzünde karanlıklardan bir iz bırakırken üzerine yapışan parıltılı çiğle kırlardan geçip geri döndü. Çevresinde ışıkla gölge, hava akımlarıyla dalga dalga kabarıırken sanki bir duygudan öteki duyguya geçiyordu. Kırları geçerken önünde bir yaban tavşanına takıldı gözü; ayaklarıyla kırağıdan yükselttiği sis sıçradığı her yere güneşte parıldayarak asılı kalıyordu. Kalın bir çitin önünde durmadan önce çimenlerin üzerinde harika bir kıvrım çizen tavşanın izinden gitmeye karar verdi: Bir açıklık bulana dek çit boyunca yürüdü, açıklıktan geçerek geniş bir manzaraya bakan düzlük parçasına çıktı. İlk bakışta ormanlarla kaplı tepelerin tatlı eğimlerini, kuş sürüleriyle, hayvan kümeleriyle benek benek harika çayırlar, çok iyi işlenmiş topraklar, havuzlar, akan dereler, çiftlikler, kulübeler gördü, hepsi de ışıklar saçan çizgilerle, akan kıvrımlarla ufka doğru uzanıyordu. Sabah sisi kalkmaya başlamıştı şimdi, bu resmi, çok daha derin, daha ışıltılı bir yeşile dönüştürmüştü; küçük orman çizgileri gibi duran çalılara, kapılarına dek yemyeşil küçük çiftliklere, çingenelerin evlerini kurdıkları yerlerdeki ağaçların arasından sessizce yükselen duman-dan taşlara baktı. İşte böylece görünüm birleşiyordu gökyüzünün dinginliğiyle, John Constable'ın coşkusunun sabahında.

Sis yükseldikçe rüzgâr güçlendi, ansızın renk değişimlerinde, daracık derelerden bir anda çakan ışık parıltılarında, dalgalanan çimenlerde, yarışan gölgelerde, gözlemledi Timothy onun yeryüzünden geçişini. Şimdi tüm görünüm derinlikle, uzaklıkla doluydu, böylece de nemli havada dünyanın tüm renklerini içinde barındıran kocaman bir küre gibi titriyormuş izlenimi uyandırıyor: Rüzgâr ona doğru, sarı, kırmızı çiçekleri savururken eski bir duvarın gri taşı önce menekşe rengine, sonra yeşile döndü. Tüm dünya

Joseph Wright'ın bulguladığı donuk parlaklıkta yıkanıyordu, en koyu gölgelerde bile parıltı izleri vardı; sanki onlarınki kurşun renginin ya da arduvaz rengininkinden çok gömülü gümüşün karanlığıydı. Her şeyle dopdolu gökyüzünün parlaklığıydı; Timothy yukarı bakınca geniş havanın biçimlerle, hareketle dolu olduğunu gördü. Donuk donuk parıldayan bulut çelenkleri, sütunları, ağır ağır ilerleyen düzen içinde yüzerken karanlık bulutlardan oluşmuş daha alçak bir okyanus dinginlikle duruyordu. Renkli pırıltılardan helezonlar, halkalar, alçak bulutlarda, yüksek bulutlarda benzer biçimde parıldıyor, yeryüzünün tazeliği göklerin ateş katmanlarına yükselmiş gibi görünüyordu.

Ama şimdi görünüm değişmeye başladı. Hava daha soğudu, ufkun en soluk mavisinden yükselen kat kat karanlık giderek gökyüzünü kapladı; ışık çekildi manzaradan; sanki yeryüzü, üzerine gölgesini düşürüyormuş gibi bulutların içinde karanlık yamalar ortaya çıktı. Çalkantılı atmosfere tırmandı gri buhardan adımlar, sonra ansızın kocaman, donuk yağmur şeritleri süpürdü toprağı. Ama bu fırtına geldiği denli hızla dindi; sanki yağmur uzaklaşıp gitmeden önce iki yana sallandı, eğriler çizdi, Timothy başını kaldırıp fırtınanın geçişiyle yükselen, içinden dumanlar tüten kocaman, solgun bulut yığınları gördü. Tam yanı başında ağarmış bir ağaç duruyordu, geçirdiği tüm rüzgârlar, yağmurlar yüzünden kendi kasvetli müziğinin içine kefenlenmiş gibi duran eski bir taş duvarın kalıntılarına doğru eğilmişti. Ona yürüdü, kabuk kabuk gövdesinde, bu manzarada gözüne çarpan her şeyden daha yalnız, daha gizemli bir şey fark etti. Örselenmiş ağacın çizgilerinde, eski çağlardan kalma kulelerin, dik uçurumların, kayalıkların bu yeryüzüne ait olmayan bir ışıktayüzen hayalini gördü; benek benek yüzeyinde, alacakaranlığın, dumanlar tüten harabelerin, yalnızlığın duyumunu taşıyan en yabanıl patırtı vardı. Yıldırım öldürmüş olmalıydı bu ağacı, içinde John Martin'in dünyaya bakışını seçebilirdiği bir ısıltı bırakmıştı aklaşmış biçiminde.

Derken her şey çözülmeye başladı kabaran bir ışık dalgasında, hayır ışık değil, ışık bulutlarında, dünyayı sislerle, sessizlikle dolduran buğulu bir çalkantıda; şimdi sanki gökyüzüyle, yeryüzü, parıltı fırtınaları içinde yuvarlanan tek bir madde olmuştu, ufuk yuvarlılara, altın rengine, kırmızıya, sarı cevhere doğru yükseliyordu şimdi. Ama ya o ufkun altındaki dalga dalga kabaran renk neydi? Denizdi o, gerçek deniz. Gözlerini yaşlarla dolduran bir rahatlık, özgürlük vaadi taşıyarak saydam, yeşil yüzeyinden yansıyan ışıkla

parıldıyordu; üzerinde oynanan ışık çakımları, dilimleri, kobalt renginin, lacivertin sıvı derinliklerine sürüklenen patırtı mızrakları vardı. Dünyada bundan başka hiçbir şey yoktu, Timothy'nin görüşü sisle, buğuyla dolmuştu; yuvarlak okyanus, canlı hava, mavi gökyüzü, her şeyi, tüm düşüncelerin tüm nesnelerini önüne katıp süren, her şeyin içinden yuvarlanan bir hareketle, ruhla dolmuştu.

Hepsi ansızın dinginleşene dek biçimler çevresinde kayar, anafolar yaparken yüzüne savrulan sisi duyabiliyordu; sanki renkler anlatmak istedikleri düşünceyi bulmuşlar da artık kımıldamalarına gerek kalmamış gibiydi. Ayaklarının dibine uzanmış, düşüncenin mavi yarıklarıyla yol yol olmuş, aşağılara doğru spiraller yaparak inen kasvetli buğu akıntılarıyla bölünmüş koskoca bir sis denizine bakar buldu kendini. Bir manzaraya dönüşünceye dek yavaşlayan, yavaşlayan müziğe bakıyordu; varlığının yasaları renkte ve çizgide kendini ele veriyordu, tıpkı yeryüzü gibi kıvrılan, tıpkı şarkı gibi kıvrılan, tıpkı düş gibi kıvrılan çizgide. Turner'in İngiltere düşü. Sessiz biçimin okyanuslarına gözlerini dikmişken son basamağı ansızın bir uçurumun kıyısına dayanana dek yükselen yükselen, yukarılara tırmanan merdiven basamakları görebiliyordu; kocaman aynalar gibi parıldayan yarı saydam göllerin, dingin suların gümüşsü alanları olmaktan çıkıp onu yutmakla tehdit eden denizlere dönüşmesini izledi. Şimdi de bu dünyanın sarsılan sularının üstünde, hızla daireler çizen göklere doğru dönmüş sayısız yüz belirdi: yalvaran yüzler, öfkeli, acı çeken, yukarı doğru atılan yüzler, binlerce, kuşaklarca, yüzyıllarca.

Sonra akşam solup gitti, uykudan önceki yüzlerin görüntüsü gibi. Yüzeyi çok pürüzlü, derinlere inen, taa dibe giden yarıklarla dolu, parıltılı buzdan devsi alanlara dönüşmüştü şimdi okyanus. Bu deniz daha doğrusu bu koskoca buz ırmağı, havaya karışmış dorukları kuytularda asılı duran, kendine bağımlı dağların arasında kıvrılıp gidiyordu sanki. Buzlu, ışıklı dorukları, bulutların üzerinden güneşte parıldıyordu, onlardan iniyormuş gibi gelen bir sesin yankısını duydu Timothy: "Dolaşıp duran ruhlar, eğer dolaşıp durmanız gerekiyorsa daracık yataklarınızda yatamıyorsanız..." Ötesini duyamadı, ama tam o anda, kendisine doğru inanılmaz bir hızla yaklaşan bir adam biçimi gördü uzakta ansızın. Timothy izledi onu, sonra korku içinde yüksek sesle konuştu. "Bu, anlamı hiçbir zaman bulunamayan öyküyü anımsatıyor bana." Sonra bir kez daha sisler ve yağmur bastırdı, o biçim kendi yarattığı nemli dumanın içinden fırlayan bir trene dönüşmüş gibi geldi Timothy'ye.

Hiçbir şey, hiçbir nesne, hiçbir görünüm asla durağanlaştırılmaz-
mışçasına dünyayı nem çelenklerine boğdu yağmur, buhar ve hız.

Ama sonra, birbirinin çevresinde girdaplar yapan renkler, hız-
larını yitirmeye, hız kesilirken de kendilerini oluşturan gölgelere,
tonlara ayrılmaya başladılar: menekşe rengine, koyu yeşile, solgun
ölü sarıya, incecik ayın altında parıldayan bir sürü rengin paslı iz-
lerine. Ağaçlardan oluşmuş kemerler vardı, at kestanesinden, me-
şeden; onların ötesinde de, yansıyan ışıktaki parıldayan bir tepenin
kubbesi. Burası vahşi bir yer değildi, fırtına, çalkantı yeri değildi;
ölen ormanın, çürüyen yıldızların renklerine bulanmış bir hayal
vadisiydi. Akşam yıldızıyla, ayışığı altında vadi: Sanrı gibi bir ara-
ya toplanmış biçimlerin arasında parıldayan Samuel Palmer'in İn-
giltere hayali. Önünde duran tepedeki beyaz taş dizilerini sayabi-
liyordu Timothy, sonra da adımlarının çevresinden fışkırmış
gibi görünen, parıltılı yeşil eğimi tırmanmaya başladı; koyu kırmızı
toprakta bir sırta ulaştı, üzerindeki katırtırnakları mavi gölgelere
sarılmış, çıplak toprakları giderek soluklaşan açık renklerle ötelere
yayılan heybetli bir kır gördü önünde. Bu bırakılmış yerlerde bir
zamanlar esen rüzgârın azgınlığını gösteren tüm sivriliklerini aynı
yöne uzatmış zayıf dikenlere karışan bir dizi bodur köknar ağacı
ilişti gözüne. Yine de gerçekten bu ölçüde bırakılmış mıydı? Kirece
bulanmış bir dizi dik taş, bu kayıp ülkede bir yolun varlığını göste-
riyordu; sonra, başlarının üzerinde parlayan akşam yıldızının içinden
çıkmış gibi iki kişi kırdan koşarak geldi. Timothy'ye yakla-
şırlarken onların çocuk olduklarını gördü; kırdan çıkıp Timothy'ye
engebeli bir yol gibi görünen yere saptılar, bu patıkaya ya da yola
doğru yaklaşınca kuzey yanına W.H., doğusuna G., güney doğu-
suna T.G. harfleri yazılı bir kum sütunu buldu. Yazların, kışların
yıprattığı bu kitlenin dibine yakın yerinde bir delik vardı, eğildi-
ğinde içinin salyangoz kabuklarıyla, çakıllarla dolu olduğunu anla-
dı: Kabuklardan birini dışarı çıkarttı, ayışığında, helezonlar yapan
biçiminin, içinde durduğu görünümle aynı hayali yansıttığını gör-
dü. Şimdi yanı başında sesler de duyuyordu, çocuk sesleri, yakın-
larda saklanıyor olmalıydılar, belki katırtırnaklarının arasında çok
sevdikleri bir yere sığınmışlardı. Genç bir kızın sözcüklerini dinle-
di: "Şimdi sana meydan okusam, tehlikeye atılır mısın? Atılırsan
seni saklarım. Burada tek başıma yatmayacağım: beni metrelerce
derine gömebilirler, üzerime şu kiliseyi kaldırıp atabilirler; ama
sen benimle oluncaya dek huzur yüzü görmeyeceğim. Asla huzur
bulmayacağım." Ansızın ortaya çıkıp kırdan koşmaya başladı; gülü-

yordu, sonra dönüp haykırdı, "Koş, Heatcliff, koş," diye haykırdı ufukta gözden yitmeden önce. "Koş, Heathcliff, koş. Saklandığın bu hayal içinde kısıtılmadan önce koş. Koş." Sonra hayal sönüp gitti. Güneş yükseldikçe, kendi parıltısıyla dünyayı doldurdukça, ay ve akşam yıldızı ölgünleşti. Onun dengeli parıltısında şimdi geri döndüğü vadinin tüm ayrıntılarını görebiliyordu Timothy; leylak rengi gölge parçacıklarından fışkıran her bir çimen yaprağı sanki tek tek sayılabiliyordu titreyen havada. Çevresini saran tüm pırıl pırıl renkleri yumuşatacak, hindiba yumaklarının, tomurcuklarının, renk renk yeryüzünün, çakılların, derenin dibinde tertemiz duran gri taşların keskinliğini bulandıracak hiçbir renk oyunu yoktu: Tüm bunlar boya ve gölge açısından doğada bulundukları gibi çeşit çeşittiler, anlık parıltılı ışığa bulanmışlardı. Sanki güneş birdenbire bulutların arasından çıkıvermişti, Ford Madox Brown'ın o resmindeki o anda tüm dünya şenlenmişti. Timothy yarı saydam dereye, menekşe rengi çimenlere bakarken bu uçuculuğa âşık oldu, hem bu manzarayı izleyen küçük kıza da yarı yarıya âşıktı: Timothy burada durakladığından beri suyun kıyısındaki aynı yerde duruyordu o da. Ah, kolları gerçekten duyarlılığını yitirmişti. Dirseklerini çimenlere batırıyor, yıllarca önce bir şubat öğle sonrası görüldüğü gibi Dorlcote Değirmeni'nin önündeki köprüde durduğunu düşünüyordu. Kocaman kestane ağacı altında oturduğu zamanları, kamışların tüylü tepelerini topladığı, yeşil kırların arasından büyük Floss'un öne atılarak yükselen gel-gitini izlediği zamanları. Şimdi gerçekten anımsadığı bu muydu, çocukluk anısının ansızın bastırmasındaki canlılık ve kesinliği taşıyan bu manzara mıydı? Yoksa o, ırmağın üzerindeki küçük odasında, önündeki masada duran mektup dışında odadaki her şeyi loşlukta bırakan tek bir mumla oturan Maggie Tulliver'in anısı mıydı? "Ah, tanrım, neredeyim ben?" diye haykırdı yalnızlığı içinden. "Eve götüren yol hangisi?"

Ah, tanrım, neredeyim? Karanlık bir ırmağın kıyısında duruyordu Timothy, damağında sisli Londra akşamının incecik sülfür tadını duyuyordu belli belirsiz. Evet, Thames'in üstüne asılı köprülerden birinde duruyordu; çalıştığı galerinin dışındaydı, ama bu başka bir zamandı. Gece resmi. Rıhtımların, ırmak kıyılarının arasından süzüldü karanlık, evlerin gölgelerine, ırmağın kıyısındaki yapılara karıştı; ama öylesine yumuşak, kentin tüm içcekişleriyle öylesine dolu bir karanlıktı ki neredeyse içinde ışığı toplamıştı. Yumuşak renklerden şeritleri, Whistler'in sürgününün hüznünü ser-

gileyen İngiliz manzarasıydı bu aynı aynı zamanda. Solgun ışıklar parıldadı ırmağın üzerinde, böylece de ortalandaki karanlığa karışınca dek ırmağın yüzeyi yukarılara yükseliyormuş gibi göründü; kıyılarında kımıltısız duran gri, gümüş rengi parçalar da vardı, onların yansıyan ışığında Timothy kaynaşan sisten bir görünüm yakaladı. Köprüde, arkasında ayak sesleri duydu, sisli havanın içinden iki kişinin sözcükleri çevresinde uçtu.

"Bir bakıma. Nasıl istiyorsan öyle yap, Jasper."

"İstersen gidip onu görürüm."

"Öyle korkuyorum ki. Hayır, yazmak daha iyi olur."

"Pekâlâ. Öyleyse yarın öğleden sonra alır mektubu."

"Son postadan önce gelmesin. Gelmesi çok daha iyi. Yapabilirsen ayarla bunu."

Sonra gitmişlerdi. Hedefini şaşırmış sözcükler; yine de ne kadar anlam çıkartılabiliirdi onlardan; bu sisli gecenin atmosferiyle örülmüş olarak? Hiç kuşkusuz kendi kasvetli öyküleri vardı, şu yürüyüp ondan uzaklaşan, kentin sessizliğine dalan iki kişinin.

Ansızın ve usulca bir el değdi omzuna, korku içinde döndüğünde tepeden tırnağa beyazlara bürünmüş, yapayalnız bir kadın gördü; karanlık sisin içinde bir yerleri gösterirken ağırbaşlı sorgulamayla eğilmişti yüzü. "Londra'ya giden yol bu mu?" diye sordu.

"Ama burası Londra zaten?"

"Öyleyse senin önünden yürüyen iki kişiyi izleyeyim. Belki de aynı yöne gidiyoruzdur."

Güldü, yoluna gitti, Timothy'yi üşümüş, tedirgin bırakarak. Her neyse, neredeydi o? Çevresinde kımıldarken bir kez daha baktı sise, kayan parıltısı içinde başka biçimler, başka nesneler gördüğüne inandı. İzlenimler. Işık noktaları. Girdap. Renk kareleri. Soyut biçimler. Gölgeler. İşte her şey böyle başladı, diye düşündü. Sonra uyandı, hâlâ Gainsborough manzarası önünde oturur buldu kendini.

on beş

Üç yıl çalıştım galeride; süre olarak verildiğinde uzunmuş gibi görünüyör ama çabucak geçiverdi. Belki de boşuna geçirilmiş yaşamın belirleyici özelliği bu; ziyan olup gidişini, ne kadar sürdüğü değil ne çabuk yok olduğu belirliyor. Birkaç ay sonra, gece denetim görevinden, gündüzleri bekçiliğe terfi ettim, ara sıra uğrayan ziyaretçilerin ortasında sessizce durarak geçirdim saatlerimi. Bana yalnızca şöyle bir göz atıyorlardı, burada çalışmanın en tuhaf zevklerinden biri de görünmez olduğum duygusuydu; duvarlardaki resimlerin çok daha kalıcı kimlikleriyle hiçbir insan varlığının başa çıkamayacağı kanısındaydım, ama tuhaftır ki çoğu kişi onlara bakmıyordu bile. Gizlice birbirlerini süzerek dolanıyorlardı ortalıkta yalnızca.

Karşılık olarak ben de onları inceliyordum. Ya bir davranış, ya ansızın yapılan bir hareket, ya da paltonun, ceketin biçimi olabilir-di bu; yani herhangi bir şey dikkatimi çeker, ondan sonra da öylesine büyük bir hızla, keskin bir dikkatle o kişinin varlığının içine fırlatılırdım ki aşırı yüksekliklerden yere düşüyormuşum gibi olur-dum. Belki de kendime özgü, düzgün bir yaşamım olmayışı, beni ötekilerin yaşamına karşı böylesine duyarlı kılıyordu; belki de bunun rüyalarım-la ilgisi vardı. Niçin olduğunu bilmiyorum, şimdi bile; yalnızca oluveriyordu. Yaşlı bir kadın vardı, anımsıyorum, pencereden görünen manzara, herhangi bir resimden daha çok ilgisini çekmişti. Kırmızı kumaştan paltosunun yıpranmış kıyılarına baktım bir an, sonra ansızın sanki onun küçük evinde, yanı başında duruyordum: Sedirdeki tozun kokusunu duyabiliyordum, ocaktaki yanmış, eski gazete parçalarını görebiliyordum, oturma odasından mutfığa giderken kendi kendine mırıldandığını işitebi-

liyordum. Ölmüş kocasını, yıllardır uzaklarda olan oğlunu biliyordum. Tüm bunları görüp tanıdım, sonra da aynı biçimde ansızın o cam kıyısında oyalanır, usul usul denize doğru kıvıldaayan ırmağı izlerken ben de galeride yanındaydım. Sonra birdenbire babamı düşündüm.

Tek arkadaşım Stanley Clay'di. Hâlâ galeride çalışmayı sürdürüyordu, öğle arasında birlikte Thames'in kıyısına iner, setin üstündeki bir sırada sandviçlerimizi yedik. Genellikle birbirimize hiçbir şey söylemez, geri dönme zamanı gelene dek gözlerimizi suya dikerdik yalnızca, ama arada sırada Gloria'dan söz ettiği de olurdu. "Dün sokakta önümden geçti" derdi örneğin, ya da, "kardeşini sordum. Anımsıyor musun kardeşini?" Hâlâ onu izlediğini, bazen de onunla konuşmaya çabaladığını çok iyi biliyordum; oysa Gloria'nın onu yine adam yerine koymadığının, hatta alay ettiğinin farkındaydım. Bunu yaparken gülümsediğini görebiliyordum. Sonuç olarak, aylar, yıllar geçtikçe daha da solgunlaştı, daha da boşuna yıprandı. Sessiz düşüncelere dalmış insanın yüzünden geçip giden, gerçek benliğin ipuçlarını eleveren, temelde hiç değişmeyen tek anlatım vardır her zaman; şimdi Stanley'in yüzünde, bir zamanlar olduğu delikanlının, daha sonra olacağı yaşlı adamın hatlarını görebiliyordum.

Derken günün birinde, ırmak kıyısında otururken Gloria çıkagelip önümüzde durdu. "Ne bu böyle?" dedi. "Hayvanat bahçesinde beslenme zamanı mı? Üniformalarınız içinde pek de hoş görünmüyor musunuz siz ikiniz?"

Sıranın üstünde titreyerek iki büklüm oldu Stanley; gözlerini yere dikti, kaldıramadı. Stanley'in içinde bulunduğu durumdan ötürü öylesine keskin bir üzüntüye kapıldım ki Gloria'yla konuşmaya korkmadım. "Ne arıyorsun burada Gloria?"

"Resimleri görmeye geldim, değil mi?" İnanmazlıkla güldüm, o da eski, öfkeli tarzıyla parlayıverdi. "Bu suç değil, herhalde. Yani, sen benim hiçbir şey bilmediğimi sanıyorsun. Ama biliyorum. Babacığına sor. Güzel tabloların hepsini biliyorum." Bir an Stanley'e göz attı. "Fotoğrafların da." Şimdi Stanley başını kaldırıp baktı ona, Gloria zafer kazanmışçasına gülümsedi. "Merhaba Stan. Saçını kestirsen iyi edersin." Yine bana döndü. "Babana benden selam söyle." Aynı sevinçli gülümseme yayıldı yüzüne, yanımızdan ayrıldı.

Hepsi buydu: Bizimle alay etme ya da küçümseme isteği dışında buraya gelmesinin hiçbir nedeni yoktu. Belki de Stanley'i avuncunun içine nasıl aldığını kanıtlamak, bunu da benim önümde ser-

gilemek istiyordu. Belki de yapacak daha iyi bir şeyi olmadığı için aklına esivermişti gelmek. Stanley hâlâ kamburunu çıkarmış oturuyordu sırada, ama artık titremiyordu; gözleri yerde, hiç sesini çıkarmadan oturdu yalnızca, sonunda omzuna dokunup onunla birlikte galeriyle geri döndüğümde de hiçbir şey söylemedi.

Gloria babamdan söz ettiğinde içimi bir anlık suçluluk duydum, gu-su kaplamıştı, çünkü iki yıldır onu görmemiştim. Galeride çalıştığım ilk birkaç ay Lambeth'teki küçük odamdan Albion Sokağı'na sık sık yolculuk yapmıştım; o zaman bile benim yokluğumda babamın giderek daha özensiz, daha dağınık olduğunu hissetmiştim, ama böylesi belirtileri dikkate almamayı seçmiştim. Onun için çok daha yapayalnız bir koşul olması gereken şeyden ne yakındı, hatta ne de bunu ağzına aldı. Tek başına kalmaktan mutluluk duyduğu zamanlar bile vardı; kumar oynamasının sonuçlarına karşı beni korumaya çalıştığından kuşkulaniyorum şimdi. Gücsüzlüğünden, yoksulluğundan utanıyordu. Böylece de ona gidişlerim daha seyrekleşti zaman içinde; bazen Albion Sokağı'na gidişimin üzerinden haftalar geçiyordu. Derken kasım başlarında bir akşam ona gittiğimde artık orada olmadığını gördüm. Şimdi onun dairesinde İrlandalı bir aile oturuyordu, babam bulunabileceği hiçbir adres bırakmamıştı. Yok olmuştu. Bu durumun içime su serptiğini itiraf etmeliyim şimdi. Ağır ağır çöküşü bana acı veriyordu; içinde bulunduğu duruma duyduğum kaygıdan çok, onda kendi geleceğimin yansısını gördüğüm için. Çünkü kendi yaşamımdan da utanıyordum; tatsız tuzsuz bir işte, tatsız tuzsuz bir tekdüzelik içine yerleştiğim için utanıyordum. Üniversite, ya da gece enstitüsüne girme yeteneksizliğim yüzünden utanıyordum. Her neyse, eğitim düşüncesine duyduğum ilgiyi yitirmeye başlamıştım, kendi yaşamımı kazanma zorunluluğum, başarısızlığıma boyun eğmeme neden oluyordu. İşte böylece, hiçbir zaman İngiliz edebiyatı okuyamadım sonuç olarak. Zıyan olmuş bir yaşam bilincinden daha aşağılayıcı şey olamaz. Ruhu lekeler o, umudun önünü keser, eyleme geçme, değişiklik yapma dürtülerini mahveder. Bütün bunların bana babamdan miras kaldığına, bu yüzden de onun ağır ağır yıkımını böylesine kaygıyla izlediğime inandığım zamanlar oluyordu. Mümkün müydü bu; bana kalan mirasın gerçek doğası bu muydu, kuşaktan kuşağa geçen yavan bir yaşam kalıtı mıydı? İşte böyle kimseye söz etmedim babamdan, Stanley'e bile, yıllar geçip gitti.

Yaşamımın değişmesi gerektiğinin bilincine varıncaya dek toplam üç yıl. Ansızın ilham gelmedi yine de; olup olacağı yalnızca

dedemleri bir kez daha görmek, ilk yıllarımdan bazılarını geçirdiğim çiftlik evine yeniden gitmek için duyduğum beklemedik, ama güçlü istekti. Okul çocuğu olarak sık sık yürüdüğüm beyaz yolun hayalini gördüğüm zaman bir sabah galeride oturuyordum; yaz sıcağında pişen tozun kokusunu duyabiliyordum, iki yanında büyüyen çalılara dokunmak için uzanabildim bile. Sonra geçip gitti, bütün içimi dolduran dinginlik, güvenlik duygusuyla baş başa bıraktı beni. Yeni bir yaşama başlayabileceğime ilişkin gerçek inancım yoktu, çünkü o zaman bile böyle bir şeyin imkânsız olduğunu anlıyordum; zaten içinde işleyip duran böylesine çok sayıda güç varken hiçbir yaşam bütünüyle yenilenemez. Babamın kendi ziyan olma ve utanç bilincini bana miras bıraktığından kuşkulandım mıydım zaten? Hayır, o sıra, yalnızca işimi bırakıp bir süre için dedemlere dönmeyi istedim. Önceden onlara yazmak aklıma bile gelmedi: Nasılsa hep beni orada bekliyor olacaklarını varsayıyordum. Kararımı işverenlerime anlattım, sonra Stanley'e bir ay içinde Londra'ya döneceğimi açıkladım. Buna inanmıyordum, ama son ayrılığı yaşamaya katlanamazdım.

Sonunda Yukarı Harford istasyonuna varıncaya dek bildik kirlardan geçtim trenle, içim hafiflemiş olarak. Orasının değişmiş olmasını bekliyordum – benim kendi yaşamımdaki değişiklikleri yansıtmamasını bir bakıma – ama hâlâ bu yöreye has sarı taşlardan yapılmış aynı bekleme odası, platformun yanında iyi bakılmış çiçek dizileri vardı. Bavulum bir taneydi (hâlâ çok azdı eşyalarım), beni çok iyi bildiğim yolun başında bırakan otobüse bindim. Kasım sonlarıydı, dedemle birlikte bu daracık patikadan ilk yürüdüğüm, sırtımda kış güneşinin parlaklığını duyduğum yılın aynı mevsimiydi, sanki bu arada kalan yıllarda hiçbir şey olmamıştı. Bir zamanlar dedesiyle birlikte yeni evine doğru isteksizce giden o çocuğa hâlâ çok benzediğime hiç kuşku yoktu. Kendimle ilgili tek bir şey anlamıştım, o da kendi benliğimdi; değişen koşulların, değişen duygusal durumların altında korunan her zaman aynı temel kimlik vardı. Nasılsa, çocuk olarak kavradığım dünya düşüncesinin, hâlâ taşıdığım düşünce olduğunu da anladım; dünya, benim için hep babamın varlığıyla dolu bir hayaletler yeri olacaktı.

İşte böyle, o beyaz yoldan yürürken niçin dedemin benimle hep dobra dobra tarzda konuştuğunu da anlamaya başladım; küçük bir oğlanın da, herhangi bir yetişkin kadar kavrayabileceğini biliyordu. Şimdi bahçe kapısını açar, onu çiçekliğin üzerine eğilmiş bulurken yine aynı biçimde davranıyordu bana. "Merhaba" dedi,

sanki ondan daha d n ayrılmışım gibi. Doğrudu, i ini çekti. "Buraya hep g nebakanlar dikmeye niyetlendim, biliyorsun. Sen geri gelirsin diye."

"Geri geldim."

"Görebiliyorum." Elimi sıktı, o çok iyi bildiğim pırıl pırıl dolambaçsız bakışlarıyla baktı. "İşte, Bayan Sinclair de geliyor."

Anneannem evden çıkmış bana doğru koşuyordu. "Biliyorduk" dedi beni kucaklarken. "Biliyorduk." Köpeğimiz, Pazartesi,    m z n çevresinde havladı, sonra patilerini üstüme dayadı.

O  gle sonrasının geç saatlerinde mutfakta otururken son birkaç yıldır bana neler olduğunu açıklamaya çalıştım onlara. Bir süre için nasıl babamla çalıştığımı anlattığım zaman birbirlerine çabucak göz attıkları dikkatimi çekti. Geleceğe yönelik hiçbir umut taşımayan bir iş olduğunu vurgulamama karşın galerideki çalışmam onları daha çok mutlu etmiş gibiydi. Uzun süre ortadan yok oluşum yüzünden özür dilemeye çalıştığım zaman dedem sözümü kesti. "İ g d lerini izledin," dedi, "yapman gereken de buydu zaten. Doğru zamanda geri geri geleceğini hep biliyorduk."

"Doğru bir zaman bulunduğunu hiç düşünmemiştim."

"Hep doğru zaman vardır. Hep doğru yer de vardır. Buraya geri dönüşünün nedeni bu değil mi zaten."

"Gerçekten" diye ekledi anneannem istekle. "Herkes bir yerlere aittir."

Belki de sonunda yanıtı bulmuştum. Kendi kimliğimi, içimde değişmeden kalan şeyi duyumsamış olabilirdim, ama neler içerdiği konusunda belirgin bir düşüncem yoktu; ya da nereye ait olduğu konusunda. Yoksa Stanley Clay'in sefaletinin kaynağı bu muydu, bir yere ait olmama duygusu muydu?

"Babanla ilişkini sürdürüyor musun?" diye soruyordu anneannem.

Nasıl yanıtlayacağımı bilemedim. Onu bırakıp gittiğimi ya da savsakladığımı düşünmelerini istemiyordum, ama onunla ilişkimi kesişimin koşullarını açıklamakta zorlanıyordum. Söylemeyi düşünebildiğim tek şey, "Pek değil" oldu. Bir şeyler daha bekledikleri çok açıktı. "O hep başına buyruk biriydi."

Dedem ısrarla bana bakıyordu, kızardım. "Sanırız biz onu gördük, Timothy. Hayır. Pek  yle değil. Onun  zerine bir şey gördük. Adını bir afişte gördük." Aman, tanrım, bu da neydi böyle? Polis mi arıyordu? Öldürülmüş m yd ? Sanırım gülmeye başladım. "Sirk afişinde."

"Ne?"

"Sirk ve panayır." Onun yerine anneannem yanıtladı.

Hâlâ ne demek istediklerini anlayamıyordum, şimdi huzursuz olan anneannem kocasının konuşmasını bekliyordu. "Adı orada yazılıydı, Timothy. Clement Harcombe. Büyücü. Hipnozcu."

Kendim de şaşmama karşın bir kez daha güldüm. "O hiçbir zaman büyücü olmadı." diye bağırardım. "Hepsi gerçektir."

"Neyse, yazan buydu. Afişle tartışamazsın."

Şimdi babamın yok oluşunun nedenini görebiliyordum: Gezgin yaşamı'sürdürmek için Albion Sokağı'ndan ayrılmıştı, bana anlaşılabilir görünse de yeteneklerini panayır yerlerinde kullanmayı seçmişti. Ama bize danışan onca insanı nasıl ardında bırakabilmişti? Sonra aynı şeyi önceden bir kez daha yapmış olduğunu anımsadım, o eski salondan son kez yürüyüp çıktığı zaman. Ama sonra da bu noktaya gelmek: sirk göstericisi olmak...

"İyi bir yer seçmişler" diyordu anneannem. "Taa benim genç kızlığımdan beri o otlaklarda panayır kurulur hep."

"Ondan da çok önceden beri, Bayan Sinclair. Çok önceden beri." Dedem sanki bir bakıma beni avutmaya çalışıyor gibiydi. "Yüz yıllarca önce gezgin oyuncular gelirdi oraya."

Yanıtı özellikle bilmek istemesem de, "Onu gördünüz mü?" oldu tek sorabildiğim.

"Hayır, Timothy, görmedik. Yalnızca sözcükleri gördük. Daha fazlasını araştırmadık." Dedemin anlatımından araştırmaya hiç istekli olmadıkları açıkça belliydi.

"Yorgunum" dedim. "Azıcık dinlensem iyi olacak, sanırım." Ama uyuyamadım. Annemin eski odasında yatakta tepeden tırnağa giyinik olarak uzandım, yıllarca önce geri dönüşüm şerefine koyu mavi üzerine beyaz yıldızlar boyanmış tavana diktim gözlerimi. Şimdi, bir kez daha her şey değişmişti. Babamı acı duymaksızın düşünemiyordum; duyduğum acı kendi adıma değil, onun aşağılanmış, düşkünleşmiş görüntüsü içindi. İşte tam o anda bir şey daha yaşadım. Yatakta yatarken soytarı giysisi giymişim, yüzüme soytarının beyaz makyajı bulaşmış gibi oldum. Annemin odasında soğan başı gibi kırmızı bir burunla, koskoca kızıl ağızla, kınalı perukla alay konusuydum. Duyumum öylesine canlıydı ki bir an o düşlerden birinin içine girdiğimi sandım, ama yaşadıklarım beni yalayıp geçmişti. Derken, sonunda uykuya daldım.

Ertesi sabah eski okulumu yine görmek için duyduğum güçlü istekle Yukarı Harford'a gittim. Duyduğum bu ilgi o sıra beni bile

şaşırtmıştı, çünkü son üç, dört yıldır St. Williams aklımın ucundan bile geçmemişti; ama büyük değişim anlarında, daha önceki yaşamdan görünümlere geri dönmenin çok alışılmış bir şey olduğunu anlıyorum şimdi. Sanki belli evlerin, ya da yolların öylece kalmaları, kişinin kendi yaşamında da kalıcı bir şeyler bulunacağı umudunu veriyormuş gibi süreklilik gerçeğinde bulunabilecek bir rahatlık olabilir, ya da o yalnızca basit bir özlemi yansıtabilir, bilmiyorum. Nedeni her neyse, kendimi bu kış gününde, okulun demir parmaklıkları dışında oyalanır buldum.

"Çok daha küçük görünüyor, değil mi?" Hemen tanıdım bu sesi. "Geri döndüğünde her şey çok daha küçük görünür." Her zaman yaptığı gibi belli belirsiz sallanarak, bu dünyada dengesini bulmaya çalışarak duruyordu yanı başımda Edward Campion. "Oysa, sanırım ben hâlâ aynıyım. Daha da küçülmedim, değil mi?"

"Hayır, aynısın." Yüz yüze gelmek için döndüm. Ama sonra, birbirimize gülümserken bile, onun üniversite için tüm tasarılarını anımsadım. "Hâlâ burada olduğunu bilmiyordum" dedim. "Sanıyordum ki..."

"Sanıyor muydun?" Meraktan çok kendini savunuyor gibiydi sesi.

"Yok bir şey. Yalnızca seni görmeyi beklemiyordum." Bir an için söylenecek başka bir şey kalmamış gibiydi. Kapının demirleri arasından, onca yıl önce tanıştığımız okula baktık birlikte.

"Zavallı, total çocuğu işte burada bulmuştum" diyerek güldü Edward. "Haydi, gel, bir içki içelim. Neredeyse açılacak."

Yukarı Harford'un ana caddesinde bir meyhane vardı; okul günlerimiz sırasında koyu renk meşe kapılarından çeşitli durumlarda kezlerce geçmiştik, ama içeri ilk girişimdi bu. Oysa Edward orasını çok iyi tanıyor gibiydi, barın ardındaki biriyle hemen çene çalmaya başladı. Bir delikanlı masamıza içkileri getirirken, "Ian'ı anımsadın mı?" diye sordu. "Bizden büyük sınıftaydı." Birbirimize baş salladık, ama onu tanıyamadım. Bu bildik olmayan yerdé, şimdi kendimi eskisinden de yabancı duyuyordum, Edward'la konuşmakta bile zorlanıyordum. "Bir süre eski günlerden konuşmayı becerebildik, ama üniversitede geçirdiği yıllardan söz etmeye isteksiz görünüyordu. "İşe girdiğimi söylemedim sana, değil mi?" dedi sonunda.

"Bu yüzden mi geri döndün?"

Doğrudan yanıtlamamayı seçti. "Postanede çalışıyorum. Müdürlerden biriyim."

Babasının da bu işi yaptığını anımsadım. "Orada beni herkes tanıyor. Böylesi daha kolay." Ne demek istediğini anlıyordum; onun sakatlığını anlayan, sarsak, ayaklarını sürüyerek yürüyüşüne alışkın insanların arasında yaşamak daha kolaydı. Oysa bir kez gelecek için ne müthiş tasarıları vardı; bir başka zamanda, bir başka yerde kendisi için ne umutlar beslemişti. Hepsi boşa çıkmış gibiydi.

Çok hızla içiyordu Edward, yeniden bara gidip boş bardağını doldurdu; getirdiği küçük bir viskiyi yuvarladı ilk önce. "Bana üniversiteyi mi soruyordun?" dedi, gündeme getirmemeye karar verdiğim bu konuya ansızın dalarak. "Bitirdim, diplomamı aldım."

"Ne iyi..."

Elini kaldırarak daha fazla konuşmama engel oldu. "Hiç sevmemedim orasını. Hiç kendi yerimdeymişim gibi hissetmedim. Hep iyi davranılan biriydim, bu da beni tedirgin etti. Sonra da görüyorsun, çalışmalarına duyduğum ilgiyi yitirdim. Kendi üzerime yaptığım bir güven duygusu hilesi gibiydi. Anlıyor musun şimdi?" Anlamıştım: Sonunda sakatlığından kaçıp kurtulmayı becerememişti. Umutla, coşkuyla gitmişti üniversiteye, oysa kendine miras kalan şeyden kaçınmayı başaramamıştı; böylece de geri dönmüştü. İlk kez ne giydiğine dikkat ettim: Sıradan koyu gri takım giysi, ucuz beyaz gömlek, tanımlanması zor boyunbağı; hepsinin de üstünde onun solgun, kıvranan yüzü. Hüzünlü, ürkek gözleriyle bana bakıyordu. "Burada her şey çok daha kolay" diyordu. "Bana ilişmiyorlar. Keyfim yerinde değilse, ahbaplığım da pek iyi değildir." Öteki odadaki dededen kalma saat çaldı. "Geri dönmek zorundayım" dedi. "Şimdi artık ücret kölesi olduğuma göre."

Ertesi akşam buluşmayı kararlaştırarak dışarıda ayrıldık birbirimizden. Belki de içkiye alışkın olmadığım için ansızın öylesine keskin bir kedere kapıldım ki caddede yürümeyi bile zar zor becerebiliyordum. Kaldırımın taşları bile beni üzüntüye boğuyordu, hâlâ burada yabancı olduğumu bir kez daha anladım. Yıllarca önce Edward'la birlikte keşfettiğimiz o eski yerleşim yerine gelinceye dek yürüdüm azıcık kent dışına doğru; işte o gün atalarından söz ettiği gündü bana. Peki, buraya ait değilsem, nereye aittim? Geri yürümeye başladım. Sonra ansızın, babama ait olduğumu anladım. Şimdi bile. O sirkte çalışırken bile.

Daha mutlu bir durumda döndüm dedemlerin evine. Beklenmedik biçimde Edward'la karşılaştığımı söyledim onlara, ama öteki konuda çok daha dikkatliydim. "Şu panayırın adı neydi?" diye sordum o gece.

Hemen anladı dedem ne demek istediğimi. "Blackmore" dedi. "Her yıl gelir buraya."

Çözüm buydu, elbette. Sürekli aynı yerlere dönerek bütün ülkeyi dolaşıyordu panayır. "En son ne zaman gelmişti?" Elimden geldiğince aldırılmaz görünmeye çabalıyordum.

Şimdi öncekinden de ciddi biçimde "İlkbaharda olmalıydı" dedi dedem. "Blackmore her ilkbahar gelir buraya."

"Öyleyse yakında geri gelecek, öyle mi?"

"Yakında sayılır."

Şimdi, o zamandan beri yaşanan her şeyin ışığında, hepsi gerektiği gibi olmuş görünüyor bana: Yani, yaşam kendi çemberini bütünlüyor. Babamın sirk yaşamı içinde yitmesiyle bitiş olarak düşündüğüm şey gerçekte başlangıçtı. O sıralar dünyanın ters yüz döndüğünü sanıyordum; ama dünya yalnızca kendi yörüngesinde dönüyordu. Yapmam gereken tek şey beklemektir, geri gelecekti. Bana geri gelecekti. Dedemler de bunu fark ettiler ama hiç seslerini çıkarmadılar: Bir bakıma da haftalar geçerken yalnızca benimle birlikte beklediler. Hiçbir belirgin tasarım yoktu; yalnızca babamın hâlâ gezgin sirkle birlikte dolaştığından emin olmak istiyordum, sonra da nasılsa ona yaklaşmanın yolunu bulacaktım. Bana nasıl tepki gösterecekti, o alışılmadık kılıkta nasıl görünüyordu, bunlar kendime sormaya cesaret edemediğim sorulardı; yalnızca onu görmem gerektiğini biliyordum. Ardından belli sonuçların izlemesi kaçınılmazdı, ama onları önceden kestirmeye çalışmanın yararını göremiyordum. Kendi durgunluğuma kendim de şaşıyordum, ama yine de her günü hiç sabırsızlığa, tedirginliğe düşmeden geçirmeyi beceriyordum.

Dedemlerin yaşamlarının dingin temposuna bir kez daha alıştım. Öylesine kendine dönük, masum varoluş biçimiydi ki tıpkı çocuklara benzedikleri zamanlar oluyordu; benim yokluğumda nasıl da yaşlandıklarını görebiliyordum ya yine coşkuları, tazelikleri aynıydı hâlâ. Kimi zaman dedemin üzerine bir ağırbaşlılık çökerdi ama bu, ciddi bir oyuna dalmış çocuğun ağırbaşlılığıydı; dünyayla gerçekten barışık olduğunuz, içinde kendi yerinizi anladığınız zaman belki de varoluş gerçekten bir tür oyuna dönüşüyordu. Ciddi bir oyuna. Dedemlerin gerçekten çocuk oldukları zamanlarda da temelde aynı böyle olmaları gerektiği geliyordu sık sık aklıma; şimdi onlar da çemberlerini tamamlamışlar, onlara ilk kez canlılık veren ruhu yeniden ele geçirmişlerdi. Şimdi sık sık annemden söz ediyorlardı. "Cecilia," derdi anneannem, "şu ağacın altında oturma-

yı hep severdi." Ya da, "Cecilia bu çiçek bahçesinin bakımını yapardı. Onun tomurcuklarını ilkbaharda göreceksin." Arkadaşları olmuştu annem, acı çekmeden andıkları, gittikçe kendilerine yaklaşan biri. Sanki ölümle birlikte ciddi oyunlarını birlikte oynayabilecekleri başka bir çocuğa dönüşmüştü.

Edward Campion'u sık sık gördüm, ama eski dostluğumuzu yeniden yaratmakta zorlanıyorduk. Eski konularımızın hepsini tartışmayı başarıyorduk, ama sanırım bunun nedeni yaşamlarımızın daha yeni olgularına değinmek istememizdi; ben babamdan hiç söz etmedim, örneğin, o da evden uzakta geçirdiği süreyi ağzına almadı. Acısını duysa da şimdiki yaşamında kabuğuna çekilmişti, kısa sürede bu içine gömülme durumunun, söylediği, düşündüğü her şeyi kapsadığını anladım. Eski coşkusu yok olup gitmişti, eskiden kimi zamanlar yaptığı gibi sakatlığına sövüp saymıyordu artık; onun yerine içiyordu, onun sürüklenen, sendeleyeni adımlarını evine yönelttiğim zamanlar da oluyordu. Söylediği gibi, o buraya aitti, ama bu aitlik duygusuna, yenilgi, hatta boşunalık bilinci eşlik ediyordu sanki. Sonunda her şeyin ödenmesi gereken bir bedeli vardı: Kaynağına geri dönmüş olmanın, eve gelmiş olmanın anlamı onun için hiçbir değişiklik olasılığı kalmamasıydı.

Blackmore Sirki'nin afişlerini gördüğüm zaman, bir Mart akşamı, işten sonra Edward'la buluşmak için Yukarı Harford'da yürüyordum. Hâlâ görebiliyordum onları, önümde: Parlak turuncu üzerine, siyah harfler, dipte de bulmayı umduğum sözcükler. CLEMENT HARCOMBE. BÜYÜK BÜYÜCÜ. Birlikte gezdiği panayırda sirkin, kent dışındaki otlaklara ay sonunda geleceği de belirtiliyordu. Böylesine göze batar biçimde babamın adının sergilenmesinden ötürü bir utanç duygusuna kapılacağımı sanmıştım, ama tersine içimi beklenti ve gurura çok benzeyen bir şey doldurdu. Niçin bu tür bir şey yaşadığım kendim için bile sır; yine de Edward'la buluşur buluşmaz, gördüklerimin hepsini anlattım. Hiç de şaşmadı. "İşte yaşam bu" dedi. "Gezgin yaşam. Özgür, kolay. Yine bir sorun var, elbet."

"Evet?"

"Ben büyüye inanmıyorum."

"Ah, ben inanırım." Nasıl çabucak, nasıl içgüdüsel biçimde babamı savunduğumun farkındaydım.

"Sen her şeye inanırsın, Tim."

"Hayallere inanırım. Büyünün de olup olacağı bu değil mi?"

"İlgisi yok."

Bu düpedüz yadsıyışını en iyi nasıl yanıtlayacağımı düşünerek bir an sessiz kaldım. "Ama kimse hayalleri olmadan yaşayamaz, Edward. Büyünün gerçekleşebilmesi olasılığı olmadan. Görmüyor musun bunu?"

"Artık hiçbir şey görmüyorum."

"Pekâlâ. Nasıl istersen. Ama ben kendi hayallerimi gördüm." Düşlerimden söz etmeye en çok yaklaştığım durum buydu, ama Edward yalnızca gülüp geçti; kabaca, anlayışsızca değildi gülüşü ama yine de daha fazla konuşmamı engellemeye yetti.

"Sanırım anlayacaksın" diye yanıtladı, "onlarsız da yaşayabileceğini."

"Ama iş oraya varırsa..."

"Ama iş oraya varır. Hep oraya varır."

Kasaba merkezinden uzaklaşarak Venn Sokağı boyunca kırlara doğru sürdürmüştük yolumuzu; okul çocuklarıyken yaptığımız türden yürüyüşlere benziyordu, belli bir yöne çevrilmeden, tartışmamızın ivmesiyle itilerek. "Ama yaşam neye benzer," dedim, "büyü olasılığı olmadan? Ya da hayaller? Umutsuz bir yaşam, öyle değil mi?" Şimdi gülmüyordu. "Sonra başka bir tür hayal daha var. Yaşlı Armitage'ı anımsıyor musun?"

"Müzik hocasını mı?"

"Evet. Onu. Bize nasıl da yeniden yeniden İngiliz müziğini çaldığını anımsıyor musun?" Edward başını salladı. "Onun da hayal gördüğünü düşünmüyor musun?"

"Neyin hayali tam olarak?"

"Bilmiyorum. Zamanın. Sürekliliğin. İngiltere'nin. Ne demek istediğimi bilmiyorum. Belki senin gibi o da, bir yere ait olmanın hayalini görüyordu..." Yolun sonundaki eski bir duvarın önünden geçerken birdenbire durdum; Blackmore Sirki'nin turuncu afişlerinden biri vardı üzerinde, babamın adını gösterdim. "İşte babam" dedim. "Büyük Büyücü." Geri döndük, birlikte içerek o her zaman ki süreyi geçirdikten sonra evin yolunu tuttum.

İlan edildiği gibi martin sonunda geldi sirk, buraya vardığı gece Yukarı Harford'un ötesindeki büyük otağa gittim, onun kuruluşunu izledim. Karavanlar, vagonlar çember çizerek park etmişti, çadırlar, kulübeler, atların dolaştığı yollar kamyonlardan çıkarılıyor, yavaş yavaş kuruluyordu. Gün boyu yağmur yağmıştı, çiğ tanecekleri, dönme dolap atlarının cilalı tahta yüzlerinden akıyordu; atış galerisinde ödül olarak kullanılan, içi dolu oyuncak maymunlardan bazıları şimdiden ıslanmıştı bile, arkalarda bir yerlerde, sirk

gösterilerine çıkan gerçek hayvanların mırıltılarını, homurtularını duyabiliyordum. Çadırların yeşil branda bezi güçlü rüzgârda çırpınıyordu; ince bir sis örtüsü, parlak renkli kulübeleri örtmüştü. Bütün bu karmaşanın içinde nasıl bulacaktım babamı? Onu şimdi, tüm bu hazırlıklar bitmeden görmek istiyordum: Anımsadığım gibi görmek istiyordum, hiç kuşkusuz dönüştüğü gösterici olarak değil. Bir patikayı geçtim, isteksizce sirk alanına doğru yürürken çok şişman bir adam ıslak çimenlerin üzerinden üzerime yıkılırçasına sıçradı. Yeni yeni kalınlaşmaya başlayan bir delikanlının çatlak, bozuk sesiyle, "Sen kuruldun mısın?" diye sordu bana. Başımın olumsuzladım. "Öyleyse seninle yarına dek hiçbir işimiz olamaz. Ancak o zaman açılacağız, görüyorsun ya? Yapması kolay değil mi? Anlaması kolay. Haklı mıyım?" Böylece bir sıçrayışta gerisin geri gitti.

Bu çılgınca eylem sahnesinin içine daha fazla dalıp dalmama konusunda kararsızlık geçirerek sessizce dururken solgun yüzlü, aşırı zayıf bir delikanlı yakınlardaki bir karavandan çıktı. "Selam, papa yamağı" dedi. "Kendi evinin çayırılarında korkunç biri olduğuna kuşkum yok."

"Afedersiniz?"

"Yok, yok. Sen beni affet. Nerelerden kopup geldin, İrlanda'dan mı?"

Şaşırıp kalmıştım karşısında, nasıl yanıtlayacağımı kestiremiyordum. "Babamı arıyorum" dedim. "Sanırım burada yaşıyor."

"Vatikan'ı ara. Sende Papa'nın burnu var. Gülerek kalçalarını iki yana çalkaladığı zaman bir delinin yanında olduğuma inanarak yabanılıkla çevreme bakındım. Galiba bu, dostluk gösterisi anlamına geliyordu. "Adı ne bakalım öyleyse, şu babanın?"

"Clement Harcombe."

"Ah. Clement. Aaa, şimdi işin rengi değişti. Şurada bulursun onu, Deniz kızının mağarasında." Mağarayı değil de, mavi, kıvılcıklı boyanmış karavana gösterdi. Teşekkür ettim; eğildi, geldiği yöne doğru gösterişli biçimde kalçalarını çalkaladı.

O karavana yaklaşımdan başka yapacak şey yok gibiydi ya, bu da beni huzursuz ediyordu; o kadavra gibi delikanlı beni yanlış anlamış olabilirdi, sonunda, bir deniz kızına dolaşmayı da hiç istemiyordum. Ama sonra, yaklaştıkça, açık kapının arkasından yükselen tanıdık sesi duydum: City Sokağı'ndaki eski salonda, birlikte çalıştığımız küçük tahta sahnenin kıyısında babamı dinliyor olabildim. "Elbette, bunun ötesinde bir dünya var. Kimileri ona ruhlar

dünyası der, ama ismin pek önemi yok..." Evet, bu babamdı; yanaklarıma kan hücum ettiğini duydum, nedense, ansızın kendimi çok yorgun hissettim. "O, gökyüzünün ötesinde, yukarılarda bir dünya değildir..." Konuşmasını sürdürürken havayı yaran işaret parmağıyla yukarıları gösterdiğini düşleyebiliyordum. "Burada o. Tüm çevremizde. Bizim bir parçamız." Bir an durdu, mırıldanan sesler işittim; ama çok yaklaşmak istemiyordum. Daha değil. "Başka türlü bakın ona. Eski bir evin atmosferinin, yeni yapılandan nasıl değişik olduğunu hepiniz bilirsiniz. Kapıdan içeri girer girmez size dokunan başka bir nitelik vardır onda, değil mi? O yerin ruhundan başka ne olabilir bu? Çatının üstünde uçuşan hayalet değildir, elbette, ama tuğlaların, eşyaların, döşemenin, duvarların bir parçasıdır. Ruhlar bizim aramızda derken anlatmak istediğim şey işte bu, ve bizim bir parçamız derken."

Karavanın açık kapısına doğru süzüldüm; kendime bile açıklamadığım bir nedenden ötürü, babam böyle şeylerden söz ederken bir yerlerde gizlenip kalmak istiyordum. Tuhaf biçimde de korkuyordum. Şimdi aşağı yukarı bir buçuk metre uzaktaydım, babamı göremesem de onu dikkatle dinleyen dört kişi iliştii gözümüne açık kapıdan. Yere uzanmış çok uzun boylu iki adam vardı – ayaklarını altlarına toplamış olmalarına karşın karavanı bir ucundan ötekine kaplamışlardı – ve önlerinde de, koyu yeşil giysiler, sarı bluzlarla birbirinin aynı giyinmiş iki ufak tefek kadın oturuyordu. Hepsi de konuşmasını sürdürürken arada bir öne uzattığı elini gördüğüm babamı dinliyordu. "Elbette başka ruhlar da var. Başka güçler. Haydi, şu eski evin atmosferine, mekânın ruhu diyelim. Uygun görünüyor, değil mi?" İki uzun adam başlarını sallayarak onayladı. "Ama sonra, manzara ruhları var. Ulus ruhları. İngiltere'de olduğunuzu hemen anlarsınız, değil mi? Nasıl da değişikdir o Fransa'nın atmosferinden, nasıl değişikdir Fransa, Almanya'dan? Hatta buna geçmişin ruhu bile diyebiliriz. Zamanın ruhu. O bizim bir parçamızdır, görüyorsunuz..." Eski salonda aynı etkiyi yaratmak için kullandığı o alçak dokunaklı ahengini duydum sesinin bir kez daha. "Tıpkı atmosferinin evin parçası olduğu gibi o da bizim parçamızdır. Etimiz gibi, derimiz gibi bir parçamızdır..."

Tam o anda dinlemeyi kestim, çünkü iki kadının beni gördüğünü dehşet içinde fark ettim: Bir an birbirleriyle fısıldaştılar, sonra da beni ötekilere göstermeye koyuldular. Ne yapacağımı bilemedim. Geri döne mezdim, şimdi olmazdı, öte yandan bu gizlenmiş durumda onunla yüz yüze gelmeye korkuyordum. Ama seçe-

nek yoktu. Karavana yürüdüm, kibarca kapıyı tıklattım, iki cüce bana gülümsemeye bile başlamışken içeri girdim.

Umduğum gibi şaşmamıştı babam gelişime, ama beni gördüğünde yüzüne tanımlanması zor bir tedirginlik anlatımı yerleşti. Onun için yabancıymışım gibi beni tepeden tırnağa süzerek, "Aman Tanrım" dedi. "Şu rastlantıya bakın. Doğru sözcük bu mu? Rastlantı? Benimle konuştuğundan emin değildim, yanıtlayamadan yine dinleyicilerine döndü. "Bayanlar, baylar" dedi. "Sizi oğlumla tanıştırayım."

"Biliyorduk." İki ufak tefek kadın bir ağızdan söyledi bunu, sonra biri ekledi, "Onu görür görmez anladık. Sana çok benziyor."

Bir an babamla bakıştık; gözlerimiz birleşti ama sonra o bakışlarını çevirdi. "Timothy," dedi, "kendi kişiliği olan bir erkektir. Aramızda benzerlik gördüğünüz için size teşekkür edeceğini sanmam."

"Hayır." Yanına yaklaşıp elini sıktım. "Onlara teşekkür ediyorum." Ve, evet, şimdi bile gördüğüm bir benzerlik vardı hatlarımızın genel çizgilerinde. Ya da daha çok, benim ileride dönüşebileceğim biçimlerden biriydi; belki de geleceğin hortlağıydı.

Tıpkı çocuk olduğum zamanlarda yaptığı gibi sıkı sıkı kavradı omzumu. "Görüyorsunuz işte sihirbaz nasıl kendi oğlunu bile ortaya çıkartabiliyor yoktan." Güldüler, ama inanıyorum, tedirgin de olmuşlardı. O da sezdi bunu. "Sanırım dostlarım, beklenmedik koşullar yüzünden bu toplantı sona ermek zorunda. Çok teşekkür ederim."

Arkalarındaki iki büklüm adamlar bacaklarını açarken iki kadının el çırpıtı; adamlar karavanın içinde ayakta duramıyorlardı, permasallarındaki dost devler gibi sürekli bana gülümseyerek eğildiler. İki kadın önden yolu gösterirken dördü tek vücut halinde ayrıldılar, bir an babamla yalnız kaldığımızı sandım. Ama neredeyse hemen sonra, karavanın arkasındaki küçük bölmeden gelen bir kadının sesi duydum. "Beni evladınla tanıştırmayacak mısın, Clement? Nelere can verdin bakalım?" Beline dek inen uzun siyah saçlı, orta yaşlı bir kadın kuytudan çıktı ortaya; bir eliyle saçını düzeltiyordu; yaklaştıkça tırnaklarındaki menekşe rengi ojenin, menekşe rengi rujuna uygun olduğunu gördüm.

"Seni deniz kızıyla tanıştıracabilir miyim?" dedi babam, ikimizin arasında gösterişli bir dansa girişmiş gibi önce ona doğru bir adım atıp sonra bir adım geriye gelerek.

Elimde olmadan yere baktım, ama görüldüğü kadarıyla son

derece normal iki bacağı vardı. Bakışımı anladı. "Yalnızca akvaryumun içinde deniz kızıyım, sevgilim. Balık kuyruğum benim işim." Bana elini uzattı. "Yüzgecimle tokalaş."

"Gerçek bir profesyonel" diye mırıldandı babam.

Nemli bir şey bekleyerek isteksizce tuttum elini; kuru neredeyse aşırı dinç bir tokalaşma biçimi vardı. Sonra gülümsedi, yan yan geçti bizi, başkaca şey demeden çıktı karavandan.

Şimdi ikimiz gerçekten baş başa kaldığımızda babam öncekinden de sinirli görünüyordu. Albion Sokağı'ndan ansızın yokoluşu konusunda hiç yakınmamaya hatta ondan söz bile etmemeye kararlıyım; sonuç olarak, ben de pek suçsuz sayılmazdım. Değişik bir yaşama başlamak için ondan ayrılmış, şu son üç yıldır izini bulmak için hiç çaba göstermemiştim. "Adını gördüm," aklıma gelen tek şeydi.

"Afişlerde mi?"

"Evet. İşte o yüzden geldim."

"Öyleyse biliyorsun, Tim. Kazançlı bir işim var." Güldü, ama önümde utanç duyduğunu söyleyebilirdim. "Haftada beş sterlin."

"Sihirbaz olduğunu bilmiyordum."

Bunu, suçlama ya da eleştiri olarak ele almış olmalıydı, çünkü kıpkırmızı kesildi. "Şimdi benim yaşamım bu" dedi usulca.

"Anlıyorum, babacım."

"Öyle mi?"

O sıra kendimin baba, onun çocuk durumuna geldiğine ilişkin çok tuhaf bir duyguya kapıldım; ancak birkaç dakika sürdü ama o geçiş anında ansızın kendi benliğimin bilincine de vardım. "Ne tür sihir bu böyle?"

"Yalnızca sahne sihri. Göz yanımları. Hileler. Yok etmeler. Bildiğin gibi, Tim, bunları çok iyi beceririm." Kendi geçmişine ilk değinişiydi bu, bir çeşit şaka gibi ele almayı başarmıştı; belki de bu yüzden beğenimi kazandı. "Bak." Elinin birini kulağıma koydu, oradan küçük bir mücevher çıkardı. Derken bir tane daha.

"Bunu yapmayı ne zaman öğrendin?" Sonra yıllar önce beni eğlendirmek için yaptığı benzer hileleri anımsadım ansızın. "Mutfakta da buna benzer şeyler yapmaz mıydın? Eski evimizde?"

"Büyü yapmayı ondan çok çok önce öğrendim. Sen daha aklımda bile yokken."

"Daha mı önce..."

"Annenle tanışmadan önce." Neredeyse bir şeyler daha anlatacaktı sanki, ama zorlayarak kendini sınırladı. Karavanın yan bölü-

mündeki oval pencereye gitti, arkasını döndüğünde elinde bir destek kitap vardı. "Sanki sihirle" dedi. "Bunlar Hackney Alanı'ndan kalma kitaplar. Senin ardında bıraktıkların. Anımsıyor musun onları?" Destenin üstündekini çok iyi anımsıyordum: Hep kitap rafımın sağ köşesine koyduğum İngiliz şiir antolojisiydi. Kitapları da burada sakladığına göre deniz kıızıyla birlikte yaşaması gerektiği geldi aklıma. "Yorucu bir yaşam bu, Tim, böyle yolculuk edip durmak. Haftalar boyu gidip durmak. Şiir beni rahatlatıyor, tıpkı eski günlerde olduğu gibi. Hiç değişmedim" diye ekledi şinirlilikle. "Gerçekten değişmedim. Dışarı gel benimle, sana hazırlıkları göstereyim."

Karavandan çıktık, hâlâ kurulmakta olan çadırların, kulübelelerin arasında, harıl harıl uğraşan insanları babam selamlarken doluştık. Saçı beline dek inen, orta yaşlı bir adamla konuşmak için bir an durdu. Sonra da sır verir gibi. "İşte bu güçlü adam" diye fısıldadı bana. "Deniz kızının amca çocuğu." Güve yeniği kürk palto giymiş bir delikanlıya el salladı sonra. "Akrobatlardan biri" diye mırıldandı. "Kaç kuşaktır buradalar. İşte şuradaki de Bob, esas palyaço..." Babamı seçer seçmez iki parmağını ağzına götürüp uzun tiz bir ıslık çalan, neşeli delikanlıyı gösterdi. Islık susar susmaz, "Oldukça iyi geçiniyoruz" dedi babam. "Aynı yolun yolcularıyız." Bir şeyler söylememi bekliyormuş gibi tuhaf tuhaf bakıyordu bana. Ama sonunda konuşan o oluyordu. Hindistan cevizi satıcısının yanına gelmiştik, babam onunla da birkaç laf etti -onu çok iyi tanıdım, önümde araba tekerleği gibi kalçalarını çalkalayan o çok zayıf adamdı. Uzaklaşırken, "Bu Dan..." dedi. "İkiye katlanıp örümcek adam oluyor." İşte o anda sanki hiç aldırılmıyormuş gibi başladı konuşmaya. "Annenle burada tanıştım. Yukarı Harford'da." Ne demek istediğini kavrayamadığımı açıkça gördü. "Blackmore Sirkisi'yle çalışırken tanıştım onunla. Eskiden. İşte o yüzden tüm sihir hilelerini biliyorum, Tim. Anlıyor musun? İşte şimdi sana bütün öyküyü anlattım."

Şaşkındım. Şu anda söylediklerinden çıkartabildiğim kadarıyla annemle tanıştığı sıralarda babam sirk sihirbazı olarak çalışıyordu. İşin gerçeği bu muydu? Ama öyleyse, eski salonda birlikte yaptığımız bütün iş, ruhlarla bütün o konuşmalar, buluşmalar, bu sirk yaşamının sonuçlarından başka bir şey değildi demek ki; ya da belki uzantısından. Şifacı olmadan çok önce sihirbazdı demek. Hiçbir şey duyamayacak denli şaşkınlık içindeydim. Öyleyse eski salonda yaptıklarımızın onun için anlamı neydi gerçekte? O anda

kendi geçmişimin bile anlamını bulamıyordum, şaşkınlığım içinde yalnızca, o, çevik adımlarla panayır alanında dolaşırken peşi sıra yürüyebildim.

"Elbette, deniz kızına da İngiliz şairlerini okudum. Tennyson'ı dinlemekten hiç bıkmaz." Aynı neşeli tavırla konuşuyor, hiç zorlanmadan konuyu değiştirebiliyordu; eski ateşli konuşma biçimiyle devam etmeden önce bir an tedirginlikle bana baktı. "Ötekilerden bazıları da beni dinlemeye geliyor. O güçlü adam Spencer'i severken akrobatlar Donne'a bayılıyor. O küçük hanımlar da Pope'u saatlerce dinleyebilirler. Ben en çok kimi severim biliyor musun, Tim?" Yine bana tedirginlikle bakıyordu sanki.

"Hayır, babacım."

"Blake. William Blake. *Masumiyetin Türküsü*. *Thel*. *Şiirsel Karalamalar*. Hepsini seviyorum. Bize yakın mezarlıkta gömülü olduğunu anımsamıyor musun?" Yanıtlamadım. "Belki de o yüzden onu okuyorum yeniden. Bu gezgin yaşamımda."

Kendimi çok yorgun hissediyordum. "Geç oldu" dedim. "Geri dönmeliyim."

"Geri mi?"

"Dedemlere. Onları unuttun mu?" Sesim çok acımasız çıkmış olmalıydı, çünkü yüzünde bir keder anlatımı belirmişti. "Özür dilerim. Öyle demek istemedim. Yalnızca yorgunum."

"Üzülme, Timothy. Hiçbir zaman üzülme. Çok bitkin olduğun kuşkusuz. Bir sürü şey öğrendin bugün." Bir an duraksadı, ama ne demem gerektiğini biliyordum.

"Yarın dönerim, babacım."

"Döner misin? Sana kara sanat masamı gösterebilirim. Hem benim bütün kutu hilelerimi de görmedin, değil mi?" Coşkısına hemen yeniden kavuştu, bir mücevher daha çıkartmak için elini kulağıma koydu. "Bu yolunu şaşırmış galiba, Tim. Dokuz sıraları gel. O sıralar işim bitmiş olur."

Hep birlikte olmuşuz gibi teklifsizce ayrıldık birbirimizden, ama yürüyüp uzaklaştıktan sonra, sirk gösterilerinden birini görmem için beni çağırmadığının bilincine vardım. Bir bakıma içimi rahatlattı bu, ama öte yandan da babama ilişkin çok temel bir görüntüden yoksun bırakıldığımı veya aldatıldığımı hissettim. Döndüğümde dedemler beni bekliyordu; onlarla gerçekten konuşmak istemiyordum, en azından ansızın geçmişi açığa vurarak bende uyandırdığı duyguları yerli yerine oturtuncaya dek istemiyordum, ama kaçınmadım. Mutfakta onlara katılırken, "Buldum onu" de-

dim. "Oradaydı." Hâlâ hiçbir şey söylemiyorlar, beklentiyle bana bakıyorlardı. "İyi bir sihirbaz olmalı. Hilelerinin bazılarını gösterdi bana."

"Hiç kuşum yok buna" diye yanıtladı dedem. "Baban hep çok iyiydi işinde. Yanlış yapmaz."

Şimdi ilk kez, onların babamın geçmişi üzerine benden çok daha fazla şey bildiklerini anlıyordum; ve nedense bunu benden sakladıklarını da. Annem nasıl karşılaşmıştı onunla Yukarı Harford'da? Sirkten ne zaman ayrılmıştı babam? Dedemin beni almaya geldiği zamanla bir ilgisi var mıydı bunun? Bütün bunların gerçeğini bulmak istiyordum, ama nedense, sormaya çekiniyordum: Çok fazla kuşkuluydum. İkisini de öpüp annemin odasına çıktım.

Ertesi akşam söz vermiş olduğum gibi babama döndüm, onu karavanda yalnız buldum. Başı önünde, gözleri döşemeye dikili, küçük bir masada oturuyordu; içeri girdiğimi duymamış gibiydi, yanına yaklaşıp omzuna dokununca başını kaldırdı. "Geri geleceğini umuyordum" dedi.

"Elbette, geldim. Niye gelmeyecektim ki?"

"Bilmiyorum." Sesi çok yorgun çıkıyordu. "Her şey tasarladığımız gibi olmaz, değil mi? Yalnızca bir bak bana."

Onu öylesine bitkin, yenilmiş durumda çok az görmüştüm. Neşelendirmeye çalışarak, "Eski günleri anımsıyor musun?" dedim, "toplantılardan döndüğümüz zamanları? Nasıl da yorgun olurduk, zar zor yürürdük? Ben sana asılırdım, sen de beni sürükleyip götürürdün."

"Evet, Tim. Ama, anımsadığım kadarıyla bana yardım eden sendin." Yine başını kaldırıp bana baktı, ama yüzünde öylesine hüznü bir gülümseme vardı ki dayanamadım. "Görüyorsun, Tim, hepsini anımsıyorum."

Tam bir şey daha söyleceken kapı açıldı ansızın, dazlak kafalı, kırmızı yüzlü bir adam uzun adımlarla karavana girdi; açıkça görüldüğü gibi babama ateş püskürüyordu, o küçücük boşlukta soluk almaya çabalayarak durdu. "Bu, bir kez daha olursa, Harcombe," dedi sonunda, "işin bitik demektir. Kapı dışarı olursun." Babam yalnızca başını salladı güçsüzce, döşemeye bakmayı sürdürdü. Dazlak adam azıcık yumuşamıştı sanki. "Ne oldu şana? Sahneden öylece yürüyüp çıkamazsın. Hiç kimse hazır değildi. Hiç kimsenin yerini alacak hali yoktu."

"Biliyorum. Özür dilerim."

"Özür dilemenin yararı yok. Yalnızca bir daha yapma bunu."

Bana merakla bir göz attıktan sonra çıkıp gitti adam. Bir süre ikimiz de hiçbir şey söylemedik, sonunda babam içini çekti, iskemlesinde öne doğru eğildi. "Şimdiye dek bu yaşama alışmış olmam gerek, Tim. Yeterince uzun süredir yapıyorum bu işi." Benim önümde küçük düşürülmüştü, ben de onun adına utanıyordum. Hayır, kendi adıma utanıyordum. Şu anda içinde bulunduğu durumdan benim de sorumlu olduğumu, bunun tek nedeninin de onu Albion Sokağı'nda bırakışım olmadığını hissediyordum; bizi birbirimize bağlayan çok daha derin, karmaşık bir yenilgi duygusu vardı. "Şimdi geçmişî sana anlattığım için mutluyum" dedi. Bunları süsleyip püslemesine gerek yoktu; daha ben doğmadan öncesinden beri sirklerde çalıştığını itiraf etmesi hâlâ aramızdaki havada asılı duruyordu. "Sana anlatmaya hiç niyetim yoktu, Tim. Kendiliğinden oluverdi? Söyleyiverdim." Bir kez daha utancının, küçük düşürülmesinin, kelimenin tam anlamıyla benim önümde başı eğik kalışının baskısını duydum. Ama utancı daha yeni değildi; yıllardır taşıdığı, benden başarıyla sakladığı utancının yansımasıydı sanki. Şimdi işte, dediği gibi, her şey "söylenivermişti." Ama sanki yutulup gidirmiş gibi geçmişin içine yuvarlanışını görmeye dayanamıyordum.

"Üzülecek bir şey yok, babacım." Yanına gittim, eğildim, kolumu omzuna doladım. "Sirkte çalışman neyi değiştirir ki? Yardım ettiğin tüm o insanları düşün. Stanley Clay'i iyileştirdiğin zamanları düşün. Matthew'u. Hepsini." Bir kez daha eski salonda onunla birlikteydim: Gaz lambalarının yanında yanan tozun kokusunu duyabiliyordum, piyanoda 'Jerusalem'i çalışını işitebiliyordum, önümde çukurdaki tahta sıraları görebiliyordum ve şimdi bir kez daha o insanları kendine doğru çağırırken yanında duruyordum.

"Görmüyor musun, Timothy, o, gerçekte hiçbir zaman ben değildim. O, sendin. Gücü olan sendin." Karavanın döşemesine oturdum, hiçbir şey söyleyemedim. "İşte o yüzden sen hep benimle birlikteydin. İşte o yüzden ben seni tutar kaldırırdım. Elimi senin başından çekmezdim. Anımsamıyor musun?"

"Evet."

"Onları iyileştiren sendin." Sanki kendini savunmak için bağırıyormuş gibi sesini yükseltmişti. "Hayaller gören sendin." Sonra yine aynı biçimde birdenbire sessizleşti. "Babaya yardım eden oğuldu, Tim. O rüyaları niçin gördüğünü sanıyorsun?"

"Ne demek istediğini anlamıyorum, babacım."

"Çünkü sen görebiliyordun?" Hâlâ konuşurken gözleri yere di-

kiliydi. "Senin için korkuyordum. Sana neler olabileceğinden korkuyordum. Senin bildiğin tek yaşamdı o, ama gerçekten öylesine tehlikeli bir varoluş biçimiydi ki. Öylesine kararsız. Öylesine karmaşık. İşte o yüzden seni dedenlere göndermeye can atıyordum. Senin normal bir çocukluğun olsun istiyordum, Tim, bunu anlayabiliyor musun? Seni uzaklaştırmıyordum. Seni başımdan atmıyordum. Seni korumaya çalışıyordum."

"Ama seninle birlikte çalışmama izin verdin."

"En kötüsü de işte oydu. Yaşamamız gerekiyordu, sanırım. Hayatta kalmamız gerekiyordu. Ama biliyordum, o senin gücündü, ben de onu kötüye kullanıyordum. Böylece de kestim. Sen Wiltshire'a gittin."

"Ama geri geldim."

"O zaman daha büyümüştün. Artık çaresiz değildin. Hem sen de bunu kanıtladın. Sonunda beni kendi yazgımla başbaşa bırakıp gitmedin mi?" Gülmeye çalıştı. "Peki, ben sensiz ne oldum? Sirk maymunu."

Demek ki baştan sona, düşlerimin bendeki daha büyük bir gücün parçası olduğunu, hastaları iyi etme, ölülerin seslerini duyma gücünün parçası olduğunu hep biliyordu. Ellerime baktım, titremeleri ilgimi çekti. Ama gücün sahibi gerçekten ben idiysem, nasıl olmuştu da onun içimde bulunduğunu anlayamamıştım? Nasıl olmuştu da hayaller oğuldan babaya geçmişti? Hepsi bir yana, ben ona hiçbir şey söylemezken ruhlarla konuşan hep oydu.

"Bu tür şeyleri çok uzun boylu düşünemiyorum, Tim. İşte o yüzden kitaplarım var. Dediğim gibi, şiir beni rahatlatıyor."

Ona bakmak zorunda kalmayayım diye karavanın döşemesine uzanıp gözlerimi kapadım. Şimdi çok bitkindim, beni korumak için geldiğini bildiğim unutuşla savaşmaya kalkışmadım. Babamın çevremde dolaştığını duyabiliyordum, sonra da William Blake'in şiirini okuyan sesini tanıdım:

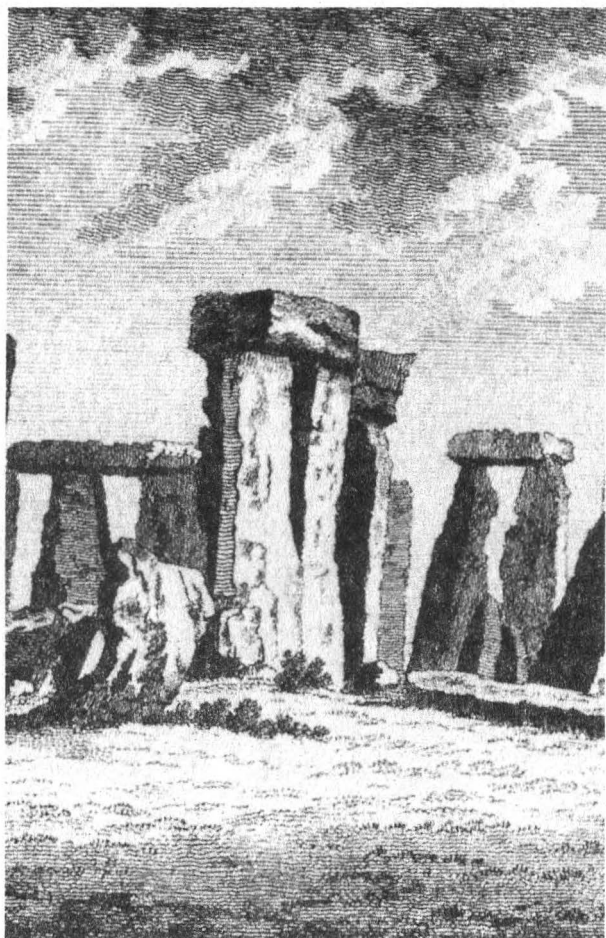
"Çünkü ben dolaşırım iki bin yıldır her yerde;

Ne yitirilmiştir zamanın bir anı, ne tek bir sözcük, ne tek bir ahenk

Hepsi kalır: İki bin yılın bütün eserleri

Var olur benim hayalimde. Uyan, Albion, uyan!"

on altı

Uyan, Albion, o sonsuz notasına İngiliz müziğinin
Gün be gün yaratılan, saat be saat, yıl be yıl:
İki bin yıllık zaman boşluğunda var olan her şey
Süregelen, yitip giden. Ne unutulur, ne yok olur,
Yaşar sonsuzca senin altından tarlalarında, kentlerinde.
Şiirsel şarkılara esin veren, can veren ruhları Albion'un,
Ölümsüz alanlarınızdaki yolculuğumda önüme düşün benim
Benden önce gelenlerin hayallerini içime çekerken.

Uyan, Caedmon, uyan, Cynewulf, kalk o uzun uyuşukluğundan
İki bin yıllık uykundan. Senin o eski sözcüklerinde
Arıyorum Albion'u ormanların hayallerinde, izi bilinmez yolların
hayallerinde,
Senin yabanılıklar arasında bulduğun alegorileri çözerek.
Açarak zamanı, duyuyorum senin sesini ahengini mutlulukla
Beowulf söylenirken labirent gibi koridorlarda
Ozanlar götürülürken sevinç ırmaklarının kıyılarından
Arplarla, davullarla, klarnetlerle.
Kimse bilmez onları oysa şimdi yatıyorlar kaba mahzenlerde
Yoksa kim kurabilirdi o inatçı yapısını dilin
Ve doğrulup kalkabilirdi sessiz melankoliye, sağır mutsuzluğa
karşı?
Şimdi çağırıyorum seni yakışan adınla, İngiliz:
Sakson, Briton, Romalı, Norman, karışımı
Tek bir ulus içinde, bulmaları kutsal yurtlarını dünyada.
Tükendi geçmiş zamanlar, Monmouth'lu Geoffrey'in tuttuğu
matemlerle

Nennius'la onların eski çürüyen kentler rüyalarıyla,
Gidiverdi, ayrıldı sonsuzca. Kutsal boluk girdi
Albion'a, zamanın çemberinde İngiltere uyandı yaşama,
Bu uyanmış zaman korundu sonsuza dek Chaucer'ın dizelerinde,
Kalıcı biçimlerde, esinlenmiş, tanrısalca insan.
Sonsuzluk adına çabaladı, şiirsel esinin öfkesiyle,
Yaratmak için yeni İngiltere'yi ölümlü biçimiyle muhteşem:
Yazman, fizikçi, keşiş, memur, tüccar,
Hepsi de ayrılmış tek tek kendi özge biçimlerine, oranlarına.
Çünkü hacılıktır her çağ, hepimiz geçer gideriz,
Hepimiz barındırarak içimizde o ya da bu İngiliz kimliğimizi,
Ne bir çocuk doğabilir, daha önce burada bulunmamış,
Gölgeler içindeki Albion'un gövdesinden yükselen;
Çünkü geçip gider hacı, kalır ardında yol,
İnsanlar gelip geçer, kalır ulus sonsuza dek.
Bu topraklarda yapılmış her şey yaşar Chaucer'ın dizelerinde
Her kuşak yaratır kendi gücünü onun kanatlı sözcüklerinden.
Bir kuşak sönüp giderken yükselir öteki, farklıdır ölümlü göze,
Ama özde hepsi birlik içinde. Dilidir onun özü,
Değişse de biçimi, ahengi,
Işığında, yaşamında hep değişmeden kalır sonsuzca.
Niyaz eylerem ki sana zannedersin sen
Diyemem artık, bitmiştir ol hikâye.

Ama son yoktur, çünkü orada izledi onu Langland
Alegorik çılgınlıklarla, kederle dolu.
Çıkageldi Kent'ten Gower, kavgacı, akli karışık,
Ama yaratarak yeniden ana dili tek bir çekimde.

Tüm bataklıklarından Norfolk'un geldi Skelton her şeyi kucakla-
yan
sinirleriyle
Ve geldi Suffolk'tan Lydgate o yırtıcı kuşu dilin,
gürül gürül akarken dizelerinde.
Sonra o yumuşacık müziği Wyatt'tı bize öğreten,
O tatlı hazda lavtasıyla yarattığı,
Hiç bitmedi ardından gelenler: Sidney, Surrey,
Yüksek, daha yüksek sesle yüzüyor canlı müzik havada
Boruyla, lavtayla, viola, ve sembolle.
Tüm bu gümüşsü sesler yatıştırıyor Albion'u yatağında.

O sıralar sözcükler birleşti notalarla, çalındı çalgılarda
Telli çalgılarda, üflemeli çalgılarda, yatıştırmak için ölüm acısını,
Yansıl原因arak umudun, isteğin ahengini,
Taa ki Spenser alıncaya dek onların biçimini, daldırıncaya dek
tarihin içine.

Kumaştı onlarınki ama Spenser zengin dökümlerle dokudu onu
Yaydı ortaya kabuk bağlamış ışıktan pırıl pırıl akan çizgilerini
Sonsuzca güzel doğruldu muhteşem yapıt,
Acıların içinden, tuttu avcunun içinde peri ülkesini
Verandalarında, sütunlu koridorlarında sonsuzca dönenen
yıldızların barındığı.

Ah, Albion, toprakların en büyüğünün büyük efendisi,
Pheobe'nin lambası gibi ışığı tüm dünyada parıldayan,
Dök büyüğü ışınlarını Spenser'ın parıltılı gözlerine
Yücelt düşüncesini (hep çok yalınkat hep çok alçakgönüllü)
Ki böylece İngiltere'nin bir tek gerçek biçimi uçursun havalara
Oluştursun onun coşkun biçiminin tartışmasını.
İşte böylece yükseldi altından bir alegori, bir sürü penceresiyle,
Ve bir sürü kapısıyla o koskoca bilinmeze açılan,
Kitaplarla, şarkı aletleriyle, haz resimleriyle.
Spenser başını eğdi Albion'un kayalık kıyısında, dedi:
"Ya bir düzen yaratmalıyım, ya olacağım başka insanın kölesi,
Ben düşünmeyeceğim, karşılaştırmayacağım, benim işim
yaratmak."

Sonra duyuldu alçak sesli gümbürtüsü bir başka ahengin,
Uzun uzun yankılanan, güçlü kahraman şiirin yaklaşışı
Chapman'da, Kyd'de, Marlowe'da birbiri içine geçmiş elleriyle
gelen

Sonra da Shakespeare'in önünde coşkulu kendinden geçmeyle
sönüp gidiveren.

O dönemde ozanın işi gerçekten yapıldı,
Zamanın insan dünyası hayaletlerle dolu, anlaşılmış.
Çünkü Shakespeare ayırmadı gözlerini bir an, oldu ne gördüyse.
Kendi sözcükleri oldu: Kendi benliği de dönüştü
Ahenkleri, heceleri yaratırken tutkusunu,
Acının karanlıklar içindeki alanlarından alev alev güzelliği
Cinsel mutluluğun görkemli alanlarından bir düzeni,
Havalarda kaybolmuş hiçliğe adını, yurdunu vererek.
Durup dinlenmeden çalıştı dilin kutsal biçimleri arasında

Sınırlar getirmek için sonsuzluğa belirsizliğe,
Albion'da kalsın diye demir gibi döverek güçlü sözcükleri:
Yeryüzünde olan her şey görünür onun pırıltılı meskeninden,
Nefretten, dik başlı aşka dek her öykü,
Her acı, her ıstırap, her çekiciliği dostun ya da ana babanın,
Oyulmuştur burada İngiliz müziğinin yapıtlarında.
Shakespeare doğruldu çigle ıslanmış yatağından, bıraktı Albion'ı
sonsuzca

Kuşatılmış olarak kendi şiiriyle; ama sonra zamanla ötekiler katıldı
aramıza

İçinde yukarı bakan pırıl pırıl yüzlerin görüldüğü bir ırmak gibi
Gençlikten yaşlılığa geçerken. İşte böyle geldi Donne;
Dehşete düşmüş kendi yaratısının önünde, gizledi kendini
sözcüklerde

Tıpkı o diski son görünen şeyin devsi hayaline büyüten
Sislerin arasından görünen güneş gibi. Donne gözden yitiverdi,
İnleyerek önünde Marvell'in, Herbert'in, Vaughan'ın, Traherne'in,
Odaları ustaca yapılmış düşüncelerden, içeriklerden
Ama barındırarak kuşkuları, acıları, melankoliyi, kötülüğü.
Onların hıçkırın Hayalleri duruyor eşiğinde ölümün
Gözyaşı selleri arasında metafizik iççekiş fırtınaları arasında.
Sonra doğruldu Milton Albion'u uyandıran kişi, onun türkü
söyleme gücü

Yükseliyordu derinliklerinden yazgı bilincinin. İşittim şöyle
konuştuğunu:

"Ah, aşk, yaşam, ışık, hepsi benim sözcüklerimin içinde.
Kehanetlerle dolu rüyalarım zorluyor beni konuşmaya:
Gelecek önümde benim

Pırıl pırıl bir lamba gibi, sonsuzluk yakalıyor hayal gücümü."
Sonra göremedim onu, yalnızca İngiliz şiirini gördüm onun
Alevden sütunlar gibi yol alan karmaşanın içinde, karanlığın
içinde

Taa yaratıncaya dek Albion'u yepyeni kendi güçlü sözcüklerinden.
Çünkü böylesine yolculuğu yazamaz demirden kaleminden başkası,
Alamaz elmaştan başkası, Milton derin düşüncelere dalarken
yaratısı üzerine,

İngiltere'nin gizi, onun uzun süreliliği üzerine.

İşte yine ozanın sesi: "Biliyorum gerçeği, çünkü söylüyorum
türkümü

Şiirsel dehanın esinine uygun.

Kuşaktan kuşağa ilerleyen, çoktandır söylenen müziği
birleştirerek,
Sürekli yaratarak zaman içinde yüzeye çıkararak yok olarak
Yenileyerek sonsuz İngiltere görünümü gibi.
Mümkün mü var olan bitsin, müzik son nefesini versin?
İki bin yıllık boşlukta ortaya çıkan her şey
Her satır, hece, türkü var olan hepsi, yenilenen her şey
Hâlâ doğmayı bekleyen o İngiliz yapıtlarındakiler:
Dilin sığınaklarında dolaşmayanlar için gölgeler içinde olan,
yalnızca bir olasılık,
Ama onun yaşamından içeri girenler için tek öz olan,
Çünkü burada var olur her şey, ne bir tek nota, ne sözcük,
ne yapıt,
Ahenk, ne de hece, teki bile silinip gitmez."
İşte bunları söyledi Milton, kendi kuşağında derin derin
düşünerek Albion'ı.

Ama görüyorum yine önümde geçmiş, şimdiyi, geleceği.
Ah, kutsal ruh, göklerde tut beni uçan kanatlarınla
Milton'un ateşli adımlarının izini sürenlere bakarken:
İngiliz Dryden'i bağırarak çağıran Milton,
Ama bedenini dinlendiren Dryden
Soho'da kavak ağaçlarının altında.
Melankolinin peşinde ateşli ışıklardan uzaklaşan Dryden
Şiirsel esinin peşinde, yemyeşil kıyılarında uyuklayarak
Zincire vurulmuş şiirinin, o kederli gölgede kendi kitaplarını
düşleyerek.

Sonra gördüm Londra'yı onun çevresinde, tanrının korkunç
tansığı,
Elmas gibi katı, karanlık, heybetli, zalim her insan çılgılığında.
Derken konuşuyor Londra: "Uyan, Dryden, uyan. Kendimi
veriyorum
Sana, çünkü hayalgücünün geçitleridir benim sokaklarım
Ve yapılmıştır kulelerim İngiliz müziğiyle." Duyamadı Dryden.
Albion'un esin perileri, dehşet içinde, kapadılar dilin kapısını:
Unutuş, gereklilik, çevresi kapanmış zekânın karanlığında
Pope'la, zekânın zincirlerine vurulmuş ışık prensi,
Ve Albion'un hayali daralmış algılayışın aklıyla,
Oluvermişti zayıf görünüşleri zamanın, daralmış boşluğun,
Dryden, Pope, Prior kapatılıverdiler daracık kasvetli biçimlere.

İnsan gözü, o küçük, daracık küre kapandı ve karanlık,
Konuşarak toprakla, algılayarak yüceyi küçücükmiş gibi;
Kulak, o küçük deniz kabuğu, ufacık kıvrımlarla kapanarak
Gerçek uyumlara, hemen hiç duymadan o eski müziği.

İngiltere inliyor, şairleri bağlanmış asık yüzlü algılamaya
Gecede: Young, Smart, Gray, Cowper, Collins,
Huzursuzlukla dönüyorlar üzüntü yataklarında, düşlerinde
Çatırdayan, ezen tekerlekleri duyuyorlar kalkmadan önce
Yazmak için acılı sözcüklerini, gözyaşlarıyla, çılgınlıkla.
Böylece yürüdü Johnson haşın felsefenin kıyılarında,
diyerek:

"İnsan çalışmalı, acı çekmeli, unutmalı, öğrenmeli, geri
dönmelidir

İçinden geldiği karanlık vadiye, çabalamaya yeniden başlamak
için."

Acıyla çekiyor içini, acıyla eğiyor başını sözlüğüne.
Bakıyorum hepsine, acıklı yazgıları boğuyor beni
Londra'nın karanlığında, akıyor yaşlarım gece gündüz
Albion'un oğullarının, onu göremeyen oğullarının hayallerine.

Yine de şenleniyorum Chatterton'la, incelikli şiirleri
Eskilerden esinlenmiş ama şimdi lanetlenmiş öykü diye;
Kendi pırıltılı göklerinde seyretti geçmişi,
Hayal gücü yeniledi gerçek tarihini Albion'un,
Ölünceye dek, kendini yeniden doğurarak, ne gördüyse ona dö-
nüştü.

Değeri nedir şiirin? Değeri nedir İngiliz şarkısının?

İnsanın elindeki tüm varlığıyla satın alınır

Sonra da satın almaya kimsenin gelmediği ıssız pazarda bırakılır.

Yine de kim bağlayabilir sonsuzu ya da kesip biçebilir müziği?

Her şey var olur insanın düşgücünde, çünkü şimdi kalktı ayağa

Söylüyor şarkısını Blake:

"Sevgili oğlum, hem ben o tatlı nehirlerle
Dolaştım gece boyu Düşler Ülkesinde;
Nasıl genişse de sular, durgunsa, ılıksa,
Varamadım öteki kıyıya."

"Babacığım, ah, babacığım neyiz bir burada
Bu inançsızlık, korku adasında?

Taa uzaklarında düşler adası

Sabah yıldızı ışığının uzaklarında."

Blake duydu halka halka iç içe girmiş müziğini kuşakların,
Oğula uzanan babayı, babasını çağırın oğulu,
Birbirine karıştı iç çekişleri, gözyaşları tek kişi gibi göründüler:
Birbirine dokunmak, sonra geri çekilmek için, öte yana geçmek,
değişmek, geri dönmek için

O dansın belirsiz labirentinde, hem aynı zamanda müziktir de o.

Oğul dinlenirken babasının sözcüklerinde sonsuzlukta,

Babaya yol gösterir oğul sonsuzluk boyunca.

İşte böyle hazırladı Blake yolu ardından geleceklere:

Hayır. Crabbe'a değil, ölçülü iniltilerini pirinçten defterlere yazan,
Ama Coleridge'a, Wordsworth'a, o şiirsel dehayı,
ilk ilke olarak gösterenlere, yandaş bir unsur olmaktan çıkaranlara.

Sonra sessiz bir güneş gibi çıktı ortaya tanrısal hayal

Albion'un karanlık kayalarında, kırlarda, vadilerde yükselen
güneş gibi

Wordsworth'un tüm görkemiyle yürüdüğü o arkadaşının yanında

İçinde yeni cennetlerin, yeni dünyaların ipuçlarını gösteren
arkadaşının.

Çünkü bunlar şaşkın, zafer kazanmış Coleridge'ın sözcükleriydi:

"Eğer algılama organlarımız değişirse, algıladığımız nesneler de
değişir

Ama düşgücünün gözünde bütün nesneler ışıkla doludur."

Sonra kalktı ayağa Byron, çağına iftira atanlara kin kusarak,

Tüm anıları acıyla doluyorsa da zekâsı pırıl pırıl hâlâ:

"Bir zamanlar insanlar zekâlarıyla kavradıkları zevklere, enerjiye
kaptırmıştı kendini,

Oysa şimdi benim ruhum acıyla, korkuyla bomboş,

Çünkü şimdi ben nefret ediyorum, şimdi seviyorum, zekâ beş para
etmiyor artık.

Aşkın, nefretin işkencelerinden başka hiçbir şeye yer yok şimdi."

İşte böyle dedi Byron; karabasanlar geçti üzerinden, canlılar
sabanlarla doğrandılar ölümlerle birlikte, tıpkı kuşakların şarkılarla
birbirine karışması gibi.

Shelley dünyada attığı ilk adımlarla birlikte kaptı bu müziği,

O çocuk aklı, o güzellik düşünüy yakalayarak içinde dünyanın

Şaşardığı: her şey kendi saf kehanet dolu şarkısında yaşar

Ne yalnız yaşar, ne kendisi için yaşar, pırıl pırıl kelimelerde yaşar
kıvıldağan

İstediği gibi fısıldamak için balarısı denli küçük çiçeklerde,

İsteddiği gibi uzanmak için cennetlere, atlamak için yıldızdan yıldıza.

Şimdi bile ölmüş değil o, yalnızca uyanmış yaşam düşünden Herkesin eşit yaşadığı zaman parıltısına, unutulmadan.

Ve sen kork John Keats, çünkü yok olman gerek senin Bir daha hiç görünmemen ölümlü göze, çünkü hiçbir şey kalmaz mı? Hayır,

Hiçbir şey yitip gitmez: hep kalır o düşünceler, havada asılı, Bir keresinde de senin biçimlendirdiğin gibi. "Güzellik gerçektir, gerçek güzellik,

Düşgücü bir durum değildir, insan varoluşunun biçimidir.

Düşgücünün kendinden başka hiçbir taslağı yoktur doğanın, Çünkü sonsuzluktur dil, Albion'un dudaklarından çıkarken."

Keats konuştu esinin ruhuyla uyandırarak

Tennyson'u

Kendi düşlerinin içine, ninniler söylediği yere,

Damla damla akıtmak için melankolisini o şahane insanlarına,

Baygınlığın, uykunun, pırıltılı çılgınlığın nağmeleriyle,

Taa bu İngiliz müziği bırakılana dek

Swinburne'ün ellerine,

Tatlı belirsizlik bulutlarıyla o güzelim biçimi çözümlerek.

Oysa sonra Browning söyledi insan biçimindeki sonsuzluk sözcüklerini,

Eylemin, insan tutkusunun uğursuz devrimleri içinde.

Onun dehası adını alan altından yol dümdüzdü,

Götürüyordu onu kendi yansıması olan insanlarla dolu dünyaya,

Hep değiştiği gibi bir kez daha değiştirerek İngiliz şiirini,

Gidip gelerek canlılarla ölümler arasında, sözcüklerle ahenkler arasında

Sonsuzluğun eylemleri arasında birleştirerek.

Hopkins gördü, kısılandı, uyumun, uyumsuzluğun yaratıcı dizelerini

Melodiye karşı çıkan, ışığı da gölgeyi de dışlayan katı taslakları,

Düşgücünün eylemleri dışında kalan ayrıntılar.

Kim gelebilir ardından Thomson'dan, Johnson'dan, Dowson'dan başka?

Üst gök katmanlarının hayallerini çağırarak, ninniler söyleyerek yatıştırıcı ahenklerle, çalarak, dinsel uyuşturucularla,

Aşkın, gizemin, özlemin rahatlatıcı sesleriyle

Ölümcül zaman sıralamasında sonuna yaklaşıyor çünkü bir yüzyıl
Ama yaşıyor sonsuza dek Albion denen sonsuzluk durumunda.

Ve şimdi bu şiir geldi, neşeler saçarak İngiliz müziğine,
Çünkü ozanlar melodisi olan bir dize yaptılar anlatmak için
Yüzyıllar boyu İngiliz düşgücünün biçimlerini.
Her şey başlar ve biter Albion'un putperest kayalık kıyılarında.
Uyan, uyan, Albion. Müziğin o tatlı dökülüğü,
Uyan, eskiden olduğu gibi yayıl ulusun üstüne;
Çünkü, aman! Ölümün gecesi geçip gitti, sonsuz gün
Yükseliyor kentlerimizin, kırlarımızın üstünde. Uyan, Albion.
Timothy duydu, çevresinde yankılanan bu sesleri, türküleri,
Anladı isimlerini: Onların ismi İngiltere'ydi.

Sonu
Albion
Türküsünün.

on yedi

Yatağında yay gibi uyandığım zaman hızla akan sudaki yansıma bakarak avaz avaz haykırmak üzereydim; yalnızca yukarı dönük, göğre bakan yüzlerin hayali olarak bir an benimle kaldı bu düş. Ne işim vardı bu yatakta? Kalkmaya çabaladım, ya tüm bedenime girdaplar yapan o hastalıklı, sarsıntılı duygudan, yana yıkılıvereceğimi biliyordum. İçgüdüsel olarak elimi yüzüme değdirdim, avucuma, parmaklarıma yapışan, ölü yapraklar gibi kokan, soğuk teri hissettim. Nasıl oluyorsa bu nem beni yere yapıştırıyordu.

"Üzülme." Babamın sesiydi bu, yukarı baktığımda, gözleri, ağzı bir bulutun içinde üzerimde yüzüyordu sanki. "Her şey yolunda, Tim. Doktor geldi."

Ne demek istediğini anlayamadım. "Çoktandır yolculuk mu yapıyorum?" Çok çok büyümüş, yayılmışım gibi çok tuhaf bir duyguya kapılmışım, kemiklerim öylesine ağırlaşmıştı ki sanki yatağa bağlanmışım.

"Hayır. Bir süredir uyuyordun. Deniz kızı amcasının oğluyla kalıyor."

Deniz kızı mı? Suyun altında yaşıyordum: Basınç beni aşağılara bastırıyordu, soluk alamıyordum. Gözlerimi kapayıp ağır ağır yüzeye yükselmeye başladım, yüzümde, göğsümde güneşin ısınısını duydum. Ama sonra içinden yükseldiğim karanlığa gerisin geri yuvarlanıncaya dek fırıl fırıl dönmeye, daha hızlı halkalar çizmeye başladım.

Bunu izleyen günlerden çok az şey anımsıyorum: Toparlayabildiğim görüntüler, ateşler içinde yanan düşüncelerimle düşlerimle, sanrılarla öylesine karışmıştı ki gerçek olanla, olmayan arasında ayrım yapmak çok zordu. Babamın beni tutup doğrulttuğu-

nu, su verdiğini anımsıyorum, beni küçük tuvalete taşıdığını anımsıyorum; denizde yitip gitmiş küçük bir teknenin kamarasında uyuduğum yanılsamasının içinde ara ara ortaya çıkması dışında karavanda olduğum gerçeği beni hiç etkilemedi. Elbette hasta olduğumu biliyordum; çevremdeki insanları korkutan bir hayalet gibiydi hastalığım, dedemlerin yüzlerindeki acıyı görebiliyordum. Zorlanarak alıp verdiğim soluklara uyararak yükselip alçalıyor görünen başka yüzler de vardı etrafımda. Yine de hiçbir şey gerçek değildi sanki; yanımdaki insanlar, bir kitaptan yırtılmış sayfalardan başka şey olmayan, kâğıt parçacıklarıydılar. Uzaklardaki bir noktadan gelen dedemin sesini duyabiliyordum. "Doğru yeri seçmişsin, Clement" diyordu. "Uzun süredir panayır kurulur burada. Ondan önce de gezgin oyuncular gelirdi. Aynı şey mi? Sihir yapmakla, rol yapmak?"

"Evet. Aynı şey."

Yoksa bunlar hastalanmadan önce duyduğum, hâlâ havada asılı duran konuşmanın yankıları mıydı? Belki de bu yüzden kimi zaman çevremdeki alçak sesleri, çığırnlığın seslerini dinler buluyordum kendimi.

"Seçim yapamıyorum

Nefret ediyorum görmekten ne değişiklikler barındırdığını yüzünde.

Kanım, soyum ikiye katlandı onun doğumuyla,

Esin veriyor karmaşık, iki kez üzerime çullanan aşka."

Baba, sevgili baba. Senin sesin mi bu? Yoksa ilk kez seninle özgürce konuşabildiğimi duyduğum bir düşe geri mi döndüm?

"Sonumun yaklaştığını görüyorum. Baba, kara yazgımı hissediyorum.

Sönüp gidiyor yaşamım, acı hüznler akıyor,

Çünkü böylece bendeki senin adın tükeniyor.

Ah, ağır lanetli yazgı: Sonuncusu olmak..."

"Oğul, tatlı, istenen oğul, son yoktur hiç.

Şu gördüğün gözler, şu dokunduğun eller,

Hem senindir, hem benim aynı ölçüde. Bak buraya

Şu babanın yüzüne, kendi yansını gör."

"Ama yine de ikimizi birden barındıracak ayna yok henüz.

Ah, zalim yazgı. Ah, kederli talih."

Cinnet ya da çılgınlık içinden haykırıyormuşum gibi boğazım kupkuru, yanarak uyandım. Yüksek sesle mi konuşmuştum, yoksa bu sözcükler başka bir düşün içinden mi çıkmıştı? Şimdi babamın ne söyleyebileceğini biliyorum; dostlarıyla ya da müritleriyle konuşuyor olsaydı içimin, bu yerin ruhuyla dolduğunu, benliğimin derinliklerinden eski bir oyunun yeniden oynandığını açıklardı. Sonuç olarak, dedeme göre gezgin oyuncuların bir zamanlar geldiği yer burasıydı. Hiç değilse bu bir kuram, hem kuramlardan da hiç zarar gelemmez.

O sıralar bu tür şeyler aklıma gelmiyordu çünkü içimde yalnızca hastalığıma yer vardı. Tuhaf bir zamandı. Tıpkı bir tanıdıkla ilgilenir gibi ilgileniyordum kendimle, çünkü hastalığım süresince tam anlamıyla kendi bedenimde yaşayamıyordum. Ya da daha çok, ben tedirginlikle gözlemlerken ateş bir başka bedeni egemenliği altına almıştı. Belki de duyabildiğim seslerin gerçek açıklaması buydu: Kısmen de olsa kendimin dışına adım atmıştım, açılan o küçücük boşluktan dünyanın (geçmişin) tüm sesleri içeri akıyordu. Böylece de ateş geri geliyordu. Karanlıklardan oluşmuş bir aralık ortaya çıktı, sonra annemi gördüm. Hiç ürkmedim; bu güçsüz durumumda her şey olası görüldüğü için özellikle şaşırmadım bile. Resimlerden tanıdığım hayaline çok benziyordu, içgüdüsel olarak kollarımı uzattım ve

Beni görür görmez değiştiriverdi dosdoğru rengini
Kucakladığı, kollarındaki sevgili çocuk gibi
Yakaladı beni, dostça öptü yanağımdan:
"Benim etim bölündü senin o değerli biçimine,
Barındırırdı içinde ruhumu bile; ölsem de
Yaşıyorum senin o güzelim soluğunda, yüzünde.
Oğlum tüm insanlık yaşar sonsuzca
Çünkü ölerek, tohumlarımız yükselir yeniden yaşama."

"Tatlı annem, ah, benim sevgili annem,
Eyvah, eyvah, hangi neden sürüklüyor şimdi seni
Ölümden, bana böylesine titrek bir hayal bağışlamaya?"

"Büyüktür sevgi, doğanın içimize yerleştirdiği
Akrabadan, akrabaya ama çoğunluk oğuldan ataya.
Benzer bu tıpkı herkesin duyduğu sevgiye anayurdu için,
Saygıyla gelip geçen kuşaklar için
İngiltere'yi övmek için çalınan müziğe viola.

Çünkü giden herkese karşılık başkası gelir,
Kimisi doğar, kimisi ölür: Yine de nota sürer gider.
Güzel oğul, elveda. Ölümde benze bana
Ama yaşamda babanın yetkinliğini sakla."

Böylece sönüp gitti gözlerimin önünden
Bu özen mağarasına ilişmişken ben
Hâlâ başucumda beni bekleyen acılarla
Hastalığıma eşlik etmek için ağıtlarla,
Et titredi içimde, bu yabansı değişimle."

Ya bu düş müydü? Sonunda gözlerimi açtığım zaman nasılsa odanın içinde bir yerlerden yükseliyormuş gibi titreşiyordu hava çevremde. Ölüm işte böyle olmalı, diye düşündüm, dünyanın akıp gittiğini görmek. "Cecilia" dedim.

"Neydi o?" Babam yanımda oturuyordu, elindeki havluyla yüzümü sildiğini anladım.

Neler gördüğümü ona açıklamaya çabaladım ama hayal ya da sanrı kaçıp gidiyordu avucumdan, sonunda karanlığa süzüldüm yine. Bununla birlikte yeterince berrak olduğum aralar vardı ateşli durumlarım arasında, çünkü babamla uzun konuşmalara giriştiğimizi anımsıyorum. O konuşurken benim yalnızca dinlediğim zamanlar da oluyordu, işte o aralar sanki hiçbir şey değişmemişti; ben yine Hackney Alanı'nda çocuktum, o, kuramlarıyla, öyküleriyle zamanı avutuyordu. "Yol gösteren bir el, Tim" diyordu, bir akşam üzeri, pencereden solgun gökyüzüne gözlerimi dikmişken. "İşte hepsi bu. Yol gösteren el. Buradan yola koyulmalıyız..."

"Biz mi?" O andaki durumumda hiçbir yere gidemeyeceğimi biliyorum.

"Sirk, Tim." Bir an gözlerini benden kaçırdı, içimi korkunç bir bırakılma duygusu kaplamıştı. Sonra beni bir anda yeniden yatıştıran elini koydu alnıma: Başka açılardan da çocuk gibiydim, tutku-larım, olağanüstü hızla birbirini izliyordu. "Ama her yolculuğun kendi belirlenmiş yönü vardır, şimdi bile birini izlediğimize inanıyorum. Sirkin bir kentten ötekine nasıl yol aldığını biliyor musun?" Başımı salladım. "Pekâlâ, bizden önceki panayırların, gezgin oyuncuların izlerini sürmeliyiz. Birbirinin peşinden gelen gezgin kuşak-larının. Yüzyıllar boyu. Şu okuduğum tarihe bak." Coşkusu içinde ayağa kalkıp arkasındaki raftan bir kitap aldı. "Sen uyurken oku-mak hoşuma gidiyor" dedi, neredeyse özür diler gibi. "Aklımı baş-

ka yöne çekiyor..." Önümde tuttu kitabı, Malroy'un, *Arthur'un Ölü-mü* adlı kitabı olduğunu gördüm. "Bu da başka yolculuk üzerine. Bir arayış. Bir kişi ölür, başkası yaşar." Yine durdu, elini yüzünde gezdirdi. "Pek de iyi iş görmüyorum, değil mi? Seni neşelendir-mem gerekirken ben tutmuş..." Ayağa kalktı, çarşafılarını sıkıştır-maya, yastığımı düzeltmeye, çevremde telaşlı telaşlı dönmeye baş-ladı. "Sonra bir şey daha var" dedi, sesindeki coşkuyu gizlemeyi beceremeyerek. "Eski öykülerde, İngiltere'nin tarih öncesi kentleri-ne değiniliyor, unutulmuş kentlerine, çok önceleri toprak altına gö-mülmüş kentlerine. Sence, bunlar bizim yolculuğumuzun aşamala-rını oluşturabilir mi, Tim? İzlediğimiz yörüngeyi onlar mı kurgulu-yor? Ne dersin bu kurama?" Tek sözcüğüne bile inanmıyordum, ama öylesine coşkulu görünüyordu ki hevesini kaçırmaya dayana-mazdım. Baktım ona, sonra yine uykuya daldım.

Bazen başkaları da katılırdı bize. Dedemler sık sık yatağımın başında oluyorlardı, babam sahnedeysen bana baktıklarına inanı-yorum; gerçekten, dedemin varlığının uyandırdığı güveni bekler, ister olmuştum. Pırıl pırıl gözleri yüzümde, üzerime eğilir, sanki hastalığının çizgilerini, kalıbını incelerdi. Daha seyrek gelen ko-nuklar da vardı; bir keresinde deniz kızı geldi, karavanını kulland-ığım için teşekkür ettiğimde, başımı suyun üstünde tutup tutma-dığımı sordu. Tutmak için elimden geleni yaptığımı söyledim. Cü-ce kadınlar da sık sık benimleydiler, bazen de devler kapıda iki büklüm durup hâlâ "kötü" mü olduğumu sorarlardı.

"İyiye gidiyor" diye değişmez biçimde yanıtlardı babam. "Hep iyiye gidiyor."

Kendi durumumla çok az ilgileniyordum, ya da daha doğru-su, belli belirsiz anımsadığım benliğimle tüm ilişki mi kesmiş-tim; belki de o yüzden, ateşim yine yükseldiğinde, yanılsamalarım öy-lesine kimliksiz biçimlere bürünüyordu. Özellikle birini anımsıyo-rum, çünkü hepsinin en sonuncusu olarak geldi. Uyuduğuma ina-nıyordum; başka bir deyişle, içinde uyku hayalinin sergilendiği sa-ğır bir gösteriyi izliyordum. Çevremi başka biçimler, gölgeler ku-şatmıştı, karavandaki gerçek kişilerin kırılmaları olduğuna kuş-kum yoktu ama sonra bağır an kendi sesimi duydum:

"Baba, eşlik et bana, şimdi

Düşlerin sessiz geceye geçit bulduğu yere.

Ama önce kitabını ver bana ki okuyabileyim,

Dönüştüreyim kendimi solup gittiğim biçime;

Sonra o incecik uyku, bedenimi dinlendiren,
Morpheus'a ver yönetimi ki düşlerine dalayım
Eski kentlerin, bir araştırmamanın altından düşlerine."

Ansızın uyandım, cüce kadınların, avuçları bana doğru açılmış el-
leriyle yatağımın ayak ucunda durduklarını gördüm. Bir ağızdan
şarkı söylüyorlardı.

"Baba iyileştirecek candan yürekten oğlu,
Oğul kılıçtan geçirecek atayı, ama bilemeyecek bunu.
Kuşakların öyküsü bu:
Baban yetiştirdi seni, sen süreklersin onu yerlerde.
İşte, dinle atanın acıklı türküsünü
Kendininkini yaratmadan önce: Senindir onun yaşamı,
Senin soyunda yaşayacak sonsuza dek.
Ne güzel şarkı bu, ne müziksel ahenk."

Babam üzerimde dizleriyle abanmıştı, elleri boğazımdaydı,
yüzü benimkinden birkaç santim uzaktaydı. Ateşin yarattığı bir
sanrı olmadığını hemen anladım: Bu, şimdi benim başıma geliyor-
du. Yüzümde soluğunu duyabiliyor, burnunun iki yanından ağzı-
na akan terini görebiliyordum. Korkudan donup kalmıştım. Bir
şeyler mırıldanıyordu, sonra avuç işlerini başımın iki yanına koy-
du. Bu davranışı çok iyi biliyordum. Önümüzde gelen insanları
iyileştirdiğine inandığım o yıllarda eski salonda sık sık kullandığı
bir şeydi bu. Parmaklarını şakaklarıma batırıyordu, ama hiç rahat-
sızlık duymuyordum, yalnızca küçük bir esinti, ya da titreşim bıra-
kan bir şeylerin geçişini hissediyordum; sonra, şimdi anımsıyorum
da bir tür sıcaklık benden çıkıp babamın bedenine girdi. Şimdi mı-
rıldandığı sözcüklerin anlamını kavırıyordum: "Başını kaldırıp bak
bana, iyileş. Başını kaldırıp bak bana, iyileş." Şimdi bile tanıdık
sözcükler bunlar, babamın gözlerinin içine bakarken yaralı ruhu-
nun sonsuz kuytularından bir görünüm yakaladım. Ama aynı za-
manda içlerinde bir parıltı da vardı, ateşin ısısı aramızdan geçtikçe
parıltı çoğalıyordu. Şöyle düşündüğümü anımsıyorum, evet, so-
nuç olarak senin de gücün var.

Uyandığımda ateşin düştüğünü duydum. Bitkindim, ama ye-
niden bedenime sahip olmayı başardığımı biliyordum, zaferle sık-
tım yumruklarımı. Ötelere bakarak babamı aradım, ama yakınım-
da bir yerlerde göremedim; yatağın kıyısından eğildiğimde, kara-

vanın döşemesine iki büküm uzanmış, ağır ağır soluyarak yattığını gördüm. Rahatsız etmek istemiyordum, içimde olan değişikliği düşünmek, o tuhaf günün olaylarını gözden geçirmek için gerisin geri uzandım. Çok az şey almıştım ama görüldüğü kadarıyla, benim durumum yüzünden giderek daha çok kaygılanan babamın, beni iyileştirmek için eski hünerlerine, tekniklerine başvurmaya karar vermiş olması mümkündü. Başarısından emin olamazdı, çünkü zaten ortaya koyduğu gücün gerçek kaynağının ben olduğumu söylemişti, ama hiç kuşkusuz olasılığı denemeye değer görmüştü. İşte olağanüstü şey de buydu: Beni iyileştirmişti. Demek, sonuç olarak, onun kendi gücü vardı. Ama aynı zamanda benim de içinde katalizör olarak rol oynadığım bir başka durum da mı vardı; yani, o yetenek, her ne idiyse, yalnızca oğulla, babanın varlığında mı ortaya çıkıyordu? Hiçbir şeyden emin değildim, ateşimin doğal olarak düşmüş olabileceği olasılığını bile hesaba katamıyordum.

Babam uyanmıştı şimdi; yan dönmüş, dirseğini kilime dayamıştı, bir tür şaşkınlık geçiriyordu sanki. Özellikle baktığı bir şey yoktu, ama nedense gözlerimi kapayıp uyuyormuşum gibi yaptım. Sonra da ne tuhaf, gerçekten uyudum. Ateşim olmadan uyudum. Düşler görmeden uyudum. •

"Timothy." Elinde bir fincan çayla başucumda duruyordu. "Daha rahat soluk alıyordun. Şimdi ateşin yok." Çok neşeli görünüyordu.

"Teşekkür ederim, babacım."

"Ne için?"

"Çay için."

Güldü buna. "Ciddiyim. Çok daha iyisin."

"Biliyorum. Beni sen iyileştirdin."

"Doğru olamaz bu..."

"Evet, doğru. Gördüm seni. Ne yaptığını biliyordum."

Çok hoşlandı bundan, ateşimi dindirdiğine dair, benim onayımı beklediğini sanıyorum. "Ama biliyor musun, Tim...?" Ansızın çok ciddileşti.

"Ne?"

"Sen olmasan yapamazdım." Yine kahkahalara boğuldu.

O akşam babamın paltosuna sarınmış, karavandaki küçük gaz sobasının başında oturuyordum; şimdi Nisandı, sirk yola çıkmak üzereydi, çevremde ayrılık seslerini duyabiliyordum. Babamın güçlerini denemesinin bir başka nedeni de bu olabilirdi: Bunu yap-

mak için son şansıydı. Serin bir akşamdı, hastalığı atlattıktan sonra bastıran özlemle karışık o kurtuluş duygusunu yaşayarak paltonun içinde büzülmüştüm. "Nedeni neydi, babacım?" Bu konuyu konuşmaktan hoşlanıyordum artık.

"Bilmiyorum. Aşırı yorgunluk. Stres." Bir an ağırbaşlılıkla, neredeyse korkuyla baktı bana; hastalıkla boğuştuğum günlerde, geçmişini açığa vuruşunun, benim güçlerimi sömürdüğü (ya da öyle sandığı) üzerine itiraflarının, bir bakıma benim sinirlerimi çok bozduğunu, beni çok üzdüğünü, bu yüzden de ateşimin çıktığını düşünmüş olabilirdi.

Ne söylemem gerektiğini biliyordum. "Uzun süredir kendimi iyi hissetmiyordum. Sanırım bu yüzden ayrıldım Londra'dan." Bu açıklamanın onu rahatlatmıştı belliydi. "Bu kararım doğru çıktı, değil mi? Beni iyileştiren sen oldun."

"Tüm bunları daha sonra konuşabiliriz, Tim. Şimdi dinlen, kısa sürede yine eski sen olacaksın."

Ama benim eski benliğim neydi? Yine kazanınca, ne yapacaktım onu?

Gücümün tam olarak yerine gelebilmesi için dedemlerin evine dönmeme karar verdik; iki gün içinde babam Yukarı Harford'dan ayrılacaktı, ama sirk Marlborough'nun kenar mahallelerine taşınacağı için sık sık beni görmeye gelebilecekti. Gerçekten de dedemlerle oturmaktan mutluydum – beni iyileştirenin Clement Harcombe olduğunu söylemek istiyordum onlara– bu yüzden de coşkuya çok benzer bir duyguyla bekledim dedemin gelişini. Ertesi sabah geldi, babamla tokalaştı, sonra da sessizce durdu benim ömünde. "Yola düzülelim mi?" dedi. "Soğuk almayasın."

"Bırakın da önce ilacını içsin." Babam gülüyor, elinde bir şişe Gilbey's Invalid Port içkisi tutuyordu.

"Güzel umutlar limanı" diye yanıtladı dedem. "Şimdi eve doğru yola çıktığına göre."

Bir iki gün içinde yine göreceğimi bilerek neşeyle ayrıldım babamdan, arabasına doğru dedemin peşinden gittim. Sirkin kurulduğu otlaktan uzaklaşırken, "Çabuk iyileştin" dedi. "Senin için çok kaygılandık."

"Biliyorum" dedim. "O iyileştirdi beni."

"Yani sence..."

"Beni o iyileştirdi." Konuştukça ona duyduğum tüm kuşkularım yok oluyordu; sanırım bunun nedeni de büyük ölçüde Clement Harcombe'un yalnızca sirk oyuncusu olmadığına dedemleri

inandırmak istememdi. "O zamanlar Hackney'e bizi görmeye geldiğinde neler yapabileceğini anlatırken yalan söylemiyordu. O sıralar insanları iyileştiriyordu, tıpkı şimdi beni iyileştirdiği gibi."

"Olabilir, Tim. Ama kendi güçlerini de unutma."

"Benim güçlerim mi?"

"Senin iyileştirme güçlerin. Dayanıklısın. Sen de kendine yardım ettin."

Sessiz kaldım. Kendimden söz etmek istemiyordum henüz; bu iyileşme, yenilenme anında babamın dediği gibi "eski benliğime" çok fazla yaklaşmak istemiyordum, sanırım. Hem kendimi hiç olmadığım denli özgür hissediyordum, sanki karanlık bir yerden dışarı çıkartılmışım, yoksa gizli kalacak şeylerden söz etmek istiyordum ilk kez. "Babam nasıl biriydi?" diye sordum, Yukarı Harford'a giderken.

"Nasıl mı?"

"Annemle evlendiği zaman ne tip bir adamdı babam?"

"Clement Harcombe hep aynı olmuştur." Sanki yabancı birini anlatıyordu. "Büyüdüğünü, geliştiğini sanır o, ama yanılır." Pırıl pırıl gözleriyle şöyle bir baktı bana, sonra ekledi, "Hep sevdim onu. Bile bile zarar veren, çirkin hiçbir yan yoktur onda. Bazen zavıf olabilir, senin de bildiğin gibi, çok fazla konuşabilir. Kendi sesinin yankısını sever. Ama temelde incelikli biridir."

O zaman dedemin de benimle geçmişi özgürce konuşmak istediğini anladım: Belki de bunu her zaman istemişti de yalnızca benim gönülsüzlüğüm ya da korkum onu geriletmişti. "Nasıl tanıştılar?" diye sordum.

"Annen birkaç arkadaşıyla sirke gitti. Sanırım daha sonra rastlantı sonucu tanıştılar. Kentte bir yerlerde. Hani ne derler? İlk görüşte aşk mı?"

Demek birbirlerini rastlantı sonucu bulmuşlardı, yine de bu kazara ortaya çıkan ilişki yaşamlarının biçimini değiştirmiş, bende ürünü vermişti; şimdi bunları yazan, dümdüz ileri bakan, arkasında bıraksa çok daha iyi olacak anıları deşip ortaya çıkaran kişide. Yine de nasıl olurdu da her şey rastlantıya bağlanırdı? Eğer öyleyse, demek ki tüm dünya, onun üzerinde yaşayan tüm kuşaklar, geçici heveslerle, tesadüflerle ortaya çıkmıştı. Bir keresinde babamın söylediği neydi? Rastlantı diye bir şey yoktur. Her şey yol gösteren bir elin önderliğinde ilerler.

"Ondan sonra ne olduğunu gerçekten bilmiyorum" diye anlattı dedem. "Bir hafta sonra Londra'ya doğru yola çıktılar. Elbette, Ce-

cilia bizi görmeye geldi. Uzaklarda yaşayamadığını söylerdi. Babamla mutluydu, ama eski odasını, köpeğini seviyordu. Köpeği anımsıyor musun, Tim? Derken, bir yıl sonra sen doğdun." Ve benim doğumunda annem ölmüştü. Dedem göz ucuyla bana baktı. "Üzülme," dedi gülümseyerek, "senin varlığında o geri geldi. İşte, bak eve döndük yine."

Bunu izleyen haftalarda babam sık sık çiftlik evinde beni görmeye geldi. Artık dedemlerin yanında çekingen, kararsız değildi, inanıyorum, bu yeni kendine güvenin benim hastalığımın iyileşmesiyle ilgisi vardı. Dedemler de artık onun yanında daha rahattılar, ansızın iyileşmem sanki onları uzlaştırmıştı. Bir ay geçti, Blackmore sirki başka bir yere göç etmişse de babam haftada iki üç kez Yukarı Harford'a gelecek zaman buluyordu: Hâlâ görebiliyorum onu, uzun adımlarla odada üç aşağı beş yukarı dolaşırken, her şeyden söz ederken, hiçbir şeyden etmezken. Dedemler çoğunlukla bahçede yürüyerek bizi baş başa bırakıyorlardı, bir öğleden sonra, cumbadaki yeşil sedirde yanıma oturdu. "Kendi karavanımı aldım." Nedense fısıltıyla konuşuyordu. "Devlerden biri emekliye ayrıldı, onu da bana sattı."

"Deniz kızı ne oldu?" Kızın bazen, "inim" diye söz ettiği yerde birlikte yaşadıklarını biliyordum.

"Ayrıldık, Tim" diye açıkladı, büyük bir ciddiyetle. Gülmeye başladım, duramıyordum. Bir yandan da bana ne sormak üzere olduğunu biliyordum. "Devin karavanı olduğu için" dedi sonunda, "iki kişiyi alacak denli büyük." İyileştiğimden beri buna benzer bir şeyi bekliyordum, "İkimiz hep çok iyi çalıştık, değil mi, Tim?"

"Evet, babacım."

"Öyleyse niçin yine çalışmayalım? Biliyorum bu senin alışkın olduğun türden iş değil ama..." Ağır ağır konuşuyordu, aramızdaki yeni işbirliğinin, Hackney Alanı'ndaki, hatta Albion Sokağı'ndakilerden çok farklı koşullarda gerçekleşeceğini tüm inceliğiyle kavırıyordu. "Kabul ediyorum ki," diye sürdürdü, "dinsel törenle aynı şey değil. Daha çok tiyatrovari bir şey, Tim."

"Farkı nedir ki?"

"Bunu sorabileceğin son kişi benim." Gülme sırası ondaydı. "Bir fark olmalı, sanırım, çünkü biz insanlara yardım ederdik, değil mi? Ya da daha çok..."

"Belki sen onlara sirkte de yardım ediyorsun, babacım. Belki de sihirli değneğinle iyileştiriyorsun." Sonra ansızın babamın çocukluğu geldi gözlerimin önüne, gösteri yapan palyaçoğu izliyor-

du, o anda kibirli konuşma biçimimden ötürü pişmanlık duydum. "Eee ne yapmamı istiyorsun, peki?"

"Bana yardım edebilirsin. Yanımda durabilirsin." Gülümsedi, elini omzuma koydu. "Ya da belki ben sana yardım etmeliyim. Hepsi bir yana o güç sende var..."

"Hayır. Yapma. O konuda bir şey duymak istemiyorum." Hâlâ kendi benliğime çok fazla yaklaşmak istemiyordum; bende bulunduğu varsayılan bu güçten korkuyordum, çünkü onu incelemek, babamla aramdaki keskin ilişkiyi incelemek olacaktı. Bir tür bedelini de yanında getirebilirdi.

"Bir de şöyle bak, Tim. Herhangi başka şey yapıyormuşuz gibi de çalışabiliriz birlikte." Ansızın yine coşkuya kapıldı. "Sana illüzyon öğretebilirim. Gençken öğrendiğim bütün hileleri öğretebilirim." Duraksadı. "Sana bunu daha önce hiç anlatmamıştım, Tim..."

"Yine ne oldu, babacım?"

"Babam da sirkte çalışırdı. Senin deden. O da sihirbazdı. Ama büyük bir vantriloktu. En iyisi. Senin neler yapabileceğini kim bilebilir?" Demek dedem de sirklerde gösteri yapan biriydi. Artık şaşkınlıktan donup kalmıyordum özellikle, ama açığa vurulan bu gizler kendi benliğim üzerine duyumlarımı karmaşıklığa yarıyordu yalnızca. "Sen de ailenin parçasısın şimdi" diyordu babam. "Gerçekten ondan ayrıldığından değil ya." Ama bu çizgi ne denli gerilere dek uzanıyordu, benim durumum neydi onun üzerinde? Neler kalmıştı miras olarak bana tüm o insanlardan, daha önceki babalardan, oğullardan? Kalıtın doğası neydi? Belki o yalnızca zamanın kendisinin geçip gidişi, babamın başvurmayı sevdiği o "yol gösteren el"di. Bu noktada tek bir şeyi kesinlikle biliyordum: Babam yaptığı işe katılmamı ister istemez, kabul etmekten başka seçeneğim olmadığını anlamıştım.

"Pekâlâ," dedim yapay bir isteksizlikle, "galiba ben de iş arıyordum."

"Elbette. Bu işi arıyordun, çünkü beni arıyordun. Hepimizi arıyordun. Bir şey daha var. Düşünüyorum da, Tim..." Bu girişi tanıyordum daha önceden de, beni hep diken üstüne oturturdu. "Sence, şu eski malzemelerden birazını almak olanağı var mı dersin?"

"Ne eski malzemesi?"

"Salondan. Biliyorsun işte, insanlara şifa dağıttığımız zamanlardan."

"Babacım!"

"Hayır. Haklısın. Sen bana aldırma. Yalnızca sesli düşünüyordum."

Böylece de nasılsa, karar verilmişti: Dedemlerin evinden ayrılabacak, sirkle birlikte tüm ülkeyi dolaştığı yolculuklarında ona eşlik edecektim. Yeni bir yaşam olacaktı, kesinlikle, ama neredeyse eskisinin gülünç bir kopyasını andırıyordu. Geriye baktığımda, babamla birlikte değişik yaşam türlerinden geçtiğimizi, ama o anda birbirleri içinden büyük bir doğallıkla çıktıkları için aralarındaki ayrımın bilincine varamadığımı görüyorum. Dedemler bu son değişikliği sakınarak kabullendiler; kararım onları şaşırtmadı, inanıyorum, bunu bekliyorlardı bile. Özellikle dedem, babamla aramızdaki benzerliği fark etmeye başlamıştı; sık sık bizi birlikte görüyor, yüzünde çok garip bir gülümsemeyle bir ona, bir bana bakıyordu.

Daha Yukarı Harford'da otururken bile, babam hemen beni eğitmeye koyuldu. Tek eliyle havada daireler çizerken, öteki elinde bir deste oyun kağıdı tutarak benimle birlikte mutfakta oturuyordu. "Kağıdı zorlamalısın" diye açıklıyordu. "Zorla. Almalarını sağla. Bayan Sinclair, sizi bir dakikalığına ödünç alabilir miyim?" Anneannem yaklaşıp yanına oturdu. "Bir kâğıt seçin" dedi babam. "Haydi. Hangisini isterseniz." Birini seçti. "Şimdi onu benim için yakmak inceliğini gösterir misiniz?" Tek söz etmeden gaz sobasına gitti, görevini yerine getirircesine tutuşturdu. "Şimdi, Bay Sinclair, göğüs cebinizden şu zarfı çıkarır mısınız. Evet, bayım. O cepten." Dedem söyleneni yaptığı sıra bana gülümsüyordu. "Lütfen onu açar mısınız, efendim?" yaptı ve işte anneannemin hayretleri içinde orada duruyordu seçtiği kâğıt. Alkışlarımıza karşılık olarak eğilirken, "Hile denli çabukluk da önemli" diye fısıldadı. Bir başka sefer de mutfak masasının üzerinde bir vazo çiçek ortaya çıkardı, bir saat sonra, kapı kilitliyken, kendisi de bizimle birlikte odada kalırken bile içerideki tüm eşyanın yerini değiştirebildi. Mutfağımız bir sihir mağazasına dönüşmüştü, dedemlerin de bu gösteriyi en az benim kadar beğendiklerini biliyordum.

Bütün bu hazırlıklardan çok büyük haz duydum, yeni kazandığım hünelerimi geliştirmeyi öğrendikçe kendimdeki temel bir görünümü tamamlıyormuş gibi geldi. İllüzyon sanatı kadar hiçbir şey bana zevk vermiyordu, bu hileleri yaparken çocukluğumdan beri ilk kez böylesine canlı oluyordum. Onlara hile diyorum, ama geriye baktığımda, aynı zamanda gerçek büyü biçimleri değiller miydi? Çiftlik evi değişmişti, kesinlikle, dedemler de daha enerjili

dolu, daha coşkulu olmuşlardı babamın büyüleriyle. Bu da mı yanıl-samaydı, yoksa onun içinde kavranan bir gerçek mi vardı? Belki ikisi arasında sahici bir ayrım yoktu, gerçek sihirle, büyücünün hile-si arasında; bu da benim için neden doğal, güçlü bir eylem duru-muna geldiğini açıklayabilir.

Ayrılık zamanı çatı. Yaz ortasında bir sabah, dedemleri kapı eşiğinde bıraktık, bahçe kapısından geçerken babamla ben aynı anda onlara el sallamak için arkamızı döndük; karşılık olarak on-lar da el sallayıp gülümsediler, ama ben biliyordum, onlar için bir şey sona ermişti. Ardından yolumuza koyulduk. Devlin karavanı-nın arka bölümünde oturma, yatma yerleri bulunan kamyon oldu-ğu anlaşıldı. Ben aracın bir yanına itilmiş eski yatakta yatarken, babam katlandığı zaman masa olan divanı aldı. Ama iki kişiye ye-tecek yer vardı. Rahatımız iyiydi, babam toplulukla birlikte o kent-ten bu kente kamyonu sürerken ben de arkada ya kitap okuyor, ya da öğrendiğim hilelerin denemesini yapıyordum. Kimi zaman da o direksiyon başındayken yüksek sesle okuyordum, seçilmiş kitabı hâlâ *Arthur'un Ölümü*'ydü. Sıklıkla bana, "Merlin" diyor, yolculu-ğumuzu sürdürürken bir sürü tarihi yeri gösteriyordu.

Yolları oldukça iyi biliyordu, ama yine de bazı zamanlar ger-çekte hiçbir yere gitmiyormuşuz gibi tuhaf bir duyguya kapılıyor-dum hâlâ. Çoğunlukla yağmurların, sislerin içinde, kısa süre sonra başka bir yere gitmek için ayrılacağımızın bilinciyle, sonunda yine bir kez daha çıkış noktamıza vararak bir yönden ötekine savrulup duruyorduk. Yine de gerçekte hiçbir başlangıç yoktu: Bizimkini ül-kenin bir ucundan ötekine düz çizgide hareket olarak düşünür-düm, ama elbette tüm hareketler sonunda çembere tamamlanır. Bi-zi ileri doğru süren belli gömülü güç çizgileri bulunduğuna inanı-yordu babam; onun için bu, yolculuktan çok arayıştı, belki de kişi-nin kendi benliğini aramasıyla aynı anlama gelen geçmişin araştı-rılmasıydı. Oysa yine de bu inancın bile, onun beklediği ölçüde be-ni coşkuya sürükleyemediği zaman geldi. Nesnelerin dağılımında-ki kendi yerimin bilincine ansızın vardığım zaman bir öğleden sonra Derby'yi geçerken onun yanında oturuyordum. Benim için önceden hazırlanmış olan konuma doğru yol alıyordum: Sonunda aşağı doğru kıvrılacak olan, benim ardımdan gelecek bir başkası için yeniden yükselmeye başlayacak bir çizgiye adımlarımı uydu-ruyordum. Sonra da çember tamamlanacaktı. Usulca eski bir şarkı-yı söyleyen babama baktım, "Yürüyüp Uzaklaşmam Gerekıyor," ama hiçbir şey diyemedim. İşte böyle Blackmore sirkinin kamyon-

ları, karavanları, bir dinlenerek bir yeniden yollara dökülerek ülke-
de göç etti durdu.

Aylar çabucak geçiverdi, kısa sürede yeni sanatımda ustalaş-
tım; gösterimizdeki tüm o etkileri yaratmayı nasıl başardığımı-
mizden pek emin olmadığım zamanlar da vardı. Topluluğun geri
kalanı beni kabullendi, babama oldukça soğuk davranan deniz kızı
bile kimi zaman altın rengi yüzgeciyle, kuyruğunu takmama izin
verdi. Onun gösterisi, içinde konuşuyor, ısıkl çalışıyor, bir bardak
çay, sigarayı içiyor gibi görüldüğü camdan sarnıca indirilmektir.
Elbette bu yanılmasaydı, ama o iş arkadaşlarının arasında bile bu
gerçeğin belirtilmesinden hoşlanmıyordu. "Kuru yerde iş konuş-
mam" derdi.

Bir yıl sonra önceden belirlenmiş yerimiz olan Yukarı Har-
ford'a döndük, kent dışındaki bildik alana yerleşir yerleşmez, çift-
lik evine gitmeye karar verdim. Yeni yaşamımın ayrıntıları hâlâ
öylesine hoşuma gidiyordu ki hepsini anlatmak istiyordum de-
demlere; ustalaştığım bazı hileleri de göstermeye can atıyordum,
otobüsü yakalamak için aceleyle yürüdüm caddede. Edward Cam-
pion'la sık sık oturduğum meyhanenin önünden geçerken bir itki-
le, içeriye göz atmaya bile gerek duymadan o çok iyi tanıdığım si-
yah meşe kapılardan içeri girdim. İşte orada oturuyordu, bir köşe-
de, bardağın üstüne eğilmiş; ilkin beni görmedi, ama yanında du-
runca hemen başını kaldırdı. Daha küçük görünüyordu, hayır, ta-
nımlanması zor biçimde değişmişti. "Geri döndün" dedi.

"Seni burada bulacağımı biliyordum."

"Öyle mi? Haklıydın. Hep buradayım."

Yanına oturdum, aramızda oluşmaya başlayan sessizlikten sa-
kınarak hemen geçen yılın yolculuklarını sayıp dökmeye giriştim;
gösterileri, hileleri, topluluktaki öteki kişileri anlattım ona. Bunları
ilk kez bir yabancıyla tartışıyordum – ya da bizim deyimimizle
'Garip'le – belki de benim coşkumun etkisiyle Edward dikkatle
dinlemeye başladı. Havada asılı durma hünerini iki kez anlatmamı
istedi, bunun gizlerini ele veremesem de yerden bir buçuk iki met-
re havaya kalkmamın sirk seyircileri üzerinde yarattığı etkiyi ta-
nımladım. Sonra bana yok olup gitmenin ne ölçüde kolay olduğun-
u sordu.

Bir saat sonra ayrıldık oradan, eşiği geçip caddeye çıkarken
geçen yılki yaşamı üzerine hiçbir şey sormamış olduğumu fark et-
tim. Serin bir ilkbahar akşamıydı, birlikte yürürken ansızın işini yi-
tirdiğini söyledi bana. "Ne oldu?"

Sarsak sarsak arkasını döndü, az önce çıktığımız yere baktı. "Orasını çok seviyorum" dedi. "Evim orası." Bir zamanlar çok yakın olduğu ailesini sormak istemedim, ama birkaç dakika sonra durdu. Caddeden ayrılan dar bir yolu göstererek, "Buradan gideceğim," dedi. "Şimdi kendi odam var." Sonra ellerini yüzüne örtüp hıçkırmaya başladı. Onu nasıl avutacağımı bilemeden yanında durdum ağlarken. Sonra kesti ağlamayı, burnunu çekti, gülümse-di: çocukluk gülümsemesiydi. "Yarın gece geleyim mi?" diye sor-du.

"Gelmek mi?"

"Sirke. Şu yok olma işini görmek istiyorum."

Beni köşe başında bıraktı, küçücük bir evin kapısını açıp içeri girene dek iki yana sallanan, sendeleyeni bedenini izledim.

Dedemlere gitmeye niyetliydim, ama ansızın kendimi çok yor-gun hissettim; zaten geç oluyordu, karanlık yoğunlaşınca sirk ala-nına geri döndüm. Kamyonun arkasına tırmandığım sıra babam beni bekliyordu. "Nasıl geçti?" diye sordu merakla.

"Ne?"

"Dedenler. Ne diyor dedenler?"

"Onları görmedim. Edward Campion'la buluştum. Anımsıyor musun onu?" Başını salladı, ama dedemlere gidemeyişim yüzün-den düşkünlüğüne uğramış gibiydi; beni onların yaşamından ko-parıp aldığı için süregiden bir suçluluk duygusu çektiğini anladım o zaman. Bir zamanlar da kızlarını onlardan aldığı için duyduğu suçluluğun yankısı mıydı bu? "Üzülme" dedim, "Hafta sonu görü-rüm onları."

"Şimdi nasıl da iyi olduğunu anlatmayı unuttu ma sakın."

"Unutmam, babacım."

"Biliyorsun, bu düzgün bir uğraş. Bunu da söylemeyi unut-ma."

O konuşurken Edward'ı, ben yeni uğraşımı öylesine hevesle anlatırken katlanmış olması gereken acıyı, başarısızlık duygusunu düşünüyordum. Bir zamanlar kendi yaşamı için beslediği tüm umutları anımsadım, oysa şimdi geriye kalan gerçek görüntü, dar bir yoldan eve doğru sürüklenmesiydi. "Gerçekten anımsıyor mu-sun Edward'ı?" diye sordum babama sihirbazlığın bir uğraş olarak nimetlerini inceden inceye anlatmayı bitirdiğinde.

"Kimi?"

"Eski okul arkadaşım, Edward Campion'u. Yıllar önce çiftlik evinde tanışmıştın. Çay içerken."

"Öyle mi?" Bir an gözlerini bana dikti, sonra giderek merakı çoğaldı. "Sakattı, değil mi? Evet, çok iyi anımsıyorum onu." Şimdi eski arkadaşım ile öylesine ilgileniyordu ki onunla buluşmamı ayrıntısıyla anlattım. Edward'ın yaşamının tüm bölümlerini zaten tanıyor muşçasına gülümsüyor, başını sallıyordu; beni pek dinlemiyor gibiydi. "Biliyor musun, Tim?" dedi konuşmam bitince. "Onu görür görmez, o gün, çiftlik evinde, ona yardım edebileceğimi düşündüm. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Hayır, babacım." Ne demek istediğini kesinlikle biliyordum.

"Biliyorsun, elbette biliyorsun."

"Sanmıyorum..."

"Daha önce de yaptık, Tim. Niçin arkadaşına yardım etmeye-
lim? Şimdi yine birlikte olduğumuza göre yapabiliriz bunu."

Benim hastalığımı yenmemden, sirk sahnesindeki başarılı gösterilerimizden sonra yine kendine öylesine güveniyordu ki eski salonda sergilediği güçlerini bir kez daha denemeye can atıyordu. Ama Edward'ı iyileştirmek? Böylesine bir olasılığı düşünemezdim bile; bana öyle yakın olmuştu ki, bu denli iyi tanıdığım birini değiştirmek bana şiddet eylemi gibi görünüyordu. İlk önce tedirgin oldum – yalnızca Edward için değil, kendi adıma da tedirgin oldum, çünkü babam burada söz konusu olanın gerçekten benim gücüm olduğunu söylememiş miydi? Hâlâ bu düşüncede miydi, yoksa uygun koşulları yaratanın, ikimizin bir aradaki varlığı olduğuna mı inanmaya başlamıştı? Bu gücün tek tek ikimizden birinde değil de, kalıtım gerçeğinde bulunduğunu mu anlamıştı? Öylesine soyut bir kategoriydi ki şu kalıtım, yine de dünyanın tüm gücüyle parılıyordu.

"Hem sonra bir şey daha var, Tim. Düşünüyordum. Ona yardım etmeyi becerebilirsek şu işi biraz değiştirebilir miydik? Zıyan etmek çok yazık olacak..."

"Babacım." Demek amacı buydu: Eski işimize bütünüyle dönmekten önce Edward'ı deneme tahtası olarak kullanmak. Güçlerimizi deneyip hâlâ var olup olmadıklarını anlamak. Bir süre için babamın yaptığı bu hesaplar beni dehşete düşürdü. Oysa Edward'ı iyileştirmeyi başarsaydık iyi bir amaca hizmet etmiş olacaktık. Niye başkalarını da iyi etmeyecektik ki? Başka bir şey söylemedim – bunun anlamı da boyun eğdiğimdi.

Ertesi akşam sirke geldi Edward; girişte bekliyordum, onu görünce karşılamaya koştum. "Daha sonra beni görmeye gelir misin? Babamın sana söyleyeceği bir şey var."

Gizlemeye çalışsa da keyfi kaçmış gibiydi. Bütün söylediği, "Sizi nasıl bulacağım?" oldu.

"Sihirbaz gibi giyinmiş olacağım, yeşil pantolon, mavi, kırmızı pullarla göz biçimleri işlenmiş ceket bulunacak üstümde." Güldü buna. "Doğru söylüyorum. Ama üzülme. Ben seni bulurum. Kaybolursan Harcombe ve oğlunu sor."

O gece iş her zamankinden daha yorucuydu, bitirdiğimizde kendimi bitkin, bomboş duyuyordum; uzayıp giden gösterinin kişiliğimi sildiği, kim olduğumu, ne yaptığımı kestiremediğim böylesi durumlar oluyordu ara sıra. Yine de babam tuhaf biçimde uyanık, coşkulu kalmıştı, Edward'ın iyileşmesine yardım etme, hatta bunu kendisi yapma düşüncesi onu her zamankinden daha yerinde duramaz hale getirmişti. Yine de yüzünde gerginliğin, yorgunluğun izlerini ayırt ettim, tam dinlenmesi için kandırmaya çalışacağım sıra böyle bir girişimin kararlılığını tazeleyeceğini anladım. Ayrıldım ondan, sirk çadırının yanındaki çimenlikte beni bekleyen Edward'ı buldum. Bizim tasarılarımızdan hâlâ haberi yoktu, kamyonumuza doğru götürmek için koluna girdim. Babam onu sıcak bir biçimde neredeyse gösterişle karşıladı – hâlâ kan kırmızısı pullar işli ceketten, yeşil pantolondan oluşan sirk giysisini giyiyor olması etkisini çoğaltıyordu. Benimki de üzerimdeydi, ikimizin de sahne makyajımızı silmemiş olduğumuzu dehşet içinde gördüm. Edward, bunların hiçbirinin farkında değil gibiydi, babamın iyi niyetli özeninden tedirgin olmuştu sanki. "Biliyorsun," dedi silindir şapkasını (içinden o gece çeşit çeşit kuşların havalandığı şapkasını) çıkartarak, "kendini azıcık daha tedirgin duyduğun zaman titremelerin çoğalıyor, değil mi?"

Bunu öylesine tatlılıkla, öylesine neşeyle söylemişti Edward onaylamaya hazırdı. "Yaşamım boyunca hep böyle olmuştur."

"Yaşamın boyunca mı? Doğru mu?"

"Evet. Ben hep sakattım."

Babam bana şöyle bir göz attı, ama dikkati Edward'da yoğunlaşmıştı. "Şimdi söyle bana," dedi, "hiç normal yürüyebildiğin düşünüyordun mü?"

"Ah, evet. Elbette, gördüm. Gösterin bana bir sakatı, düşlerinin neler olabileceğini anlatayım size."

"Doğru. Çok güzel. Söyle bakalım, Edward, ne zaman istersen o düşün içine girebileceğin geldi mi hiç aklına?"

"Çok gülünç olurdu, bu." Onun hesabına saçma sapan meraklara kapıldığından kuşkulanıyormuş gibi babama kızmaya başla-

mıştı. Düşününün anımsatılmasından hoşlanmadığı da belliydi – en azından uyanık olduğu zamanlarda.

"Ben çok ciddiym, Edward Campion. Hiç düşündün mü bunu?"

Edward'ın önemsemesini sağlayan bir şey vardı babamın se-sinde. "Düşünmek istemiyorum."

Babam yanıtına aldırmamış gibiydi, beni yanına çağırıp kolunu omzuma attı. "Düşler çok özel şeylerdir, Edward. Sıradan dünyadaki herhangi bir şeyden çok daha fazla gerçek olabilirler. Hatta bu dünyada olanları bile belirlerler. Hiç aklına geldi mi bu?" Edward yalnızca baktı ona. "Peki, niçin biliyor musun? Çünkü düş, dünyanın gizli yaşamını açığa çıkarır. Bildiğimizi unuttuğumuz her şeyi yansıtabilir. Daha önce kimsenin işitmeyi başaramadığı müzik gibi, bir kişinin ya da bir yerin ruhunu ortaya dökebilir. Bunu anlıyor musun, Edward Campion?" Babam omzunu sıkı sıkı tutarken arkadaşım başını salladı. "Sonuç olarak sana yardım edebileceğimizi anlıyor musun?"

Şimdi korkmuş görünüyordu Edward, babam öne doğru bir adım atıp onu yakaladığında kaçıp gitmek üzereydi; Edward'ın başını ellerinin arasına aldı, avuçlarıyla şakaklarına bastırdı. "Simya Tiyatrosu'na hoş geldiniz," dedi, "geçmişinizin tüm ruhlarının hareketi geçirilebileceği yere." Ansızın üzerime çullanan çocukluk anılarıma boğularak elimi ağzıma kapadım, bir an için başımı öteye çevirdim. Bir tür kriz geçiren Edward korkunç bir titremeye tutulmuştu. Yardım etmek için öne atıldım, ama babam beni kabaca itti kenara. "Arkasına geç" diye bağırdı. "Arkasına geç, düştüğünde tut onu."

O sıra Edward korkunç bir çılgılık attı, geriye doğru yay gibi eğildi, sonra da bilinçsizlik içine yuvarlandı sanki. Hâlâ elleri Edward'ın şakaklarında duran babam, kollarına düşerken usulca itti onu bana doğru. Çok sıcaktı, tutar tutmaz kendi içimde de korkunç bir titremenin yükseldiğini duydum. Sanki yumruklanıyor, tokatlanıyordum, bir o yana bir bu yana savruluyordum, ayağımın altında yer sarsılmaya başladı, gözlerim geri yuvarlanarak kafamın içine çekildi. Sakin duramıyordum; onu tutarken parmaklarım bile Edward'ın iki yanında şiddetle titremeye başlamıştı, sanırım bir noktada ben de çılgılık attım. Havayı bir gürültü doldurdu, en azından, nereden geldiğini anlamak için baktığımda az ötemde duran Edward'ı fark ettim. Kıpırtısızdı, kolları dümdüz duruyordu iki yanında. Yere yığılıp ona bakakaldım.

"Gitti" dedi en sonunda. Usulca bir ayağını öne uzattı, sonra ötekini; hiç titremiyordu, sakatlığının tüm belirtileri yok olmuştu. Halkalar çizerek hızlı hızlı yürümeye o coşkusu içinde bir şeyleri yerinden alıp yine geri koymaya başladı. "Gitti" diye yineledi. Sonra da sevinçle gülümseyerek kamyonundan atladı, açık tarlalarda çok hızla koşmaya başladı.

Sonra arkamda bir şey oldu. İç çekişe çok benzeyen sesi duydum, döndüğümde yatağının kıyısına yaslanan babamı gördüm; sahne makyajı erimişti, şimdi yüzünden akıyordu. Sonra sendeledi, yana devrilmeye başladı. Usul usul sessizce düşüyordu kitaplığa doğru, çarptığı zaman okumakta olduğumuz Malory'nin kitabını nasıl yerinden fırlattığını bütün açıklığıyla anımsıyorum. Ve hâlâ düşüyordu: ona doğru atıldım, kollarımı uzatarak, yanıt olarak o da bana uzanmak üzere gibiydi. Ama beceremedi. Tüm ağırlığıyla yere yuvarlandı, gözleri hâlâ benim üzerimdeydi.

on sekiz

Tam da o günlerde Sakatlanmış Kral ölmek üzereyken onu selamlayan, niçin böyle düşüncelere daldığını soran Merlin girdi huzurlarına. "Elbette dalarım derin düşüncelere," dedi Kral, "çünkü bu dünya için endişeler içindeyim, terk ettiğim bu ülke için bir sürü fikir var kafamda."

"Bunu pekâlâ biliyorum," dedi Merlin, "seni bildiğim kadar, bütün düşüncelerini bildiğim kadar. Ama böyle şeylere kafa yorman aptalca, çünkü sana şifa olmayacak bunlar. Hem ben senin ne olduğunu, babanın kim olduğunu, kimden peydahlandığını da biliyorum. Senin kaderin kendi kişiliğinden daha büyük ve sahiden oğlun için ölürsen çok yüce mükafatlar alacak, ruh sağlığı bulacak, soyuna hürmet göstereceksin."

Sonra Merlin ayrıldı ondan, nereye gittiğini bilemeden; ertesi sabah oğlu geldi yanına, Sakatlanmış Kral gelişiyile çok memnun oldu, yatağından çıktı, önünde diz çöktü. "Eyvah, benim kendi sevgili babam, niçin diz çöküyorsun sen bana? Sen atamsın benim."

"Hayır, hayır efendim. Öyle değil. Ben senin babanım, senin kanıdanım, ama çok kısa zaman sonra sen burçaların kralı olacaksın."

"Hak sever, güzel babam, ben hep senin emrinde olacağım. Ama yalvarırım sana, bu kadar kederli durma."

"Hayır, sahiden çok kederli değilim. Sana kalbimi açacağım, çünkü çok iyi biliyorsun ki yakında bu dünyadan göçüp gideceğim."

"Hayır..."

"Evet. Öyle, çünkü öylesine üzüntülere katlandım ki hiç kimse

daha uzun çekemezdi. Ama şimdi ne mutlu ki zamanı geldi, bana vaat edildiği gibi yatıştırılacak acılarım." Sonra da Sakatlanmış Kral, tıpkı Merlin'in kendisine anlattığı gibi birer birer söyledi olacakları. "Meyve daldan düşse bile," dedi, "ağaç içten içe serpiliyor-dur yine. Böylece ben toprağın altına konduğum zaman sen benim mertebeme yükseleceksin." Aralarında daha başka bir sürü konu konuşuldu, ikisi de hıçkırdılar, ikisi de mesut oldular. Yine de göçüp gitmeden önce Sakatlanmış Kral yüksek sesle hıçkırdı ansızın, dedi oğluna: "Sonum yaklaşıyor, artık çekilip gitme zamanım geldi. Ağırılığımı kaldırmak, beni o kenara taşımak için genişlet omuzlarını."

Böylece eski zamanlarda anlatıldığı gibi, oğul babayı taşıdı su kıyısına. O, Albion suyu diye bilinirdi, bu topraktaki her şey ondan çıkmıştı. "Pekâlâ, oğlum," dedi kral, "getirdin beni buraya hem de sonuma. Kaldır başımı ki göreyim ötelerdeki kıyının yanında duran o meşenin geniş dallarını çünkü bir daha göremeyeceğim asla." Sakatlanmış Kral yaşlı meşeye gözlerini dikmişken içinde bir yığın insan dolu koca kayık kalktı kıyıdan, başlarında kara kukule-talar olduğunu gördü oğul. Ve hepsi hıçkırdılar, bağıştılar, kralı gördükleri zaman. "Şimdi beni kayığa koy" dedi. "Bırak yüzüp gideyim sonsuza. Çabuk geçiyor zamanım, işte geldim sonuma." Sonra yatırdılar içine, kapladılar vücudunu siyah ipekle. Tam o zamanda bir rüzgâr çıktı, sürükledi kayığı karadan uzaklara, gözden kayboluncaya kadar oğlu baktı arkasından. Hemen o anda gök gümbürtüleriyle, şimşeklerle ansızın bir fırtına bastırdı ki yeryüzü ikiye bölünüverecekti. Babasının ardından böylesine feryat figan eden oğul için dünya ters yüz olmuş göründü.

Sonra bu şeylerin arkasından yeryüzü öylesine kötülükler, karanlıklar bürüdü ki sahiden oğullar babayı bilmedi, babalar oğulları bilmedi: çünkü denir ki büyük bir kralın ölümüyle oğul artık babayı sevmeyecektir, baba artık oğulu sevmeyecektir, ama herkes kendi yükünü taşıyacaktır. İşte böylece başlarına korkunç salgın hastalık geldi, krallığa büyük zarar verdi; ne mısır büyüdü, ne ot, ne bulunabildi suda tek balık, ne işitildi havada bir müzik. Bu yüzden insanlar ona Yitik Ülke der, o acıklı darbe yüzünden.

Ve oğul gezindi durdu kendi karanlığının ortasında. "Eyvah" diye haykırdı. "Eyvahlar olsun, ki bu lanet geldi benim başıma. İşte burada büyük esaret altındayım, ama bu vahşetten kaçıp kurtulmayı istemiyorum hiç. Merlin'in sözcükleri bomboş sözcüklerdi, çünkü babamın ölümüyle çizgi bozuldu, bende onun yerini alacak

ne güç var ne kuvvet: bütün ümitlerim boşuna, çünkü Merlin'in kehanetlerine asla ulaşamayacağız." Böylece devam etti, hüzünlü durumda, ama bundan az ilerde, babasının son kere baktığı ağacı aklına getiren bir ağaca rastladı. Derhal dikti gözlerini bu ağaca, ansızın üzerinden geçen koskoca bir kuş gördü. Yaşlı ağaç bütün bütüne kupkuruydu, tek yaprağı yoktu; kuş oturdu üstüne, açlıktan ölen öteki küçük kuşları etrafına topladı. Sonunda uzun, keskin gagasını kendi etine sapladı, koca kuşun kanı öyle çabuk aktı ki dalların arasında öldü. Küçük kuşlar, kocaman kuşun kanından hayat buldular.

Arkasında bir ses onu rahatsız edene kadar oğul tarttı bunu kafasında: "İşte böyle olmalı." Arkasını döndü, muhterem bir ihtiyar gördü, başında altından bir taç vardı, omuzları çıplaktı, beline dek açıktaydı. İşte ondan sonradır ki oğul vücudunun derin yaralarla kaplı olduğunu gördü, hepsi de omuzlarında, kollarında, yüzündeydi. "İşte böyle olmalı" dedi ihtiyar adam yeniden. "Eski yaralar iyileşmez, ama yalnızca yaşatma gücü verir. İç onların kanını ve yaşa." Bu kelimelerle sönüp gitti. Oğul donup kalmıştı bu mucizeyle, bayılıp kendinden geçti. Gün ortasına kadar yattı öylece, ama ağaçta şakıyan genç kuşları duyduğu zaman biraz rahatladı.

Bunun üzerine ayrıldı o yerden. Sonra talihin ve maceraların sürüklemesiyle ihtiyarlayıp giden, Albion'un muhteşem zamanlarında yapılmış bir mabedi bulduğu dağa geldi. Kimseyi bulamadı içinde, her şey terk edilmişti, o baktı karanlığa ama karanlık ona bakmadı, mabedin yan tarafındaki küçük odaya girdi, yine kurtların yediği, üzerinde koca kuşun öldüğü o zayıf ağacı gördü. Sonra dedi ki, "Muhteşem bir şey bu, tam macera, bu manzaraya bakmak." Bu ağacın sol tarafında bir iskemle göründü gözüne, oraya yaklaşıncı üzerine kara harflerle kazınmış olduğunu gördü: HİÇ KİMSE OTURAMAZ BURAYA KENDİNİ KAYBETMESİ GEREKENDEN BAŞKA. Böylece de kendi kendine şunu diyinceye kadar derin düşünceler içinde kaldı: "Bu gün gördüğüm her şeyi anlamak benim haddime düşmez, fakat ne olursa olsun kaderime sabırla, alçakgönüllülükle boyun eğmeliyim." Böylece oturdu kendisi aklaşmış ağacın yanındaki iskemleye: Oturdu ve ölü babasının düşüncelerine daldı, derken uyuyakaldı. Uykuya vardığında derhal Merlin'in hayali durdu önünde de konuştu onunla.

"Kimi aradığını biliyor musun?"

"Hayır."

"Ben biliyorum senin kimi aradığını, çünkü sen Merlin'i arı-

yorsun. Öyleyse arama artık, çünkü ben oyum. Nereye gidersen git hemen ardında olacağım."

"Nesin sen?"

"Bazen dünyalı bir adamdım, şimdi garip diyarlardanım, ama buraya sana yol göstermeye geldim."

"Efendim, şu bulduğum sözler neyi anlatıyor? 'Buraya kimse oturamaz, kendini kaybetmesi gerekenden başka'."

"Hayret etme, çünkü ben onları senden de, yaşayan her insandan da daha iyi anlıyorum." Böylece de Merlin, adanın tarihini, onun içinde kendi yerini anlatırken oğul dinledi; nasıl başladığını, aynı şekilde nasıl biteceğini; babadan çocuğa geçerken elden ele giderek hakikatinin nasıl yazıldığını. Sonra da onu şu son soruya götürdü: "Ah, güzel çocuk, ne zaman duydun annenin haberlerini?"

"Sahiden hiç birini duymadım, ama uykularımda rüyalarını çok görüyorum, böylece de bilemiyorum ölü mü canlı mı olduğunu."

"Katiyetle ölü annen, çünkü seni doğurduktan sonra öyle çok ıstırap çekti ki günahı çıkartıldı, öldü." Bunun üzerine oğul keder içinde göğsünü parçalayacakken Merlin konuştu yeniden. "Ama açıklayayım ki o senin içinde yaşıyor, tıpkı baban gibi. Şimdi sana, kendini ve soyunu kurtaracak yazıyı bulmak için büyük bir seyahate çıkmak kısmet oldu. Dünyadaki en iyi adamlar eşlik edecek. Zaman içinde haber vereceğim onları sana, sen de göreceksin, işte ancak böyle Kayıp Ülke bir kez daha kurtarılacak. Bul kelimeleri, hepsi yoluna girecek. Yeniden tazelenip canlanmadan önce bu ağacın kuruyup gitmesi gibi senin soyun da sürecektir. Şuna bak." Ve hayalinde gördü oğul nasıl fışkırdığını her daldan bir sürü çiçeğin, bundan başka bir çok da meyvenin. Sonra ağaç serpildikçe yanındaydı buldu kendini, bir zamanlar babasının durduğu yerde, ve Albion'un suları bir kere daha önündeydi. Merlin ona şahane işlenmiş bir kitap uzattı. "İşte bu senin mirasının alametidir" dedi. "Al bu kitabı, yapabildiğin kadar uzaklara fırlat suda." Emredildiği gibi yaptı, ve çıktı Albion'un sularından bir kol, bir el, aldı onu, kavradı, havada salladı, savurdu, sonra da kitapla birlikte sularda yok oldu. "Zannederim senin arayışın başlamak üzere şimdi," dedi Merlin ona, "ve kitabın geçişiyle, senin mirasının da nesilden nesile geçişini görebilirsin. Baban henüz sana gelmeyebilir, ama bu sırra erdiğin zaman geri dönecektir."

"Efendim ne sırrı olabilir ki bu?"

"Zamanın sırrı, ve zamandan ebediyete nasıl yolculuk edileceğinin sırrı."

Sahiden, Merlin'in söylediği gibi yapıldı her şey sonunda. "Beni ara, yapabildiğin zaman" dedi sihirbaz bundan sonra, "Ve bulacaksın. Şimdi git buradan, taa ki maceralar seni bir ovadaki o güzel yere götürünceye kadar."

Bunu söylediği zaman kayboldu ortadan, oğul bilemedi ona ne olduğunu. Ama şimdi büyüden uyandı, çok da rahatladı. "Rüyamda belirtilen o yolculuğa başlayacağım," dedi, "ve burada yazılı olduğu gibi kendimi ve soyumu yeniden bulabilmek için kendimi kaybedeceğim." İşte böylece ki kalbinde başladı arayışı.

Şimdi hikâye onun şu macerasına dönüşür: ilk gün nebatlarla çiçeklerle dolu bir çayıra geldi. "Böyle şeylerin maviye, altın renğiyle yazıldığını görmüştüm," dedi. "Çünkü bu eski hakikat dili diye bilinir. Burada rahat rahat dinlenebilir, kendimi tazeleyebilirim..." İkinci gün tehlikelerle dolu bir ormana geldi, orada suyu kaynayan bir kuyu gözlemledi. Bu kuyuya eğilip konuşur konuşmaz sesinin yankısı onu temizledi ki artık yanmadı ve derhal sıcaklık ondan çıkıp havanın yükseklerine çekildi. "İşte böyle susturabilirim kederli sesleri," dedi, "gerçek yankılarını duyuncaya kadar kendi sözcüklerimle konuşarak." Üçüncü gün çok güzel bir kuleye geldi, içeri girince üzerine kendi yüzü kabartma yapılmış mermerden bir mezar taşı gördü önünde. Ama daha buna layık olmamıştı, sonra dedi ki, "Daha sonraların hayali bu, zamanın sinesine yatırılacağım günlerin. Eğer cesedimi saklayacak böylesine muhteşem bir mezar olacaksa, bu, araştırmalarımı sürdürmek için bana daha büyük bir kuvvet vermeli mutlaka." Sonra döndüncü günde çok derin bir vadiye geldi, dimdik kayalıklardan yukarı tırmanamayacağını gördüğü zaman oradaki elma ağacının altında durdu. Sonra da uzandı uyumak için dedi ki, "Kristal ırmakların sularını duyuyorum, hem de çıplak yerlerde sürüleriyle birlikte dolaşan çobanların kavallarını duyuyorum. Bütün bu büyük mucizeler, maceralar eski masallarda önceden anlatılmıştı, demek ki burada da huzur içindeyim."

Beşinci gün, bir ovadaki çok güzel yere geldi, durdu, düşündü. "Tıpkı rüyamda Merlin'in anlattığı gibi, hani buraya gelecektim de yolculuğum sona erecekti." Sonra önünde açılan kapıya vardı; sonra da başına muhteşem bir maceranın geldiği koskoca koridora girdi derhal: Koridorun kapıları, pencereleri kendiliklerinden kapandı, her taraf simsiyah kesildi. Yine de bütün etrafında sesler,

mırıldanmalar duyabiliyordu, çünkü burada gölgeler içinde yüzleri görülemeyen insanlar vardı. Sonra ona bir ses geldi, hem kendi ölü babasının sesine, hem de Merlin'in sesine benziyordu. Şöyle konuştu: "Buradan ayrıldığınız zaman eminim hiçbiriniz bir daha bu dünyada buluşamayacaksınız, çünkü her biriniz kendi arayışınıza adanacaksınız. Ama, bu dünyada benden ayrılmadan önce bakın ve görün zamanın yuvarlaklığını belirten yuvarlak içindesiniz. Yine de hanginiz ebediyeti göreceksiniz?"

Derhal fırtınanın gümbürtüsünü, çılgılığını duydu, kıyametin ortasında, gördüğü gündüzlerden yedi kere daha berrak güneş ışığı girdi içeri; tam daire meydana getirerek birlikte duran ötekilere bakmaya başladı, ve her birine dilsizmiş gibi gördü. Sonra konuşmaya başladılar, onların kelimeleriyle şaşkınlığa düştü. "Bulamayacağımız şeyi arıyoruz" dedi bir tanesi. Sonra bir başkası da şöyle konuştu. "Bak arayışımızda aynı birbirini uygun ağızlarımız, kalplerimiz çünkü ondan sonra emin olabiliriz daha çok ibadet ettiğimize." Önlerinde bir masa, üzerinde de Albion'un sularına batan o şahane kitap vardı ve birdenbire Merlin yanına geldi, onu öne çıkardı. "İşte, bu ülkenin eski âdeti, örfü," dedi, "insanlar diyor ki, biz İngiltereliler o âdeti kaybetmeyeceğiz. Çünkü bu kitapta duruyor mirasımız."

"Şu önümdeki kitap neyin nesi?" diye sordu.

"Zamanla anlayacaksın."

Uzaklıkların da uzaklarından sanki kendine gelen müziği duydu. Ne arptı, ne borazan, ne herhangi bir şey, ne üfleyerek çaldığımız ne elimizle vurduğumuz bir şeyden çıkan müziğe benziyordu. İngiliz müziği. Şimdi ötekiler de sadelik içinde duruyorlardı önünde ama hangi dil söyleyebilirdi onların isimlerini? Şairler vardı burada, hikâyeciler, her tür İngiliz edebiyatı yazarları. Merlin de bir kere daha yanındaydı, şöyle konuştu onunla: "İngiltere'nin bir sürü yerinde bazı insanlar bunların ölü olmadığını, yalnızca başka yere gittiğini, bazıları da tekrar geleceklerini söyler. Yine de ben öyle olacağını söylemeyeceğim, şöyle diyeceğim: Burada bu dünyada hayalleri görülebilsin diye, bütün toprak iyileşsin diye hayatlarını verdiler. Onların kelimeleri ebediyete kadar kalacak."

Sonra yine uyuklamaya başladı, ne tam uyuyordu, ne uyanıktı, derken sanki babası ona geldi. Onu görünce dedi ki, "Hoşgeldin. Ben de senin öldüğünü sanmıştım. Şimdi hayatta olduğunu görüyorum."

Babası peşinden gitmesini işaret etti. Böylece gitti ardı sıra,

ama ne kapı buldu, ne pencere, koridor açıktı. Sonunda kapısı kapalı bir oda buldu, açmak için zorladı eliyle, ama yapamadı. Sonra da durdu dinledi, sanki bu dünyaya ait değilmişçesine tatlı bir sesin şarkı söylediğini duydu, daha önce de duyduğu müziğin aynıydı. Şunlar da işittiği seslerdi:

Payına düşen tarladan çıkmasın

İşi bitmeden önce; ama bitince

Hissettiği anlarda, sonra ölmesi gerektiğini

Bu hayal hâlâ kalır: İngiltere'nin müziği

Tatlı notalarla kuşaktan kuşağa geçmiş birbiri içine.

Bunun üzerine açıldı odanın kapısı, büyük bir berraklık kapladı ortalığı, sanki bütün dünyanın meşaleleri oradaymış gibi pırıl pırıl aydınlandı oda. İşte böyle girdi içeri hemen, gümüşten masaya doğru gitti, yanına yaklaşıncı büyük bir mucize gördü: Çünkü babasının vücudu yatıyordu üzerinde. Kaskatı ölüydü ama cesedinin etrafında bir sürü çiçek, serpilip gelişen dallar vardı; gülümseyerek yatıyordu, her tarafını Timothy'nin duyduğu en tatlı rahiya sarmıştı. "Şu odada yatan benim babamdı" dedi. "Buradan uzağa kendi arzumla gitmeyeceğim." Yine de babasının yüzüne bakarken, onun harikulade şekilde değiştiğini, tanıdı öteki yüzlerin hatlarını taşımaya başladığını gördü. Çünkü orada dedelerini gördüğünü sandı, hatta daha bile eski yüzleri. "Demek ki soyum başlangıcına doğru geri çekiliyor" dedi. "Ve kendi yüzümde de eski zamanların izlerini taşıyorum." Tam o anda ateşe bulanmış olduğunu düşündüğü bir nefes duydu, yüzüne öylesine acı vererek çarptı ki sanki yakıp tutuşturdu. Aynı zamanda da yere düştü, hiç kalkacak kuvveti yoktu, çünkü vücudunun, işitmesinin, görmesinin bütün gücünü kaybetmişti. Sonra önünden doğrulan babasını gördü, babasının ellerinin onu tuttuğunu, oda kapısından dışarı çıkardığını hissetti. Sonra bir kere daha sesini duydu: "Sende bir kez daha döneceğim ben krallığıma, Britonlarla birlikte haz içinde yaşayacağım. Yerini yenisine bırakarak değişiyor eski düzen, ama ben ölümsüzüm, çünkü ben Albion'um."

on dokuz

Babam ölmüştü. Doktorlara göre, Edward'ın iyileşmesinin hemen ardından, ansızın beyin kanaması geçirmişti. Bu bir açıklama. Ama geriye, o akşamın olaylarına baktığım zaman çok fazla güç harcamış olduğunu açıkça görüyorum; yalnızca onu mahvedebilecek olan alevi tutuşturmuştu. Belki Edward'ın iyileştirilebilmesi için babamın ölmesi gerekliydi: Ama bundan pek de emin değilim. Devlet memurlarının ölüm nedenini araştırmasından, alışılmış soruşturmalardan sonra birkaç gün içinde Yukarı Harford'da yapıldı cenaze töreni. Kilisede ön sırada dedemle, anneannem iki yanıma oturdular, arkamızda sirk oyuncularını cenaze törenini ağırbaşlılıkla izledi; deniz kızı oradaydı, cüce kadınlar, kuvvetli adam da. Dev bile inzivaya çekildiği yerden çıktı, dini törenden sonra biz dışarı yürürken uçan trapez gösterisinin altı üyesi taşıdı babamın tabutunu.

İşte o zaman Gloria Patterson'u gördüm; kilisenin arka bölümünde oturuyor, ben dedemlerle önünden geçtiğim sıra oymalı bir kornişe öfkeli öfkeli bakıyordu. Bir kez daha göz attığımda Stanley Clay'in yanında oturduğunu şaşkınlıkla gördüm. Elinin birini havaya kaldırıp oldukça utangaç biçimde bana gülümsedi. Mezarlığa kadar izlediler cenazeyi, babamın vücudu toprağa konurken ne yapacağımızı bilemeden durduk birlikte.

"Geldiğine sevindim" diye fısıldadım Gloria'ya.

"Buna hakkım var, değil mi?" Yine ateş püsküren eski kişiliğiydi, ama şimdi aşağı, açık mezara bakarken dudağını ısırıldı. "Pek de kötü biri değildi" dedi. "Benim anlattığım kadar kötü değildi."

Stanley koluna girmişti; daha önce hiç görmediğim denli ken-

dine güvenliydi. "Tim'den özür dilemek istiyordun, değil mi, Gloria?"

Bir an yine ateşli ateşli baktı bana ama hemen uysallaştı. "Evet" dedi. "Söylediğim bazı şeyler için..."

Babamın tabutuna toprak atarlarken gözyaşlarına boğuldu. Dev arkasını dönmüştü, ama ben her şeyi izledim: Her ayrıntıyı anımsayabilmeyi istedim, çünkü ancak ondan sonra huzur bulabilecektim. Mezar taşının üzerinde, CLEMENT HARCOMBE, 1889-1936 yazılıydı, gözlerim oraya dikiliyken, annemin mezarı başında ağlayışını anımsadım.

Herkes çiftlik evine döndü; yani, Gloria'yla, Stanley dışında herkes. Babamın arkadaşlarının yanında tedirgin oluyorlardı, sanırım benim yanımda da. Ama ben onları gördüğüme sevinmiştim: Birbirlerinde yaşam bulmuş gibiydiler, ikisi de bekleyebileceğinden çok daha fazlasını bulmuştu. Birlikte kilise bahçesinden çıkarırken, "O zamanlar Gloria çok yalnızdı" dedi Stanley alçak sesle. "İnsanlarla nasıl konuşacağını bilmediği için yalan söylüyordu. Artık o duruma dayanamadım, onu görmeye gittim. İşte o zaman bana her şeyi açıkladı."

Arkamı dönüp dedemlerle birlikte yürüyen Gloria'ya baktım. "Olabilecek şeylerin en iyisi, Stanley. Senin adına çok sevindim. İkiniz adına da."

"Sana karşı içinde hep bir sıcaklık duymuştur o, Tim."

"Yaa, öyle mi?" Her zamankinden daha cilveli bir havayla yanımıza gelmişti Gloria, sonra yanağımdan öptü beni. "Hoşçakal, Tim" dedi. "Hayatın boyunca şans dileriz sana."

Ve gitmişlerdi bile.

Sirkte çalışanların sarhoş olması pek alışılmış şey değildir (işleri çok özen ister, çok bağışlamasızdır) ama emekli olduğu için dev, 'bardağın dibinden uzun uzun bakmak' adını verdiği içkiyi içebileceğini düşündü, sonunda onu sirke güçlü adamla, iki hokkabaz götürdü ama daha önce babama gönül borcunu ödediği övgülerini düzdü. Sonra da beceriksizce bana dönerek, "Şimdi de sen geleneği sürdürmelisin" dedi. "Babalarımız, dedelerimiz bize konuşmayı öğretmediler mi? Her davranışı, her hareketi göstermediler mi? Hokkabazlar çocuklarına öğretmez mi? Elbette öğretti. Öyleyse biz de sürdürmeliyiz: hepimiz." Tam bu noktada öne doğru sendeledi, üzerinde anneannemin özenle yerleştirdiği meyve, kek duran küçük masayı devirdi.

Anneannem öne atılarak, "Üzülme" dedi. "Niyeti iyi onun."

İşte tam o anda Edward'ın törene katılmadığını fark ettim.

Sirkte kaldım, devin ısrar ettiği gibi babamın görevini üstlendim; başka türlü yapmak da zaten aklıma bile gelmemiştir. Bağlılık-tan ya da minnettarlık duyduğumdan değil, içgüdüsel biçimde sürdürdüm onun işini. Yine de aylar, yıllar geçtikçe o, benim işim oldu. Kendi özel giysisi vardı: üç parça kara bir takım, silindir şapka, kırmızı papyon; yüzüme beyaz makyaj yapıyor, ceketimin iligine kocaman yapma çiçek sıkıştırıyordum hep. Duygusuz, beyaz yüzüm bana yaslı bir görünüm veriyor, bu illüzyonlarımda yardımcı oluyordu: Sahneyi çevreleyen tel örgünün ardında, dizi dizi tahta sıralarda oturan izleyiciler yapacaklarını merakla bekliyor, ben el çabukluğuyla bir sürü şaşırtıcı şey ortaya koyabiliyordum. Bir ipi yedi sekiz metre havaya dikip tırmanabiliyordum; sahnenin ortasından yok olup beni izleyenlerin arasında ortaya çıkabiliyordum; istediğim gibi, her sayıda nesneyi kaybedebiliyor, yeniden gösterebiliyordum. En çok da karnımdan konuşmayı seviyordum. Kısa süre sonra sesimi herhangi bir yöne çevirebileceğimi keşfettim, gösterilerim sırasında bu yeteneğimi öylesine biledim ki yaptıklarımın ayrılmaz bir parçası oldu. Sahnenin ortasında sessizce dururdum, sesim ya yüksek tellerin çevresinden ya izleyiciler arasında bir sıradan, hatta belli bir kişiden bile gelebilirdi. Bazen de bir sürü ses olur, sahne seslerle, yankılarla canlanırdı. Sirki çeşit çeşit ruhların bastığını duyuyormuş gibi şaşıran izleyicileri her zaman eğlendirirdi bu. Ama özelliğim, düşünceleri okumakta yatıyordu; orada çalışan çocuklardan biri gözlerimi bağlardı (hiç kendime yardımcı tutmayı düşünemedim), sonra da desteden gelişigüzel çekilen oyun kâğıdını ya da birinin karalayıp zarfa koyup yapıştırdığı yazıyı bilirdim. Kendi adıma yaptığım ilk hilelerden biriydi bu, sonradan en sonuncusu oldu.

Fırtınalı bir sonbahar akşamıydı, anımsıyorum, son kez sahneye çıktığım zaman. Birkaç haftadır, güvenimi ya da enerjimi –hangisi olduğunu söylemek zor– yitirmeye başladığımı korkarak fark etmiştim, ama nedense o geceye güçlü bir beklenti duygusuyla girmiştim. Branda bezlerinde kükreyen rüzgarın sesi yarattığım etkiye güç katarken düşünce okuma zamanım gelinceye kadar sırasıyla sergiledim hünerlerimi. Sahneyi çevreleyen tel örgüye gittim, kayıtsızca atladım üstünden, ilk sırada oturan izleyicilerin önünde dolaşmaya başladım. İki sıra arkada oturan genç bir kadın dikkatimi çekti hemen: Siyah saçlıydı, tavırlarında, yüzündeki ciddi anlamda, tanımlanamaz ölçüde bildik bir şeyler vardı. Böylece ona

gitmeye karar verdim: Arkam dönükken kâğıda bir şeyler yazmasını, sonra da zarfa koyup yapıştırmasını istedim. Çocuk benim gözlerimi bağlarken, o da yazdığını izleyicilerden birine geçirdi. Sonra zarf bana verildi. Bu özel hilenin ayrıntılarıyla oyalanmaya-
cağım –zarfları değiştirmeyi falan gerektiriyor– ama bu özel durumda, yazılanları elime alır almaz bir terslik olduğunu anladım. Farklı bir şey vardı. Benliğimi olağanüstü bir yitiriş, boşluk duygusu sarmıştı, içinde ne yazılı olduğunu hemen hissettim. Her zamanki gibi sözcükleri yüksek sesle söyledim, ama bu kez hiçbir kaçamak yapmamıştım: "Eve git şimdi. Onlar öldü." İzleyicilerin üzerine sessizlik çökmüştü, parçalayarak açtım bağı gözlerimden; ama bu sözcükleri yazan genç kadın gitmişti. Artık gösteriyi sürdüremezdim. Sanki bütün gücüm çekilmişti, şaşkınlık içinde koştum sahneden.

Bu sözcüklerin neyi anlattıklarını fark ettim. Dedemler ölmüştü. Başka bir şey düşünmeme gerek yoktu: Biliyordum yalnızca, hemen Yukarı Harford'a doğru yola çıktım. Kiralık taksile gece boyu yol aldım, ama oraya vardığımda doktor gelmişti bile, ikisini de mutfakta uzanırken bulmuştu komşunun biri az önce: Dedem kalp krizi geçirmiş, anneannem de hemen ardından ölmüştü. O anda yalnızca nasıl huzur içinde oldukları dikkatimi çekti, yaşamda oldukları denli huzurluydular birlikte. Gece boyu onlarla kalmış olan köpeğe yiyecek verdim, sonra da annemin odasına çıktım. Tıpkı her zaman olduğu gibiydi: eski model gramofon yatağın yanındaydı, bir plak koydum; dinlerken, dışarı, değişmeyen görünüme bakarken, sonunda hepsinin bir araya geldiğini biliyordum. Dedemlerin, annemle, babamla olduklarını, ve ötekilerle de.

Birkaç gün sonra, cenaze töreninin ardından, beyaz yoldan bana doğru birinin geldiğini gördüğümde bahçede çalışıyordum; Edward Champion'du, ama öyle özgürce, rahatça yürüyordu ki bir an tanıyamadım. "Seni bulabileceğimi düşündüm" dedi. "Duydum. Çok üzüldüm."

İyileşmesinin kalıcı olduğunu görerek çok sevinmiştim, sırtını okşadım. "Ama sen iyisin" dedim.

"Evet, iyiyim. O gün neler olduğunu gerçekten bilemiyorum..."

"Babam çok hastaydı, Edward." Bir yolla onun ölümünden sorumlu olduğu korkusundan Edward'ı korumak için yalan söylemiştim.

Bir an bana baktı, sonra pabuçlarının burnuyla tozları tekmele-

di. "Her şeyi sana mı bıraktılar?" Başımı salladım. "İşte miras diye ben buna derim."

İkimiz de güldük. "Haydi" dedim. "Sana mülkümü göstereyim."

İşte böylece, önümüzde köpek koşarken çimenliği geçip çamurlu patikanın öte yanındaki çam ormanına doğru birlikte yürüdük. "Burada çok kalmaya niyetli misin?" diye sordu bana.

Çiftlik evine yerleştiğimi söyledim ama, yanıldığım anlaşıldı. Dedemler 1938'in sonbaharında ölmüşlerdi, ertesi yıl da tüm güvenlik ve barış umutları suya düştü. Askere çağrıldım, yedi yıl daha Yukarı Harford'a dönemedim. Döndüğümde Edward evlenmişti, kısa süre sonra da onun çocuklarına kendi ailemin parçası olarak baktım. Şimdi de başka ailem yok. Annemi anlattım onlara, babamı, sirki, ama tüm bunlar öylesine uzak zamanlardan kalma görünüyordu ki onlara, bazı bazı hiçbir şey söylemeyip anılarımı kendime saklamayı seçtim.

Şimdi yaşlı bir adamım, çiftlik evinde tek başıma oturuyorum. Babamın bana bıraktığı kitapları okumuyorum artık, onları bir zamanlar annemin olan odada saklıyorum. Tıpkı dostlarım gibi onlar da hep aklımda: Margaret Collins'le, Stanley Clay'i görmek için başımı çevirmem yetecek sanıyorum. Ya da annemle, babamı. Ama şimdilik, pencereden o bildik manzaraya bakmaktan mutluyum. Bir keresinde Edward Campion'un bana söylediği neydi? Hani, tepelerin, ırmakların değişmeyen görünümlerinde sonsuzluk sezgisi olduğu falan gibi bir şey. Yine de Hackney'in eski yapılarında, yollarında böyle duygulara kapılıyorum; yeterince uzun zaman gözlerimi dikip bakarsam hiç kuşkusuz orada sonsuzluğu göreceğim. Kendimi yeniden çocuk olarak bile görebilirdim, elimde gümüş altı peniyle hızla kiralık evimizden fırlayıp çörek-lapa dükkânına doğru koşarken. Sonra da coşkulu, mutlu, gaz lambası ışığıyla aydınlanmış sokaklardan babama doğru atılırken...

Evet, geçmişin mirasına kavuştum çünkü onu tanıdım sonunda. Babama ait o, onun kitaplarına, ama aynı zamanda bana da ait. Şimdi artık onu kavrayabildiğime göre geriye bakmama gerek kalmadı. Tarihin yeniden ortaya çıkan halkalarını tanımlarken yanıliyordu Edward; ne olduklarını anlar anlamaz yok olup giderler. Belki de bu yüzden yazdım bütün bunları, son bir tanıma eylemi olarak. Şimdi bana ne kaldı bilmiyorum, ama umutla ayağa kalkabileceğimi, hiçbir yükün altında ezilmeden dümdüz ilerleyebileceğimi hissediyorum.

Geçen sabah, televizyon haberlerini kapamış, penceremin önünde oturuyordum. Edward'ın torununun çimenliğin kıyısında diz çöktüğü dikkatimi çektiğinde, eski taş duvara karşı bir kez daha büyüyen günebakanları seyrediyordum; ben görmeden girmişti bahçeye, sanki dua ya da şiir okuyordu. Merakımdan evden çıktım, ona doğru yürüdüm. "Cecilia," dedim, "ne yapıyorsun?"

Arkasını döndü, gözyaşları içindeydi. "Görmüyor musun?"

Toprakta küçük bir çukur kazmış, içine küçük ölü bir kuş koymuştu. "Ağlamana gerek yok" dedim. "Şimdi o güvenlik içinde. Ruhu uçup gitti." Zar zor yanına diz çöktüm, çukuru derinleştirmesine yardım ettim. Sonra kuşun bedenini örttük, avuçlarımızla toprağı düzelttik.

"Ben zaten dua ettim bile" dedi. "İstersen sen de edebilirsin."

Ölü kuşun ruhu için ben duamı ederken birlikte diz üstü durduk. Sonuç olarak; böylesine basit bir öyküyü niçin anlattığımı bilmiyorum, ama belki de şimdi en iyi yaptığım şey bu: gömme işi gibi basit şeyler. Sonra önümüzdeki ağaçtan aşağı başka bir kuş indi bahçe kapısına tünedi, çok geçmeden beyaz yolu şakımasıyla doldurdu. İşte görüyorsunuz, size daha önce de açıkladığım gibi, artık eski kitapları açmama gerek yok. Müziği duydum.

İngiliz Müziği bir müzik tarihi kitabı değil:
Şimdi'yi anlamak için Geçmiş'e yapılan
bir yolculuğun romanı.
Geçmiş ve gelecek, yeni ve eski,
yaşanmış ve hayali yüzyılların masalı.
Görünenle, görünmeyenin arasındaki
sınırın kaldırılmasının, yaratıcının yarattıkları
üzerindeki gücünün keşfediliş tarihi.
Geçmişinin mirası ile yüzyüze gelen genç
bir İngiliz'in edebiyatın ve sanatın
"İngilizliği" ile tanışmasının;
ilk kez İngiliz müziğini duyusunun kitabı.
Pek sık rastlanmayan
bir tür "öğreniş" in yazıya dökülmesi.

Günümüz İngiliz edebiyatının belki de en geniş
ödül koleksiyonuna sahip "pek çok" yönlü yazarı
Peter Ackroyd'un öteki "ilginç" romanı
Chatterton da Yapı Kredi Yayınları'nda.

ISBN 975-363-430-7

9 789753 634304

TEMA

TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN
(0212) 281 10 27